

FÖVQƏLADƏ HALLARDA SOSIAL İŞ

İcmalar Kontekstində

Müəlliflər:

Nərmin Həmzəyeva

Zamin Zəkiyev

Cəmil Əhmədzadə

BƏLƏDÇİ KİTAB

BAKİ 2024

Mündəricat

Giriş

- Fövqəladə Hallarda Sosial İş anlamaq-----	6
- Fəlakət və Fövqəladə Hallar üzrə Anlayışlar-----	7
- Fəlakətlərin İdarə Edilməsi Fazaları-----	8
- Fövqəladə Hallarda Sosial İşin Tarixi Təkamülü-----	10
- Fövqəladə Hallarda Sosial İşin Əsas Prinsipləri-----	11

Bölmə I: Fövqəladə Hallarda Sosial İşçilərin Rolu

- Müharibə və Münaqişə-----	12
- Dərhal reaksiya və böhranın idarə edilməsi-----	12
- Sosial İşçilər üçün Tələbolunan Bilik və Bacarıqlar-----	22
- Böhran Müdaxilə Matrisi: Ətraflı Baxış və Fövqəladə Hallar Programının İnkişafı-----	27

Bölmə II: Dərhal müdaxilə ehtiyacları

- İlk Yardım Ehtiyacları-----	30
- Psixoloji Travma və Pozuntular-----	32
- DESNOS və Kompleks PTSP: Fəlakətdən Sonra Daimi Şəxsiyyət Dəyişikliyi Anlamaq-----	34

Bölmə III: Psixososial Dəstək Qrupları

- Psixososial Dəstək Qruplarının Əhəmiyyəti-----	48
- Müharibə Kontekstində Psixososial Dəstək Qrupları-----	49
- Dəstək Qruplarının Formalaşdırılması və Fasilitasiyanı-----	50
- Böhran Vəziyyətlərində Qrup Dinamikası-----	52
- Həmyaşad Dəstəyinin Rolu-----	54
- Psixososial Dəstək Qrupu Üçün Qiymətləndirmə Anketi-----	68

Bölmə IV Gender Əsaslı Sosial İşə Dəstək

- Fövqəladə Hallarda Genderə Aid Xüsusi Ehtiyacların Qarşılınması-----	71
- Fövqəladə Hallara Müdaxilədə Gender Həssaslığı-----	73
- Gender Əsaslı Zorakılıqdan Qorunma-----	78
- Hamilə Qadınlar və Yeni Analar Üçün Dəstək-----	80
- Gücləndirmə və Vəkillik-----	84
- Böhran Vəziyyətlərində Qadınların Hüquqlarının Müdafiəsi-----	88
- Sağ Qalan Qadınlar üçün Bacarıqların Artırılması-----	89

Bölmə V: Münaqişə və ya Təbii Fəlakət Nəticəsində Evlərini və ya Yaxınlarını İtirmiş Uşaqlar

- Uşaqların Üzləşdiyi Təhlükələr və Risklər-----	92
- Sosial İş Kontekstində Müdaxilələr və Dəstək Strategiyaları-----	94

- Münaqişə və Təbii Fəlakətdən Təsirlənən Uşaqların Travma və Psixoloji
Pozuntuları-----95

Bölmə VI: Travmatizasiya olunmuş ərazilərə qayıdan insanların ehtiyacları

- Psixososial Dəstək-----	101
- Fiziki və Sağlamlıq Ehtiyacları-----	104
- İqtisadi Dəstək və İnkişaf-----	104
- Təhsil və Sosial İnkişaf-----	105
- Mənzil və İnfrastruktur-----	105
- Müharibə və ya Təbii Fəlakət Nəticəsində Öz Yurdlarına Qayıdan İnsanlarla Qrup İş-----	111

Bölmə VII: Reabilitasiya Prosesində Sosial İşçilərin Rolu

1. Uzunmüddətli bərpa-----	124
1.1. Reabilitasiyaya İntegrasiya Olunmuş Yanaşmalar-----	124
1.2. Psixoloji Reabilitasiya-----	129
2. İcmanın Dayanıqlılığının Yaradılması-----	131
2.1. İcma Şəbəkələrinin Gücləndirilməsi-----	133
2.2. Fəlakətlərə Hazırlıq Təhsili-----	135

Bölmə VIII: Fövqəladə Sosial İşdə Standartlar və Ən Yaxşı Təcrübələr

1. Fövqəladə Sosial İşdə Etik Standartlar-----	140
Peşəkar Etika və Davranış-----	140
Mədəni Həssaslıq və Bacarıq-----	147
2. Beynəlxalq və Milli Standartlar-----	157
IFSW, ÜST, UNICEF kimitəşkilatların təlimatları-----	157
Keys nümunələri və Ən Yaxşı Təcrübə Modelləri-----	169
3. Fövqəladə Hallarda Sosial İşdə Gələcək İstiqamətlər-----	177
İnnovasiyalar və Yaranan Trendlər-----	178
Texnologiyanın Rolu-----	183
Siyasət Təbliğatı və Sosial İş-----	184
Əlavələr-----	188
Faydalı Resursların və İstinadların Siyahısı-----	188
Fövqəladə Hallara Cavab Planları Üçün Şablonlar-----	189
Müvafiq Təşkilatlar üçün Əlaqə Məlumatı-----	192
Mənbələr və Əlavə Resurslar-----	195

Giriş

Fövqəladə Hallarda Sosial İş

Təbii fəlakətlər və müharibələr, böyük fiziki, emosional və sosial sarsıntılara səbəb olan, icmaları məhv edə bilən dərin travmatik hadisələrdir. Belə böhranlarda sosial işçilərin rolu kritik əhəmiyyət kəsb edir, çünki biz tez-tez fəvqəladə hallara müdaxilə və müalicə işlərində ön sıralarda oluruq. “Fövqəladə Hallarda Sosial İş” adlı bu kitab, bu cür travmatik hadisələr zamanı və sonrası fərdlər və icmalar tərəfindən yaşanan çoxsaylı çətinliklərin həllində sosial işçilərin müdaxilələri və rollarının hərtərəfli tədqiqini təmin etmək məqsədi daşıyır.

Konteksti Anlamaq

Fövqəladə hallar, istər zəlzələ, daşqın və qasırğa kimi təbii fəlakətlər, istərsə də müharibələr və sənaye qəzaları kimi insan tərəfindən törədilən böhranlar, qısa və uzunmüddətli nəticələrə səbəb ola bilər. Bu hadisələr çox vaxt insan itkisi, köçkünlük, infrastrukturun dağılması və ağır psixoloji travma ilə nəticələnir. Bərpa prosesi çoxşaxəlidir və müxtəlif sektorlardan, o cümlədən səhiyyə, mənzil, təhsil və sosial xidmətlərdən əlaqələndirilmiş və multidisiplinar koordinasiya səyləri tələb edir. Sosial işçilər, unikal bacarıqları və vahid yanaşması ilə, təsirə məruz qalmış əhaliyə hərtərəfli dəstək vermək üçün bu sektorlar arasında körpü yaratmaqda da vacibdir.

Fövqəladə Hallarda Sosial İşçilərin Rolu

Sosial işçilər fəvqəladə hallarda müxtəlif və mühüm rol oynayırlar. Onların məsuliyyətləri böhrana təcili müdaxilədən təsirlənmiş fərdlərin və icmaların uzunmüddətli reabilitasiyasına və reintegrasiyasına qədər əhatə edir. Sosial işçilərin əhəmiyyətli təsir göstərdiyi əsas sahələr bunlardır:

- Fövqəladə Hallara və Böhrana Müdaxilə: Sağ qalanların təhlükəsizliyini təmin edərək ilk tibbi yardım, təcili sığınacaq və əsas ehtiyacların təmin edilməsi.
- Psixososial Dəstək: Fərdlərin emosional və psixoloji ehtiyaclarını qarşılamaq, dəstək qruplarını asanlaşdırmaq və travma məlumatlı qayğı göstərmək.
- İcma Səfərbərliyi və İctimai Məvəkkilik: İcma liderləri ilə qarşılıqlı əlaqədə olmaq, digər agentliklərlə koordinasiya etmək və bərpa səylərini dəstəkləmək üçün resurs və xidmətlərin müdafiəsi.
- Reabilitasiya və Reintegrasiya: Fərdlərə öz icmalarına qayıtdıqları zaman həyatlarını bərpa etməkdə, xidmətlərdən istifadə etməkdə və sosial əlaqələri bərpa etməkdə köməklik göstərmək.

Çətinliklər və Mürəkkəb Vəziyyətlər

Fövqəladə vəziyyətlərdə sosial işçilərin işi çətinliklərlə doludur. Onlar çox vaxt məhdud resurslarla və sıx təzyiç altında qarışıq mühitlərdə hərəkət etməlidirlər. Fövqəladə halların təbiəti sosial işçilərdən uyğunlaşa bilən, mədəni cəhətdən həssas və böhranların idarə edilməsində bacarıqlı olmasını tələb edir. Onlar həmçinin uşaqlar, qocalar və gender əsaslı zorakılığa məruz qalanlar kimi həssas əhəlinin xüsusi ehtiyaclarını həll etməlidirlər.

Uzunmüddətli bərpanın dəstəklənməsi

Fövqəladə hallarda sosial işin kritik aspektlərindən biri uzunmüddətli bərpa və reintegrasiyanı dəstəkləməkdir. Bu, fərdlərə və icmalara yeni reallıqlara uyğunlaşmaqda, davam edən travmanın öhdəsindən gəlməkdə və gələcək böhranlara qarşı dayanıqlılıq yaratmaqda kömək etməkdən ibarətdir. Sosial işçilər bu prosesi asanlaşdırmaqda mühüm rol oynayirlər:

- Ehtiyacların qiymətləndirilməsi: Fəlakətdən təsirlənmiş və ya travma aldığı hadisə yerinə geri qayıdan şəxslərin və icmaların unikal ehtiyaclarını anlamaq üçün hərtərəfli qiymətləndirmələrin aparılması.
- Daimi Dəstəyin Təmin edilməsi: Davamlı psixososial dəstək və uzunmüddətli travma və psixi sağlamlıq problemlərini həll etmək üçün konsultasiyaların verilməsi.
- İnfrastrukturun yenidən qurulması: Normallıq hissini bərpa etmək üçün evlərin, məktəblərin və icma mərkəzlərinin yenidən qurulmasında məsul şəxslərə inkluzivlik üçün məsləhətlərin verilməsi.
- İcmaların Gücləndirilməsi: Fəlakətlərə hazırlıq planlarını və dayanıqlılığını artırma strategiyalarını hazırlamaq üçün icmalarla işləmək.

Kitabın strukturu

Bu kitab fəvqəladə hallarda sosial işçilərin müxtəlif rollarının və müdaxilələrinin dərinəndən araşdırılmasını təmin etmək üçün qurulmuşdur. Hər bir bölmə sosial iş təcrübəsinin konkret aspektini əhatə edəcək, nümunələr, real dünya nümunələri və sübuta əsaslanan yanaşmalarla dəstəklənir. Fəsilər araşdıracaq:

1. Dərhal müdaxilə ehtiyacları: Fəlakət və ya münafişədən dərhal sonra sosial işçilər tərəfindən görülən əsas tədbirlərin təfərrüatları.
2. Psixososial Dəstək: Təsirə məruz qalan şəxslərə emosional və psixoloji yardımın göstərilməsi üsullarının və əhəmiyyətinin araşdırılması.
3. Həssas Əhəliyə Dəstək: Uşaqlar, qadınlar, qocalar və digər həssas qruplar üçün tələb olunan ixtisaslaşdırılmış dəstəyə diqqət yetirilməsi.

4. Uzunmüddətli Reabilitasiya: Bərpa və yenidənqurma mərhələlərində icmalara dəstək strategiyalarının müzakirəsi.
5. Standartlar və Ən Yaxşı Təcrübələr: Fövqəladə hallarda sosial işi istiqamətləndirən etik mülahizələrin, standartların və ən yaxşı təcrübələrin vurğulanması.

Fövqəladə Hallarda Sosial İş Anlamaq

Fövqəladə hallarda sosial iş unikal bacarıqlar, biliklər və yanaşmalar tələb edən ixtisaslaşmış sahədir. Bu fəsil fövqəladə vəziyyətlərdə sosial işçilərin rolu, fövqəladə hallarda sosial işin tarixi təkamülü və onların praktikasına rəhbərlik edən əsas prinsiplər haqqında hərtərəfli anlayışı təmin etmək məqsədi daşıyır. Müxtəlif nümunələri araşdıraraq, biz sosial işçilərin fəlakətlərin və münafiqələrin fərdlərə və icmalara təsirinin azaldılmasına necə töhfə verdiyini göstərəcəyik.

1.1 Fövqəladə Hallarda Sosial İşçilərin Rolu

Sosial işçilər fövqəladə hallara reaksiya və bərpa səylərinin ayrılmaz hissəsidir. Onların rolları geniş şəkildə dərhal cavab, psixososial dəstək, icma səfərbərliyi, ictimai vəkillik və uzunmüddətli reabilitasiya kimi təsnif edilə bilər.

1.1.1 Dərhal Cavab və Böhran Müdaxiləsi

Fəlakət və ya münafiqədən dərhal sonra sosial işçilər:

- Əsas ehtiyacları təmin edir: Sosial işçilər tez-tez qida, su, geyim və təcili sığınacaqların bölüşdürülməsini əlaqələndirirlər. Məsələn, 2010-cu il Haiti zəlzələsindən sonra sosial işçilər müvəqqəti sığınacaqların yaradılmasında və zəruri ləvazimatların paylanmasında mühüm rol oynadılar.
- Təhlükəsizliyin Təmin Edilməsi: Onlar uşaqlar, qadınlar və qocalar kimi həssas əhali qruplarını gələcək zərərlərdən qorumaq üçün çalışırlar. Bura təhlükəsiz yerlərin yaradılması və istismarın və ya sui-istifadənin qarşısının alınması daxildir.
- Böhran Konsultasiyaları: Sosial işçilər fərdlərə şok və travmanın öhdəsindən gəlməyə kömək etmək üçün ilkin psixoloji yardım təklif edirlər. Məsələn, 2004-cü ildə Hind Okeanında baş vermiş sunami zamanı sosial işçilər sağ qalanlara dərhal məsləhətlər verib, onların kədər və qorxularını idarə etməyə kömək ediblər.

1.1.2 Psixososial Dəstək

Psixososial dəstək, təsir məruz qalan şəxslərin emosional və psixoloji rifahına diqqət yetirərək, fövqəladə hallarda sosial işin əsas komponentidir.

- Dəstək Qrupları: Sosial işçilər fərdlərin təcrübə və emosiyalarını paylaşa

bildiyi dəstək qruplarını fasilitasiya edir. ABŞ-da 11 sentyabr hücumlarından sonra dəstək qrupları sağ qalanlara və qurbanların ailələrinə aldıkları travmanın öhdəsindən gəlməyə kömək etdilər.

- Fərdi Konsultasiya: Onlar xüsusi psixoloji problemləri həll etmək üçün təkbətək konsultasiya xidməti verirlər. Suriya kimi müharibədən əziyyət çəkən bölgələrdə sosial işçilər zorakılıq və köçkünlükdən əziyyət çəkən uşaqlara travma ilə bağlı dəstək verir.
- İcma Müalicəsi Fəaliyyətləri: İcma sənət layihələri, hekayələr və xatirə xidmətləri kimi fəaliyyətlər icmalara kollektiv kədəri aradan qaldırmağa və sosial əlaqələri bərpa etməyə kömək edir.

1.1.3 İcmanın Səfərbərliyi və İctimai Vəkillik

Sosial işçilər icmaları bərpa prosesinə cəlb edir və onların ehtiyaclarını müdafiə edir.

- İcma ilə əlaqə: Onlar ehtiyacları müəyyən etmək, müdaxilələri planlaşdırmaq və resursları səfərbər etmək üçün icma liderləri ilə işləyirlər. Məsələn, Katrina qasırğasından sonra sosial işçilər icma şəbəkələrini yenidən qurmaq və gücləndirmək üçün Yeni Orleandakı yerli liderlərlə əməkdaşlıq etdilər.
- İctimai Vəkillik: Sosial işçilər bərpa səylərini dəstəkləmək üçün siyasət dəyişiklikləri və resursları müdafiə edirlər. Qərbi Afrikada Ebola epidemiyası zamanı sosial işçilər daha yaxşı səhiyyə resursları və təsirlənmiş ailələrə dəstək üçün onları müdafiə etdilər.

1.1.4 Uzunmüddətli Reabilitasiya

Sosial işçilər təsirə məruz qalmış icmaların uzunmüddətli bərpasını və reabilitasiyasını dəstəkləyir.

- Yenidənqurma Dəstəyi: Onlar evlərin, məktəblərin və infrastrukturun bərpasına kömək edirlər. Zəlzələdən sonrakı Nepalda sosial işçilər icmaların yenidən qurulmasına və bərpasına kömək etməkdə mühüm rol oynadılar.
- İqtisadi Gücləndirmə: Sosial işçilər dolanışiq vasitələrini bərpa etmək üçün peşə təhsili və mikromaliyyə təşəbbüslərini asanlaşdırır. Kosovodakı münafiqədən sonra sosial işçilər müharibədən zərər çəkmiş qadınlara ailələrini dolandırmaq üçün kiçik biznes qurmağa kömək ediblər.
- Psixi Sağlamlıq Xidmətləri: Onlar uzunmüddətli psixoloji təsirləri aradan qaldırmaq üçün davamlı psixi sağlamlıq dəstəyi verirlər. Məsələn, Ruandada sosial işçilər psixi sağlamlıq xidmətləri və icmanın reintegrasiya proqramları ilə soyqırımından sağ çıxanları dəstəkləməyə davam edirlər.

Fəlakət və Fövqəladə Hallar üzrə Anlayışlar

Fəlakət və fövqəladə vəziyyətlərdə əsas anlayışları başa düşmək sosial işçilər üçün böhranlara effektiv şəkildə idarə etməsi və müdaxiləsi üçün çox vacibdir. Fəlakətlərin növləri, fəlakətlərin idarə edilməsi mərhələləri, fəlakətlərin

psixososial təsirləri, davamlılığın və icma potensialının yaradılmasının əhəmiyyəti kimi əsas anlayışlara toxunaq.

2.1 Fəlakətlərin növləri

Fəlakətlər hər birinin özünəməxsus xüsusiyyətləri və sosial iş təcrübəsi üçün təsirləri olan bir neçə növə təsnif edilə bilər.

2.1.1 Təbii Fəlakətlər

- Geoloji fəlakətlər: Zəlzələlər, vulkan püskürmələri, sunamilər və sürüşmələr geoloji fəlakətlərə misaldır. Bu hadisələr əhəmiyyətli insan itkisinə, infrastrukturun zədələnməsinə və uzunmüddətli yerdəyişmələrə səbəb ola bilər.
- Hidrometeoroloji fəlakətlər: Daşqınlar, qasırğalar, tayfunlar, quraqlıqlar və tornadolar bu kateqoriyaya aiddir. Bu fəlakətlər çox vaxt iqlim və hava şəraiti ilə əlaqələndirilir və ətraf mühitə və insana geniş təsirlərə səbəb olur.
- Bioloji fəlakətlər: Pandemiya (məsələn, COVID-19), epidemiyalar (məsələn, Ebola) və invazyalar (məsələn, çayırtkə istilaları) kimi xəstəliklərin yayılması ictimai səhiyyə və sosial sistemlərə ciddi təsir göstərə bilən bioloji fəlakətlərdir.

2.1.2 İnsan tərəfindən törədilən fəlakətlər

- Münaqişə və Müharibə: Silahlı münaqişələr və müharibələr insanların əhəmiyyətli itiriblərinə, köçkünlüyə və sosial infrastrukturun məhvində səbəb olur. Sosial işçilər qaçqınlara, məcburi köçkünlərə və zorakılıqdan sağ çıxanlara dəstək göstərməkdə iştirak edirlər.
- Texnoloji fəlakətlər: İstehsalat qəzaları, nüvə insidentləri (məsələn, Çernobil fəlakəti) və kimyəvi dağılmalar bu kateqoriyaya aiddir. Bu fəlakətlər çox vaxt texniki ekspertlərlə koordinasiya tələb edən mürəkkəb cavab tədbirləri ilə bağlıdır.
- Terrorizm: Terror aktları təkcə fiziki zərər deyil, həm də geniş yayılmış qorxu və psixoloji travmaya səbəb olur. Sosial işçilər təsirə məruz qalan fərdlərə və icmalara psixososial dəstək göstərməkdə mühüm rol oynayır.

2.1.3 Mürəkkəb humanitar fəvqəladə hallar

- Çoxşaxəli Böhranlar: Bu vəziyyətlər təbii və bəşəri amillərin birləşməsinə əhatə edir, məsələn, quraqlıq nəticəsində yaranan və münaqişə nəticəsində şiddətlənən qıtlıq. Sosial işçilər ərzaq təhlükəsizliyi, yerdəyişmə və sosial sabitliyin bir-birinə qarışan problemlərini həll etməkdə çətinlik çəkməlidirlər.

2.2 Fəlakətlərin İdarə Edilməsi Fazaları

Fəlakətlərin idarə edilməsi hər biri xüsusi sosial iş müdaxilələri tələb edən bir neçə mərhələni əhatə edən davamlı prosesdir.

2.2.1 Təsirlərin azaldılması

- Tərif: Təsirlərin azaldılması fəlakətlərin baş verməzdən əvvəl onların təsirini azaltmaq üçün səyləri əhatə edir. Buraya tikinti qaydaları, torpaqdan istifadənin planlaşdırılması və xalq maarifləndirilməsi kimi tədbirlər daxildir.
- Sosial İşçilərin Rolu: Sosial işçilər icma təhsili proqramlarında iştirak edir, siyasət dəyişikliklərini müdafiə edir və fəlakətlərə hazırlıq planlarını hazırlamaq üçün icmalarla işləyirlər. Məsələn, sel təhlükəsi olan ərazilərdə sosial işçilər daşqına davamlı tikinti texnikası və fəvqəladə evakuasiya prosedurları üzrə seminarlar təşkil edə bilərlər.

2.2.2 Hazırlıq

- Tərif: Hazırlıq fəlakətlərə effektiv cavab vermək üçün əvvəlcədən görülən fəaliyyətləri və tədbirləri əhatə edir. Buraya fəvqəladə hallara cavab planlarının hazırlanması, təlimlərin keçirilməsi və müdaxilə qruplarının hazırlanması daxildir.
- Sosial İşçilərin Rolu: Sosial işçilər icmalara fəvqəladə hallara cavab planları hazırlamağa və tətbiq etməyə, könüllüləri öyrətməyə və kommunikasiya şəbəkələrini asanlaşdırmağa kömək edir. Zəlzələyə meyilli bölgələrdə onlar icma təlimləri keçirə və sakinləri zəlzələ təhlükəsizliyi tədbirləri ilə bağlı maarifləndirə bilərlər.

2.2.3 Müdaxilə

- Tərif: Cavab mərhələsi təhlükəsizliyi təmin etmək, təcili yardım göstərmək və fəlakətin təsirini azaltmaq üçün fəlakət zamanı və ondan dərhal sonra görülən təxirəsalınmaz tədbirləri əhatə edir.
- Sosial İşçilərin Rolu: Sosial işçilər böhrana müdaxiləni təmin edir, yardım səylərini əlaqələndirir və təsirə məruz qalan şəxslərin təcili ehtiyaclarını dəstəkləyir. Puerto Rikoda Mariya qasırgasına reaksiya zamanı sosial işçilər qida və suyun paylanmasında, müvəqqəti sığınacaqların qurulmasında və psixoloji ilk yardımın göstərilməsində mühüm rol oynadılar.

2.2.4 Bərpa

- Tərif: Bərpa ilkin fəvqəladə hal keçdikdən sonra təsirə məruz qalmış əhalinin həyat şəraitinin və sağlamlığının bərpası və yaxşılaşdırılması üçün görülən tədbirləri əhatə edir. Buraya həm qısamüddətli bərpa (əsas xidmətlərin bərpası), həm də uzunmüddətli bərpa (yenidənqurma və icmanın reabilitasiyası) daxildir.
- Sosial İşçilərin Rolu: Sosial işçilər evlərin yenidən qurulmasına kömək edir, uzunmüddətli psixi sağlamlıq dəstəyi verir və icma inkişafı layihələrini asanlaşdırır. 2004-cü ildə Hind okeanı sunamisindən sonra sosial işçilər icmaların yenidən qurulmasına dəstək göstərdilər.

1.2 Fövqəladə Hallarda Sosial İşin Tarixi Təkamülü

Sosial işçilərin fövqəladə hallarda rolu sosial iş sahəsində müxtəlif tarixi hadisələr və inkişafın təsiri ilə zamanla inkişaf etmişdir.

1.2.1 İlkin başlanğıclar

Fövqəladə hallarda sosial işin mənsəyini 20-ci əsrin əvvəllərinə aid etmək olar. Amerika Qırmızı Xaç Cəmiyyətinin yaradılması və Birinci Dünya Müharibəsi zamanı fəlakətlərin aradan qaldırılmasında iştirak etməsi fövqəladə hallarda mütəşəkkil sosial işin başlanğıcını qoydu.

1.2.2 İkinci Dünya Müharibəsindən sonrakı hadisələr

İkinci Dünya Müharibəsindən sonra, müharibədən sonrakı bərpada mütəşəkkil sosial xidmətlərə ehtiyac aydın oldu. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Yardım və Reabilitasiya İdarəsi (UNRRA) müharibədən zərər çəkmiş bölgələrə dəstək vermək üçün yaradılmışdır və sosial işçilər bu səylərdə əsas rol oynamışdır.

1.2.3 Müasir Dövr

Son onilliklərdə təbii fəlakətlərin və münaqişələrin artan tezliyi və miqyası xüsusi sosial iş müdaxilələrinə ehtiyacı vurğulamışdır. Beynəlxalq Sosial İşçilər Federasiyası (IFSW) və Beynəlxalq Sosial İş Məktəbləri Assosiasiyası (IASSW) kimi təşkilatlar fövqəladə kontekstlərdə sosial işçiləri dəstəkləmək üçün təlimatlar və çərçivələr hazırlamışdır.

1.3 Fövqəladə Hallarda Sosial İşin Əsas Prinsipləri

Fövqəladə hallarda sosial iş səmərəli və etik təcrübəni təmin edən bir neçə əsas prinsipləri rəhbər tutur.

1.3.1 İnsan Hüquqları və Sosial Ədalət: Sosial işçilər fövqəladə hallarda müdaxilələrin ədalətli və ayrı-seçkiliyə yol verməməsini təmin edərək, bütün şəxslərin hüquq və ləyaqətini müdafiə edirlər.

1.3.2 Mədəni Həssaslıq və Səriştə: Təsirə məruz qalan icmaların mədəni kontekstlərini başa düşmək və onlara hörmət etmək çox vacibdir. Sosial işçilər müvafiq və effektiv dəstək göstərmək üçün mədəni səriştəli olmalıdırlar.

1.3.3 İcmanın İştirakı və Gücləndirilməsi: İcmaların müdaxilələrin planlaşdırılması və həyata keçirilməsinə cəlb edilməsi onların ehtiyaclarının və perspektivlərinin təmin edilməsini təmin edir, sahiblik və səlahiyyət hissini artırır.

1.3.4 Əməkdaşlıq və Koordinasiya: Fövqəladə hallara effektiv cavab tədbirləri müxtəlif maraqlı tərəflərlə, o cümlədən dövlət qurumları, qeyri-hökumət təşkilatları və icma qrupları ilə əməkdaşlığı tələb edir. Sosial işçilər bu səylərin əlaqələndirilməsində əsas rol oynayırlar.

1.3.5 Etik Təcrübə: Sosial işçilər məxfilik, məlumatlı razılıq və peşəkar dürüstlük də daxil olmaqla etik standartlara riayət etməlidirlər. Fövqəladə kontekstlərdə bu prinsiplər etimadı qorumaq və effektiv dəstəyi təmin etmək üçün çox vacibdir.

Bölmə I: Fövqəladə Hallarda Sosial İşçilərin Rolu

3.4 Müharibə və Münaqişə

Müharibə və münaqişə vəziyyətləri sosial iş təcrübəsi üçün ən mürəkkəb və çətin mühitlərdən bəzilərini təqdim edir. Bu fəvqəladə hallar geniş yayılmış zorakılıq, insan hüquqlarının pozulması, yerdəyişmə və əhəmiyyətli psixoloji travma ilə bağlıdır. Sosial işçilər təcili yardım, davamlı dəstək və uzunmüddətli bərpa və sülh quruculuğu səylərini asanlaşdırmaqda mühüm rol oynayırlar.

3.4.1 Dərhal reaksiya və böhranın idarə edilməsi

3.4.1.1 Təcili Yardım

Əsas Ehtiyacların Təminatı: Münaqişədən dərhal sonra sosial işçilər qida, su, geyim və tibbi ləvazimatların paylanmasına kömək edir. Məsələn, Suriya qaçqın böhranında sosial işçilər qaçqın düşərgələrində yardım paylanmasının koordinasiyasında mühüm rol oynayıblar.

Təhlükəsizlik və Sığınacaq: Köçkün əhali üçün təhlükəsiz mənzilin təmin edilməsi prioritet məsələdir. Sosial işçilər müvəqqəti sığınacaqların qurulmasına və idarə olunmasına kömək edir, onların təhlükəsiz, gigiyenik və dəstəkləyici mühitlər olmasını təmin edir.

3.4.1.2 Psixososial İlk Yardım

Travma haqqında məlumatlandırılmış qayğı: Sosial işçilər fərdlərşək, kədər və narahatlıq kimi travmanın təcili təsirlərinin öhdəsindən gəlməyə kömək etmək üçün psixoloji ilk yardım göstərir. Onlar emosional reaksiyaları sabitləşdirmək üçün əsaslandırma məşqləri və böhran konsultasiyaları kimi üsullardan istifadə edirlər.

Uşaqların Müdafiəsi: Münaqişə zonalarında uşaqlar xüsusilə həssasdırlar. Sosial işçilər uşaqların təhlükəsiz mühitdə psixoloji dəstək ala biləcəyi və təhsil və istirahət fəaliyyətləri ilə məşğul ola biləcəyi uşaqlar üçün əlverişli məkanlar yaradır.

3.4.2 Davamlı Dəstək

3.4.2.1 Psixososial dəstək

Konsultasiya və Müalicə: Münaqişəyə uzunmüddətli məruz qalma PTSP, depressiya və digər psixi sağlamlıq problemləri ilə nəticələnə bilər. Sosial işçilər bu şərtləri həll etmək üçün fərdi və qrup konsultasiyaları təklif edirlər. Bosniyada müharibədən sonrakı sosial işçilər etnik zorakılıqdan sağ çıxanlara geniş konsultasiya xidmətləri göstərirlər.

Dəstək Qrupları: Dəstək qruplarının asanlaşdırılması fərdlərə təcrübələrini bölüşməyə və qarşılıqlı dəstək şəbəkələri qurmağa kömək edir. Məsələn, Ruandada sosial işçilər icmanın müalicəsinə kömək etmək üçün soyqırımından

sağ çıxanlar üçün dəstək qrupları təşkil etdilər.

3.4.2.2 Təhsil və Məşğulluğa Dəstək

Təhsil Proqramları: Sosial işçilər məcburi köçkün uşaqların və böyüklərin təhsilə çıxışını təmin etmək üçün təhsil müəssisələri ilə əməkdaşlıq edirlər. Buraya qaçqın düşərgələrində məktəblərin yaradılması və tədris materiallarının təmin edilməsi daxildir.

Peşə Təhsili: Fərdlərə həyatlarını yenidən qurmağa kömək etmək üçün sosial işçilər onları məşğulluq üçün bacarıqlarla təchiz edən peşə təhsili proqramları təşkil edir. Bu proqramlar keçmiş döyüşçülərin və köçkünlərin cəmiyyətə yenidən inteqrasiyasına kömək etmək üçün çox vacibdir.

3.4.3 Uzunmüddətli bərpa və reabilitasiya

3.4.3.1 İcmanın yenidən qurulması

Mənzil və İnfrastruktur: Sosial işçilər münaqişə nəticəsində dağılmış evləri, məktəbləri və icma mərkəzlərini bərpa etmək üçün yerli və beynəlxalq agentliklərlə işləyirlər. İraqda sosial işçilər müharibədən dağılmış məhəllələrin yenidən qurulması layihələrinə cəlb olunublar.

Səhiyyə xidmətləri: Səhiyyə xidmətlərinin yaradılması və saxlanması həyati əhəmiyyət kəsb edir. Sosial işçilər klinikaların qurulmasına kömək edir, mobil sağlamlıq bölmələrini asanlaşdırır və əsas tibbi xidmətə çıxışı təmin edir.

3.4.3.2 Sülh quruculuğu və barışıq

Vasitəçilik və Münaqişənin Həlli: Sosial işçilər münaqişə tərəfləri arasında dialoqun və vasitəçiliyin asanlaşdırılmasında əsas rol oynayırlar. Onlar əsas problemləri həll etmək və barışıqı təşviq etmək üçün çalışırlar. Cənubi Afrikada sosial işçilər aparteyddən sonra icma əsaslı barışıq layihələrinə cəlb edilmişdir. Sosial Birliyi Təşviq Etmək: Sosial işçilər anlaşma və tolerantlığı təşviq edən icma tədbirləri, əməkdaşlıq layihələri və təhsil proqramları kimi sosial birliyi təşviq edən fəaliyyətlərlə məşğul olurlar.

3.4.4 Həssas əhaliyə müraciət

3.4.4.1 Qadınlar və Qızlar

Gender Əsaslı Zorakılıq (GƏZ): Qadınlar və qızlar tez-tez münaqişədən qeyri-mütənasib şəkildə təsirlənirlər. Sosial işçilər GƏZ-dən xilas olmuş şəxslərə məsləhət, hüquqi yardım və təhlükəsiz mənzil daxil olmaqla dəstək verir. Konqo Demokratik Respublikasındakı proqramlar cinsi zorakılıqdan əziyyət çəkən qadınların dəstəklənməsinə yönəlib.

İqtisadi Gücləndirmə: Sosial işçilər qadınların maliyyə müstəqilliyi əldə etmələrinə və həyatlarını yenidən qurmalarına kömək etmək üçün mikromaliyyə təşəbbüsləri və bacarıq təlimləri də daxil olmaqla, qadınlar üçün səlahiyyətləndirmə proqramları təşkil edir.

3.4.4.2 Uşaqlar və yeniyetmələr

Uşaq Əsgərlərin Reintegrasiyası: Sosial işçilər konsultasiya, təhsil və peşə təhsili vasitəsilə keçmiş uşaq əsgərlərin cəmiyyətə yenidən integrasiyasına kömək edir. Sierra Leonədə sosial işçilər keçmiş uşaq döyüşçüləri üçün demobilizasiya və reintegrasiya proqramlarında əsas rol oynayırlar.

Təhsil və Psixososial Dəstək: Müharibədən təsirlənən uşaqlara davamlı təhsil və psixososial dəstək göstərmək onların inkişafı və rifahı üçün çox vacibdir. Fələstindəki sosial işçilər münafişə zonalarında yaşayan uşaqlara təhsil dəstəyi və travma ilə bağlı məsləhətlər təklif edən proqramlar hazırlayıblar.

Keys Nümunəsi: Suriya Qaçqın Böhranında Sosial İşçinin Həyatında Bir Gün Giriş

Suriya qaçqın böhranı milyonlarla insanı qonşu ölkələrdəki qaçqın düşərgələrinə məcburi köçə vadar edib. Bu nümunə şərti olaraq sosial işçi olan Linanın hekayəsini və onun İordaniyadakı qaçqın düşərgəsindəki təcrübələrini təqdim edir. Lınanın gözü ilə biz dövrümüzün ən mühüm humanitar böhranlarından birində sosial işin çətinlikləri və naliyyətləri haqqında ətraflı məlumat əldə edirik.

Böhranın Fonu

Suriya münafişəsi 2011-ci ilin martında başlayıb və genişmiqyaslı vətəndaş müharibəsinə çevrilib və geniş dağıntılara səbəb olub. 2021-ci ilə qədər 6,6 milyondan çox suriyalı öz ölkələrini tərk edərək, əsasən qonşu ölkələrə sığınub. Qaçqınların axını bu ev sahibi ölkələrə böyük təzyiç göstərərək böhranı idarə etmək üçün koordinasiya edilmiş beynəlxalq və yerli səyləri zəruri etdi.

Səhər: Düşərgənin qurulması və idarə olunması

Lina İordaniyanın ən böyük qaçqın düşərgələrindən biri olan Zaatarı qaçqın düşərgəsində səhər açılmamış oyanır. Düşərgə koordinatoru kimi onun səhər koordinasiya iclasından başlayaraq çoxlu məsuliyyətləri var.

Ehtiyacların Qiymətləndirilməsi və Resurs Bölgüsü

Səhər Brifinqi: Lina günün prioritetlərini müzakirə etmək üçün müxtəlif QHT və BMT agentliklərinin nümayəndələri ilə görüşür. Onlar ən təcili tələbləri – tibbi ləvazimatlar, qida, su və sığınacaq materiallarını müəyyən etmək üçün ehtiyacların qiymətləndirilməsi hesabatlarını nəzərdən keçirirlər.

Resursların bölüşdürülməsi: Lina resursların paylanmasına nəzarət edir. O, yemək və su üçün paylama məntəqələri yaratmaq üçün düşərgə könüllüləri ilə işləyir. Bu gün tibbi ləvazimatların yeni bir göndərişi gəldi və o, onların səmərəli şəkildə paylanmasını təmin etmək üçün səhiyyə qrupu ilə əlaqələndirir.

İnfrastrukturun idarə edilməsi

Sanitar vəziyyətin yoxlanılması: Lina düşərgənin sanitar qovşaqlarına nəzər salır. O, təmirə ehtiyacı olan sahələri qeyd edir və bu vəzifələri prioritetləşdirmək üçün texniki xidmət qrupları ilə danışır. Təmiz su və kanalizasiya xəstəliklərin yayılmasının qarşısını almaq üçün çox vacibdir və Lina işinin bu hissəsinə ciddi yanaşır.

Sığınacaqların təkmilləşdirilməsi: Lina müvəqqəti sığınacaqların təkmilləşdirilməsini müzakirə etmək üçün bir qrup mühəndislə görüşür. Onlar sərt hava şəraitinə tab gətirmək üçün strukturları gücləndirməyi planlaşdırırlar.

Günorta: Psixososial dəstəyin göstərilməsi

Səhər koordinasiyasından sonra Lina diqqətini qaçqınların psixososial ehtiyaclarına yönəldir.

Psixososial İlk Yardım

Böhran Konsultasiyaları: Lina bu yaxınlarda Suriyadan gələn bir ailə ilə görüşür. Valideynlər nəzərəcarpacaq dərəcədə travma alıb, uşaqlar isə narahat və özünə qapanıqdır. Lina dərhal psixoloji ilk yardım göstərmək, onlara ilkin şok və qorxularını aradan qaldırmağa kömək etmək üçün travma ilə bağlı məlumatlı qayğı təlimindən istifadə edir.

Dəstək Qrupları: Lina düşərgədə qadınlar üçün dəstək qrupu sessiyasını asanlaşdırır. Qrup qadınlara öz təcrübələrini bölüşmək və bir-birlərinə qarşılıqlı dəstək təklif etmək üçün təhlükəsiz yer təmin edir. Bugünkü sessiya kədər və itki ilə mübarizə aparmaq üçün mübarizə strategiyalarına diqqət yetirir.

Uşaqlar üçün uyğun məkanlar

Uşaq Fəaliyyətləri: Lina düşərgə daxilində yaradılmış uşaqlar üçün əlverişli məkanı ziyarət edir. Burada uşaqlar təhsil və istirahət fəaliyyəti ilə məşğul olurlar. Lina uşaqlarla ünsiyyət qurur, onların emosiyalarını ifadə etmələrinə kömək etmək üçün art-terapiyadan istifadə edir. O, işçi heyəti ilə onların tərəqqi və üzləşdiyi problemlər barədə danışır.

Günorta: Təhsil və Peşə Təlimi

Günortadan sonra Lina diqqətini təhsil və iqtisadi imkanların gücləndirilməsi təşəbbüslərinə yönəldir.

Təhsil Proqramları

Məktəb ziyarəti: Lina düşərgədəki müvəqqəti məktəblərdən birinə baş çəkir. O, müəllim və tələbələrlə görüşür, onların ehtiyaclarını yoxlayır və öyrənmə mühitinin yaxşılaşdırılması yollarını müzakirə edir. Onlar düşərgədə təhsilin davamlılığının qorunması problemlərindən və beyin fırtınası həllərindən danışirlar.

Qeyri-formal Təhsil: Lina münaqişə ucbatından illərlə məktəbi buraxan

yeniyetmələr üçün qeyri-formal təhsil proqramına nəzarət edir. O, könüllü müəllimləri təşkil edir və bu gənclərin təhsillərini davam etdirmələrini təmin etmək üçün tədris materiallarını təmin edir.

Peşə təlimləri

Bacarıqların inkişafı: Lina böyükələr üçün peşə təlimi keçirir. Bugünkü təlim bir çox ailələr üçün gəlir mənbəyi ola biləcək dərzilik bacarıqlarına yönəlib. Lina təlim keçmiş şəxslərə məhsullarını satmaq üçün imkanlar yaratmaq üçün yerli bizneslərlə əlaqələndirir.

İqtisadi Gücləndirmə: Lina mikromaliyyə layihəsində iştirak edən bir qrup qadınla görüşür. Onlar öz tərəqqilərini, çətinliklərini və kiçik bizneslərini genişləndirmək yollarını müzakirə edirlər. Bu layihə qadınları iqtisadi cəhətdən gücləndirmək və onlara maliyyə müstəqilliyini təmin etmək məqsədi daşıyır.

Axşam: Səhiyyə xidmətləri və vəkillik

Gün batdıqca Linanın işi bitmək üzrə deyil. O, səhiyyə xidmətlərinə və ictimai vəkillik səylərinə diqqət yetirir.

Səhiyyə xidmətləri

Tibbi Klinika Koordinasiyası: Lina düşərgədəki tibb klinikasına baş çəkir, yeni gələn tibbi ləvazimatların səmərəli istifadə olunmasını təmin edir. O, tibb işçiləri ilə qarşılaşdıqları sağlamlıq problemləri haqqında danışır və onların rəyləri əsasında sağlamlıq maarifləndirmə kampaniyalarını planlaşdırır.

Sağlamlıq Təlimləri: Lina xəstəliklərin yayılmasının qarşısını almaq üçün gigiyena qaydalarına dair sağlamlıq təhsili sessiyası təşkil edir. O, bu məlumatı bütün düşərgədə yaymaq üçün icma səhiyyə işçiləri ilə işləyir.

Vəkillik və Hüquqların Müdafiəsi

Hüquqi Yardım: Lina qaçqınlara hüquqi yardım göstərmək üçün sessiya keçirir. O, onlara öz hüquqlarını başa düşməkdə, sığınacaq prosesində naviqasiya etməkdə və lazımi sənədlər üçün müraciət etməkdə kömək edir. Bu hüquqi dəstək qaçqınlara öz statuslarını və xidmətlərə çıxışını təmin etməkdə mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Siyasət Təşkilatçılığı: Lina qaçqınlar üçün daha yaxşı yaşayış şəraiti və xidmətlərin müdafiəsi üçün digər sosial işçilər və QHT-lərlə əməkdaşlıq edir. Onlar düşərgə sakinlərinin təcili ehtiyaclarını əks etdirən hesabat hazırlayır və onu yerli hakimiyyət orqanlarına və beynəlxalq qurumlara təqdim edirlər.

*Qeyd: Burada qeyd edilən nümunə vəzifə və öhdəlikləri düşərgədə kordinator olaraq çalışan sosial işçinin səlahiyyətlərini təsvir etməyə çalışır.

Keys Nümunə: Cənubi Afrikada Aparteiddən Sonra İcma Əsaslı Barışıq Layihələrində Sosial İşçilər Giriş

Cənubi Afrikanın apartheiddən demokratik cəmiyyətə keçidi yaxın tarixin ən mühüm siyasi transformasiyalarından biridir. Ancaq bu keçid dərin izlər və sağalmaq üçün geniş səylər tələb edən ictimai parçalanmalar buraxdı. Sosial işçilər apartheidin irsini həll etməyə və sosial birliyi gücləndirməyə yönəlmiş icma əsaslı barışıq layihələrində mühüm rol oynamışdır. Bu nümunə araşdırması sosial işçilərin bu layihələrə cəlb edilməsini, istifadə olunan metodologiyaları və əldə edilən uğurlu nəticələri araşdırır.

Fon

Cənubi Afrikada institusional irqi ayrı-seçkilik sistemi olan apartheid 1994-cü ildə Nelson Mandelanın prezident seçilməsi ilə rəsmi olaraq sona çatdı. Bundan sonra ölkə irqi ədalətsizliklər tarixi ilə üzleşərək, barışıq və dövlət quruculuğu səyahətinə çıxdı. 1996-cı ildə yaradılmış Həqiqət və Uzlaşma Komissiyası (TRC), apartheid dövründəki cinayətlərin qurbanları və icraçıları üçün hekayələrini bölüşmək üçün bir platforma təmin edərək, bu məqsədə doğru əhəmiyyətli bir addım oldu.

İcma əsaslı uzlaşmada sosial işçilərin rolu

1. Həqiqət və Uzlaşma Komissiyasına (TRC) Dəstək

1.1 Psixososial dəstək

İştirakçılar üçün konsultasiya: Sosial işçilər TRC dinləmələrində iştirak edən qurbanlara və cinayətkarlara konsultasiyalar verdilər. 22.000-dən çox qurban TRC-yə ifadə verib ki, onların çoxu sosial işçilərdən psixososial dəstək aldı. Travma haqqında məlumatlı qayğı: Travma haqqında məlumatlı qayğı prinsiplərindən istifadə edərək, sosial işçilər apartheid tərəfindən vurulan dərin psixoloji yaralara müraciət etdilər. Onlar ifadələrdən təsirlənənlərə davamlı psixi sağlamlıq dəstəyi göstərdilər.

1.2 İcmanın Sağalması Təşəbbüsləri

Dəstək Qrupları: Sosial işçilər TRC prosesinin təsirinə məruz qalan fərdlər və ailələr üçün dəstək qruplarını asanlaşdırdılar. Bu qruplar təcrübə mübadiləsi, emosiyaların ifadəsi və qarşılıqlı dəstək üçün təhlükəsiz yerlər təmin edirdi. Xalq Təhsili: Onlar TRC-nin məqsəd və proseslərini başa düşmək, icmanın iştirakını təşviq etmək və barışıq səylərinə dəstək vermək üçün ictimai maarifləndirmə kampaniyaları keçirdilər.

2. İcma dialoqları və vasitəçilik

2.1 Dialoqların asanlaşdırılması

İcma Söhbətləri: Sosial işçilər tarixi şikayətləri həll etməyə və anlaşmanı təşviq etməyə yönəlmiş icma dialoqlarını təşkil etdi və onlara köməklik etdi. Bu dialoqlar müxtəlif icma üzvlərini öz təcrübələrini müzakirə etmək və ortaq gələcəyi təsəvvür etmək üçün bir araya gətirdi.

Münaqişələrin Həlli: Vasitəçilik və münaqişələrin həlli üzrə təlim keçmiş sosial

işçilər aparteid dövründəki bölgülərdən qaynaqlanan yerli mübahisələrin həllinə kömək etdilər. Onlar müxtəlif irqi və etnik qruplar arasında münaqişələrə vasitəçilik edərək, aşağı səviyyədə barışığa kömək edirdilər.

2.2 Mədəniyyət və İncəsənət Proqramları

Art Terapiya: Sosial işçilər icmalara öz kollektiv travmalarını ifadə etməyə kömək etmək üçün art terapiya proqramları həyata keçirdilər. Rəssamlıq, hekayə və teatr vasitəsilə fədlər öz emosiyalarını ifadə edir və təcrübələrini əks etdirirdilər.

Mədəniyyət tədbirləri: Onlar müxtəlifliyi qeyd edən və birliyi təşviq edən mədəni tədbirlər təşkil etdilər. Bu tədbirlərə musiqi, rəqs və bütün Cənubi Afrikalıların zəngin mədəni irsini vurğulayan ənənəvi mərasimlər daxildir.

3. Bərpaedici Ədalət və Səlahiyyət

3.1 Bərpaedici Ədalət Proqramları

Bərpaedici dərnəklər: Sosial işçilər cinayətkarların və qurbanların dialoqa girə bildiyi, bağışlanma diləmək və bərpaedici tədbirlər haqqında danışmalar apara biləcəyi bərpaedici ədalət dairələrini asanlaşdırdı. Bu dairələr zərərləri düzəltmək və münasibətləri bərpa etmək məqsədi daşıyırdı

İcma Xidməti Layihələri: Cinayət törədənlərdən tez-tez bərpaedici ədalət müqavilələrinin bir hissəsi kimi sosial xidmət layihələrində iştirak etmələri tələb olunurdu. Sosial işçilər bu layihələri koordinasiya edərək, onların təsirə məruz qalmış icmaların ehtiyaclarını qarşılamağını təmin ediblər.

3.2 Səlahiyyətləndirmə Təşəbbüsləri

İqtisadi Gücləndirmə: Sosial işçilər təcrid olunmuş icmaları iqtisadi cəhətdən gücləndirmək üçün proqramlar hazırladılar. Bu təşəbbüslərə bacarıqların öyrədilməsi, mikromaliyyə layihələri və kiçik biznesin inkişafına dəstək daxildir.

Təhsilə Dəstək: Onlar yoxsulluq dövrəsini qırmaq və sosial mobilliyi təşviq etmək məqsədi ilə əlverişsiz icmalarda gənclər üçün təhsil dəstəyi və mentorluq proqramları təqdim ediblər.

Uğurlu Nəticələr və Təsir

1. Rifah və Barışıq

1.1 Təkmilləşdirilmiş Psixi Sağlamlıq

Travma Simptomlarının Azaldılması: Psixososial dəstək proqramlarının iştirakçıları PTSP, narahatlıq və depressiya simptomlarının əhəmiyyətli dərəcədə azaldığını bildirdilər. Daimi konsultasiya və dəstək qrupları fədlərə travmalarını müalicə etməyə və sağalma yollarını tapmağa kömək etdi.

Artan Dayanıqlıq: Müalicə təşəbbüsləri ilə məşğul olan icmalar aparteidin uzun sürən təsirlərinin öhdəsindən gəlmək üçün artan dözümlülük və daha güclü qabiliyyət nümayiş etdirdi.

1.2 Gücləndirilmiş İcma Əlaqələri

Genişləndirilmiş Sosial Birlik: İcma dialoqları və mədəni proqramlar əvvəllər bölünmüş qruplar arasında anlaşma və birliyi gücləndirdi. Bir çox icmalar əlaqələrin yaxşılaşdığını və daha böyük həmrəylik hissinin olduğunu bildirdi. Uğurlu Vasitəçilik: Çoxsaylı yerli mübahisələr eskalasiyanın qarşısını alan və dinc yanaşı yaşayışı təşviq edən vasitəçilik səyləri ilə həll edildi.

2. Gücləndirmə və İnkişaf

2.1 İqtisadi artım

İş yerlərinin yaradılması: İqtisadi imkanların gücləndirilməsi proqramları iş yerlərinin yaradılmasına və kiçik müəssisələrin yaradılmasına səbəb oldu. Məsələn, sosial işçilər tərəfindən dəstəklənən mikromaliyyə layihələri müxtəlif icmalarda 5000-dən çox yeni biznesin yaradılması ilə nəticələndi.

Artan Gəlir: Mikromaliyyə layihələri və biznesə dəstək təşəbbüsləri təcrid olunmuş ailələrin gəlirlərinin artması, onların həyat keyfiyyətinin yaxşılaşması ilə nəticələndi.

2.2 Təhsildə irəliləyişlər

Ali Təhsil Nailiyyəti: Təhsilə dəstək proqramları bir çox gəncə məktəbi başa vurmağa və ali təhsil almağa kömək etdi. Mentorluq proqramları yüksək təhsil səviyyəsinə töhfə verən rəhbərlik və dəstək verdi.

İcma Rəhbərliyi: Səlahiyyətli şəxslər tez-tez davamlı inkişaf və müsbət dəyişiklikləri müdafiə edən icma liderləri olurlar.

Uğurlu nəticələr:

Xayelitşa Layihəsi Xayelitşa qəsəbəsində sosial işçilər hərtərəfli icma barışıq proqramına başladılar. Buraya həftəlik dəstək qrupları, bərpaedici ədalət dairələri və mədəni müxtəlifliyi qeyd edən yerli incəsənət festivalı daxildir. Layihə psixi sağlamlığın yaxşılaşması, yerli münafiqələrin azalması və icma əlaqələrinin gücləndirilməsi ilə nəticələndi.

Soweto Gücləndirmə Təşəbbüsü Sowetoda sosial işçilər işsiz gəncləri hədəf alan iqtisadi səlahiyyətləndirmə proqramı hazırladılar. Proqram dülgərlik, dərzilik və İT kimi sahələrdə peşə təhsili təklif edirdi. Təlimi başa vuran iştirakçılara iş tapmaqda və ya öz bizneslərini qurmaqda köməklik edilib. Təşəbbüs gənclərin işsizliyini əhəmiyyətli dərəcədə azaldıb və yerli iqtisadi fəallığı artırıb.

Keys Nümunə: Ruandada soyqırımdan sağ qalanlara dəstək qrupları Giriş

il Ruanda Soyqırımı cəmi 100 gün ərzində əsasən Tutsi etnik qrupundan olan təxminən 800.000 insanın ölümü ilə nəticələnən dəhşətli hadisə idi. Nəticələr dərin psixoloji yaralar və parçalanmış icmalarla milləti sarsıtdı. Sosial işçilər soyqırımdan sağ çıxanlar üçün dəstək qrupları təşkil etməklə cəmiyyətin sağalmasına kömək etməkdə mühüm rol oynamışlar. Bu nümunə araşdırması

Ruandada bu dəstək qruplarının səylərini və təsirini araşdırır.

Fon

Soyqırımından sonra sağ qalanlar böyük kədər, itki və travma ilə üzləşdi. Ruanda cəmiyyətinin sosial quruluşu parçalanmışdı və psixoloji dəstəyə böyük ehtiyac var idi. Travma ilə bağlı məlumatlı qayğıya dair təlim keçmiş sosial işçilər dəstək qruplarının formalaşdırılması və asanlaşdırılması yolu ilə bu ehtiyacları həll etmək üçün addım atdılar.

Dəstək Qruplarının Təşkilatında Sosial İşçilərin Rolu

1. Dəstək Qruplarının formalaşdırılması

1.1 Ehtiyacların Qiymətləndirilməsi

İcma Sorğuları: Sosial işçilər soyqırımından sağ çıxanların xüsusi ehtiyaclarını və narahatlıqlarını anlamaq üçün icma sorğuları və müsahibələr keçirdilər. Onlar psixososial dəstəyə ən çox ehtiyacı olanları, o cümlədən dul qadınlar, yetimlər və həddindən artıq zorakılığın şahidi olmuş şəxsləri müəyyən ediblər.

Maraqlı Tərəflərin İştirakı: Onlar dəstək qrupları üçün dəstək və resurslar toplamaq üçün yerli liderlər, sağ qalanların assosiasiyaları və QHT-lərlə əlaqə saxladılar.

1.2 İşə qəbul və Qrupun tərkibi

İştirakçı seçimi: Sosial işçilər təhlükəsiz və dəstəkləyici mühiti təmin edərək, dəstək qrupları üçün iştirakçıları diqqətlə seçdi. Onlar ortaq təcrübələri olan qruplar yaratmaq üçün soyqırım zamanı yaş, cins və təcrübə kimi amilləri nəzərə alıblar.

İnklüzivlik və Müxtəliflik: Qruplar daxilində anlaşma və barışıqı təşviq etmək üçün müxtəlif mənşəli şəxsləri daxil etmək üçün səylər göstərilmişdir.

Dəstək qruplarının asanlaşdırılması

2.1 Psixososial dəstək

Travma Konsultasiyaları: Sosial işçilər qrup seansları zamanı iştirakçılara öz təcrübələrini və emosiyalarını əməl etməyə kömək edərək travma ilə bağlı məsləhətlər verdilər. Texnikalara koqnitiv-davranışçı terapiya (CBT), povest terapiyası və ifadəli incəsənət terapiyası daxildir.

Həmyaşıdlara Dəstək: Qruplar həmyaşıdlarının dəstəyini təşviq etmək, sağ qalanlara hekayələrini bölüşmək və qarşılıqlı dəstək təklif etmək üçün qurulmuşdur. Bu həmyaşıdların qarşılıqlı əlaqəsi etimad və icma hissi yaratmaq üçün çox vacib idi.

2.2 Strukturlaşdırılmış Fəaliyyətlər

Hekayə və xatirələr: İştirakçılar kollektiv sağalma prosesinə kömək edən hekayələrini və xatirələrini bölüşməyə təşviq edildi. Hekayələr fərdlərə travmalarını ifadə etməyə və sağalma prosesinə başlamağa kömək etmək

üçün terapevtik vasitə kimi istifadə olunurdu.

Yaradıcı Müalicələr: Art terapiya, musiqi terapiyası və dram kimi fəaliyyətlər qrup seanslarına daxil edilmişdir. Bu yaradıcılıq vasitələri sağ qalanlara emosiyalarını şifahi olmayan şəkildə ifadə etməyə və təhlükəsiz mühitdə hisslərini araşdırmaq imkanı verirdi.

2.3 Təhsil və səlahiyyətləndirmə proqramları

Həyat Bacarıqları Təlimi: Sosial işçilər həyat bacarıqları təlimini dəstək qruplarına inteqrasiya etmiş, münaqişələrin həlli, stressin idarə edilməsi və ünsiyyət kimi bacarıqları öyrətmişdir.

İqtisadi Gücləndirmə: Onlar həmçinin peşə bacarıqları və kiçik biznesin idarə edilməsi üzrə təlimlər keçirib, sağ qalanlara həyatlarını iqtisadi cəhətdən yenidən qurmağa kömək ediblər. Bura kiçik biznes və ya kooperativlərin yaradılmasında dəstək daxildir.

Dəstək Qruplarının Təsiri

1. Psixoloji Sağlamlıq və Rifah

PTSP simptomlarının azalması: Dəstək qruplarının iştirakçıları Post-travmatik Stress Pozğutusu (PTSP), narahatlıq və depressiya simptomlarının əhəmiyyətli dərəcədə azaldığını bildirdilər. Müntəzəm qrup seansları və qruplar tərəfindən təmin edilən təhlükəsiz yer bu təkmilləşməyə öz töhfəsini verdi.

Artan Dözümlülük: Sağ qalanlar, travmalarını idarə etməyə və gündəlik həyatlarını davam etdirməyə kömək edən dəstək qrupları vasitəsilə mübarizə strategiyaları və möhkəmlik inkişaf etdirdilər.

2. Sosial Birlik və Uzlaşma

Güvənin Yenidən qurulması: Dəstək qrupları icmalar daxilində etimadın bərpasında mühüm rol oynamışdır. Travma ilə təcrid olunmuş sağ qalanlar qruplar içərisində aidiyyət və həmrəylik hissi tapdılar.

Barışığın təşviqi: Müxtəlif mənşəli şəxsləri daxil etməklə, dəstək qrupları barışiq və anlaşmanı gücləndirdilər. İştirakçılar bir-birlərinin təcrübələri ilə empatiya qurmağı öyrəndilər və vahid cəmiyyətin yenidən qurulması istiqamətində çalışdılar.

3. İqtisadi Gücləndirmə

Yaxşılaşdırılmış Rifah: Qruplar vasitəsilə verilən peşə təhsili və kiçik biznes dəstəyi sağ qalanlara iqtisadi vəziyyətlərini yaxşılaşdırmağa kömək etdi. Bir çox iştirakçılar yeni biznesə başlaya və ya iş əldə edə bildilər ki, bu da onların ümumi rifahına və məqsədyönlülyünə töhfə verdi.

İcmanın inkişafı: İqtisadi imkanların gücləndirilməsi təşəbbüsləri yerli inkişafa və sabitliyə töhfə verən daha geniş icma faydalarına malikdir.

Məsələnin nümunəsi: Nyamata Dəstək Qrupu

Nyamata şəhərində sosial işçilər Ruandada oxşar təşəbbüslər üçün nümunə

olan soyqırımdan sağ çıxanlar üçün dəstək qrupu təşkil etdilər.

Formalaşma və Fasilitasiya

İlkin yardım: Sosial işçilər soyqırımdan ən çox təsirlənənlərə diqqət yetirərək potensial iştirakçıları müəyyən etmək üçün təbliğat işləri apardılar.

Müntəzəm görüşlər: Qrup həftəlik görüşdü, hər seansda travma ilə bağlı məsləhət, hekayə və həyat bacarıqları təlimi daxildir.

Yaradıcı Müalicələr: İncəsənət və musiqi terapiyası seansları xüsusilə populyar idi və iştirakçılar üçün çox ehtiyac duyulan emosional çıxış təmin edirdi.

Təsir

Emosional rifah: Üzvlər öz keçmişləri ilə daha çox barışıq hiss etdiklərini və gələcəyə daha ümidli olduqlarını bildirdilər. Qrup tərəfindən təmin edilən təhlükəsiz yer onlara kədərlərini ifadə etməyə və sağalmağa başlamağa imkan verdi.

İqtisadi Təkmilləşdirmə: Peşə təhsili vasitəsilə bir çox iştirakçı gəlir əldə etmək üçün istifadə etdikləri dərzilik və kənd təsərrüfatı kimi yeni bacarıqlar öyrəndilər. Bir neçə qrup üzvü uğurlu yerli biznesə çevrilən kooperativ təsərrüfatı yaratdı.

Sosial İşçilər üçün Tələb olunan Bilik və Bacarıqlar

Fövqəladə hallarda çalışan sosial işçilər geniş və xüsusi bacarıq tələb edən dinamik və tez-tez gözlənilməz mühitlərdə fəaliyyət göstərirlər. Onların işi böhrana təcili müdaxilə, uzunmüddətli bərpa və fəlakət və ya münaqişədən sonra uyğunlaşma proseslərini asanlaşdırmaqdan ibarətdir. Bu hərtərəfli bacarıq dəsti sosial işçilərin fəlakətin davam etdiyi müddətdə fərdlərin və icmaların mürəkkəb ehtiyaclarını effektiv şəkildə həll edə bilməsini təmin edir. Aşağıda fövqəladə hallar zamanı, həm dərhal reaksiya zamanı, həm də sonrakı bərpa və uyğunlaşma mərhələlərində sosial işçilər üçün tələb olunan əsas bilik və bacarıqlar göstərilir

1. Böhranlara Müdaxilə Bacarıqları

1.1 Ehtiyacların Sürətli Qiymətləndirilməsi

Qiymətləndirmələrin aparılması səriştəsi: Fəlakətdən zərər çəkmiş əhalinin fiziki, psixoloji və sosial ehtiyaclarını tez qiymətləndirmək bacarığı. Bu, dəqiq və effektiv məlumat toplamaq üçün müxtəlif qiymətləndirmə alətləri və metodologiyalarını başa düşməyi əhatə edir.

Prioritetləşdirmə Bacarıqları: Ciddilik və təciliyyə əsaslanaraq ehtiyacları prioritetləşdirmək bacarığı, ən kritik məsələlərin ilk növbədə həll olunmasını təmin etmək deməkdir.

Mənbə və əlavə məlumat üçün:

Beynəlxalq Sosial İşçilər Federasiyası (IFSW) - Sosial İşin Qlobal Tərif
BMT QAK-ın Fövqəladə Hallar üzrə Təlimatı

1.2 Psixoloji İlk Yardım

Travma haqqında məlumatlı qayğı: Travma və onun təsirləri haqqında biliklər və təsirə məruz qalan şəxsləri sabitləşdirmək üçün dərhal psixoloji dəstək göstərmək bacarığı. Bu, travma ilə bağlı məlumatlı qayğı prinsiplərini başa düşmək və onların praktikada tətbiqini əhatə edir.

Böhran Konsultasiya Texnikaları: Fərdlərə kəskin stress reaksiyalarını idarə etməyə və emosional bərpa prosesinə başlamağa kömək etmək üçün qısa müddətli böhran konsultasiya vermək bacarıqları.

Mənbə və əlavə məlumat üçün:

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) - Psixoloji İlk Yardım: Sahə İşçiləri üçün Bələdçi

Beynəlxalq Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Cəmiyyətləri Federasiyası (IFRC) - Psixoloji İlk Yardım Təlim Təlimatı

2. Psixososial Dəstək Bacarıqları

2.1 Uzunmüddətli Psixi Sağlamlıq Xidmətləri

Terapevtik müdaxilələr: Fəlakətdən sağ çıxanların ehtiyaclarına uyğunlaşdırılmış koqnitiv-davranışçı terapiya (CBT), povest terapiyası və ifadəli incəsənət terapiyası kimi müxtəlif terapevtik yanaşmalarda həll etmə bacarığı.

Dəstək Qrupunun Fasilitasiyası: Qarşılıqlı dəstəyi təmin edən və icma davamlılığını təşviq edən dəstək qruplarının təşkili və asanlaşdırılması bacarıqları.

Mənbə və əlavə məlumat üçün:

UNICEF – Fövqəladə Hallar zamanı uşaqlara psixososial dəstək

Sosial İşçilərin Milli Assosiasiyası (NASW) – Səhiyyədə Sosial İş Təcrübəsi Standartları

2.2 İcmanın səfərbərliyi

İcma İştirakı Texnikaları: İcma üzvlərini iştiraklı planlaşdırma və bərpa proseslərinə cəlb etmək, onların səslərinin eşidilməsini və ehtiyaclarının qarşılınmasını təmin etmək bacarığı.

Davamlılığın Yaradılması Fəaliyyətləri: İcma layihələr və təhsil seminarları kimi icma bağlarını gücləndirən və kollektiv davamlılığı artıran fəaliyyətlər və proqramlar haqqında biliklər.

Mənbə və əlavə məlumat üçün:

Sfera Təlimat Kitabı – Humanitar Xartiya və Humanitar Cavabda Minimum Standartlar

IFSW - Sülh və Sosial Ədalət haqqında Bəyanat

3. Ünsiyyət və vəkillik bacarıqları

3.1 Effektiv Ünsiyyət

Aydın ünsiyyət: Mədəni baxımdan uyğun dil və metodlardan istifadə də daxil olmaqla, müxtəlif əhali ilə effektiv ünsiyyət qurmaq bacarığı. Buraya böhranlar zamanı aydın və dəqiq məlumatın yayılmasının vacibliyini dərk etmək də daxildir.

Mədəni səriştə: mədəni fərqlilikləri tanımaq və onlara hörmət etmək, müdaxilələrin mədəni cəhətdən həssas və effektiv olmasını təmin etmək bacarığı.

Mənbə və əlavə məlumat üçün:

IFSW - Sosial İş Təhsili və Təlimi üçün Qlobal Standartlar
Sphere Handbook – Humanitar Yardımında Kommunikasiya Standartları

3.2 Vəkillik

İnsan Hüquqları üzrə müvəkillik: Həssas əhalinin hüquqları və müdafiəsi üçün müdafiə etmək bacarığı, onların ehtiyaclarının fəlakətlərə cavab və bərpa səylərində prioritet olmasını təmin etmək.

Siyasətə Təsir: Siyasət qurucuları ilə əlaqə qurmaq və fəlakətlərə hazırlıq, cavab tədbirləri və uzunmüddətli bərpanı dəstəkləyən siyasətlərə təsir etmək bacarıqları.

Mənbə və əlavə məlumat üçün:

UNHCR – Fövqəladə Hallarda Təbliğət və Kommunikasiya
IFSW – Etik Prinsiplər Bəyanatı

4. Koordinasiya və Əməkdaşlıq Bacarıqları

4.1 Qurumlararası əməkdaşlıq

Çox Agentlik Koordinasiyası: Fəlakətlərə cavab səylərini əlaqələndirmək üçün müxtəlif qurumlarla, o cümlədən hökumət orqanları, QHT-lər və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq etmək bacarığı.

Resursların səfərbər edilməsi: Hərtərəfli fəlakətlərə cavab və bərpa səylərini dəstəkləmək üçün maliyyə, təchizat və personal daxil olmaqla resursların səfərbər edilməsi bacarıqları.

Mənbə və əlavə məlumat üçün:

Sfera Təlimat Kitabı – Humanitar Yardımında Koordinasiya və Əməkdaşlıq
BMT QAK – Qurumlararası Daimi Komitənin (IASC) Təlimatları

4.2 Könüllülərin idarə edilməsi

İşə götürmə və təlim: fəlakətlərə cavab tədbirlərinə kömək etmək üçün könüllüləri işə götürmək, öyrətmək və idarə etmək bacarığı, onların lazımı şəkildə hazırlanmalarını və dəstəklənməsini təmin etmək.

Könüllülük Fəaliyyətlərinin Koordinasiyası: Səylərin səmərəli, effektiv və ümumi cavab məqsədlərinə uyğun olmasını təmin etmək üçün könüllü

fəaliyyətləri təşkil etmək və onlara nəzarət etmək bacarıqları.

Mənbə və əlavə məlumat üçün:

Fəlakətdə Fəaliyyət göstərən Milli Könüllü Təşkilatlar (NVOAD) –
Könüllülərin İdarə Olunması Standartları
IFRC – Könüllülərin İdarə Edilməsi Təlimatları

5. Texniki və analitik bacarıqlar

5.1 Ehtiyacların Qiymətləndirilməsi və Təhlili

Məlumatların toplanması və təhlili: Fəlakətin təsirini başa düşmək və təsirə məruz qalmış əhalinin ehtiyaclarını müəyyən etmək üçün məlumatların toplanması və təhlili səriştəsi. Buraya həm keyfiyyət, həm də kəmiyyət üsullarından istifadə daxildir.

Proqramın Qiymətləndirilməsi: Müdaxilələrin və proqramların effektivliyini qiymətləndirmək, lazımi düzəlişlər və təkmilləşdirmələr etmək üçün rəy və nəticələrdən istifadə etmək bacarığı.

Mənbə və əlavə məlumat üçün:

Sphere Handbook – Monitoring və Qiymətləndirmə Standartları
UNHCR – Ehtiyacların Qiymətləndirilməsi Təlimatı

5.2 Risklərin idarə edilməsi

Riskin Qiymətləndirilməsi: İcma daxilində potensial riskləri və zəiflikləri müəyyən etmək və bu riskləri azaltmaq üçün strategiyalar hazırlamaq bacarığı. Bu, kontekst üçün xüsusi təhlükələrin və onların potensial təsirlərinin başa düşülməsini əhatə edir.

Fövqəladə Halların Planlaşdırılması: Gələcək fəlakətdə hallara hazırlaşmaq və onlara cavab vermək, cəmiyyətin dayanıqlığını artırmaq üçün fəlakətdə hallar planlarının hazırlanması və həyata keçirilməsi bacarıqları.

Mənbə və əlavə məlumat üçün:

ÜST – Risk Kommunikasiyası və İcma İştirakı
Sphere Handbook – Risk Azaldılması Standartları

6. Uyğunlaşma və Bərpa Bacarıqları

6.1 Uzunmüddətli bərpa planlaşdırılması

İcma Əsaslı Bərpa Proqramları: Davamlı inkişafı və davamlılığı təşviq edən icma əsaslı bərpa proqramlarını tərtib etmək və həyata keçirmək bacarığı.

İqtisadi və Sosial Reintegrasiya: İşlə bağlı təlimlər, məşğulluq xidmətləri və icma inkişafı layihələri daxil olmaqla, fəlakətdən sağ çıxanların iqtisadi və sosial reintegrasiyasının asanlaşdırılması üzrə bacarıqlar.

Mənbə və əlavə məlumat üçün:

IFSW - İcma İş Siyasəti
Sphere Handbook – Bərpa Standartları

6.2 Siyasət və Proqramın İnkişafı

Siyasətin Təşkili: Sağlamlığın sosial determinantlarına toxunan və fəlakətlərin məruz qaldığı bərabərsizlikləri azaldan siyasətləri müdafiə etmək bacarığı.

Proqramın İnkişafı: Uzunmüddətli bərpa və davamlılığı dəstəkləyən proqramların işlənilib hazırlanması və idarə edilməsi, onların təsirə məruz qalan icmaların inkişaf edən ehtiyaclarına cavab verməsini təmin etmək bacarığı.

Mənbə və əlavə məlumat üçün:

IFSW - Sosial İş Təhsili və Təlimi üçün Qlobal Standartlar

UNHCR – Davamlı Həllər üzrə Təlimat

Böhran Müdaxilə Matrisi: Ətraflı Baxış və Fövqəladə Hallar Proqramının İnkişafı

Böhrana müdaxilə matrisi

Komponent	Təsvir
Böhranın müəyyənləşdirilməsi	Böhranın təbiəti : Böhran növünü kateqoriyalara ayırın (məsələn, təbii fəlakət, texnoloji uğursuzluq, insan münafiqəsi). Şiddətlik Səviyyəsi : Təsirə məruz qalan əhali və infraqurum intənsivliyi və potensial təsiri qiymətləndirin. Əhatə dairəsi : Coğrafi miqyas və əhəlinin demografik göstəricilərini müəyyən edin.
Resursların Bölgüsü	İnsan Resursları : Tələb olunan kadrları, o cümlədən ilk müdaxilə edənlər, tibbi qruplar və könüllüləri müəyyənləşdirin və səfərbər edin. Material Resursları : Tibbi avadanlıq, qida, su və sığınacaq materialları kimi zəruri ləvazimatları inventar edin. Maliyyə Resursları : Təcili və uzunmüddətli ehtiyaclar üçün təhlükəsiz maliyyələşdirmə və büdcə ayırmaları.
Müdaxilə Strategiyaları	Təcili tədbirlər : evakuasiya, tibbi müayinə və təsirə məruz qalan ərazilərin təhlükəsizliyini təmin etmək daxil olmaqla, ilkin cavab üçün protokollar hazırlayın. Qısamüddətli Strategiyalar : Müvəqqəti mənzil, tibbi xidmət və psixoloji dəstək üçün tədbirlər həyata keçirin. Uzunmüddətli Planlar : İnfraqurumun yenidən qurulması, xidmətlərin bərpası və icmanın reabilitasiyasına yönəlmiş davamlı bərpa proqramları hazırlayın.
Rabitə Protokolları	Daxili Kommunikasiya : Koordinasiyanı təmin etmək üçün müdaxilə qrupları daxilində səmərəli kommunikasiya kanalları qurun. Xarici Kommunikasiya : Yeniləmələr və təlimatlar təqdim etmək üçün ictimaiyyət, media və digər maraqlı tərəflərlə ünsiyyət üçün strategiyalar hazırlayın. Əlaqə Mexanizmləri : Təsirə məruz qalan icmalar və müdaxilə qruplarından rəyləri qəbul etmək və onlara uyğun hərəkət etmək üçün sistemləri birləşdirin.

Qiymətləndirmə və Uyğunlaşma

Performans Metrikləri : Müdaxilə səylərinin effektivliyini ölçmək üçün əsas performans göstəricilərini (KPI) müəyyənləşdirin. **Fəaliyyətdən Sonra Dəyərləndirmə** : Güclü tərəfləri və təkmilləşdirilməli sahələri müəyyən etmək üçün böhrandan sonrakı hərtərəfli qiymətləndirmələr aparın. **Davamlı Təkmilləşdirmə** : Gələcək böhrana müdaxilə planlarını təkmilləşdirmək və təkmilləşdirmək üçün qiymətləndirmələrdən əldə edilən fikirlərdən istifadə edin.

Müxtəlif vəziyyətlər üçün fəvqəladə hallar proqramı

Faza

Fəaliyyət

Böhran öncəsi hazırlıq

Riskin Qiymətləndirilməsi : Potensial böhranları müəyyən etmək üçün müntəzəm risk qiymətləndirmələri aparın. **Təlim və Hazırlıq** : Fəvqəladə hallara müdaxilə edənlər üçün hərtərəfli təlim proqramlarını həyata keçirin və dövrü təlimlər keçirin. **İcma ilə əlaqə** : Fəvqəladə vəziyyətə hazırlıq və müdaxilə planları haqqında ictimaiyyəti maarifləndirin.

Dərhal Böhran Müdaxiləsi

Aktivləşdirmə Protokolu : Fəvqəladə hallara müdaxilə qruplarını aktivləşdirin və əvvəlcədən təyin edilmiş müdaxilə protokollarını işə salın. **Resursların Yerləşdirilməsi** : Təsirə məruz qalan ərazilərə resursları və personalı sürətlə yerləşdirin. **İnsident Komanda Sistemi (ICS)** : Yerində əməliyyatları idarə etmək və əlaqələndirilmiş səyləri təmin etmək üçün ICS-dən istifadə edin.

Qısamüddətli Böhran İdarəetmə

Fəvqəladə Sığınacaq : Lazımi təchizatla təchiz olunmuş müvəqqəti sığınacaqlar yaradın. **Tibbi və Psixoloji Dəstək** : Təsirə məruz qalan şəxslərə təcili tibbi yardım və psixoloji dəstək göstərin. Əsas Xidmətlərin Bərpası : Su, elektrik və kanalizasiya kimi əsas xidmətlərin tez bərpası istiqamətində çalışın.

Uzunmüddətli bərpa və reabilitasiya

Yenidənqurma Planları : Zədələnmiş infrastrukturun bərpası üçün planlar hazırlayın və həyata keçirin. **İqtisadi Bərpa Proqramları** : Yerli iqtisadiyyatları və dolanışq vasitələrini bərpa etmək üçün proqramlara başlamaq. **İcma Dəstəyi** : Psixi sağlamlıq xidmətləri və sosial proqramlar daxil olmaqla, uzunmüddətli icma dəstəyi təşəbbüslərinə diqqət yetirin.

Böhrandan sonrakı qiymətləndirmə

Məlumatların toplanması və təhlili : Cavab səyləri və nəticələri haqqında məlumat toplayın. **Hesabat** : Böhran və cavab tədbirləri haqqında ətraflı hesabatlar hazırlayın. **Siyasət İcmalı** : Böhrandan sonrakı qiymətləndirmələrin nəticələrinə əsaslanan siyasət və protokolları nəzərdən keçirin və yeniləyin.

Bölmə II: Dərhal müdaxilə ehtiyacları

İlk Yardım Ehtiyacları

İlk yardım ehtiyacları, böhran vəziyyətlərində fərdlərin həyati əhəmiyyət kəsb edən fiziki ehtiyaclarının dərhal qarşılınmasını əhatə edir. Bu ehtiyaclar, təcili tibbi yardım, sığınacaq, qida və su kimi əsas həyat təminatlarını təmin etmək məqsədini daşıyır. İlk yardım, travma sonrası ilkin mərhələlərdə fiziki zədələrin müalicəsi və həyati təhlükələrin aradan qaldırılması üçün vacibdir. Həmçinin, ilk yardım ehtiyacları insanların təhlükəsizlik hissini bərpa etməyə və daha ciddi fiziki və psixoloji problemlərin qarşısını almağa kömək edir. Sosial işçilər və digər yardım göstərən şəxslər, bu ehtiyacları yerində və effektiv şəkildə qarşılamaq üçün təcili müdaxilə planları hazırlamalıdır. İlk yardım ehtiyacları aşağıdakı aspektləri əhatə edə bilər:

Tibbi Yardım: Böhran zamanı yaranan yaralanmaların və xəstəliklərin dərhal müalicəsi tələb olunur. Bu, qanaxmanın dayandırılması, sınıqların və yanma yaralarının müalicəsi kimi təcili tibbi müdaxilələri əhatə edir. Tibbi yardım, insanların həyatını xilas etmək və ciddi fəsadların qarşısını almaq üçün vacibdir. **Sığınacaq:** Fəlakət nəticəsində evsiz qalan insanlar üçün təhlükəsiz və müvəqqəti sığınacaqlar təmin edilməlidir. Bu, fərdlərin və ailələrin fiziki təhlükəsizliklərini təmin etmək və hava şəraitinin təsirlərindən qorunmaq üçün vacibdir.

Qida və Su: Böhran vəziyyətində qida və su təchizatı insanların həyati ehtiyaclarını təmin etmək üçün vacibdir. Kifayət qədər və təhlükəsiz qida və suyun təmin edilməsi, insanların fiziki sağlamlığını qorumaq və qida çatışmazlığı və dehidratasiya kimi problemlərin qarşısını almaq üçün əsas şərtidir.

Gigiyena və Sanitariya: İnsanların sağlamlığını qorumaq üçün təmiz suya, tualetlərə və digər sanitariya vasitələrinə çıxış təmin edilməlidir. Gigiyena tədbirləri, infeksiya və xəstəliklərin yayılmasının qarşısını almaq üçün vacibdir. İlk yardım ehtiyaclarının effektiv şəkildə qarşılınması, insanların böhran vəziyyətində sağ qalmalarını və sonrakı bərpa prosesinə başlamalarını təmin etmək üçün əsasdır. Sosial işçilər və humanitar yardım təşkilatları, bu ehtiyacları qarşılamaq üçün təcili müdaxilə planları və resursları hazırlamalıdır.

Psixososial Dəstək

Psixososial dəstək, böhran vəziyyətlərində fərdlərin və icmaların emosional, sosial və psixoloji rifahını qorumaq və bərpa etmək üçün göstərilən hərtərəfli yardımdır. Psixososial dəstək proqramları, fərdlərin travma sonrası dövrdə normal həyatlarına qayıtmalarına və sağlamlıq vəziyyətlərini bərpa etmələrinə kömək edir. Bu dəstəyin əsas elementləri aşağıdakılardır:

İnsan Mərkəzli Yanaşma: Psixososial dəstəyin əsas prinsipi, hər bir fərdin unikal ehtiyaclarına və təcrübələrinə uyğun fərdi yanaşmaların inkişaf etdirilməsidir. İnsanların fərqli reaksiyalar və bərpa prosesləri olduğu üçün,

dəstək proqramları bu fərqlilikləri nəzərə almalıdır.

Təhlükəsizlik və Qoruma: Psixososial dəstək, insanların təhlükəsizlik hissini bərpa etmək üçün təhlükəsiz mühitlər yaratmağa yönəlməlidir. Bu, fiziki təhlükəsizliklə yanaşı, emosional təhlükəsizliyi də əhatə edir. İnsanların təhlükəsizlik hissi, onların travma sonrası dövrdə rahat olmalarına və normal həyatlarına qayıtmalarına kömək edir.

Emosional və Sosial Dəstək: Psixososial dəstək proqramları, fərdlərin emosional rifahını artırmaq və onların sosial dəstək şəbəkələrini gücləndirmək üçün müxtəlif fəaliyyətlər və qrup terapiyaları təşkil etməlidir. Bu, insanların yaşadıkları travma ilə başa çıxmalarına və sosial əlaqələrini bərpa etmələrinə kömək edir.

Təhsil və Məlumatlandırma: İnsanlara travmanın təsirləri və başa çıxma strategiyaları haqqında məlumat vermək, onların vəziyyəti daha yaxşı başa düşmələrinə və aktiv bərpa prosesinə qatılmalarına kömək edir. Bu, psixososial dəstəyin vacib komponentlərindən biridir.

Psixososial dəstək, insanların travma sonrası dövrdə özlərini anlaşılan və dəstək olunmuş hiss etmələrini təmin etməklə, onların uzunmüddətli psixoloji sağlamlığını qorumaq üçün vacibdir.

Təcili Emosional və Psixoloji Dəstək

Təcili Emosional və Psixoloji Dəstək (TEPD), böhran vəziyyətlərində insanların dərhal qarşılınması tələb olunan emosional və psixoloji ehtiyaclarını əhatə edən bir yanaşmadır. Bu dəstək, insanların travma sonrası dövrdə ilkin mərhələlərdə qarşılaşdıqları şok və streslə başa çıxmalarına kömək edir. TEPD-in əsas aspektləri aşağıdakılardır:

Dərhal Müdaxilə: Böhran vəziyyətində fərdlərin təcili emosional və psixoloji dəstəyə ehtiyacı olur. Bu, onların travma sonrası ilk mərhələlərdə yaşadıkları şok və qorxu ilə başa çıxmalarına və daha ciddi uzunmüddətli psixoloji problemlərin yaranmasının qarşısını almağa kömək edir.

Təhlükəsizlik Hissinin Bərpası: TEPD, insanların təhlükəsizlik hissini bərpa etməyə yönəlməlidir. Bu, onların fiziki və emosional təhlükəsizliyini təmin etmək və yenidən təhlükəsiz hiss etmələrinə kömək etmək məqsədi daşıyır.

Dinləmə və Empatiya: TEPD göstərən şəxslər, yardım göstərilən insanların hissələrini və təcrübələrini diqqətlə dinləməli və empati göstərməlidir. Bu, onların özlərini anlaşılan və dəstək olunmuş hiss etmələrini təmin edir və emosional rifahlarını artırır.

Məlumatlandırma: Fərdlərə və icmalara travma və onun təsirləri, həmçinin dəstək mənbələri haqqında məlumat vermək vacibdir. Bu, insanların vəziyyəti daha yaxşı başa düşmələrinə və öz başa çıxma strategiyalarını inkişaf etdirmələrinə kömək edir.

Təcili Emosional və Psixoloji Dəstək, insanların travma sonrası dövrdə sağalmasına və normal həyatlarına qayıtmalarına kömək etmək üçün kompleks və çevik yanaşmalar tələb edir.

Kəskin Stress Reaksiyalarının İdarə Edilməsi

Kəskin stress reaksiyaları, travmatik hadisələrdən sonra fərdlərin göstərdiyi dərhal psixoloji və emosional reaksiyalardır. Bu reaksiyalar, travma ilə əlaqəli dərhal stres reaksiyalarını əhatə edir və insanların yaşadıkları hadisənin təsirindən qaynaqlanır. Kəskin stress reaksiyalarının idarə edilməsi aşağıdakı komponentləri əhatə edir:

Psixoloji Müdaxilə: Kəskin stress reaksiyalarının idarə edilməsi, fərdlərin yaşadıkları stres reaksiyalarını anlamaq və onlara uyğun psixoloji dəstək göstərmək məqsədi daşıyır. Bu, fərdlərin emosional rifahını artırmaq və streslə başa çıxmalarına kömək etmək üçün müxtəlif psixoloji müdaxilələri əhatə edir.

Fərdi və Qrup Terapiyaları: Fərdlərə və qruplara stres reaksiyaları ilə başa çıxma strategiyaları öyrətmək, onların travma sonrası dövrdə emosional sağlamlıqlarını bərpa etmələrinə kömək edir. Qrup terapiyaları, fərdlər arasında birlik hissi yaratmağa və onların bir-birlərinə dəstək olmalarına kömək edir.

Təhsil və Məlumatlandırma: Fərdlərə travma və onun təsirləri haqqında məlumat vermək, onların vəziyyəti daha yaxşı başa düşmələrinə və başa çıxma strategiyalarını inkişaf etdirmələrinə kömək edir. Bu, kəskin stress reaksiyalarının idarə edilməsində vacib rol oynayır.

İzləmə və Dəstək: Kəskin stress reaksiyalarının idarə edilməsi prosesində fərdlərin vəziyyətini izləmək və onlara davamlı dəstək vermək vacibdir. Bu, onların uzunmüddətli psixoloji sağlamlığını təmin etmək və daha ciddi psixoloji problemlərin qarşısını almaq üçün vacibdir.

Kəskin stress reaksiyalarının idarə edilməsi, psixososial dəstəyin vacib bir hissəsi olaraq, fərdlərin travma sonrası dövrdə sağlamlıqlarını bərpa etmələrinə və normal həyatlarına qayıtmalarına kömək edir.

Psixoloji Travma və Pozuntular

Psixoloji Travma

Travmatik hadisələr və fəlakətlər fərdlərin dünya, özləri və digər insanlar haqqında əsas fərziyyələrinə mənfi təsir göstərir və əhəmiyyətli ictimai psixi sağlamlıq problemlərinə səbəb ola bilər. Təbii fəlakətlər nəticəsində yaranan psixi problemlər, təbii fəlakətlərin mənfi təsirləri kimi, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə daha çox rast gəlinir. Post Travmatik Stress Pozuntusu(PTSP) və Major Depressiya (MD) travmatik təcrübələr və fəlakətlərdən sonra cəmiyyətdə ən çox rast gəlinən pozuntulardandır.

Fəlakətlərdən Sonra Verilə Bilinəcək Reaksiyalar

- Əsas ehtiyacların ödənilməsi ilə bağlı narahatlıqlar,
- Sevdiklərini itirməsi, qiymətli və mənalı əşyalarını itirməsi səbəbindən yas hissi,
- Şəxsi olaraq və yaxınlarının təhlükəsizliyi ilə bağlı yaşadığı narahatlıq və

qorxu,

- Yuxu. , tez-tez fəlakətlə əlaqəli şəkillər və kabuslarla müşayiət olunan
- Fəlakətlə əlaqəli hadisələr və duyğular haqqında tez-tez və təkrarən danışmaq və paylaşmaq ehtiyacı
- Köçkünlük və bu səbəbdən yalnızlaşma və ya sosial yaşayış qaydaları ilə bağlı narahatlıqlar
- Bir topluluğun üzəsi olduğunu və bu topluluğun iyileşmə çabası içərisində olduğunu hissetmə ihtiyacı

Fəlakətdən sonrakı dövrü reaksiyalar

Şok dövrü (ilk 24 saat və ya daha çox)

Bu dövrdə fəlakətlər yaşayanlarda ümumiyyətlə aşağıdakı reaksiyalar müşahidə olunur: ürkmək, daim sayıq olmaq, hadisələri dərk edə bilməmə, məntiqli düşünmə və qərar qəbul edə bilməmə, unudqanlıq, dalğınlıq və diqqəti cəmləməkdə çətinlik, fərqli, qəribə, qeyri-real qavrayış, emosiyaların kütləşməsi/daşlanma, ağrı hiss etməmə, şok, həddindən artıq panik-qorxu və ya donma.

Reaksiya dövrü (fəlakətdən təxminən 2-6 gün sonra baş verir)

İnsanın baş verənlərdən və hadisənin mənasından xəbərdar olduğu dövrdür. Bu dövrdə yuxarıdakı cədvəldə qeyd olunan emosional və fiziki reaksiyalara əlavə olaraq fəlakət hadisəsini xatırladan stimullardan qaçınmaq, fəlakət haqqında təkrarlanan düşüncələr və qorxulu yuxu və kabuslar görülməsi baş verir.

Emal və Düşünmə (Üstündən Keçmək) Dövrü

Bu müddət ərzində fəlakət təcrübəsi işlənməsi yəni təcrübə və onun yaratdığı emosional, idrak və davranış reaksiyaları nəzərdən keçirilməli və şərh edilməlidir.

Qurban artıq fəlakət haqqında danışmaq istəmir.

O, itirdikləri üçün yas tutur.

Emal (qavrama) daxilədə davam edir.

Kədər və həsrət kimi güclü emosiyalar yaşaya bilər.

Yaddaş və diqqətdə problemlər yarana bilər.

Şəxslərarası münasibətlərdə problemlər, əsəbilik və münaqişələr, xarici mənbələrə/insanlara qarşı qəzəb partlayışları baş verə bilər.

Tək qalmaq istəyir, ruhən mühitdə deyil.

Bərpa/Tənzimləmə Dövrü

Qurban baş verənləri qəbul etməyə başlayır.

Reaksiyaların şiddəti azalır.

Gündəlik həyata maraq göstərməyə başlayır.

Gələcək üçün planlar qurmağa başlayır.

Emosional olaraq daha yaxşı hiss edir.

Fələkət/Travmatik hadisə onun həyatının və xatirələrinin bir hissəsinə çevrilir, lakin ağılı tam zəbt etmir.

Fələkət yaşayanların əksəriyyəti fələkətdən sonra tədricən azalan və ciddi sağlamlıq problemi yaranmayan simptomlar yaşasa da, bəzilərinə müxtəlif psixi sağlamlıq problemləri, xüsusilə də Post Travmatik Stress Pozuntusu(PTSP) və depressiya var.

Fələkət və Travma ilə əlaqəli psixiatrik pozuntular

Travma nəticəsində yaranan xəstəliklər bir psixi pozuntudan daha çox pozuntular spektridir. Spektrin bir ucunda, hadisəni yenidən yaşamaq narahatlığı , yuxusuzluq kəskin sayıqlıq kimi xarakterizə edilən Kəskin Stress Pozuntusu (ASD) və Post Travmatik Stress Pozuntusu(PTSP) kimi adətən tək bir hadisə ilə əlaqəli pozuntular olsa da, digər ucunda isə, zorlama, işgəncə və uşaqlıqda zorakılıq kimi təkrarlanan, çox vaxt insan tərəfindən törədilən travmatik hadisələrə məruz qalma nəticəsində insanın özünün və şəxsiyyətlərarası münasibətlərinin pisləşməsi ilə baş verən daha mürəkkəb sindromlar var.

Bütün bu spektri travmatik stresslə əlaqəli problemlər/pozuntular adı altında toplamaq mümkündür. Psixoloji travmalar yuxarıda qeyd etdiyimiz bir çox tibbi xəstəliklərin, eləcə də onların törətdiyi pozuntuların yaranmasına şərait yaradır. Travmatik hadisələr bəzi xəstəliklərin yaranması üçün zəruridir, digərlərinin yaranması üçün katalizator rolu oynayır və bəzi mövcud xəstəliklərin kəskinləşməsinə də səbəb ola bilər.

Travmadan sonra aşağıdakı pozuntular və ya problemlər yarana bilər:

Psixoloji travma ilə birbaşa əlaqəli vəziyyətlər;

Kəskin stress reaksiyaları, kəskin stress pozuntusu (ASD);

Post Travmatik Stress Pozuntusu(PTSP);

Uyğunlaşma, adaptasiya pozuntusu;

DESNOS-fələkətdən sonra davamlı şəxsiyyət dəyişikliyi və Kompleks PTSP, travmatik kədər.

DESNOS və Kompleks PTSP: Fələkətdən Sonra Daimi Şəxsiyyət Dəyişikliyini Anlamaq

1. DESNOS (Başqa cür təyin olunmayan həddindən artıq stress pozuntuları)

1.1 Tərif və Xüsusiyyətlər

DESNOS və ya başqa cür təyin olunmayan həddindən artıq stress pozuntuları, uzun müddət davam edən və təkrarlanan travma nəticəsində yaranan, tez-tez şəxsiyyətlərarası xarakter daşıyan, məsələn, istismar, işgəncə, ya da əsirlik hadisələr nəticəsində yarana bilər. Tək bir travmatik hadisə nəticəsində yarana bilən PTSP-dən fərqli olaraq, DESNOS davamlı və ya təkrar travmaya məruz qalması əhatə edir.

DESNOS-un xüsusiyyətləri:

Affektiv disregulyasiya: Duyğuları idarə etmək və tənzimləməkdə çətinlik, həddindən artıq əhval dəyişikliyinə, qəzəb və depressiyaya səbəb olur.

Dəyişmiş Özünü Qavrama: Geniş yayılmış acizlik, utanc, günahkarlıq hissi və ya daimi zədələnmə hissi.

Şəxslərarası Münasibətlərdə Çətinliklər: Münasibətlərin qurulmasında və ya davam etdirilməsində çətinliklər, o cümlədən sosial geri çəkilmə və ya əksinə, sərhədləri təyin edə bilməmək.

Somatizasiya: Xroniki ağrı, mədə-bağırsaq problemləri və ya baş ağrıları kimi tibbi səbəb olmadan fiziki simptomlar.

Dəyişmiş İnam Sistemləri: İnamın itirilməsi və ya ümitsizlik hissi daxil olmaqla, insanın inanc sistemlərindəki dəyişikliklər.

Psixoloji travma alınmadığı ancaq katalizator rolu oynaya bilən vəziyyətlər; Bir çox əhval pozuntuları, xüsusilə də Major depressiya (MD), narahatlıq pozuntuları, əhval pozuntuları, somatoform pozuntuları, dissosiativ pozuntuları, cinsi disfunksiyalar, yemək pozuntuları, yuxu pozuntuları, ağrı pozuntuları, psixotik pozuntular, alkoqol/maddə asılılığı və intihara meyli.

Somatoform pozuntular:

Somatoform pozuntular, fərdlərin hər hansı əsas tibbi və ya nevroloji vəziyyətlə uyğun olmayan və ya tam izah edilə bilməyən fiziki simptomlarla qarşılaşdıqları bir qrup psixoloji vəziyyətdir. Bu pozuntular ağrı, yorğunluq və ya digər bədən hissləri kimi fiziki simptomlara diqqət yetirilməsi ilə xarakterizə olunur ki, bu da böyük emosional sıxıntıya və fəaliyyət problemlərinə səbəb olur.

Somatoform pozuntuların növləri:

1. Somatizasiya pozuntusu

Xüsusiyyətləri: Ağrı, mədə-bağırsaq problemləri, cinsi simptomlar və nevroloji simptomlar kimi çoxsaylı, təkrarlanan və uzunmüddətli fiziki şikayətlərlə müşayiət olunan xroniki vəziyyət. Bu simptomların çox zaman müəyyən edilə bilən tibbi səbəbi yoxdur.

Diaqnoz meyarları: Simptomlar adətən 30 yaşından əvvəl başlayır və bir neçə il davam edir, bədənə müxtəlif sahələrinə təsir edir və bir çox tibbi şikayətlərə səbəb olur (Amerika Psixiatriya Assosiasiyası, 2013).

Mənbə və ətraflı məlumat:

Amerika Psixiatriya Assosiasiyası. (2013). Psixi Pozuntuların Diaqnostik və Statistik Təlimatı (DSM-5) .

Mayo Klinikası. (2021). Somatik simptom pozuntusu . mayoclinic.org saytıdan götürülüb.

2. Dissosiativ pozuntular:

Dissosiativ pozuntular şüurda, yaddaşda, şəxsiyyətdə, emosiyada, qavrayışda, bədən təmsilində, hərəkətə nəzarət və davranışda pozulmalar və ya fasilələrlə xarakterizə olunan psixi sağlamlıq vəziyyətləri qrupudur. Bu pozuntular əsasən travma ilə əlaqələndirilir və bir insanın gündəlik həyatda işləmə qabiliyyətini əhəmiyyətli dərəcədə poza bilər.

Dissosiativ pozğutuların növləri

1. Dissosiativ şəxsiyyət pozuntusu (DID)

Tərif: Əvvəllər çoxlu şəxsiyyət pozuntusu kimi tanınan DID, hər birinin dünya ilə özünəməxsus qavrayış və qarşılıqlı əlaqə modeli olan iki və ya daha çox fərqli şəxsiyyət vəziyyətinin və ya kimliyinin olması ilə xarakterizə olunur.

Semptomlar: Bu şəxsiyyətlərin öz adları, yaşları, tarixləri və xüsusiyyətləri ola bilər. DID olan insanlar tez-tez gündəlik hadisələr, şəxsi məlumatlar və keçmiş travmatik hadisələr üçün yaddaşda boşluqlar yaşayırlar (Amerika Psixiatriya Assosiasiyası, 2013).

Mənbə və əlavə məlumat üçün:

Amerika Psixiatriya Assosiasiyası. (2013). Psixi Pozuntuların Diaqnostik və Statistik Təlimatı (DSM-5).

Mayo Klinikası. (2021). Dissosiativ şəxsiyyət pozuntusu. mayoclinic.org saytıdan götürülüb.

Dissosiativ Amneziya

Tərif: Adi unutmama ilə uyğun gəlməyən, adətən travmatik və ya stresli xarakter daşıyan mühüm şəxsi məlumatları xatırlaya bilməməsi ilə xarakterizə olunur.

Növləri: Bura lokal amneziya (xüsusi hadisələri unutmama), selektiv amneziya (hadisələrin hamısını deyil, bəzilərini unutmama) və ümumiləşdirilmiş amneziya (bütün həyat tarixini unutmama) daxildir (Squire, 2009).

Mənbələr:

Squire, LR (2009). Neuroscience üçün Xəstə HM-nin İrsi. Neyron, 61(1), 6-9.
Kliviend Klinikası. (2021). Dissosiativ Amneziya. clevelandclinic.org saytıdan götürülüb..

3. Depersonalizasiya/Derealizasiya Pozuntusu

Tərif: Davamlı və ya təkrarlanan depersonalizasiya (özündən qopmuş hiss) və/ yaxud derealizasiya (ətrafından qopmuş hiss) epizodları ilə xarakterizə olunur.

Semptomlar: Fərdlər özlərini bədənlərindən kənardan müşahidə etdiklərini və ya ətrafdakı dünyanın qeyri-real və ya yuxu kimi olduğunu hiss edə bilərlər (Simeon, 2004).

Mənbələr:

Simeon, D. və Abugel, J. (2004). Qeyri-real hiss: depersonallaşma pozuntusu və özünü itirmə . Oksford Universiteti Nəşriyyatı.
Psixi Xəstəliklər üzrə Milli Alyans (NAMI). (2021). Depersonalizasiya/ Derealizasiya Pozuntusu . nami.org saytıdan götürülüb

Vacib məqamlar

PTSP travmadan sonra görülən tək şey deyil. Digər problemlər və pozuntular da görülə bilər.

Bu pozuntular psixoloji travma və ya fəlakətdən əvvəl də yaranmış ola bilər. Psixoloji travma və ya fəlakət bu pozuntularla bağlı simptomların yaranmasına kömək etmiş ola bilər.

Psixoloji travma və ya fəlakət bu pozuntuların ortaya çıxmasını asanlaşdırır bilər

Oxşar travmaya məruz qalan iki insanın reaksiyaları tamamilə fərqli ola bilər. Araşdırmalara görə, travmaya məruz qalanların yalnız bir hissəsi PTSP inkişaf edir. Bəzi insanlar heç bir psixoloji problem yaşamırlar.

2.1. Travmatik Stress və Digər Tibbi Vəziyyətlər

Travmatik stress ilə fiziki xəstəliklər arasında sıx əlaqə olduğu məlum bir həqiqətdir. Psixoloji pozğuntusu olan insanlar, xüsusən də PTSP, fiziki sağlamlıq üçün daha çox risk altındadır.

Məsələn, psixoloji problemlərlə yanaşı, PTSP olan insanlarda bel ağrısı, yüksək təzyiq, artrit, ağciyər xəstəlikləri, sinir sistemi xəstəlikləri, qan dövranı pozuntuları, xərçəng, insult, həzm sistemi pozuntuları, xroniki ağrılar və endokrin xəstəliklər daha çox olur. Fibromiyalji və spastik kolon sindromu da bu mövzuya daxil edilə bilən nümunələrdir. Bundan əlavə, xroniki çanaq ağrısı olan qadın xəstələrin uşaqlıq və yetkinlik dövründə travmaya daha çox məruz qaldığı aşkar edilmişdir. Travmatik stress infarkt, vaxtından əvvəl doğuş riski və menstruasiya pozuntularına səbəb ola bilər. Əslində bu xəstəliklərin bəzilərinin özü də psixoloji travmatik hadisələr ola biləcəyini xatırlatmaqda fayda var.

Risk faktorları (Xəstəliklərin baş verməsini asanlaşdıran amillər)

Travmatik hadisələr çox geniş yayılsa da, əlaqəli pozuntuların o qədər də geniş yayılmadığını görürük. Əksinə, baş verən xəstəliklər, xüsusilə PTSP, psixoloji travmatik hadisələrin tezliyi ilə müqayisədə kifayət qədər azdır.

Risk faktorları xəstəliyin kimdə daha asan baş verə biləcəyini izah etməyə kömək edən vəziyyətlərdir. Bu amillər həm də xəstəliklərin xroniki hala keçməsinə asanlaşdırır bilər. Risk faktorlarının müyyən edilməsi, prioritet veriləcək insanları və ya icmaları müəyyən etmək və qarşısını almaq mümkün olan amillər varsa, tədbirlər görmək üçün vacibdir. Xüsusilə resursların məhdud olduğu vaxtlarda, məsələn, fəlakətdən sonra, risk faktorlarının

müəyyən edilməsi, göstəriləcək psixososial xidmətlər baxımından kimə üstünlük verilməsinə dair təlimat verir.

Xəstəliklərin, xüsusən də PTSP ilə bağlı aşağıdakı xüsusiyyətləri bilmək də vacibdir:

- PTSP uzun müddət davam edə bilən və funksionallığın itirilməsinə səbəb olan bir xəstəlikdir.
- Müxtəlif tədqiqatlar göstərmişdir ki, psixoloji travmatik hadisə və ya fəlakətdən sonra PTSP yayılması daha yüksəkdir, zamanla azaldığını göstərir.
- İnsan tərəfindən törədilən, qəsdən travmalar nəticəsində inkişaf edən TSSB daha çox rast gəlinir və uzun müddət davam etməyə meyllidir.
- Travmatik hadisə zamanı reaksiyanın intensivliyi TSSB-nin xroniki olmasına səbəb ola bilər.
- Xəstəliyin uzun sürməsi, simptomların xarakteri və şiddəti, onu müşayiət edən digər psixiatrik və tibbi xəstəliklər və ondan əvvəl ASD-nin olması TSSB-nin xroniki olmasına səbəb ola bilər.

Effektləri

- Psixoloji quruluşda mənfilik, travmatik hadisədən əvvəl sosial dəstəyin olmaması, itkilər xəstəliyin xroniki olmasına səbəb ola bilər.
- Travmatik təcrübədən əvvəl və sonra yaşanan travmatik hadisələr və digər həyat hadisələri xəstəliyin xronikiliyinə təsir göstərir.

2.2. Psixoloji travma ilə əlaqəli pozuntular

2.2.1 Post Travmatik Stress Pozuntusu (PTSP)

Hər şeydən əvvəl vurğulamaq lazımdır ki, travma və əlaqəli problemlərin PTSP adı ilə məhdudlaşdırılması yanlış və natamam olacaqdır. Başqa sözlə desək, travma PTSP ilə bərabər deyil.

Bununla belə, anlayışı asanlaşdırdığı və praktiki faydaları olduğu üçün PTSP ilk olaraq burada hərtərəfli müzakirə olunacaq. PTSP, travmatik stressi və əlaqəli problemləri və ya xəstəlikləri ən yaxşı ifadə edən şərtlərdən biridir. Bu səbəbdən PTSP əlamətləri bəzi təriflər və xüsusiyyətlərlə birlikdə izah ediləcək.

PTSP diaqnozu üçün ilk meyar psixoloji travmatik bir hadisə yaşamaq zərurətidir. İnsanın birbaşa qorxulu və ya dəhşətli ölüm, ağır yaralanma və ya cinsi təcavüzə məruz qalması, bu travmatik hadisələrə şahid olması, qohumunun/yaxın dostunun başına gəldiyini öyrənməsi və ya bu cür travmatik hadisələrin tez-tez rastlaşdığı bir peşə sahibi olması kimi bir vəziyyət olmalıdır. PTSP simptomlarını 4 əsas qrupda qruplaşdırmaq mümkündür:

Travmatik hadisəni yenidən yaşamaq

Travma ilə müşayiət olunan stimullardan qaçınmaq

Əhval və düşüncələrdə mənfi dəyişikliklər

Oyanma simptomlarında və ümumi reaksiya vermədə nəzərəçarpacaq dəyişikliklər

Travmatik təcrübədən sonra bu simptomların olması PTSP diaqnozu üçün kifayət deyil. Semptomlar bir aydan çox davam edərsə, ciddi narahatlıqlara səbəb olarsa və funksionallıq pozuntusuna səbəb olarsa, PTSP diaqnozu qoyula bilər.

PTSP-nin alt-müəyyənediciləri:

Dissosiativ xüsusiyyətləri olan PTSP: Bu, PTSP simptomlarına əlavə olaraq depersonalizasiya və ya derealizasiya (özündən və ya ətraf mühətdən qopma və ya uzaqlaşma) simptomları ilə müşayiət olunan bir vəziyyətdir.

Gec başlayan PTSP: Bu, travmatik hadisə baş verdikdən altı ay sonra PTSP simptomlarının görüldüyü bir vəziyyətdir. Bəzi simptomlar altı aydan az müddətdə görünə bilər. Ancaq diaqnoz qoymaq üçün lazım olan bütün simptomların ortaya çıxması üçün ən azı altı ay lazımdır.

Travmatik Hadisəni Yaşamaq

Travmatik hadisələr dörd şəkildə yaşana bilər:

- Hadisə birbaşa insanın başına gəlir,
- İnsan belə hadisələrin şahidi olur və hadisəni yaşayan insanlara kömək edir,
- İnsan sevdiyi birinin başına belə bir travmatik hadisə gəldiyini öyrənir,
- İnsan öz peşəsinin tələblərini yerinə yetirərkən belə travmatik hadisələrlə qarşılaşır,

(həmçinin peşə travması, əvəzedici travma və ya ikincil travma deyilir).

Simptomlar

Hadisəni qeyri-ixtiyari olaraq təkrar-təkrar narahatedici şəkildə xatırlamaq: Yaşanan travmatik hadisə ilə bağlı görüntülər və ya düşüncələr səviyyəsində ola bilər. Hadisənin görüntüləri insanın gözündə canlana bilər. Beyniniz hadisə ilə bağlı düşüncələr və xatirələrlə məşğul ola bilər. Vaxtsız və qəfil görünürlər. Onlar insanı narahat edir və gərginləşdirir. Altı yaşdan yuxarı uşaqlarda travmatik hadisə ilə bağlı elementləri ehtiva edən oyunlar oynadığını müşahidə etmək olar.

Hadisə ilə bağlı kabuslar və ya kədərli yuxular görmək: Kabusların travmatik hadisə ilə əlaqələndirilməsi üçün onların məzmunu və ya duyğuları oxşar olmalıdır. İnsan yuxusunda hadisə və ya buna bənzər bir şey görə bilər. Bəzən mənasız və ya real hadisəyə bənzəməyən, lakin qorxulu məzmunlu yuxular görə bilər. Onlar yuxu ilə bağlı problemlər yarada bilərlər. Bu, uşaqlarda məzmunu aydın olmayan narahatedici və qorxulu yuxular kimi baş verə bilər.

Flaşbəklər: Bir neçə saniyədən günlərə qədər davam edə bilən, insanın hadisənin bəzi və ya bütün elementlərini və xüsusiyyətlərini yenidən yaşadığını hiss etdiyi və buna uyğun hərəkət etdiyi dissosiativ vəziyyətlər. Şəxs elə davranır ki, sanki hadisə elə həmin anda baş verir.

Yaşanan travmanı xatırladan/oxşayan qıcıqlar qarşısında ciddi sıxıntı (qorxu, çarətsizlik və s.) və fizioloji reaksiyalar yaşamaq: Güclü psixoloji sıxıntı və

fizioloji reaksiya vəziyyəti (ürək döyüntüsü, sıxılma hissi və s.) (hadisə ilə bağlı vəziyyətlər, əşyalar, düşüncələr, xatirələr titrəmə, tərləmə və s.) yaşayış vəziyyətidir.

Qaçınmaq/Çəkinmə simptomları: Qaçma simptomları travmatik hadisə ilə bağlı stimullarla birbaşa bağlıdır.

Travmatik hadisə ilə bağlı düşüncə və hisslərdən qaçınmaq üçün xüsusi səy göstərmək: Bu düşüncə və ya hisslərin yaratdığı sıxıntı, qorxu, çarəsizlik kimi səbəblərə görə travmatik hadisələri düşünmək, danışmaq, ötürmək və s. insanlar üçün olduqca çətin ola bilər.

Travmatik hadisəni xatırladan və ya bu hadisəyə və ya hadisənin hər hansı xüsusiyyətinə bənzəyən fəaliyyət, yer, vəziyyət, şəxs və ya zaman kimi stimullardan qaçınmaq: İnsanın hadisənin baş verdiyi yerə getmək istəməməsi kimi hallar, hadisə zamanı birlikdə olduğu insanlarla görüşməmək, hadisə zamanı etdiyi fəaliyyəti etməmək. Məsələn, yol-nəqliyyat hadisəsi keçirmiş şəxs yenidən maşın sürmək və ya qəzanın baş verdiyi yerə getmək istəməyə bilər. İnsanlar hətta hadisə zamanı orada olan hər hansı bir obyektədən qaça bilərlər.

Əhval və düşüncələrdəki mənfi dəyişikliklər:

- Travmatik hadisədən dərhal sonra travmatik hadisə ilə bağlı idraklarda və insanın emosional vəziyyətində ciddi mənfi dəyişikliklər baş verir.

- Travmatik hadisənin mühüm hissəsini və ya xüsusiyyətini xatırlaya bilməmək: İnsanlar travmatik hadisənin bir hissəsini və ya hamısını xatırlamaqda çətinlik çəkə bilərlər. Bu əlamətlər təsbit edildikdə, kəllə-beyin travması kimi tibbi səbəbin olub-olmadığı araşdırılmalı və xatırlaya bilməməyin bununla əlaqəli olub-olmadığı araşdırılmalıdır.

- Özü, başqaları və dünya haqqında şişirdilmiş mənfi fikirlər səsləndirmək: Məsələn, insan özünün və başqalarının pis insanlar olduğunu, dünyanın təhlükəli olduğunu, heç kimə etibar edilmədiyini, təhlükəsiz yer olmadığını söyləyir.

- Travmatik hadisənin baş verməsinə səbəb olan vəziyyətlər və travmatik hadisənin nəticələri ilə bağlı insanın daim özünü və ya başqalarını ittiham etməsinə səbəb olan səhv düşüncələrə sahib olmaq.

- Günah, utanc, qorxu, qəzəb kimi mənfi emosiyaların intensivləşməsi və davamlılığı.

- Əvvəllər sevilən fəaliyyətlərə marağın itirilməsi və ya onlarda iştirakın əhəmiyyətli dərəcədə azalması: Travmatik hadisədən sonra baş verməsi və ya mövcud maraq çatışmazlığının travmatik hadisədən sonra daha da artması vacibdir. Bu xüsusiyyəti digər simptomlar üçün də ümumiləşdirmək mümkündür.

- İnsanlardan uzaqlaşmaq və ya özgələşmiş hiss etmək: Bu simptomun altında yatan əsas fikirlərdən biri digər insanların insanın yaşadığı sıxıntını anlaya bilməyəcəyinə inanmaqdır. İnsan yavaş-yavaş ətrafdan, yaxınlarından

uzaqlaşmağa başlayır.

– Müsbət emosiyalar hiss edə bilməmək: Travmatik hadisədən sonra insan xoşbəxtlik, sevgi və həyatdan həzz ala bilmir.

Kəskin sayıqlıq və ümumi reaktivlik səviyyəsində əhəmiyyətli dəyişikliklər:

Travmatik hadisə ilə əlaqədar stimulları xatırladan və ya travmatik hadisə nəticəsində beyin və bədəndə yaranan ümumi oyanma vəziyyəti. Belə ki, bu şəxs;

– Asan əsəbiləşir və ya hirsələnir.

– Mümkün neqativ hallara qarşı tədbir görə bilsələr də, tədbir görmədən hərəkət edə və özlərinə ziyan vuran davranışlar göstərə bilirlər.

– Daim sayıqdırlar. Yaşadığı travmanın gözü ilə ətrafını davamlı olaraq araşdırır. Yaşadığı yerdə onun vəziyyəti həmişə bu süzğəcdən keçir.

O, asanlıqla çaşır qalır. Qapının döyülməsi və ya telefon zəngi ürəkütmə, titrəmə və nəfəs darlığı kimi fizioloji reaksiyalara səbəb ola bilər.

– Diqqəti cəmləməkdə və ya tapşırıqları yerinə yetirməkdə çətinlik çəkir.

– Yuxuya getməkdə və ya yuxuda qalmaqda çətinlik çəkir.

Keys Hekayə: Musanı zəlzələdən sonra PTSP ilə yaşaması və sosial işçinin rolu

Fon və ilkin travma

35 yaşlı Musa zəlzələlərə meyilli sahil şəhərində yaşayırdı. Taleyüklü bir gündə geniş dağıntılara və insan tələfatına səbəb olan güclü zəlzələ baş verdi. Zəlzələ baş verən zaman Musa ailəsi ilə birlikdə evdə olub. Bina çökərək, o və ailəsi dağıntılar altında qalıb. O, bir neçə saatdan sonra xilas edilib, lakin faciəvi şəkildə həyat yoldaşı və azyaşlı qızı sağ qalmayıb. Dağıntı altında qalmanın travmatik təcrübəsi və yaxınlarını itirməsi Musanı dərin sarsıntı və kədər içində qoydu.

İlkin simptomlar və yardım axtarmaq

Zəlzələdən sonrakı həftələrdə Musada sıxıntı əlamətləri hiss olunmağa başladı. O, tez-tez zəlzələni xatırlayır, kabuslar görür və hadisə ilə bağlı müdaxiləli xatirələri yaşayırdı. O, zəlzələ ilə bağlı xəbərlər və ya fəlakətə bağlı söhbətlər kimi hər hansı xatırlatmalardan qaçırdı. Musa həm də ciddi narahatlıq keçirdi, yatmaqda çətinlik çəkirdi və ətrafdan və duyğularından uzaqlaşdı - bu emosional uyuşma kimi tanınır.

Onun simptomlarının şiddətini anlayan Musanın dostları onu kömək istəməyə təşviq ediblər.

PTSP diaqnozu

Psixi sağlamlıq klinikasında Musa psixiatr tərəfindən hərtərəfli müayinədən keçib. Psixiatr Psixi Pozuntuların Diaqnostik və Statistik Təlimatının (DSM-5) meyarlarından istifadə edərək Manata Post-Travmatik Stress Pozuntusu (PTSP) diaqnozu qoyub. Diaqnoz aşağıdakı meyarlara əsaslanır:

Travmaya məruz qalma: Travmatik hadisənin (zəlzələ) birbaşa təcrübəsi.

Intruziyanın simptomları: Travmatik hadisə ilə bağlı təkrarlanan, qeyri-ixtiyari və müdaxilə edən narahatedici xatirələr.

Qaçınmaq: Travma ilə əlaqəli stimullardan davamlı qaçınmaq.

İdrak və əhval-ruhiyyədə mənfi dəyişikliklər: Fəaliyyətlərə maraq və təcrid hissələri nəzərəcarpacaq dərəcədə azaldı.

Sayıqlıq və Reaktivlikdə Dəyişikliklər: Yüksək sayıqlıq, əsəbilik və yuxuda çətinlik (Amerika Psixiatriya Assosiasiyası, 2013)

Keys Story: Manatın zəlzələdən sonra TSSB ilə səyahəti və sosial işçinin rolu

Fon və ilkin travma

35 yaşlı Manat zəlzələlərə meyilli sahil şəhərində yaşayırdı. Taleyüklü bir gündə geniş dağıntılara və insan tələfatına səbəb olan güclü zəlzələ baş verdi. Zəlzələ baş verən zaman Manat ailəsi ilə birlikdə evdə olub. Bina çökərək, o və ailəsi dağıntılar altında qalıb. O, bir neçə saatdan sonra xilas edilib, lakin faciəvi şəkildə həyat yoldaşı və azyaşlı qızı sağ qalmayıb. Tələyə düşməyin travmatik təcrübəsi və yaxınlarını itirməsi Manatı dərin sarsıntı və kədər içində qoydu.

İlkin simptomlar və yardım axtarmaq

Zəlzələdən sonrakı həftələrdə Manatda sıxıntı əlamətləri hiss olunmağa başladı. O, tez-tez zəlzələni xatırlayır, kabuslar görür və hadisə ilə bağlı müdaxiləli xatirələri yaşayırdı. O, zəlzələ ilə bağlı xəbərlər və ya fəlakətlə bağlı söhbətlər kimi hər hansı xatırlatmalardan qaçırdı. Manat həm də ciddi narahatlıq keçirdi, yatmaqda çətinlik çəkdi və ətrafdan və duyğularından uzaqlaşdı - bu emosional uyuşma kimi tanınır.

Onun simptomlarının şiddətini anlayan Manatın dostları onu kömək istəməyə təşviq ediblər. O, könülsüz razılaşdı və yerli klinikaya baş çəkdi, burada ümumi praktikant onu əlavə qiymətləndirmə üçün psixi sağlamlıq mütəxəssisinə göndərdi.

TSSB diaqnozu

Psixi sağlamlıq klinikasında Manat psixiatr tərəfindən hərtərəfli müayinədən keçib. Psixiatr Psixi Bozuklukların Diaqnostik və Statistik Təlimatının (DSM-5) meyarlarından istifadə edərək Manata Post-Travmatik Stress Bozukluğu (TSSB) diaqnozu qoyub. Diaqnoz aşağıdakı meyarlara əsaslanır:

Travmaya məruz qalma: Travmatik hadisənin (zəlzələ) birbaşa təcrübəsi.

Müdaxilə Simptomları: Travmatik hadisə ilə bağlı təkrarlanan, qeyri-ixtiyari və müdaxilə edən narahatedici xatirələr.

Qaçınma: Travma ilə əlaqəli stimullardan davamlı qaçınma.

İdrak və əhval-ruhiyyədə mənfi dəyişikliklər: Fəaliyyətlərə maraq və təcrid hissələri nəzərəcarpacaq dərəcədə azaldı.

Oyanma və Reaktivlikdə Dəyişikliklər: Aşırı sayıqlıq, əsəbilik və yuxuda çətinlik (Amerika Psixiatriya Assosiasiyası, 2013).

Sosial İşçinin Rolu

Musa travma və fəlakətlərə qarşı mübarizə üzrə ixtisaslaşmış Aişə adlı sosial işçiyə göndərildi. Aişə Musanın sağalma prosesində həlledici rol oynayıb, həm mənəvi dəstək, həm də praktiki yardım göstərib. Onun yanaşmasına aşağıdakı komponentlər daxildir:

1. Güvən və Uyğunlaşma yaratmaq

İlkin Addım: Aişə Musayla etibarlı münasibət qurmaqla başladı, ona öz təcrübələrini və hisslərini bölüşməsi üçün təhlükəsiz və mühakimə etməyən mühitlə əmin etdi.

Aktiv dinləmə: O, aktiv dinləmə ilə məşğul oldu, Musaya öz emosiyalarını ifadə etməyə və travmasını kəsilmədən danışmağa imkan verdi ki, bu da onun eşitdiyini və başa düşüldüyünü hiss etməyə kömək etdi (Rogers, 1957).

2. Psixoloji İlk Yardım (PFA)

Təcili Dəstək: Aişə Musanın dərhal sıxıntısını azaltmağa, onun təhlükəsizliyini və rahatlığını təmin etməyə diqqət yetirərək Psixoloji İlk Yardım göstərdi. O, ona narahatlığını və müdaxilə edən düşüncələrini idarə etmək üçün mübarizə strategiyalarını inkişaf etdirməyə kömək etdi (Dünya Səhiyyə Təşkilatı, 2011).

Resurslara qoşulma: O, Musanı zəlzələdən sağ çıxanlar üçün dəstək qrupları ilə əlaqələndirdi, onun öz təcrübələrini bölüşə biləcəyi və qarşılıqlı dəstək qazana biləcəyi bir icma təmin etdi (Everly & Flynn, 2005).

3. Uzunmüddətli Terapevtik Müdaxilələr

Travmaya Fokuslu Koqnitiv Davranış Terapiyası (TF-CBT): Aişə Musanı PTSP üçün sübuta əsaslanan müalicə olan TF-CBT üçün klinik psixoloqa yönləndirdi. TF-CBT Musanı travmanı dərk etməyə, təhrif olunmuş inanclara meydan oxumağa və daha sağlam mübarizə mexanizmlərini inkişaf etdirməyə kömək etdi (Foa et al., 2008).

Zehinlilik və Rahatlama Texnikaları (Mindfulness and Relaxation Techniques): Aişə Musanı narahatlığını idarə etməyə və emosional tənzimləməsini təkmilləşdirməyə kömək etmək üçün zehinlilik təcrübələri və rahatlama üsulları ilə tanış etdi (Kabat-Zinn, 1990).

4. Praktiki dəstək və vəkillik

Bürokratik Sistemlərdə Naviqasiya: Aişə Musaya maliyyə yardımı və mənzil dəstəyi əldə etmək üçün bürokratik sistemləri idarə etməkdə kömək etdi ki, bu da onun narahatlığına səbəb olan bəzi stress amillərini yüngülləşdirdi.

Həyatın Yenidən qurulması: O, Musaya həyatını yenidən qurmaq üçün real hədəflər qoymağa kömək etdi, nəzarət və normallıq hissini bərpa etmək üçün kiçik, idarə oluna bilən addımları həvəsləndirdi.

5. Ailə və icmanın iştirakı

Ailə terapiyası: Sosial dəstəyin vacibliyini dərk edən Aişə Musanın böyük ailəsini onun sağalma prosesinə cəlb etdi, onların dəstək sistemini gücləndirmək üçün ailə terapiyası seanslarını asanlaşdırdı (Minuchin, 1974).

İcma ilə əlaqə: O, Musanı məqsəd və bağlılıq hissini təmin edən icmanın yenidən qurulması layihələrində iştirak etməyə təşviq etdi (Hobfoll və digərləri, 2007).

2.2.2. Kəskin Stress Pozuntusu

Kəskin stress pozuntusu; Travmatik təcrübədən sonra üç ilə 30 gün arasında görünən və sonra yox olan stress simptomları ilə müəyyən edilir. Bununla belə, hər bir stress reaksiyasının pozuntu və ya xəstəlik adlandırılmaması lazım olduğunu və baş verən travmatik hadisələrin yayılmasından asılı olaraq pozuntuların və ya xəstəliklərin daha az inkişaf etdiyini bir daha vurğulamaq faydalı olardı.

Travmatik hadisə yaşanarkən və ya ondan sonra başlayan simptomlar: Bu simptomları mütəxəssis tərəfindən tanınması və insan tərəfindən fərq edilməsi çətin olan simptomlar kimi təyin etmək olar. Dissosiasiya çox vaxt inteqrasiya olunmuş şüurun, yaddaşın, şəxsiyyətin və ya ətraf mühitin qavranılmasının funksiyalarının pozulmasına aiddir. Pozuntu ani və ya tədricən, müvəqqəti və ya xroniki ola bilər. Müəyyən mənada insan beyninin 'qoruyucu açarı söndürməklə' özünü güclü stressdən (cərayandan) qoruya bilməsi stresin öhdəsindən gəlmək cəhdidir. Bu simptomlar travmatik bir hadisəyə məruz qalma nəticəsində baş verir.

Kəskin Stress Pozuntusunun əlamətlərini 5 qrupda qruplaşdırmaq düzgün olardı.

Yenidən yaşamaq (elə hiss etmək)

Mənfi əhval-ruhiyyə

Dissosiasiya Simptomları

Qaçınmaq simptomları

Sayıqlıq əlamətləri

Yenidən yaşamaq:

- Hadisə ilə bağlı qeyri-ixtiyari, təkrarlana narahat edici xatirələr
- Hadisə ilə bağlı kabuslar və ya narahatedici yuxular görmək
- Fləşbəklər
- Ciddi sıxıntı (qorxu, çarəsizlik və s.) və yaşanan travmanı xatırladan/oxşayan stimullara fizioloji reaksiyalar yaşamaq

Mənfi əhval: Müsbət emosiyalar hiss edə bilməmək.

3. Dissosiasiya Simptomları

- Derealizasiya: Bu, ətraf mühitin reallığından qopmağı nəzərdə tutur. İnsan sanki öz mühitindən ayrılıb və ya mühiti indi ona yad görünür. Xarici dünyanın

qavrayışında və ya təcrübəsində qəribə və ya qeyri-real dəyişikliklər baş verə bilər (məsələn, insanları yad və ya mexaniki olaraq görmək).

– Depersonallaşma: İnsanın özünü qavrayışında və ya həyatında dəyişiklik və bölünmə baş verir. İnsan özünü sanki özü deyilmiş kimi və ya onu kənardan müşahidə edən şəxs kimi dərk etməyə başlayır; Bu zaman insan ruhunun bədənindən ayrıldığını düşünə bilər. O, yuxuda olduğunu və ya bədənini tərk edərək özünü və ətrafını izləmiş kimi hiss edə bilər.

– Dissosiativ Amneziya: Bu vəziyyəti psixogen amneziya adlandırmaq da mümkündür. İnsan travmanın müəyyən hissələrini və ya hamısını xatırlamaqda ciddi çətinlik çəkir və ya heç xatırlaya bilmir. Bu vəziyyəti qiymətləndirərkən, baş travması nəticəsində inkişaf edən qarışıqlıq istisna edilməlidir.

4. Qaçınmaq simptomları:

– Travmatik hadisə ilə bağlı düşüncə və hisslərdən qaçmaq üçün xüsusi səy göstərmək

– Sizə travmatik hadisəni xatırladan və ya bu hadisəni və ya hadisənin hər hansı xüsusiyyətini xatırladan hadisələr, yerlər, vəziyyətlər, insanlar və ya vaxtlar kimi stimullardan qaçınmaq

Həyəcan əlamətləri:

– Yuxuya getməkdə və ya yuxuda qalmaqda çətinlik çəkir.

– Asan əsəbiləşir və ya hirsələnir.

– Daim sayıqdır Yaşadığı travmanın gözü ilə ətrafını davamlı olaraq araşdırır. Yaşadığı yer, düşdüüyü vəziyyət həmişə bu süzgcdən keçir.

– Diqqəti cəmləməkdə və ya tapşırıqları yerinə yetirməkdə çətinlik çəkir.

– Asanlıqla çaşır.

2.2.3. Major Depressiya

Depressiv simptomlar əksər psixi pozuntuları müşayiət edə bilər və travmadan sonra da olduqca tez-tez görünə bilər. Major depressiya (MD) PTSP ilə ən çox müşayiət olunan psixiatrik xəstəlikdir. Başqa bir psixi xəstəliklə müşayiət olunan depressiya simptomları depressiyanın diaqnostik meyarlarına cavab verəcək qədər şiddətli və davamlıdırsa, MD ikinci psixi xəstəlik diaqnozu kimi mövcud diaqnoza əlavə edilir. Major depressiya depressiyaya məruz qalmış əhval-ruhiyyə və ya ən azı iki həftə davam edən marağ itkisi, həmçinin aşağıdakı simptomlardan ən azı beşinin olması və funksionallıq səviyyəsində əhəmiyyətli dərəcədə azalma kimi müəyyən edilir.

Simptomlar:

• Özünün və ya yaxınının ifadəsinə görə, demək olar ki, hər gün, bütün gün zəif, depressiyaya düşmüş, depressiv əhval-ruhiyyədə olmaq.

• İnsanın özünün və ya yaxınının müşahidə etdiyi kimi, demək olar ki, hər gün gün ərzində fəaliyyətlərə marağın əhəmiyyətli dərəcədə itirilməsi.

• Arıqlamaq və ya kökəlmək planı olmadan bir ay ərzində insanın çəkisinin

5%-dən çoxunun dəyişməsi

- Demək olar ki, hər gün yuxu problemi yaşamaq. (Həddindən artıq yuxu ilə yanaşı, yuxusuzluq da yuxu problemi olaraq təyin olunur)

Demək olar ki, hər gün əhəmiyyətli dərəcədə enerji çatışmazlığı var

- Demək olar ki, hər gün əhəmiyyətsiz və çox yersiz günahkarlıq hissləri
- İnsanın özünün və ya yaxınının ifadəsinə görə, demək olar ki, hər gün diqqətini cəmləməkdə çətinlik çəkir və ya qərarlıdır.
- Ölümlə bağlı təkrarlanan düşüncələrə sahib olmaq

2.2.4. Travmatik Yas

Onu adi yas prosesindən ayırmaq lazımdır.

Normal Yas: İnsanların itkiyə verdiyi bəzi ümumi reaksiyalar və itkidən sonra bəzi dövrlər var. Ardıcıl dövrlərin xüsusiyyətləri çox vaxt eyni vaxtda müşahidə edilə bilər. Bu dövrləri 5 başlıq altında toplaya bilərik.

- Şok və inkar dövrü
- Qəzəb dövrü
- Danışqlar müddəti
- Depressiya dövrü
- Qəbullanma dövrü

İlkin şok və inkar sonradan qəzəblə əvəzlənir. Sonradan başlayan danışqlar dövründə “Bunu etsəydim sağ olardı” kimi fikirlər ortaya çıxa bilər. Daha sonra insan yavaş-yavaş itkisini qəbul etməyə və həyatına normal şəkildə davam etməyə başlayır.

Travmatik Yas: Şiddətinin insanın öhdəsindən gəlmək qabiliyyətini aşdığı, insanın uyğunlaşmasını çətinləşdirən davranışların meydana çıxdığı, bitib-tükənməyən yas mühitinin qorunduğu bir kədərin varlığında artıq normal yasdən danışmaq mümkün deyil. Kədərin normal gedişatının dəyişməsinə mürəkkəb qəm, patoloji kədər, uzun sürən kədər, həll olunmamış yas, xroniki yas, şişirdilmiş yas kimi bir çox müxtəlif adlar verilir, lakin hələlik tədqiqatçıların razılaşdığı termin və tərif yoxdur.

“Travmatik yas” termini zəlzələ və hücumlar kimi travmatik təcrübələr nəticəsində itkidən sonra travmatik stress fenomeni ilə yas fenomeni arasındakı qarşılıqlı təsirdən yaranan klinik vəziyyəti təsvir etmək üçün istifadə olunmağa başlayıb.

Travmatik yasda; İnsan bir tərəfdən həsrət hissi ilə itkisinə və itkisi ilə bağlı xatirələrə doğru çəkilir, digər tərəfdən də itkinin travma komponenti ilə itkisindən və xatirələrindən uzaqlaşmaq ehtiyacı duyar. Belə ki, bu iki qüvvə arasında qalan fərd dərini tamamlamağa imkan verəcək matəm vəzifələrini yerinə yetirə bilmir və yas vəziyyəti normal axarını davam etdirə bilmədiyi üçün bitə bilmir və davam edir. Üstəlik, travmaya məruz qalan şəxslər yasdən asılı olmayaraq PTSP-ni inkişaf etdirə bilər və bu, yası həll etməyi çətinləşdirir. Travmatik Yasda Diferensial Diaqnoz: Bir çox simptomlar TSSB-ni xatırlatsa da, travmatik yas PTSP və yasdən fərqli bir fenomendir.

Travmatik yasda “ayrılıq travması” olduğu üçün mərhumu görmək həsrəti və ya axtarmaq kimi ayrılıqla bağlı əlamətlər müşahidə edilir. Qaçınmaq və hiperarousal (yüksək sayıqlıq) çox dominant simptomlar deyil. Travmatik yasda, mərhumin yoxluğu travmatik hadisənin yenidən yaşanması deyil, sıxıntı mənbəyidir. Hiperarousal simptomları xüsusilə itki ilə əlaqəli vəziyyətlərdə baş verir.

Bəzi yaşlı şəxslər, itkiyə cavab olaraq, kədər, yuxusuzluq, iştahsızlıq və çəki itkisi kimi MD (Major depressiya) üçün xarakterik olan simptomlar nümayiş etdirirlər. “Normal” yasin müddəti və ifadəsi müxtəlif mədəni qruplar arasında çox dəyişir. Semptomlar itkidən sonra iki aydan çox davam etməsə, MD adətən diaqnoz qoyulmur. Aşağıdakı əlamətlər varsa, iki ay keçməsə də diqqətli olmaq lazımdır. Bu simptomlar əsasən MD varlığını göstərir;

Sağ qalanın ölüm anında etdikləri və ya etmədiklərindən daha çox günahkarlıq hissləri var.

- Sağ qalanın “Kaş onunla öləydim” və ya “Öləydim daha yaxşı olardı” kimi düşüncələrindən başqa ölümlə bağlı düşüncələr,
- Dəyərsizlik düşüncəsiylə xəstəlik sayılacaq qədər məşğul olmaq,
- Müəyyən psixomotor ləngimə,
- Funksionallıqda uzunmüddətli və əhəmiyyətli bir pozuntu var və
- Ölənin səsinə eşitmək və ya onun şəklini müvəqqəti olaraq görmək (pseudohallüsinasiya) fikrindən başqa real halüsinasiyalar və ya psixotik təcrübələr mövcuddur.

III Bölmə: Psixososial Dəstək Qrupları

Giriş

Müharibə və təbii fəlakətlər, fərdlərin və icmaların emosional və psixoloji sağlamlığına ciddi zərər vuran hadisələrdir. Bu cür travmatik hadisələrdən sonra bərpa prosesi uzun və çətin ola bilər. Psixososial dəstək qrupları, bu prosədə mühüm rol oynayaraq insanların yaşadıkları travma ilə başa çıxmalarına və normal həyatlarına geri dönmələrinə kömək edir. Sosial işçilər, psixososial dəstək qruplarının təşkilində və idarə edilməsində əsas vasitəçi rolunu oynayır.

Psixososial Dəstək Qruplarının Əhəmiyyəti

Psixososial dəstək qrupları, fərdlərin emosional və psixoloji rifahını artırmaq üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu qruplar, travmatik hadisələrdən təsirlənmiş insanların bir araya gələrək yaşadıkları təcrübələri paylaşmalarına və bir-birlərinə dəstək olmalarına imkan verir. Qrupların əsas məqsədləri aşağıdakılardır:

Duyğuların İfadəsi: Psixososial dəstək qrupları, fərdlərin yaşadıkları travmatik təcrübələri və duyğuları ifadə etmələrinə imkan verir. Bu, onların emosional yüklərini azaldır və özlərini anlaşılan hiss etmələrinə kömək edir.

Birlik və Dəstək: Qruplar, fərdlərin yalnız olmadıqlarını və başqalarının da oxşar təcrübələr yaşadıklarını anlamalarına kömək edir. Bu, onlarda birlik və dəstək hissi yaradır.

Problem Həll etmə Strategiyaları: Qruplarda fərdlər, travma ilə başa çıxma strategiyaları haqqında məlumat alır və bu strategiyaları bir-birləri ilə paylaşır. Bu, onların psixoloji dayanıqlığını artırır.

Resurslara Yönləndirmə: Qruplar, fərdləri mövcud dəstək resursları və xidmətləri haqqında məlumatlandırır və onları bu resurslara yönləndirir.

Sosial İşçilərin Rolu

Sosial işçilər, psixososial dəstək qruplarının təşkilində və idarə edilməsində vacib rol oynayırlar. Onlar qrupların formalaşdırılması, fəaliyyətlərinin planlaşdırılması və idarə edilməsi üçün müxtəlif bacarıqlara malikdirlər. Sosial işçilərin əsas funksiyaları aşağıdakılardır:

Qrupun Təşkili: Sosial işçilər, dəstək qruplarının təşkilində iştirak edir, iştirakçıları müəyyən edir və qrupun məqsəd və hədəflərini müəyyənləşdirir. Onlar həmçinin qrupun fəaliyyət göstərəcəyi məkanı və vaxtı təyin edirlər.

Fasilitasiya: Sosial işçilər, qrup sessiyalarının fasilitatoru kimi çıxış edir və müzakirələrin aparılmasına rəhbərlik edirlər. Onlar qrup üzvlərinin fikirlərini və duyğularını ifadə etmələrinə imkan yaradır və konstruktiv müzakirələr aparılmasını təmin edirlər.

Dəstək və Konsultasiya: Sosial işçilər, qrup üzvlərinə emosional dəstək və

konsultasiya verir, onların problemləri həll etmə strategiyalarını inkişaf etdirmələrinə kömək edir. Onlar həmçinin fərdi problemləri həll etmək üçün fərdi məsləhət sessiyaları təşkil edə bilirlər.

İzləmə və Qiymətləndirmə: Sosial işçilər, qrupun fəaliyyətini izləyir və qrup üzvlərinin vəziyyətini qiymətləndirir. Bu, qrupun effektivliyini artırmaq və üzvlərin ehtiyaclarını daha yaxşı qarşılamaq üçün vacibdir.

Müharibə Kontekstində Psixososial Dəstək Qrupları

Müharibə, insanların həyatında dərin izlər buraxan travmatik hadisələrdən biridir. Müharibə zamanı və sonrasında psixososial dəstək qrupları, fərdlərin və icmaların yaşadıkları travma ilə mübarizə aparmasına kömək edir. Bu qruplar aşağıdakı istiqamətlərdə fəaliyyət göstərir:

Qaçqınlar və Məcburi Köçkünlər: Müharibə nəticəsində evlərini tərk etmə məcburiyyətində qalan insanlar üçün dəstək qrupları təşkil edilir. Bu qruplar, onların yaşadıkları təcrübələri paylaşmalarına və yeni mühitə uyğunlaşmalarına kömək edir.

Əsgərlər və Veteranlar: Müharibədə iştirak edən əsgərlər və veteranlar üçün dəstək qrupları təşkil edilir. Bu qruplar, onların müharibə təcrübələrini paylaşmalarına və müharibə sonrası dövrdə psixoloji sağlamlıqlarını bərpa etmələrinə kömək edir.

Uşaqlar və Yeniyyətəmlər: Müharibədən təsirlənmiş uşaqlar və yeniyyətəmlər üçün xüsusi dəstək qrupları təşkil edilir. Bu qruplar, onların yaşadıkları travmatik təcrübələri ifadə etmələrinə və inkişaf dövrlərində psixoloji rifahlarını qorumağa kömək edir.

Təbii Fəlakətlər Kontekstində Psixososial Dəstək Qrupları

Təbii fəlakətlər də insanların həyatında böyük dəyişikliklərə səbəb ola bilər. Təbii fəlakətlərdən sonra psixososial dəstək qrupları, fərdlərin və icmaların yaşadıkları travma ilə başa çıxmalarına kömək edir. Bu qruplar aşağıdakı istiqamətlərdə fəaliyyət göstərir:

Zəlzələ Qurbanları: Zəlzələ kimi fəlakətlərdən təsirlənmiş insanlar üçün dəstək qrupları təşkil edilir. Bu qruplar, insanların yaşadıkları travmatik təcrübələri paylaşmalarına və yenidən bərpa prosesinə başlamalarına kömək edir.

Tufan və Sel Qurbanları: Tufan və sel kimi fəlakətlərdən təsirlənmiş insanlar üçün dəstək qrupları təşkil edilir. Bu qruplar, insanların fiziki itkilərlə yanaşı, emosional və psixoloji təsirlərlə başa çıxmalarına kömək edir.

Ailələr və Uşaqlar: Təbii fəlakətlərdən təsirlənmiş ailələr və uşaqlar üçün xüsusi dəstək qrupları təşkil edilir. Bu qruplar, onların travmatik təcrübələri ifadə etmələrinə və ailə birliklərini bərpa etmələrinə kömək edir.

Dəstək Qruplarının Formalaşdırılması və Fasilitasiyası

Dəstək Qruplarının Formalaşdırılması

1. Ehtiyacların Təhlili

Dəstək qruplarının formalaşdırılmasının ilk mərhələsi, ehtiyacların təhlilidir. Bu mərhələ, fərdlərin və icmaların xüsusi ehtiyaclarını və problemlərini anlamaq üçün müxtəlif metodlardan istifadə etməyi əhatə edir. Ehtiyacların təhlili prosesində aşağıdakı addımlar atılmalıdır:

Məlumat Toplamaq: Sosial işçilər, müsahibələr, sorğular və müşahidələr vasitəsilə travma yaşamış fərdlərin və icmaların ehtiyaclarını müəyyən etməlidirlər.

Ehtiyacların Qiymətləndirilməsi: Toplanan məlumatlar təhlil edilməli və fərdlərin və icmaların hansı dəstəyə ehtiyac duyduqları müəyyənləşdirilməlidir.

Prioritetlərin Müəyyənləşdirilməsi: Ən təcili və vacib ehtiyaclar müəyyən edilməli və dəstək qruplarının formalaşdırılması bu ehtiyaclara uyğun şəkildə planlaşdırılmalıdır.

2. Qrupun Məqsədlərinin və Hədəflərinin Müəyyənləşdirilməsi

Dəstək qruplarının formalaşdırılması prosesində, qrupun məqsədləri və hədəfləri dəqiq müəyyənləşdirilməlidir. Bu, qrup üzvlərinin nə üçün bir araya gəldiklərini və hansı məqsədlərə nail olmağa çalışdıqlarını anlamağa kömək edir. Məqsədlərin və hədəflərin müəyyənləşdirilməsi prosesində aşağıdakı aspektlər nəzərə alınmalıdır:

Qrupun Missiyası: Qrupun əsas missiyası və məqsədi müəyyənləşdirilməlidir. Məsələn, müharibədən təsirlənmiş fərdlərin emosional dəstək alması və başa çıxma strategiyaları öyrənməsi.

Qısamüddətli və Uzunmüddətli Hədəflər: Qrupun qısamüddətli və uzunmüddətli hədəfləri müəyyənləşdirilməlidir. Qısamüddətli hədəflər, iştirakçıların dərhal qarşılınması tələb olunan ehtiyaclarını əhatə edərkən, uzunmüddətli hədəflər daha davamlı və uzunmüddətli nəticələrə yönəldilir.

Uğur kriteriyaları: Qrupun məqsədlərinə nail olub-olmadığını müəyyən etmək üçün başarı kriteriyalar və göstəricilər müəyyən edilməlidir.

3. İştirakçıların Seçilməsi və Dəvəti

Dəstək qruplarının uğuru, iştirakçıların düzgün seçilməsindən və dəvət edilməsindən asılıdır. İştirakçıların seçilməsi prosesində aşağıdakı addımlar atılmalıdır:

Hədəf Qrupunun Müəyyənləşdirilməsi: Dəstək qrupunun kimlərə yönəldiyini müəyyən etmək vacibdir. Bu, müharibədən təsirlənmiş fərdlər, təbii fəlakət qurbanları, uşaqlar və yeniyetmələr kimi müxtəlif qruplar ola bilər.

İştirakçılara Yanaşma: Potensial iştirakçılarla əlaqə qurmaq və onları qrupa qatılmağa dəvət etmək üçün müxtəlif yanaşmalar istifadə edilməlidir. Bu, fərdi görüşlər, telefon zəngləri və ya icma toplantıları vasitəsilə həyata keçirilə bilər.

Motivasiya və Məlumatlandırma: İştirakçılara qrupun məqsədləri və fəaliyyətləri haqqında məlumat vermək və onları qrupa qatılmağa motivasiya etmək vacibdir. Bu, onların qrupun faydalarını anlamalarına və iştirak etməyə həvəsləndirmələrinə kömək edir.

Dəstək Qruplarının Fasilitasiyası

1. Fasilitatorun Rolu

Fasilitator, dəstək qrupunun fəaliyyətini idarə edən və müzakirələrin aparılmasına rəhbərlik edən əsas şəxsdir. Sosial işçilər, qrup fasilitatoru kimi çıxış edərək, iştirakçıların effektiv şəkildə ünsiyyət qurmasına və qrupun məqsədlərinə nail olmasına kömək edirlər. Fasilitatorun rolu aşağıdakılardır:

Müzakirələrin İdarə Edilməsi: Fasilitator, qrup müzakirələrini idarə edir və iştirakçıların fikirlərini və duyğularını ifadə etmələrinə imkan yaradır. Onlar müzakirələrin konstruktiv və məhsuldar olmasını təmin edirlər.

Emosional Dəstək: Fasilitator, iştirakçılara emosional dəstək verir və onların özlərini anlaşılan və dəstək olunmuş hiss etmələrini təmin edir. Bu, iştirakçıların travmatik təcrübələrini paylaşmalarına və emosional yüklərini azaltmalarına kömək edir.

Məlumatlandırma və Təlim: Fasilitator, iştirakçılara travma və başa çıxma strategiyaları haqqında məlumat verir və onları müvafiq resurslara yönləndirir. Onlar həmçinin iştirakçılara psixoloji dəstək göstərmək üçün təlimlər təşkil edə bilirlər.

2. Qrup Sessiyalarının Planlaşdırılması

Dəstək qruplarının sessiyaları, diqqətlə planlaşdırılmalı və strukturlaşdırılmalıdır. Bu, sessiyaların məqsədlərinə nail olmasına və iştirakçıların ehtiyaclarının qarşılmasına kömək edir. Qrup sessiyalarının planlaşdırılması prosesində aşağıdakı aspektlər nəzərə alınmalıdır:

Sessiyaların Tezliyi və Müddəti: Qrup sessiyalarının nə qədər tez-tez keçiriləcəyi və hər bir sessiyanın nə qədər davam edəcəyi müəyyən edilməlidir. Bu, iştirakçıların mövcudluğuna və ehtiyaclarına uyğun olaraq tənzimlənməlidir.

Sessiyaların Strukturu: Hər bir sessiyanın strukturu və gündəliyi müəyyən edilməlidir. Bu, müzakirə olunacaq mövzuları, fəaliyyətləri və istirahət vaxtlarını əhatə edə bilər.

Fəaliyyətlərin Planlaşdırılması: Sessiyalar zamanı həyata keçiriləcək fəaliyyətlər planlaşdırılmalıdır. Bu, müzakirələr, qrup oyunları, yaradıcılıq fəaliyyətləri və təlimlər kimi müxtəlif fəaliyyətləri əhatə edə bilər.

3. Qrup Dinamikası və Əlaqə

Qrup dinamikası, dəstək qrupunun effektivliyini və iştirakçıların məmnuniyyətini təmin etmək üçün vacibdir. Sosial işçilər, qrup dinamikasını idarə etmək və iştirakçılar arasında sağlam ünsiyyət qurmaq üçün aşağıdakı addımları atmalıdırlar:

Etibarlı Mühit Yaratmaq: Qrup üzvləri arasında etibarlı və təhlükəsiz bir mühit yaratmaq vacibdir. Bu, iştirakçıların özlərini rahat hiss etmələrinə və açıq ünsiyyət qurmağa həvəsləndirmələrinə kömək edir.

Məxfiliyin Qorunması: İştirakçıların şəxsi məlumatlarının məxfiliyini qorumaq vacibdir. Bu, onların öz hekayələrini paylaşarkən rahat olmalarını təmin edir.

Empatiya və Dinləmə: Fasilitator və qrup üzvləri arasında empatiya və diqqətli dinləmə mədəniyyəti inkişaf etdirilməlidir. Bu, iştirakçıların özlərini anlaşılan hiss etmələrinə və qrupun birliyini gücləndirmələrinə kömək edir.

Böhran Vəziyyətlərində Qrup Dinamikası

Giriş

Böhran vəziyyətlərində qrup dinamikası, psixososial dəstək qruplarının uğurla fəaliyyət göstərməsi və iştirakçıların effektiv şəkildə dəstək alması üçün vacib bir faktordur. Qrup dinamikası, qrup üzvləri arasında qarşılıqlı əlaqələrin, ünsiyyətin və əməkdaşlığın necə qurulduğunu və inkişaf etdiyini təsvir edir. Sosial işçilər, böhran vəziyyətlərində qrup dinamikasını idarə edərək, iştirakçıların psixoloji rifahını artırmağa və onların travmatik təcrübələrlə başa çıxmalarına kömək edə bilirlər.

1. Qrup Dinamikasının Əsas Elementləri

Qrup dinamikasının əsas elementləri, qrup üzvləri arasında qarşılıqlı əlaqələri və ünsiyyət nümunələrini təsir edən amilləri əhatə edir. Bu elementlər aşağıdakılardır:

Rollar və Məsuliyyətlər: Qrup daxilində hər bir üzvün rolu və məsuliyyətləri aydın şəkildə müəyyən edilməlidir. Bu, qrup üzvlərinin nə gözləndiyini və hansı öhdəlikləri yerinə yetirməli olduqlarını anlamalarına kömək edir.

Qrup Normları: Qrup daxilində davranış qaydaları və gözləntilər müəyyən edilməlidir. Bu normlar, qrup üzvlərinin bir-birlərinə necə münasibət göstərməli olduqlarını və qrup daxilində necə ünsiyyət qurmaları müəyyən edir.

Ünsiyyət Nümunələri: Qrup daxilində effektiv ünsiyyət nümunələri inkişaf etdirilməlidir. Bu, qrup üzvlərinin fikirlərini və duyğularını açıq və səmimi şəkildə ifadə etmələrinə imkan verir.

Liderlik: Qrupda liderliyin rolu vacibdir. Sosial işçilər, qrup lideri kimi çıxış edərək, qrupun fəaliyyətini idarə etməli və qrup üzvlərinin ehtiyaclarına cavab verməlidirlər.

Qrup Kohesiyası: Qrup üzvləri arasında birlik və qarşılıqlı dəstək hissi inkişaf etdirilməlidir. Bu, qrupun birliyini və davamlılığını təmin edir.

2. Böhran Vəziyyətlərində Qrup Dinamikasına Təsir Edən Amillər

Böhran vəziyyətlərində qrup dinamikasına təsir edən bir sıra xüsusi amillər mövcuddur. Bu amillər, qrup üzvlərinin yaşadığı travmatik təcrübələr və bu təcrübələrin onların davranış və ünsiyyət nümunələrinə təsiri ilə əlaqədardır:

Travmanın Təsirləri: Travmatik hadisələr, qrup üzvlərinin emosional və psixoloji vəziyyətinə ciddi təsir göstərir. Bu təsirlər, onların qrup daxilindəki davranışlarını və ünsiyyət nümunələrini də təsir edə bilər.

Stress və Anksiyete: Böhran vəziyyətləri, qrup üzvlərində yüksək səviyyədə stress və anksiyetəyə səbəb ola bilər. Bu, onların qrup daxilində qarşılıqlı əlaqələrini və ünsiyyətlərini çətinləşdirə bilər.

Qorxu və Təhlükəsizlik Hissi: Qrup üzvləri, yaşadıkları travmatik hadisələr nəticəsində təhlükəsizlik hissini itirə bilər və qorxu hissi yaşayabilir. Bu, onların qrup fəaliyyətlərinə aktiv şəkildə qatılmalarını çətinləşdirə bilər.

Müxtəliflik və Mədəni Fərqlər: Qrup üzvlərinin müxtəlif mədəni, etnik və sosial mənşəyi, qrup dinamikasına təsir göstərə bilər. Bu müxtəliflik, qrup üzvləri arasında anlaşılmaqlara və münaqişələrə səbəb ola bilər.

3. Sosial İşçilərin Rol və Strategiyaları

Sosial işçilər, böhran vəziyyətlərində qrup dinamikasını idarə etmək və qrup üzvlərinin psixososial ehtiyaclarına cavab vermək üçün müxtəlif strategiyalardan istifadə etməlidirlər. Bu strategiyalar aşağıdakılardır:

3.1. Etibarlı və Dəstəkləyici Mühit Yaratmaq

Sosial işçilər, qrup üzvlərinin özlərini təhlükəsiz və dəstək olunmuş hiss etmələri üçün etibarlı bir mühit yaratmalıdırlar. Bu mühitin yaradılması aşağıdakıları əhatə edir:

Məxfiliyin Qorunması: Qrup üzvlərinin şəxsi məlumatlarının və paylaşılan təcrübələrin məxfiliyinin qorunması vacibdir. Bu, iştirakçıların özlərini rahat və təhlükəsiz hiss etmələrinə kömək edir.

Empatiya və Dinləmə: Sosial işçilər, qrup üzvlərinə empatiya göstərməli və onların fikirlərini və duyğularını diqqətlə dinləməlidirlər. Bu, iştirakçıların özlərini anlaşılan və dəstək olunmuş hiss etmələrinə kömək edir.

Pozitiv Geri Bildirim: Sosial işçilər, qrup üzvlərinə pozitiv geri bildirim verməli və onların uğurlarını və irəliləyişlərini tanımalıdırlar. Bu, iştirakçıların motivasiyasını və özünəinamını artırır.

3.2. Qrup Ünsiyyətini və Əməkdaşlığını Təşviq Etmək

Qrup daxilində effektiv ünsiyyət və əməkdaşlığı təşviq etmək, qrup dinamikasının inkişaf etdirilməsi üçün vacibdir. Sosial işçilər, bu məqsədə nail olmaq üçün aşağıdakı strategiyalardan istifadə etməlidirlər:

Açıq Ünsiyyət: Sosial işçilər, qrup üzvlərini fikirlərini və duyğularını açıq və səmimi şəkildə ifadə etməyə həvəsləndirməlidirlər. Bu, qrup üzvləri arasında qarşılıqlı anlayışı və əməkdaşlığı artırır.

Fərqli Fikirlərin Dəyərləndirilməsi: Qrup daxilində müxtəlif yanaşma və fikirlərin dəyərləndirilməsi vacibdir. Sosial işçilər, qrup üzvlərini müxtəlif perspektivləri dinləməyə və hörmət etməyə həvəsləndirməlidirlər.

Problemlərin Həlli: Qrup daxilində yaranan münaqişələrin və problemlərin həlli

üçün konstruktiv yanaşmalar inkişaf etdirilməlidir. Sosial işçilər, qrup üzvlərini birgə işləməyə və problemləri birgə həll etməyə həvəsləndirməlidirlər.

3.3. Qrup Fəaliyyətlərinin Planlaşdırılması və İdarə Edilməsi

Qrup dinamikasını inkişaf etdirmək üçün qrup fəaliyyətlərinin diqqətlə planlaşdırılması və idarə edilməsi vacibdir. Sosial işçilər, bu məqsədlə aşağıdakı addımları atmalıdırlar:

Fəaliyyətlərin Müxtəlifliyi: Qrup fəaliyyətləri, iştirakçıların maraq və ehtiyaclarına uyğun olaraq müxtəlif olmalıdır. Bu, müzakirələr, qrup oyunları, yaradıcılıq fəaliyyətləri və təlimləri əhatə edə bilər.

Fəaliyyətlərin Strukturu: Hər bir fəaliyyətin dəqiq strukturu və məqsədi müəyyən edilməlidir. Bu, fəaliyyətlərin məhsuldar və məqsəduyğun şəkildə həyata keçirilməsinə kömək edir.

İştirakçıların Aktivliyi: Sosial işçilər, qrup üzvlərini fəaliyyətlərdə aktiv iştirak etməyə həvəsləndirməlidirlər. Bu, onların qrup dinamikasında aktiv rol oynayaraq özlərini daha çox inteqrasiya etmələrinə kömək edir.

4. Qrup Dinamikasının İzlənməsi və Qiymətləndirilməsi

Qrup dinamikasının izlənməsi və qiymətləndirilməsi, qrupun fəaliyyətinin effektivliyini və iştirakçıların məmnuniyyətini təmin etmək üçün vacibdir. Sosial işçilər, qrup dinamikasını izləmək və qiymətləndirmək üçün aşağıdakı metodlardan istifadə etməlidirlər:

Geri Bildirim Almaq: Qrup üzvlərindən müntəzəm olaraq geri bildirim almaq və onların qrup fəaliyyətlərindən məmnunluğunu öyrənmək vacibdir. Bu, qrupun fəaliyyətini tənzimləmək və təkmilləşdirmək üçün vacibdir.

Müşahidə: Sosial işçilər, qrup sessiyaları zamanı qrup üzvlərinin davranışlarını və ünsiyyət nümunələrini müşahidə etməlidirlər. Bu, qrup dinamikasında hər hansı dəyişiklikləri və problemləri müəyyən etməyə kömək edir.

Qiymətləndirmə Anketləri: Qrup sessiyalarının sonunda iştirakçılara qiymətləndirmə anketləri təqdim edilərək onların sessiyalardan məmnunluğu və qrup dinamikası haqqında fikirləri öyrənilməlidir.

Həmyaşlı Dəstəyinin Rolu

Giriş

Həmyaşlı dəstəyinin rolu, sosial iş kontekstində xüsusilə böhran vəziyyətlərində mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Həmyaşlı dəstəyi, insanların oxşar yaş və təcrübəyə malik digər şəxslərdən aldığı emosional və praktiki dəstəyi əhatə edir. Bu dəstək növü, travma yaşayan fərdlərin özlərini anlaşılan və dəstəklənmiş hiss etmələrinə, psixoloji dayanıqlılıqlarını artırmalarına və sosial inteqrasiyalarını gücləndirmələrinə kömək edir. Sosial işçilər, həmyaşlı dəstəyinin təşviqi və təşkilində əsas rol oynayaraq, bu dəstək növünün effektivliyini təmin edə bilərlər.

1. Həmyaşıd Dəstəyinin Əsas Prinsipləri

Həmyaşıd dəstəyinin effektivliyini təmin etmək üçün bir sıra əsas prinsiplər mövcuddur. Bu prinsiplər, həmyaşıd dəstəyinin təşkilində və idarə edilməsində rəhbər tutulmalıdır:

Empatiya və Anlayış: Həmyaşıd dəstəyi, qarşılıqlı empatiya və anlayış əsaslanır. Oxşar yaş və təcrübəyə malik şəxslər, bir-birlərinin duyğularını və təcrübələrini daha yaxşı başa düşə bilir və bu, dəstəyin təsirini artırır.

Bərabərhüquqluluq: Həmyaşıd dəstəyində bərabərhüquqluluq prinsipi vacibdir. Dəstək verən və alan şəxslər arasında hierarxiya yoxdur və bu, qarşılıqlı hörmət və etimad mühitinin yaranmasına kömək edir.

Məxfiliyin Qorunması: Həmyaşıd dəstəyində məxfiliyin qorunması vacibdir. Şəxsi məlumatların və paylaşılan təcrübələrin məxfiliyi təmin edilməlidir.

Aktiv Dinləmə: Həmyaşıd dəstəyində aktiv dinləmə və qarşılıqlı ünsiyyət vacibdir. Dəstək verən şəxs, dəstək alan şəxsin fikirlərini və duyğularını diqqətlə dinləməlidir.

2. Həmyaşıd Dəstəyinin Növləri

Həmyaşıd dəstəyinin müxtəlif növləri mövcuddur və bu növlər, fərqli vəziyyətlərə və ehtiyaclara uyğun olaraq tətbiq edilə bilər. Həmyaşıd dəstəyinin əsas növləri aşağıdakılardır:

Formal Həmyaşıd Dəstək Qrupları: Bu qruplar, sosial işçilər və ya digər peşəkarlar tərəfindən təşkil edilir və idarə olunur. Formal həmyaşıd dəstək qrupları, müəyyən bir struktur və fəaliyyət planına malikdir.

İnformal Həmyaşıd Dəstək Qrupları: Bu qruplar, təbii şəkildə yaranır və formal strukturundan məhrumdur. İnformal həmyaşıd dəstək qrupları, dostlar, həmkarlar və ya icma üzvləri arasında formalaşa bilər.

Online Həmyaşıd Dəstək Qrupları: İnternet və sosial media vasitəsilə fəaliyyət göstərən bu qruplar, coğrafi məhdudiyətlər olmadan fərdlərin bir araya gəlməsinə imkan verir. Online həmyaşıd dəstək qrupları, xüsusilə geniş iştirakçı bazasına malik ola bilər.

Bir-bir Həmyaşıd Dəstəyi: Bu növ dəstək, bir fərdin digərinə birbaşa emosional və praktiki dəstək göstərməsini əhatə edir. Bir-bir həmyaşıd dəstəyi, fərdi yanaşma və daha yaxın əlaqələr üçün əlverişlidir.

3. Həmyaşıd Dəstəyinin Faydaları

Həmyaşıd dəstəyinin bir sıra mühüm faydaları mövcuddur və bu faydalar, sosial iş kontekstində həmyaşıd dəstəyinin əhəmiyyətini vurğulayır:

Emosional Dəstək: Həmyaşıd dəstəyi, fərdlərə emosional dəstək və təsəlli təmin edir. Travmatik təcrübələr yaşayan şəxslər, özlərini başa düşən və oxşar təcrübələr yaşamış şəxslərlə ünsiyyət quraraq emosional yüklərini azalda bilərlər.

Başqa Çıxma Strategiyalarının İnkişafı: Həmyaşıd dəstək qrupları, fərdlərin

travma ilə başa çıxma strategiyalarını öyrənmələrinə və inkişaf etdirmələrinə kömək edir. Qrup üzvləri, bir-birlərinin təcrübələrindən və strategiyalarından faydalana bilərlər.

Sosial İnteqrasiya: Həmyaşlı dəstək qrupları, fərdlərin sosial inteqrasiyasını və icma ilə əlaqələrini gücləndirir. Bu, onların sosial dəstək şəbəkələrini genişləndirir və təcrid olunma hissini azaldır.

Özünəinamın Artırılması: Həmyaşlı dəstək qruplarında iştirak, fərdlərin özünəinamını və özünə dəyər hissini artırır. Onlar, öz təcrübələrini və bacarıqlarını paylaşaraq özlərini daha faydalı və dəyərli hiss edə bilərlər.

Praktiki Dəstək: Həmyaşlı dəstəyi, fərdlərə praktiki dəstək və məsləhətlər təmin edir. Bu, onların gündəlik həyatlarını daha yaxşı idarə etmələrinə və problemlərlə daha effektiv başa çıxmalarına kömək edir.

4. Sosial İşçilərin Həmyaşlı Dəstəyinin Təşviqində Rolu

Sosial işçilər, həmyaşlı dəstəyinin təşviqi və təşkilində əsas rol oynayırlar. Onlar, həmyaşlı dəstəyinin effektivliyini təmin etmək və iştirakçıların ehtiyaclarına cavab vermək üçün müxtəlif strategiyalardan istifadə edə bilərlər. Sosial işçilərin rolunu və strategiyalarını aşağıdakı kimi təsnif etməklər olar:

4.1. Həmyaşlı Dəstək Qruplarının Təşkili və İdarə Edilməsi

Sosial işçilər, həmyaşlı dəstək qruplarının təşkilində və idarə edilməsində əsas vasitəçi rolunu oynayırlar. Bu prosesdə onlar aşağıdakı vəzifələri yerinə yetirməlidirlər:

Qrupun Formalaşdırılması: Sosial işçilər, həmyaşlı dəstək qruplarının formalaşdırılması prosesində iştirakçıları müəyyən etməli və qrupu təşkil etməlidirlər. Bu, ehtiyacların təhlili və iştirakçıların seçilməsi kimi addımları əhatə edir.

Qrup Sessiyalarının Planlaşdırılması: Sosial işçilər, qrup sessiyalarının strukturu və gündəliyini planlaşdırmalıdırlar. Bu, müzakirə olunacaq mövzuların və fəaliyyətlərin əvvəlcədən müəyyən edilməsini təmin edir.

Qrupun İdarə Edilməsi: Sosial işçilər, qrup sessiyalarının fasilitatoru kimi çıxış edərək müzakirələri idarə etməli və iştirakçıların effektiv şəkildə ünsiyyət qurmasına kömək etməlidirlər.

4.2. Təlim və Məlumatlandırma

Sosial işçilər, həmyaşlı dəstəyi ilə bağlı təlim və məlumatlandırma fəaliyyətləri təşkil etməlidirlər. Bu, həmyaşlı dəstək verən şəxslərin bacarıqlarını artırmaq və onların daha effektiv dəstək vermələrinə kömək etmək məqsədi daşıyır:

Empatiya və Dinləmə Bacarıqları: Sosial işçilər, həmyaşlı dəstək verən şəxslərə empatiya və dinləmə bacarıqlarını öyrətməlidirlər. Bu, onların dəstək alan şəxslərin fikirlərini və duyğularını daha yaxşı başa düşmələrinə kömək edir.

Konsultasiya və Təlimat: Sosial işçilər, həmyaşid dəstək verən şəxslərə travma və başa çıxma strategiyaları haqqında məlumat verməli və onlara bu mövzularda təlimatlar təqdim etməlidirlər.

Resurslara Yönləndirmə: Sosial işçilər, həmyaşid dəstək verən şəxslərə mövcud resurslar və dəstək xidmətləri haqqında məlumat verməli və onları bu resurslara yönləndirməlidirlər.

4.3. Qrup Dinamikasının İdarə Edilməsi

Qrup dinamikasının idarə edilməsi, həmyaşid dəstək qruplarının uğurla fəaliyyət göstərməsi üçün vacibdir. Sosial işçilər, bu məqsədlə aşağıdakı addımları atmalıdırlar:

Etibarlı Mühit Yaratmaq: Sosial işçilər, qrup üzvləri arasında etibarlı və təhlükəsiz bir mühit yaratmalıdırlar. Bu, iştirakçıların özlərini rahat və təhlükəsiz hiss etmələrinə kömək edir.

Empatiya və Hörmət: Sosial işçilər, qrup üzvləri arasında empatiya və hörmət mədəniyyətini inkişaf etdirməlidirlər. Bu, qrupun birliyini və əməkdaşlığını gücləndirir.

Problemlərin Həlli: Sosial işçilər, qrup daxilində yaranan münaqişələri və problemləri həll etmək üçün konstruktiv yanaşmalar inkişaf etdirməlidirlər. Bu, qrup üzvləri arasında anlaşılmazlıqların aradan qaldırılmasına və qrupun harmoniyasının təmin edilməsinə kömək edir.

5. Həmyaşid Dəstəyinin Təsirinin Qiymətləndirilməsi

Həmyaşid dəstəyinin təsirinin qiymətləndirilməsi, bu dəstək növünün effektivliyini və iştirakçıların məmnuniyyətini təmin etmək üçün vacibdir. Sosial işçilər, həmyaşid dəstəyinin təsirini qiymətləndirmək üçün müxtəlif metodlardan istifadə edə bilərlər:

Geridönüş Almaq: Həmyaşid dəstək qruplarının iştirakçılarından müntəzəm olaraq geridönüş almaq və onların qrup fəaliyyətlərindən məmnunluğunu öyrənmək vacibdir. Bu, qrupun fəaliyyətini tənzimləmək və təkmilləşdirmək üçün vacibdir.

Müşahidə: Sosial işçilər, qrup sessiyaları zamanı qrup üzvlərinin davranışlarını və ünsiyyət nümunələrini müşahidə etməlidirlər. Bu, qrup dinamikasında hər hansı dəyişiklikləri və problemləri müəyyən etməyə kömək edir.

Qiymətləndirmə Anketləri: Qrup sessiyalarının sonunda iştirakçılara qiymətləndirmə anketləri təqdim edilərək onların sessiyalardan məmnunluğu və qrup dinamikası haqqında fikirləri öyrənilməlidir.

Psixososial Dəstək Qruplarında Terapevtik Yanaşmalar

Giriş

Psixososial dəstək qruplarında terapevtik yanaşmalar, travma yaşamış fərdlərin emosional və psixoloji rifahını artırmaq, başa çıxma bacarıqlarını inkişaf etdirmək və sosial əlaqələrini gücləndirmək üçün müxtəlif terapiya metodlarından istifadə edir. Bu yanaşmalar, sosial işçilər tərəfindən həyata keçirilən psixososial dəstək proqramlarının effektivliyini artırmaq üçün vacibdir. Terapevtik yanaşmaların tətbiqi, qrup üzvlərinin öz təcrübələrini paylaşmalarına, emosional dəstək almalarına və sağalma prosesinə aktiv şəkildə qatılmalarına imkan verir.

1. Koqnitiv-Davranışçı Terapiya (KDT)

Koqnitiv-Davranışçı Terapiya (KDT), fərdlərin düşüncə və davranışlarını dəyişdirməyə yönəlmiş bir terapevtik yanaşmadır. Psixososial dəstək qruplarında KDT-nin tətbiqi, travmatik təcrübələr yaşayan fərdlərin neqativ düşüncə nümunələrini və maladaptiv (xəyalpərəstlik) davranışlarını dəyişdirməyə kömək edir. KDT-nin əsas komponentləri aşağıdakılardır:

Koqnitiv Yenidənqurma: KDT, fərdlərin neqativ və disfunksional düşüncələrini daha realistik və müsbət düşüncələrlə əvəz etməyə yönəlir. Qrup üzvləri, travmatik təcrübələrə dair düşüncələrini yenidən qiymətləndirməyi və bu düşüncələrin təsirini azaltmağı öyrənirlər.

Davranışçı Eksperimentlər: KDT, fərdlərin neqativ davranış nümunələrini dəyişdirmək üçün davranışçı eksperimentlərdən istifadə edir. Bu eksperimentlər, qrup üzvlərinin yeni və daha uyğun davranış strategiyalarını sınaqdan keçirmələrinə imkan verir.

Mübarizə Bacarıqları: KDT, fərdlərə stres və travma ilə başa çıxma bacarıqlarını öyrədir. Qrup sessiyalarında, iştirakçılar müxtəlif başa çıxma strategiyalarını müzakirə edir və bu strategiyaları praktikada tətbiq edirlər.

2. Emosional Dəstək Yanaşmaları

Emosional dəstək yanaşmaları, fərdlərin emosional rifahını artırmaq və onların travmatik təcrübələrlə başa çıxmalarına kömək etmək üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu yanaşmalar, qrup üzvlərinin öz duyğularını ifadə etmələrinə və bu duyğularla başa çıxmalarına imkan verir. Emosional dəstək yanaşmalarının əsas komponentləri aşağıdakılardır:

Empatiya və Aktiv Dinləmə: Qrup fasilitatoru və üzvləri arasında empatiya və aktiv dinləmə mədəniyyəti inkişaf etdirilməlidir. Bu, iştirakçıların özlərini anlaşılan və dəstəklənmiş hiss etmələrinə kömək edir.

Emosional Ekspresiya: Qrup üzvləri, öz emosional təcrübələrini və hisslərini ifadə etmək üçün təhlükəsiz və dəstəkləyici bir mühitdə olmalıdırlar. Bu, onların emosional yüklərini azaltmağa və travmatik təcrübələrlə daha yaxşı başa çıxmağa kömək edir.

Emosional Təhlükəsizlik: Qrup fasilitatoru, qrup üzvlərinin emosional təhlükəsizliyini təmin etmək üçün diqqətlə işləməlidir. Bu, iştirakçıların özlərini təhlükəsiz hiss etmələrinə və açıq ünsiyyət qurmağa həvəsləndirmələrinə kömək edir.

3. Qrup Dinamikası və Sosial Dəstək

Qrup dinamikası və sosial dəstək yanaşmaları, qrup üzvlərinin bir-birlərinə qarşılıqlı dəstək və anlayış göstərmələrini təmin edir. Bu yanaşmalar, fərdlərin sosial əlaqələrini gücləndirmək və icma hissini artırmaq üçün vacibdir. Qrup dinamikası və sosial dəstək yanaşmalarının əsas komponentləri aşağıdakılardır: Qrup Kohesiyası: Qrup üzvləri arasında birlik və bağlılıq hissi inkişaf etdirilməlidir. Bu, qrupun birliyini və davamlılığını təmin edir və iştirakçıların özlərini dəstəklənmiş hiss etmələrinə kömək edir.

Sosial Dəstək Şəbəkələri: Qrup sessiyalarında, iştirakçılar bir-birlərinə sosial dəstək şəbəkələri qurmağa və gücləndirməyə kömək etməlidirlər. Bu, onların sosial izolyasiyadan çıxmalarına və icma ilə daha yaxşı inteqrasiya etmələrinə kömək edir.

Yardım və Məsləhət: Qrup üzvləri, bir-birlərinə yardım və məsləhət verməli və travmatik təcrübələrlə başa çıxmaq üçün bir-birlərinin təcrübələrindən faydalanmalıdırlar.

4. Ekspresiv Terapiyalar

Ekspresiv terapiyalar, fərdlərin öz duyğularını və düşüncələrini ifadə etmələrinə və travmatik təcrübələrlə başa çıxmalarına kömək edən yaradıcılıq əsaslı yanaşmalardır. Bu terapiyalar, fərdlərin emosional rifahını artırmaq və sağalma prosesini təşviq etmək üçün müxtəlif sənət formalarından istifadə edir. Ekspresiv terapiyaların əsas növləri aşağıdakılardır:

Sənət Terapiyası: Sənət terapiyası, fərdlərin rəsm, heykəltəraşlıq və digər vizual sənət formaları vasitəsilə öz duyğularını ifadə etmələrinə imkan verir. Bu terapiya, iştirakçıların travmatik təcrübələri vizual şəkildə ifadə etmələrinə və emosional yüklərini azaltmalarına kömək edir.

Musiqi Terapiyası: Musiqi terapiyası, fərdlərin musiqi vasitəsilə öz duyğularını ifadə etmələrinə və rahatlamağa kömək edir. Musiqi, stresin azaldılmasına və emosional rifahın artırılmasına kömək edən güclü bir vasitədir.

Drama Terapiyası: Drama terapiyası, fərdlərin teatr və rol oyunları vasitəsilə öz təcrübələrini yenidən canlandırmaqlarına və bu təcrübələrlə başa çıxmalarına kömək edir. Drama terapiyası, iştirakçıların travmatik təcrübələri yenidən quraraq emosional və psixoloji sağlamlıqlarını bərpa etmələrinə kömək edir.

Yazı Terapiyası: Yazı terapiyası, fərdlərin yazılı ifadə vasitəsilə duyğularını və düşüncələrini ifadə etmələrinə imkan verir. Bu terapiya, iştirakçıların travmatik təcrübələrini yazılı şəkildə ifadə edərək emosional rahatlama tapmalarına kömək edir.

5. Psixodrama

Psixodrama, fərdlərin öz təcrübələrini və duyğularını teatr vasitəsilə ifadə etmələrinə imkan verən bir terapevtik yanaşmadır. Psixodrama, qrup üzvlərinin bir-birlərinə empati və dəstək göstərmələrinə və travmatik təcrübələrlə başa çıxmalarına kömək edir. Psixodramanın əsas komponentləri aşağıdakılardır:

Rol Oynama: Psixodrama sessiyalarında iştirakçılar, öz təcrübələrini və duyğularını yenidən canlandırmaq üçün müxtəlif rolları oynayırlar. Bu, onların travmatik təcrübələri daha yaxşı anlamaq və bu təcrübələrlə başa çıxmaq üçün yeni perspektivlər qazanmasına kömək edir.

Sosimetriya: Psixodrama, qrup üzvləri arasında sosial əlaqələri və dinamikaları anlamaq üçün sosiometriya metodundan istifadə edir. Bu, qrup üzvlərinin bir-birlərinə qarşı empatiya və dəstək göstərmələrinə kömək edir.

Katarsis: Psixodrama, iştirakçıların öz duyğularını ifadə etmələrinə və emosional rahatlama tapmalarına kömək edən katarsis prosesini təşviq edir. Bu, onların emosional yüklərini azaltmağa və psixoloji rifahlarını artırmağa kömək edir.

6. Humanist Terapiya Yanaşmaları

Humanist terapiya yanaşmaları, fərdlərin öz potensiallarını və özünüdərklərini inkişaf etdirmələrinə yönəlmiş terapevtik yanaşmalardır. Bu yanaşmalar, fərdlərin özlərinə inamlarını artırmaq və travmatik təcrübələrlə başa çıxmaq üçün daxili resurslarını mobilizə etmək məqsədi daşıyır. Humanist terapiya yanaşmalarının əsas komponentləri aşağıdakılardır:

Özünüdərk və Şəxsi İnkişaf: Humanist terapiya, fərdlərin özünüdərkini və şəxsi inkişafını təşviq edir. Bu, onların travmatik təcrübələrdən sonra öz potensiallarını bərpa etmələrinə və inkişaf etdirmələrinə kömək edir.

Pozitiv Psixologiya: Humanist terapiya, fərdlərin pozitiv duyğularını və təcrübələrini artırmaq üçün pozitiv psixologiya prinsiplərindən istifadə edir. Bu, onların emosional və psixoloji rifahını artırmağa kömək edir.

Fəaliyyət Yönlü Terapiya: Humanist terapiya, fərdlərin aktiv və məqsədə yönəlmiş fəaliyyətlərə qatılmalarını təşviq edir. Bu, onların sağalma prosesində aktiv rol almalarına və travmatik təcrübələrlə daha effektiv başa çıxmalarına kömək edir.

7. Dialektik Davranış Terapiyası (DDT)

Dialektik Davranış Terapiyası (DDT), xüsusilə emosional tənzimləmə və başa çıxma bacarıqlarını inkişaf etdirmək üçün nəzərdə tutulmuş terapevtik bir yanaşmadır. DDT, qrup üzvlərinə öz duyğularını anlamaq və idarə etmək üçün müxtəlif strategiyalar öyrədir. DDT-nin əsas komponentləri aşağıdakılardır:

Emosional Tənzimləmə: DDT, fərdlərə emosional tənzimləmə bacarıqları öyrədir, bu da onların güclü və neqativ duyğuları idarə etmələrinə kömək edir. Bu, qrup üzvlərinin emosional sabitlik qazanmasına və streslə daha yaxşı başa çıxmasına kömək edir.

Zehni Yenidənqurma: DDT, fərdlərə düşüncə nümunələrini yenidən qiymətləndirmə və dəyişdirmə üsullarını öyrədir. Bu, onların neqativ düşüncələrdən daha funksional və müsbət düşüncələrə keçmələrinə kömək edir.

Mindfulness: DDT, fərdlərə anı yaşama və qəbul etmə bacarıqlarını öyrədir. Bu, onların yaşadıkları travmatik təcrübələrlə daha yaxşı başa çıxmalarına və emosional rifahlarını artırmalarına kömək edir.

8. Həssaslığa əsaslanan terapiya

Həssaslığa əsaslanan terapiya, fərdlərin bədənlərini və duyğularını anlamaq və tənzimləmək üçün nəzərdə tutulmuş bir terapevtik yanaşmadır. HƏT, qrup üzvlərinə bədənlərinin duyğusal reaksiyalarını anlamaq və bu reaksiyaları idarə etmək üçün müxtəlif texnikalar öyrədir. HƏT-nin əsas komponentləri aşağıdakılardır:

Bədən Şüuru: HDT, fərdlərə bədənlərinin duyğusal reaksiyalarını anlamaq və bu reaksiyalara şüurlu şəkildə yanaşma bacarıqları öyrədir. Bu, onların travmatik təcrübələrə qarşı fiziki reaksiyalarını tənzimləmələrinə kömək edir. Nəfəs Texnikaları: HDT, fərdlərə müxtəlif nəfəs texnikalarını öyrədir, bu da onların stres və anksiyete ilə başa çıxmalarına kömək edir. Nəfəs texnikaları, emosional tənzimləməyə və bədən rahatlamasına kömək edir.

Bədən Hərəkətləri: HDT, fərdlərə bədən hərəkətləri və fiziki fəaliyyətlər vasitəsilə duyğusal yüklərini azaltma yollarını öyrədir. Bu, onların emosional rifahını artırmağa və fiziki sağlamlıqlarını gücləndirməyə kömək edir.

Nümunə Programı:

Məcburi Köçkünlər Üçün Psixososial Dəstək Qrupu Programı

Qrupun Adı: Yenidənqurma və Dayanıqlıq

Məkan: Mərkəzi Sosial Reabilitasiya Mərkəzi, Təlim Otağı 3

Əsaslandığı Nəzəriyyə və Yanaşmalar:

Travma İnformasiya Yanaşması: Travma yaşamış şəxslərin təhlükəsizlik, etibar və güvən hissələrini bərpa etmək üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Koqnitiv Davranış Terapiyası (KDT): Məqsəd mənfi düşüncə və davranışları dəyişdirərək daha müsbət və adaptiv strategiyalar inkişaf etdirməkdir.

Qrup Terapiyası Yanaşması: Məcburi köçkünlərin bir-birləri ilə təcrübə və hissələrini paylaşaraq dəstək tapması və sosial əlaqələr qurması üçün ideal mühit təmin edir.

Metodlar:

Diskussiya və Paylaşma Sessiyaları: Qrup üzvləri öz təcrübələrini, hissələrini və düşüncələrini paylaşır.

İncəsənət və Musiqi Terapiyası: İfadə vasitələri olaraq rəsm çəkmə, heykəltəraşlıq, musiqi və digər yaradıcılıq fəaliyyətləri.

Rol Oyunları və Drama Terapiyası: Yaşadıqları travmaları yenidən canlandırmaq və bunun üzərində işləmək üçün istifadə olunur.

Koqnitiv Yenidən Strukturlaşdırma: Mənfi düşüncələrin müsbət və realist düşüncələrlə əvəzlənməsi.

Bədənə Yönelik Terapiya: Yoqa, nəfəs alma məşqləri və relaksasiya texnikaları.

1-ci Həftə : Tanışlıq və Qrup Dinamikasının Qurulması

Məqsəd: Qrup üzvlərinin bir-biriləri ilə tanış olması və təhlükəsizlik hissinin bərpa olunması.

Tapşırıqlar və Oyunlar:

1. Tanışlıq Dairəsi:

İcraat: Qrup üzvləri dairə şəklində oturur. Hər bir üzv özünü təqdim edir, haradan gəldiyini, maraqlarını və qrupa qatılmaq üçün gözləntilərini paylaşır. Qrup rəhbəri hər bir iştirakçını təqdim edərkən onların hekayələrini qısaca qeyd edir.

Vaxt: 30 dəqiqə.

2. İsmaric Qutusu Oyunu:

İcraat: Qutu içində kiçik kağızlar yerləşdirilir. Hər bir iştirakçı adını və qısa bir mesajı yazır. Qutudan təsadüfi bir ismaric çəkilir və oxunur. Bu, iştirakçılar arasında əlaqələrin başlanmasına və etibarın qurulmasına kömək edir.

Vaxt: 20 dəqiqə.

3. Məqsəd Ağacı:

İcraat: Böyük bir karton ağac şəklində hazırlanır. Hər bir üzv kağız yarpaqlara öz məqsədlərini yazır və ağacda yerləşdirir. Qrup rəhbəri bu məqsədləri bir-bir müzakirə edərək hər bir üzvün məqsədlərinə çatmaq üçün necə dəstək ola biləcəyini izah edir.

Vaxt: 30 dəqiqə.

2-ci Həftə: Emosiyaların Tanınması və İfadəsi

Məqsəd: İştirakçıların öz emosiyalarını tanıma və ifadə etmə bacarıqlarını inkişaf etdirmək.

Tapşırıqlar və Oyunlar

1. Emosiya Kartları:

İcraat: Fərqli emosiyaları təsvir edən kartlar hazırlanır (məsələn, sevinc, qəzəb, kədər, qorxu). Hər bir üzv özünə uyğun emosiya kartını seçir və niyə bu emosiyanı seçdiyini müzakirə edir. Bu, iştirakçıların öz emosiyalarını tanımasına və onları ifadə etməsinə kömək edir.

Vaxt: 30 dəqiqə.

2. Rəsm Terapiyası:

İcraat: İştirakçılar rəngli karandaşlar və kağızlar vasitəsilə yaşadıkları travmaları təsvir edir. Daha sonra rəsm üzərində müzakirə aparılır. Hər bir iştirakçı rəsminə nə təsvir etdiyini və bu təsvirin onun üçün nə ifadə etdiyini izah edir.

Vaxt: 40 dəqiqə.

3. Emosiya Gündəliyi:

İcraat: Hər bir üzv bir həftə ərzində yaşadığı emosiyaları gündəlik olaraq qeyd edir. Bu günlüklər növbəti sessiyada paylaşılır və müzakirə olunur.

Vaxt: 10 dəqiqə.

3-cü Həftə: Travma və Bədən Reaksiyaları

Məqsəd: Travmanın bədənə təsirini anlamaq və onu idarə etmə yollarını öyrənmək.

Tapşırıqlar və Oyunlar:

1. Bədən Xəritəsi:

İcraat: Böyük kağız üzərində insan bədənini təsvir olunur. İştirakçılar bədənlərində travmanın təsir etdiyi yerləri rəngləyir və bu yerlərin nədən təsirləndiyini müzakirə edir. Hər bir iştirakçı travmanın bədənində yaratdığı fiziki simptomları paylaşır.

Vaxt: 30 dəqiqə.

2. Yoqa Sessiyası:

İcraat: Peşəkar yoqa təlimçisi tərəfindən yoqa məşqləri keçirilir. İştirakçılara nəfəs alma texnikaları və relaksasiya məşqləri öyrədilir. Yoqa seansı zamanı iştirakçılar dərin nəfəs alma, əzələlərin gərginliyini aradan qaldırmaq və bədənə müxtəlif hissələrini rahatlatma yollarını öyrənir.

Vaxt: 40 dəqiqə.

3. Nəfəs Alma Texnikaları:

İcraat: Sadə nəfəs alma texnikaları öyrədilir. Məsələn, 4-7-8 nəfəs texnikası: 4 saniyə nəfəs al, 7 saniyə saxla, 8 saniyə nəfəs ver. Bu texnikalar travma ilə əlaqəli stress və narahatlıq hissələrini azaltmağa kömək edir.

Vaxt: 20 dəqiqə.

4-cü Həftə: Mənfi Düşüncələrin Yenidən Strukturlaşdırılması

Məqsəd: Mənfi düşüncələri müsbət və realist düşüncələrlə əvəz etmək.

Tapşırıqlar və Oyunlar:

1. Düşüncə Tapmacaları:

İcraat: Mənfi düşüncələri tanıma və onları dəyişdirmək üçün qrupda tapmacalar hazırlanır. Hər bir üzv öz mənfi düşüncələrini yazır və qrupda müzakirə olunur.

Bu, mənfi düşüncələri tanıma və onları daha müsbət və realist düşüncələrlə əvəz etmək bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Vaxt: 30 dəqiqə.

2. KDT Texnikaları:

İcraat: Qrup rəhbəri tərəfindən mənfi avtomatik düşüncələri yenidən strukturlaşdırmaq üçün fərqli texnikalar öyrədilir. Məsələn, düşüncə gündəliyi, alternativ düşüncələr yaratmaq. İştirakçılar hər hansı bir mənfi düşüncə yarandıqda bu texnikaları istifadə edərək onu yenidən strukturlaşdırmağa çalışırlar.

Vaxt: 40 dəqiqə.

3. Pozitiv Gündəlik:

İcraat: Hər bir üzv hər gün yaşadıkları müsbət təcrübələri yazmaq üçün bir dəftər tutur. Həftəlik sessiyada bu təcrübələr müzakirə olunur. Bu fəaliyyət iştirakçıların gündəlik həyatda müsbət anları tanımasına və dəyərləndirməsinə kömək edir.

Vaxt: 10 dəqiqə.

5-ci Həftə: Sosial Dəstək və Qrup Dinamikası

Məqsəd: Sosial dəstəyi gücləndirmək və qrup üzvləri arasında əlaqələri möhkəmləndirmək.

Tapşırıqlar və Oyunlar:

1. Güvən Oyunları:

İcraat: “Güvən Düşməsi” kimi oyunlar keçirilir. Bir üzv gözlərini bağlayır və arxaya düşərkən digər üzvlər onu tuturlar. Bu oyun qrup üzvləri arasında etibarını və bir-birinə inamını artırır.

Vaxt: 30 dəqiqə.

2. Dostluq Biləkləri:

İcraat: Hər bir üzv digər bir üzvə dostluq biləyi düzəldir və onunla əlaqədar müsbət bir şey paylaşır. Bu fəaliyyət qrup üzvləri arasında yaxın əlaqələrin qurulmasına və bir-birinə dəstəyin artırılmasına kömək edir.

Vaxt: 30 dəqiqə.

3. Sosial Dəstək Şəbəkəsi:

İcraat: Qrup üzvləri arasında dəstək şəbəkəsi yaratmaq üçün müzakirələr aparılır. Hər bir üzv öz güclü və zəif tərəflərini paylaşır və digər üzvlərdən necə dəstək ala biləcəyini müzakirə edir. Bu müzakirələr qrup üzvlərinin bir-birilərinə dəstək olma yollarını öyrənməsinə kömək edir.

Vaxt: 30 dəqiqə.

6-cı Həftə: Gələcəyə Yönelik Planlama

Məqsəd: Gələcəyə dair planlar qurmaq və ümidləri artırmaq.

Tapşırıqlar və Oyunlar:

1. Gələcək Xəritəsi:

İcraat: Hər bir üzv öz gələcək planlarını və məqsədlərini xəritədə işarələyir. Qrup rəhbəri gələcək planlar qurma yollarını izah edir və hər bir iştirakçının gələcək məqsədlərinə çatmaq üçün hansı addımları atmalı olduğunu müzakirə edir.

Vaxt: 40 dəqiqə.

2. Hədəf Qutusu:

İcraat: Hər bir üzv öz məqsədlərini kiçik kağız parçasına yazır və xüsusi bir qutuya yerləşdirir. Həftəlik olaraq bu hədəflər müzakirə olunur və hər bir üzvün hədəflərinə necə yaxınlaşdığı izlənilir.

Vaxt: 20 dəqiqə.

3. Ümid Layihəsi:

İcraat: Qrup olaraq birgə bir layihə üzərində işləyirlər. Məsələn, bir bağça salmaq və ya bir xeyriyyə layihəsi həyata keçirmək. Bu layihə qrup üzvlərinin birgə işləmə bacarıqlarını inkişaf etdirir və ümidlərini artırır.

Vaxt: 30 dəqiqə.

7-ci Həftə: Özünə Qayğı və Relaksasiya

Məqsəd: Özünə qayğı və relaksasiya texnikalarını öyrənmək.

Tapşırıqlar və Oyunlar:

1. Rahatlama Musiqisi ilə Meditasiya:

İcraat: Yüngül rahatlama musiqisi ilə 20 dəqiqəlik meditasiya keçirilir. Qrup rəhbəri iştirakçılara dərin nəfəs alma və bədənlərini rahatlatma texnikalarını öyrədir. Musiqi iştirakçıların rahatlamasına və meditasiya prosesinə fokuslanmasına kömək edir.

Vaxt: 30 dəqiqə.

2. Aromaterapiya:

İcraat: Fərqli ətirli yağlarla (məsələn, lavanda, nanə) relaksasiya seansı keçirilir. Hər bir iştirakçı ətirli yağı seçir və rahatlama texnikalarını öyrənir. Bu texnikalar stress və gərginliyi azaltmağa kömək edir.

Vaxt: 20 dəqiqə.

3. Günəşin Batışı Meditasiyası:

İcraat: Gündəlik günəş batışı zamanı qrup açıq havada toplanır və 20 dəqiqəlik meditasiya keçirir. Bu, qrup üzvlərinin təbiətlə bağlarını gücləndirir və rahatlamağa kömək edir. Meditasiya zamanı iştirakçılar dərin nəfəs alma və bədənlərinin fərqli hissələrini rahatlatma texnikalarını tətbiq edirlər.
Vaxt: 30 dəqiqə.

8-ci Həftə: Qrupun Nəticələnməsi və Dəstək Şəbəkəsinin Yaradılması

Məqsəd: Qrup fəaliyyətlərinin nəticələrini qiymətləndirmək və dəstək şəbəkəsini qurmaq.

Tapşırıqlar və Oyunlar:

1. Refleksiya Dairəsi:

İcraat: Hər bir üzv qrupda nə öyrəndiyini və gələcək planlarını paylaşır. Bu, qrup üzvlərinin bir-birilərinə qarşılıqlı dəstəyi və əlaqələri gücləndirir. Qrup rəhbəri hər bir iştirakçının fikirlərini dinləyir və müsbət rəy verir.
Vaxt: 30 dəqiqə.

2. Xatirə Albomu:

İcraat: Qrup fəaliyyətlərindən şəkillər və xatirələr toplanaraq albom düzəldilir. Hər bir üzv albomda bir səhifə tərtib edir və öz xatirələrini paylaşır. Bu, qrupun birlik hissini artırır və xatirələri dəyərləndirməyə kömək edir.
Vaxt: 40 dəqiqə.

3. Daimi Dəstək Qrupu:

İcraat: Qrup üzvləri arasında davamlı əlaqənin saxlanması üçün dəstək qrupunun yaradılması müzakirə olunur. İştirakçılar telefon nömrələri və əlaqə məlumatlarını paylaşır və gələcəkdə bir-birilərinə dəstək olmağa davam edəcəklərinə dair razılaşırlar.
Vaxt: 20 dəqiqə.

Qrup Konsultasiyaları Üçün Qaydalar:

Gizlilik: Qrupda paylaşılan məlumatlar gizli saxlanılmalıdır.

Hörmət: Hər bir üzv digər üzvlərə hörmət göstərməlidir.

İştirak: Hər kəs qrup fəaliyyətlərinə aktiv şəkildə qatılmalıdır.

Dəstək: Qrup üzvləri bir-birilərinə dəstək olmalıdır.

Psixososial Dəstək Qrupu Üçün Qiymətləndirmə Anketi

Əziz Qrup Üzvü,

Yenidənqurma və Dayanıqlıq Psixososial Dəstək Qrupunda iştirak etdiyiniz üçün təşəkkür edirik. Bizim üçün qrupun effektivliyini qiymətləndirmək çox önəmlidir. Bu səbəbdən, aşağıdakı anketi dolduraraq fikirlərinizi paylaşmanızı rica edirik. Sizin cavablarınız gələcəkdə daha yaxşı xidmətlər göstərməyimizə kömək edəcəkdir.

Adınız (istəyə uyğun):

Tarix:

Qrup Üzvləri ilə Əlaqələr

Qrupda iştirak etmək mənə digərləri ilə ünsiyyət qurmaqda kömək etdi.

- Tamamilə razıyam
- Razıyam
- Qarışıq fikirlərim var
- Razi deyiləm
- Tamamilə razı deyiləm

2. Qrup Sessiyalarının Effektivliyi

Qrup sessiyaları mənim emosiyalarımı ifadə etmə bacarıqlarımı inkişaf etdirdi.

- Tamamilə razıyam
- Razıyam
- Qarışıq fikirlərim var
- Razi deyiləm
- Tamamilə razı deyiləm

Qrup sessiyaları mənfə düşüncələrimi daha müsbət düşüncələrlə əvəz etməyimə kömək etdi.

- Tamamilə razıyam
- Razıyam
- Qarışıq fikirlərim var
- Razi deyiləm
- Tamamilə razı deyiləm

3. Fəaliyyətlərin Effektivliyi

Emosiya kartları və rəsm terapiyası mənim üçün faydalı oldu.

- Tamamilə razıyam
- Razıyam
- Qarışıq fikirlərim var
- Razi deyiləm

Tamamilə razı deyiləm

Yoqa və nəfəs alma texnikaları mənim rahatlamama və stressimi azaltmama kömək etdi.

Tamamilə razıyam

Razıyam

Qarışıq fikirlərim var

Razı deyiləm

Tamamilə razı deyiləm

Gələcək xəritəsi və hədəf qutusu fəaliyyətləri mənə məqsədlərimə çatmağa kömək etdi.

Tamamilə razıyam

Razıyam

Qarışıq fikirlərim var

Razı deyiləm

Tamamilə razı deyiləm

4. Qrup Rəhbəri Haqqında

Qrup rəhbəri məni dəstəklədi və dinlədi.

Tamamilə razıyam

Razıyam

Qarışıq fikirlərim var

Razı deyiləm

Tamamilə razı deyiləm

Qrup rəhbəri qrup fəaliyyətlərini effektiv şəkildə idarə etdi.

Tamamilə razıyam

Razıyam

Qarışıq fikirlərim var

Razı deyiləm

Tamamilə razı deyiləm

5. Ümumi Dəyərləndirmə

Ümumiyyətlə, qrup sessiyalarından məmnun qaldım.

Tamamilə razıyam

Razıyam

Qarışıq fikirlərim var

Razı deyiləm

Tamamilə razı deyiləm

Bu qrupu başqalarına tövsiyə edərdim.

Tamamilə razıyam

- Razıyam
- Qarışıq fikirlərim var
- Razı deyiləm
- Tamamilə razı deyiləm

6. Əlavə Fikirlər və Təkliflər

Qrup haqqında əlavə fikirləriniz və təklifləriniz varsa, burada qeyd edin:

Anketi doldurduğunuz üçün təşəkkür edirik! Sizin fikirləriniz bizim üçün çox önəmlidir.

Qrup Rəhbəri Adı:

Əlaqə Nömrəsi:

Bölmə IV: Gender Əsaslı Sosial İşə Dəstək

1.Fövqəladə Hallarda Genderə Aid Xüsusi Ehtiyacların Qarşılanması

1.1.Fövqəladə Hallara Müdaxilədə Gender Həssaslığı

Fövqəladə hallarda gender həssaslığı bütün cinslərin unikal ehtiyaclarının və həssas tərəflərinin həll edilməsini təmin etmək üçün çox vacibdir. Qadınlar, kişilər, oğlanlar, qızlar və qeyri-binar fərdlər fərqli rolları, məsuliyyətləri və sosial gözləntiləri səbəbindən böhranları fərqli şəkildə yaşayırlar. Gender həssaslığının fövqəladə hallara reaksiyasına daxil edilməsi bu fərqlərin tanınmasını və bərabər dəstək və müdafiəni təşviq edən strategiyaların həyata keçirilməsini nəzərdə tutur. Sosial işçilər gender-həssas yanaşmaların fövqəladə hallara müdaxilə tədbirlərinin bütün aspektlərinə inteqrasiya olunmasının təmin edilməsində mühüm rol oynayırlar.

Gender-həssas fövqəladə hallara müdaxilə tədbirləri fəlakətlərin və münaqişələrin müxtəlif cinslərə fərqli təsirlərini nəzərə alır. Məsələn, bütün cinslərdən olan insanlar böhranlar zamanı artan cinsi zorakılıq, istismar və sui-istifadə riskləri ilə üzləşə bilərlər. Sosial işçilər genderə xas həssas nöqtələri tanımaq və aradan qaldırmaq üçün təlim keçməlidirlər. Buraya hər kəs üçün təhlükəsiz yerlərin təmin edilməsi, genderə uyğun sağlamlıq xidmətlərinin göstərilməsi və bütün cinslərdən olan insanların planlaşdırma və qərar qəbul etmə proseslərinə cəlb edilməsi daxildir. Gender-həssas siyasətləri təbliğ etməklə və həyata keçirməklə sosial işçilər daha inklüziv və effektiv fövqəladə hallara müdaxilə tədbirləri yaratmağa kömək edə bilərlər.

Gender həssaslığının mühüm aspekti fövqəladə halların mövcud bərabərsizlikləri daha da gücləndirə biləcəyini anlamaqdır. Sosial işçilər məqsədyönlü müdaxilələr vasitəsilə bu fərqləri müəyyən etməli və aradan qaldırmalıdırlar. Məsələn, qadınlar, qızlar və qeyri-binar fərdlər çox vaxt qida, su və sığınacaq kimi resurslara daha az çıxış əldə edirlər. Sosial işçilər bölgü səylərinin ədalətli olmasını və hər kəsin xüsusi ehtiyaclarının ödənilməsini təmin etməlidirlər. Bu, müxtəlif cinslər üçün ayrı-ayrı paylama xətlərinin yaradılmasını və ya qadınların və ya qeyri-binar şəxslərin rəhbərlik etdiyi ev təsərrüfatlarına əlavə dəstəyini təmin edilməsini əhatə edə bilər.

Təlim və təhsil gender həssaslığının təşviq edilməsinin vacib komponentləridir. Sosial işçilər gender məsələləri və fövqəladə hallarda bütün cinslərdən olan insanlara dəstək olmaq üçün ən yaxşı təcrübələr üzrə davamlı təlim almalıdırlar. Bu təlim müdaxilələrin yerli adət və ənənələrə uyğun və hörmətlə olmasını təmin etmək üçün mədəni səriştəni əhatə etməlidir. Bilik və bacarıqlarını inkişaf etdirərək, sosial işçilər təşkilatları və icmaları daxilində gender-həssas

yanaşmaları daha yaxşı müdafiə edə bilirlər.

Yerli gender qrupları və təşkilatları ilə əməkdaşlıq gender həssaslığını təşviq etmək üçün başqa vacib strategiyadır. Bu qruplar tez-tez fəvqəladə hallarda müxtəlif cinslərdən olan insanların üzləşdiyi ehtiyaclar və problemlər haqqında dəyərli fikirlərə malikdirlər. Sosial işçilər daha effektiv müdaxilələr hazırlamaq və həyata keçirmək üçün bu biliklərdən istifadə edə bilirlər. Bundan əlavə, bütün cinslərdən olan şəxslərin planlaşdırma və qərar qəbul etmə proseslərinə cəlb edilməsi onların səslərinin eşidilməsinə və ehtiyaclarının prioritetləşdirilməsinə kömək edir.

Monitorinq və qiymətləndirmə həm də gender baxımından həssas fəvqəladə hallara müdaxilə tədbirlərinin mühüm komponentləridir. Sosial işçilər mütəmadi olaraq öz müdaxilələrinin effektivliyini qiymətləndirməli və lazım gəldikdə düzəlişlər etməlidirlər. Buraya boşluqları və təkmilləşdirilməli sahələri müəyyən etmək üçün cinsə görə ayrılmış məlumatların toplanması və təhlili daxildir. Sosial işçilər öz yanaşmalarını davamlı olaraq təkmilləşdirməklə, fəvqəladə hallarda hər kəsə mümkün olan ən yaxşı dəstəyi təmin edə bilirlər.

Xülasə, fəvqəladə hallara reaksiya zamanı gender həssaslığı bütün cinslərdən olan insanların unikal ehtiyaclarını və həssas tərəflərini həll etmək üçün vacibdir. Sosial işçilər təlim, təbliğat, əməkdaşlıq və davamlı qiymətləndirmə vasitəsilə gender-həssas yanaşmaların təşviqində mühüm rol oynayırlar. Gender həssaslığına üstünlük verməklə, sosial işçilər bütün fərdləri qoruyan və gücləndirən daha əhatəli və effektiv fəvqəladə hallar yaratmağa kömək edə bilər.

Keys 1: Fövqəladə Hallara Cavabda Gender Həssaslığı

Təsvir:

Kənd bölgəsində şiddətli quraqlıqdan sonra icmalar su qıtlığı, qida çatışmazlığı və köçkünlüklə mübarizə aparır. Çox vaxt su toplamaq və ev işlərinə cavabdeh olan qadınlar və qızlar artan yük və risklərlə, o cümlədən su tapmaq üçün uzun məsafələrə səyahət etməklə üzləşirlər ki, bu da onları zorakılıq və istismara qarşı daha həssas edir.

Sosial İş Müdaxiləsi:

Gender-həssas yanaşmalar üzrə ixtisaslaşmış təcrübəli sosial işçi fövqəladə hallara reaksiya səylərini əlaqələndirmək üçün yerləşdirilib. Onun məqsədi qadınların, qızların və qeyri-binar şəxslərin xüsusi ehtiyaclarının və həssas tərəflərinin effektiv şəkildə həll edilməsini təmin etməkdir.

Atılan addımlar:

Qiymətləndirmə və məlumatların toplanması:

Nəzrin müxtəlif gender qruplarının spesifik ehtiyaclarını və həssas tərəflərini müəyyən etmək üçün fokus qrup müzakirələri və açar məlumat verən intervyular (Açar məlumat verən intervyular icmada nə baş verdiyini bilən şəxslərlə keyfiyyət əsaslı və müfəssəl müsahibələrdir. Açar məlumat verən intervyuların məqsədi icma haqqında birinci əldən məlumatı olan geniş çərçivəyə aid şəxslərdən məlumat toplamaqdır. Onlara icma liderləri, mütəxəssislər və ya sakinlərin özü aiddir.) kimi iştirakçı metodlardan istifadə etməklə sürətli gender qiymətləndirməsi aparır.

O, fövqəladə vəziyyətə cavab planını məlumatlandırmaq üçün quraqlığın qadınlara, kişilərə, oğlanlara, qızlara və qeyri-binar fərdlərə təsiri haqqında dezaqreqasiya (Dezaqreqasiya - bu və ya digər hadisə, yaxud prosesə dair ümumiləşdirilmiş məlumatların daha ətraflı səviyyəyə qədər bölünməsidir.) olunmuş məlumatları toplayır. Buraya ev təsərrüfatları daxilindəki rol və məsuliyyətləri və quraqlığın bu dinamikanı necə dəyişdiyini başa düşmək daxildir.

Təhlükəsiz Məkanların və Xidmətlərin yaradılması:

Nəzrin müvəqqəti sığınacaqlarda qadınlar və qızlar üçün təhlükəsiz yerlər yaratmaq məqsədilə yerli QHT-lər və icma liderləri ilə işləyir. Bu məkanlar məxfilik, təhlükəsizlik və əsas xidmətlərə çıxış təmin edir.

O, bu sığınacaqlar daxilində sağlamlıq xidmətlərinə reproduktiv sağlamlıq

xidməti, menstrual gigiyena məhsullarına çıxış və gender əsaslı zorakılıqdan (GƏZ) xilas olmuş şəxslər üçün konsultasiyaların daxil olmasını təmin edir. Bu, mobil klinikalar yaratmaq üçün səhiyyə təminatçıları ilə koordinasiyanı və onların genderlə əlaqəli sağlamlıq problemlərini həll etmək üçün təlim keçmiş kadrlara malik olmasını təmin etməyi əhatə edir.

Qadınların Qərar Qəbuletmə prosesinə cəlb edilməsi:

Yardım səylərinin planlaşdırılması və həyata keçirilməsində qadınların səsinin daxil edilməsinin vacibliyini dərk edərək, Nəzrin xüsusilə qadınlar və qeyribinar şəxslər üçün icma görüşləri və fokus qrupları təşkil edir.

O, daha geniş icma yığıncaqlarında onların maraqlarını təmsil etmək və ehtiyaclarını müdafiə etmək üçün qadın komitələrinin formalaşmasına kömək edir. Bu komitələr prioritet məsələlərin müəyyən edilməsində və həlli yollarının təklif edilməsində mühüm rol oynayır.

Təlim və Bacarıqların Artırılması:

Nəzrin bütün yardım işçiləri üçün gender həssaslığı üzrə təlim keçir və genderlə bağlı xüsusi ehtiyacların tanınmasının və həllinin vacibliyini vurğulayır. Bu təlimə GƏZ, mədəni səriştə və həssas əhali ilə effektiv ünsiyyət kimi mövzular daxildir.

O, GƏZ-in qarşısının alınması və cavab tədbirləri ilə bağlı təlimlərin keçirilməsi üçün yerli QHT-lərlə əməkdaşlıq edir, bütün heyətin sağ qalanları dəstəkləmək və onları müvafiq xidmətlərə yönləndirmək üçün təchiz olunmasını təmin edir.

Resursların ədalətli bölüşdürülməsi:

Nəzrin ədalətli olmasını təmin etmək üçün qida, su və digər resursların paylanmasına nəzarət edir və bütün genderlərin ehtiyaclarını nəzərə alır. O, təqib riskini azaltmaq və hər kəsin yardım almasını təmin etmək üçün qadınlar və kişilər üçün ayrı paylama xətləri və vaxtları təyin edir.

O, həmçinin paylama məntəqələrinin, xüsusən də hərəkət və ya təhlükəsizlik problemləri ilə üzləşə bilən qadınlar və qızlar üçün təhlükəsiz və əlçatan olmasını təmin edir.

İstifadə olunan nəzəri və praktiki üsullar:

İştiraklı Kənd Qiymətləndirməsi (İKQ): Gender qiymətləndirmələrinin aparılması və icma üzvlərini ehtiyacların və həll yollarının müəyyənləşdirilməsinə cəlb etmək üçün istifadə olunur.

Gender Təhlili Çərçivələri: Quraqlığın müxtəlif cinslərə diferensial təsirini başa düşmək və müdaxilələri müvafiq olaraq uyğunlaşdırmaq üçün tətbiq edilir.

Travma Məlumatlı Qayğı: GƏZ-dən xilas olmuş şəxslərə göstərilən xidmətlərin onların təcrübələrinə həssas olmasını təmin edir və bundan sağalmanı təşviq edir.

Hüquqlara Əsaslanan Yanaşma: Bütün müdaxilələrin qadınların, qızların və qeyri-binar fərdlərin hüquqlarını müdafiə etməsini təmin etmək, onların iştirakını və müdafiəsini təşviq etmək məqsədi daşıyır.

Nəticə:

Nərimin gender-həssas yanaşması fəvqəladə hallara daha əhatəli və effektiv cavab verir. Qadınlar, qızlar və qeyri-binar fərdlər özlərini daha təhlükəsiz, daha çox dəstəklənmiş hiss edirlər və onların xüsusi ehtiyaclarına toxunulmuş olur. Qadınların qərar qəbul etmə proseslərinə cəlb edilməsi müdaxilənin daha əhatəli və cəmiyyətin ehtiyaclarına cavab verməsini təmin edir. Təhlükəsiz məkanlar və məqsədyönlü səhiyyə xidmətləri GƏZ risklərini azaltmağa və təsirlənmiş əhəlinin ümumi rifahını yaxşılaşdırmağa kömək edir.

1.2. Gender Əsaslı Zorakılıqdan Müdafiə

Gender-həssas fəvqəladə halların həlli tədbirlərinin mühüm komponentlərindən biri gender əsaslı zorakılıqdan (bundan sonra GƏZ) müdafiədir. Cinsi zorakılıq, məişət zorakılığı və insan alveri də daxil olmaqla GƏZ sosial strukturların dağılması, yerdəyişmə və təhlükəsizliyin olmaması səbəbindən fəvqəladə hallar zamanı artmağa meyillidir. Sosial işçilər tez-tez ön cəbhədə olur, sağ qalanlara dəstək verir və daha çox zorakılığın qarşısını almaq üçün çalışırlar.

Qoruyucu tədbirlərə məxfi hesabat mexanizmlərinin yaradılması, psixoloji dəstək və məsləhət xidmətlərinin göstərilməsi və sağ qalanların ədalət mühakiməsinə çıxışın təmin edilməsi daxildir. Sosial işçilər yerli təşkilatlar və icmalarla əməkdaşlıq edərək, GƏZ-in qarşısını almaq və onlara cavab vermək üçün məlumatlılıq yaratmaq və mədəni cəhətdən uyğun müdaxilələri inkişaf etdirirlər. Bundan əlavə, fəvqəladə hallar işçilərinə GƏZ əlamətlərini tanımaq və effektiv cavab vermək üçün təlim keçmək həssas əhəlinin qorunmasında çox vacibdir. Sosial işçilər bu təlimləri asanlaşdırırlar və hərtərəfli GƏZ-in qarşısının alınması və cavab proqramları üçün müdafiə edə bilirlər.

Sosial işçilər sağ qalanların stiqma və ya repressiya qorxusu olmadan kömək axtara biləcəyi təhlükəsiz yerlər yaratmalıdır. Bu, sağ qalanların tibbi yardım, məsləhət və hüquqi yardım ala biləcəyi mərkəzlərin və ya təhlükəsiz evlərin yaradılmasını əhatə edə bilər. Bu yerlər məxfi və əlçatan olmalıdır ki, fərdlər dəstək axtararkən özlərini rahat hiss etsinlər. Sosial işçilər, həmçinin sağ qalanların ədalət mühakiməsinə təmin etmək və günahkarların məsuliyyətə cəlb edilməsini təmin etmək üçün hüquq-mühafizə və məhkəmə sistemləri ilə

sıx əməkdaşlıq etməlidirlər.

GƏZ-dən qorunmanın digər vacib aspekti icmaların maarifləndirilməsi və maarifləndirilməsidir. Sosial işçilər cəmiyyətləri GƏZ-in əlamətləri, sağ qalanlara dəstəyin vacibliyi və mövcud resurslar haqqında maarifləndirmək üçün seminarlar və təlimlər keçirə bilər. İcma liderlərini və üzvlərini cəlb etməklə sosial işçilər GƏZ-ə sıfır dözümlülük mədəniyyətini inkişaf etdirə və bütün fərdləri qorumaq üçün kollektiv fəaliyyətə təşviq edə bilərlər.

Təcili dəstəyə əlavə olaraq, sosial işçilər GƏZ ilə bağlı uzunmüddətli həll yollarına diqqət yetirməlidirlər. Buraya bütün cinslərin hüquqlarını qoruyan və bərabərliyi təşviq edən siyasət və qanunvericiliyin müdafiəsi daxildir. Sosial işçilər GƏZ-i cinayət hesab edən və sağ qalanlara dəstək verən qanunlar hazırlamaq və həyata keçirmək üçün hökumətlər və beynəlxalq təşkilatlarla işləyə bilərlər. Siyasət və qanunvericiliyə təsir etməklə sosial işçilər uzunmüddətli perspektivdə hər kəs üçün daha təhlükəsiz mühit yarada bilərlər.

Yerli təşkilatların və xidmət təminatçılarının potensialının artırılması GƏZ ilə mübarizə üçün digər mühüm strategiyadır. Sosial işçilər yerli QHT-lərə, tibb işçilərinə və hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşlarına onların GƏZ-ə cavab vermək bacarıqlarını artırmaq üçün təlim və resurslar təmin edə bilər. Buraya travma məlumatlı qayğı, qanuni hüquqlar və effektiv müdaxilə strategiyaları üzrə təlim daxildir. Yerli potensialı gücləndirməklə sosial işçilər GƏZ-in qarşısının alınması və cavab tədbirlərinin davamlı və effektiv olmasını təmin edə bilərlər.

Nəhayət, sosial işçilər GƏZ-dən xilas olmuş şəxslərin psixi sağlamlığına və rifahına üstünlük verməlidirlər. Bura psixoloji dəstək, məsləhət və psixi sağlamlıq xidmətlərinə çıxışın təmin edilməsi daxildir. Sosial işçilər sağ qalanların travmalarından sağalmasına kömək etmək üçün fərdi məsləhət, dəstək qrupları və art terapiya kimi müxtəlif terapevtik yanaşmalardan istifadə edə bilərlər. Sağ qalanların emosional və psixoloji ehtiyaclarını həll etməklə, sosial işçilər onların bərpasına və gücləndirilməsinə kömək edə bilərlər.

Xülasə, fərdləri gender əsaslı zorakılıqdan qorumaq fəvqəladə hallara müdaxilə tədbirlərinin mühüm aspektidir. Sosial işçilər sağ qalanlara dərhal dəstək vermək, məlumatlılığı artırmaq, siyasət dəyişikliyinə təbliğ etmək, yerli potensialın yaradılması və psixi sağlamlığın təşviq edilməsində mühüm rol oynayırlar. Sosial işçilər GƏZ-in qarşısının alınması və cavab tədbirlərinə kompleks yanaşma ilə fəvqəladə hallarda hər kəs üçün daha təhlükəsiz və daha dəstəkləyici mühit yaratmağa kömək edə bilərlər.

Keys 2: Gender əsaslı zorakılıqdan qorunma

Təsvir:

Davam edən silahlı qarşıdurmaların təsirinə məruz qalan bölgədə bir çox insan izdihamlı düşərgələrə sığınaraq evlərini tərk etmək məcburiyyətində qalıb. Gender əsaslı zorakılıq (GƏZ) halları əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır, bir çox sağ qalanlar dəstək xidmətlərindən məhrumdur və stiqlə və ayrı-seçkiliklə üzləşirlər.

Sosial İş Müdaxiləsi:

QBV-nin qarşısının alınması və cavab tədbirləri üzrə ixtisaslaşan sosial işçi Əhmədin vəzifəsi ən böyük qaçqın düşərgələrindən birində GƏZ-dən xilas olmuş şəxslər üçün xidmətlərin yaradılması və əlaqələndirilməsidir. Onun diqqəti həm təcili, həm də uzunmüddətli ehtiyacları cavab verən hərtərəfli dəstək sisteminin yaradılmasına yönəlib.

Atılan addımlar:

Məxfi Hesabat Mexanizmləri:

Əhməd, düşərgə daxilində qaynar xəttlər, təklif qutuları və gizli məlumat mərkəzləri daxil olmaqla, GƏZ-dən xilas olmuş şəxslər üçün çoxsaylı məxfi hesabat mexanizmləri qurur. O, bu mexanizmlərin bütün cinslər üçün əlçatan olmasını və sağ qalanların qisas və ya damğalanma qorxusu olmadan hadisələr haqqında məlumat verə bilməsini təmin edir.

O, bu hesabat mexanizmlərini təşviq etmək və sağ qalanları bölüşməyə təşviq etmək üçün yerli icma liderləri və təşkilatlarla əməkdaşlıq edir.

Psixoloji Dəstək və Konsultasiya:

Əhməd GƏZ-dən xilas olmuş şəxslər üçün fərdi və qrup terapiyası təmin edən konsultasiya mərkəzi yaradır. O, sağ qalanlara travma məlumatlı qayğı və dəstək göstərmək üçün məsləhətçiləri işə götürür və öyrədir.

O, psixotəhsil sessiyalarını məsləhət mərkəzinin xidmətlərinə inteqrasiya edir, sağ qalanlara travmanın təsiri və sağlam mübarizə mexanizmləri haqqında öyrədir.

Hüquqi yardım və vəkillik:

Əhməd GƏZ-dən xilas olmuş şəxslərə hüquqi yardım təklif etmək, onlara ədliyyə sistemində hərəkət etmək və mühafizə orderləri axtarmaqda kömək etmək üçün hüquqi yardım təşkilatları ilə əməkdaşlıq edir. O, sağ qalanların

hüquqi nümayəndəlik və vəkillik xidmətlərinə çıxışının olmasını təmin edir. O, yerli hakimiyyət orqanları və beynəlxalq təşkilatlarla sıx əməkdaşlıq edərək, sağ qalanları müdafiə edən və günahkarları məsuliyyətə cəlb edən qanunların həyata keçirilməsinin tərəfdarıdır.

İctimai Təhsil və Fərqiindəlik:

Əhməd GƏZ, onun təsiri və sağ qalanlara dəstəyin vacibliyi haqqında məlumatlılığı artırmaq üçün icma təhsili sessiyaları keçirir. Bu sessiyalar kişilər, qadınlar və icma liderləri daxil olmaqla müxtəlif qruplar üçün uyğunlaşdırılmışdır.

O, icma liderlərini və üzvlərini gender bərabərliyi və bu mesajları çatdırmaq üçün mədəni cəhətdən uyğun metodlardan istifadə edərək, cinsi zorakılığın qarşısının alınması zərurəti ilə bağlı müzakirələrə cəlb edir.

Yerli Təşkilatların Bacarıqlarının Artırılması:

Əhməd GƏZ-in qarşısını almaq və onlara cavab vermək məqsədilə öz bacarıqlarını artırmaq üçün yerli QHT-lərlə tərəfdaşlıq edir. O, yerli təşkilatların sağ qalanları dəstəkləmək üçün təchiz olunmasını təmin edərək, travma məlumatlı qayğı, qanuni hüquqlar və effektiv müdaxilə strategiyaları üzrə təlimlər verir.

O, yerli QHT-ləri səhiyyə təminatçıları, hüquqi xidmətlər və digər müvafiq təşkilatlarla birləşdirən dəstək şəbəkələri və yönləndirmə sistemlərinin yaradılmasına kömək edir.

İstifadə olunan nəzəri və praktiki üsullar:

Ekoloji Model: Fərdi, əlaqə, icma və sosial amillər daxil olmaqla, GƏZ-ə təsirin çoxsaylı səviyyələrini başa düşmək üçün istifadə olunur.

Travma məlumatlı qayğı: Sağ qalanlara göstərilən bütün xidmətlərin onların təcrübələrinə həssas olmasını və sağalmağı təşviq etməsini təmin edir.

Hüquqlara əsaslanan yanaşma: GƏZ-dən xilas olmuş şəxslərin hüquqlarının müdafiəsinə, onların ədalət mühakiməsinə, müdafiəyə və dəstəyə çıxışının təmin edilməsinə diqqət yetirir.

İcma Əsaslı İştiraklı Tədqiqat: İcma üzvlərini GƏZ problemlərini müəyyən etmək və ünvanlamaq, sahibkarlığı gücləndirmək və müdaxilələrin davamlılığını təşviq etmək üçün bir araya toplayır.

Nəticə:

Əhmədin hərtərəfli GƏZ-in qarşısının alınması və cavab tədbirləri görülməsi söyləri hesabatların və GƏZ-dən xilas olanlar üçün dəstəyin artması ilə

nəticələndir. Sağ qalanlar sağalmaq və həyatlarını yenidən qurmaq üçün lazım olan psixoloji, hüquqi və sosial dəstəyi alırlar. İcmanın maarifləndirilməsi və cəlb edilməsi GƏZ hadisələrinin azalmasına və gender bərabərliyinə daha çox dəstəyə gətirib çıxarır. Yerli təşkilatlarla tərəfdaşlıqlar və bacarıqların artırılması GƏZ-dən xilas olmuş şəxslər üçün dəstək sisteminin davamlı olmasını və inkişaf edən ehtiyaclara cavab verməsini təmin edir.

1.3. Hamilə Şəxslərə və Yeni Valideynlərə Dəstək

Hamilə şəxslər və yeni valideynlər xüsusi sağlamlıq ehtiyaclarına görə fəvqəladə hallar zamanı xüsusilə həssasdırlar. Onların təhlükəsizliyini və rifahını təmin etmək üçün prenatal, doğuş və doğuşdan sonrakı qayğıları əhatə edən məqsədyönlü müdaxilələr tələb olunur. Sosial işçilər bu xidmətlərin təbliğində və koordinasiyasında əsas rol oynayırlar.

Fəvqəladə hallara müdaxilə planları təhlükəsiz doğuş mühiti, ixtisaslı doğum xidmətçiləri ilə əlaqə və əsas ana və yeni doğulmuş şəxslərin sağlamlıq xidmətlərinin mövcudluğunu əhatə etməlidir. Sosial işçilər bu şəxsləri müəyyən etməyə və lazımı resurslara və dəstək xidmətlərinə qoşulmağa kömək edə bilər. Qidalanma dəstəyi, ana südü ilə bağlı məsləhətlər və psixi sağlamlıq xidmətləri də bu şəxslər üçün hərtərəfli qayğının vacib komponentləridir. Yerli səhiyyə təminatçıları və təşkilatlarla əməkdaşlıq bu müdaxilələrin effektivliyini artırır.

Sosial işçilər fəvqəladə hallara müdaxilə tədbirləri planlarına ana və yenidoğulmuşların sağlamlığı xidmətlərinin daxil edilməsini müdafiə etməlidirlər. Bu, bu xidmətlərin prioritetləşdirilməsini və adekvat şəkildə maliyyələşdirilməsini təmin etmək üçün humanitar təşkilatlar və hökumətlərlə işləməyi əhatə edir. Sosial işçilər həmçinin bu xidmətlərin layihələndirilməsində və həyata keçirilməsində, onların hamilə şəxslərin və yeni valideynlərin ehtiyaclarına cavabdeh olmalarını təmin etməkdə rol oynaya bilərlər.

Səyyar klinikalar və yardım proqramları ucqar və ya köçkün icmalarında hamilə şəxslərə və yeni valideynlərə çatmaqda təsirli ola bilər. Sosial işçilər xidmətlərə ehtiyacı olanları müəyyən etməklə və onların qayğıya çıxışını asanlaşdırmaqla bu təşəbbüsləri dəstəkləyə bilərlər. Bu, nəqliyyatın təmin edilməsini, görüşlərin əlaqələndirilməsini və emosional dəstəyi özündə ehtiva edə bilər. Hamilə fərdlərin və yeni valideynlərin əsas sağlamlıq xidmətlərinə çıxışını təmin etməklə sosial işçilər onların sağlamlıq nəticələrini yaxşılaşdırmağa və hamiləlik və doğuşla bağlı riskləri azaltmağa kömək edə bilərlər.

Səhiyyə xidmətlərindən əlavə, sosial işçilər hamilə fərdlərə və yeni valideynlərə hərtərəfli dəstək göstərməyə diqqət yetirməlidirlər. Buraya

onların qidalanma ehtiyaclarının qarşılınması, ana südü ilə qidalanma ilə bağlı məsləhətlərin verilməsi və psixi sağlamlıq xidmətlərinin göstərilməsi daxildir. Sosial işçilər qidalanma qiymətləndirmələri apara və hamilə şəxslərin adekvat qidalanmasını təmin etmək üçün qida və əlavələr verə bilirlər. Onlar həmçinin yeni valideynlərə ana südü ilə qidalanma təcrübələrini qurmağa və davam etdirməyə kömək edərək, ana südü ilə qidalanma dəstəyi və təhsilini təklif edə bilirlər.

Psixi sağlamlıq dəstəyi hamilə fərdlər və yeni valideynlər üçün hərtərəfli qayğının digər mühüm komponentidir. Sosial işçilər fəvqəladə halların stres və travmalarının öhdəsindən gəlmək üçün fərdi məsləhətlər, dəstək qrupları və digər terapevtik müdaxilələr təmin edə bilirlər. Psixi sağlamlıq ehtiyaclarını həll etməklə, sosial işçilər hamilə şəxslərin və yeni valideynlərin ümumi rifahını dəstəkləyə bilirlər.

Bu müdaxilələrin effektivliyini təmin etmək üçün yerli səhiyyə təminatçıları və təşkilatlarla əməkdaşlıq vacibdir. Sosial işçilər qayğını əlaqələndirmək və inteqrasiya olunmuş xidmətlər göstərmək üçün mama (doğuşu həyata keçirən orta ixtisaslı tibb işçisi), həkim və digər səhiyyə işçiləri ilə işləyə bilirlər. Onlar həmçinin daha çox fərdlərə çatmaq və mədəni baxımdan uyğun dəstək təklif etmək üçün yerli QHT-lər və icma qrupları ilə əməkdaşlıq edə bilirlər.

Xülasə, fəvqəladə hallarda hamilə fərdlərin və yeni valideynlərin dəstəklənməsi onların xüsusi sağlamlıq və rifah ehtiyaclarına cavab verən məqsədyönlü müdaxilələr tələb edir. Sosial işçilər ana və yeni doğulanlara sağlamlıq xidmətlərinin təbliğində, qayğının əlaqələndirilməsində və hərtərəfli dəstəyin təmin edilməsində mühüm rol oynayırlar. Hamilə şəxslərin və yeni valideynlərin ehtiyaclarını prioritetləşdirməklə sosial işçilər onların sağlamlıq nəticələrini yaxşılaşdırmağa və fəvqəladə hallarda onların təhlükəsizliyini və rifahını təmin etməyə kömək edə bilər.

Keys 3: Hamilə şəxslərə və yeni valideynlərə dəstək

Təsvir:

Şiddətli qasırğa sahilyanı bir şəhəri viran qoyub, geniş dağıntılara və yerli səhiyyə müəssisələrinin sıxılmasına səbəb olub. Hamilə fərdlər və yeni valideynlər bu kritik dövrdə ehtiyac duyduqları qayğı və dəstəyə daxil olmaqda əhəmiyyətli çətinliklərlə üzləşirlər.

Sosial İş Müdaxiləsi:

Ana və uşaq sağlamlığı sahəsində keçmiş olan sosial işçi Emilya təsirlənmiş ərazidə hamilə şəxslər və yeni valideynlər üçün xidmətləri koordinasiya etmək üçün yerləşdirilir. Onun məqsədi bu həssas qrupların sağlamlıqlarını və rifahlarını qorumaq üçün lazımı dəstəyi almasını təmin etməkdir.

Atılan addımlar:

Ana Sağlamlığı Xidmətlərinin yaradılması:

Emilya prenatal, doğuş və doğuşdan sonrakı qayğı təklif edən mobil klinikalar yaratmaq üçün yerli səhiyyə təminatçıları ilə əməkdaşlıq edir. Bu klinikalar bütün təsirə məruz qalan şəxslər üçün əlçatanlığı təmin etmək üçün strateji cəhətdən yerləşir.

O, doğuş zamanı kömək etmək və təcili mamalıq yardımı göstərmək üçün təcrübəli doğum qulluqçularının olmasını təmin edir. Bu, xidmətlərə artan tələbatı idarə etmək üçün əlavə tibb işçilərinin təlimini əhatə edir.

Qida Dəstəyi:

Emilya qidalanma riski altında olan hamilə şəxsləri və yeni valideynləri müəyyən etmək üçün qidalanma qiymətləndirmələri aparır. O, qida təchizatı və qida əlavələrinin təmin etmək üçün yerli və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edir. O, qida əlavələrinin və qida yardımının paylanmasını təşkil edir, bu şəxslərin adekvat qidalanmalarını təmin edir. O, həmçinin hamiləlik və ana südü zamanı qidalanma və sağlam qidalanma vərdişləri haqqında maarifləndirir.

Ana südü ilə qidalanmaya dəstək və təhsil:

Emilya ana südü ilə qidalanmaya dəstək qrupları yaradır və ana südü ilə qidalandırmanın faydaları və düzgün texnikalar haqqında təhsil verir. Bu dəstək qrupları yeni valideynlərə öz təcrübələrini bölüşmək və təlimat almaq üçün təhlükəsiz yer təklif edir.

O, tibb işçiləri və könüllüləri yeni valideynlərə laktasiya ilə bağlı məsləhət və dəstək təklif etmək, onların ardıcıl və dəqiq məlumat almasını təmin etmək üçün öyrədir.

Psixi Sağlamlıq Xidmətləri:

Emilya, hamilə fərdlər və yeni valideynlər üçün fərdi məsləhətlər, dəstək qrupları və stressin idarə olunması seminarlarını əhatə edən psixi sağlamlıq dəstəyi proqramı yaradır. O, doğuşdan sonrakı depressiya və ya narahatlıq keçirənlərə xüsusi qayğı göstərmək üçün psixi sağlamlıq mütəxəssisləri ilə əməkdaşlıq edir.

O, psixi sağlamlıq problemlərinin erkən müəyyən edilməsini və müdaxiləsini təmin edərək, mobil klinikalar tərəfindən göstərilən müntəzəm qayğıya psixi sağlamlıq müayinələrini inteqrasiya edir.

Koordinasiya və vəkillik:

Emili ana və uşaq sağlamlığı xidmətlərinin daha geniş fəvqəladə hallara cavab tədbirlərinə inteqrasiyasını təmin etmək üçün yerli hökumət və QHT-lərlə işləyir. O, fəvqəladə halların planlaşdırılması və resursların bölüşdürülməsinə ana və uşaq sağlamlığı prioritetlərinin daxil edilməsinin tərəfdarıdır.

O, ana və uşaq sağlamlığının əhəmiyyətini təbliğ etmək, bu təşəbbüslər üçün dəstəkləyici mühit yaratmaq üçün icma liderləri və təşkilatlarla əlaqə saxlayır.

İstifadə olunan nəzəri və praktiki üsullar:

Güclü tərəflərə əsaslanan yanaşma: dözümlülüüyü və rifahı təşviq etmək üçün hamilə fərdlərin və yeni valideynlərin güclü və resurslarından istifadə etməyə yönəldilmişdir.

Ekoloji Model: Ana və uşaq sağlamlığına, o cümlədən fərdi, ailə, icma və ictimai amillərə təsirin çoxsaylı səviyyələri nəzərdən keçirilir.

Sağlamlığa İnəm Modeli: Ana və uşaq sağlamlığı xidmətlərinə çıxışın qarşısındakı maneələri anlamaq və aradan qaldırmaq və sağlamlıq axtarışı davranışlarını təşviq etmək üçün tətbiq edilir.

Ailə Mərkəzli Qayğı: Müdaxilələrin ailələrin ehtiyac və üstünlüklərinə cavab verməsini təmin edərək, onların qərar qəbul etmə və qayğıya cəlb olunmasını təşviq edir.

Nəticə:

Emilin məqsədyönlü müdaxilələri ana və uşaq sağlamlığı xidmətlərinə çıxışın yaxşılaşdırılması, daha yaxşı qidalanma nəticələri və hamilə şəxslər və yeni valideynlər üçün gücləndirilmiş psixi sağlamlıq dəstəyi ilə nəticələnir. Bu səylər qasırğadan təsirlənən ailələrin ümumi rifahına və möhkəmliyinə

töhfə verir. Ana və uşaq sağlamlığı xidmətlərinin fəvqəladə hallara daha geniş cavab tədbirləri ilə inteqrasiyası bu kritik ehtiyacların prioritetləşdirilməsini və effektiv şəkildə həll edilməsini təmin edir.

1.4.Gücləndirmə və Vəkillik

Fəvqəladə hallar zamanı fərdlərin səlahiyyətlərinin artırılması və onların hüquqlarının müdafiəsi davamlılığın artırılması və uzunmüddətli bərpanın təşviq edilməsi üçün çox vacibdir. Sosial işçilər bu səylərdə mühüm rol oynayırlar, çünki onlar potensial yaratmaq və sistemli dəyişiklikləri müdafiə etmək üçün müxtəlif fərdlər və icmalarla birbaşa işləyirlər.

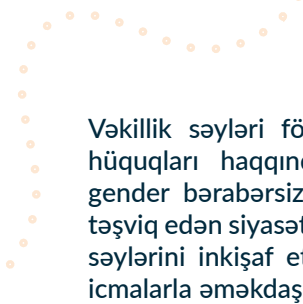
Gücləndirmə fərdlərə fəvqəladə hallara reaksiya və bərpa səylərində fəal iştirak etmək üçün resurs, bacarıq və imkanların verilməsini nəzərdə tutur. Buna təlim proqramları, təhsilə çıxış və iqtisadi imkanlar vasitəsilə nail olmaq olar. Sosial işçilər bu proqramları asanlaşdırma və fərdlərə həyatlarını yenidən qurmaq və icmalarına töhfə vermək üçün lazım olan bacarıqları inkişaf etdirməyə kömək edə bilər.

Təlim proqramları peşə təhsili, maliyyə savadlılığı və liderliyin inkişafı da daxil olmaqla müxtəlif bacarıqlara diqqət yetirə bilər. Sosial işçilər öz icmalarında fərdlərin xüsusi ehtiyaclarını və maraqlarını müəyyən edə və bu ehtiyaclara cavab verən təlim proqramları hazırlaya bilərlər. Fərdlərə yeni imkanlar əldə etmək üçün bacarıq və biliklər verməklə, sosial işçilər onlara daha çox özünü təmin etmək və möhkəm olmaqda kömək edə bilər.

Təhsilə çıxış imkanlarının gücləndirilməsinin digər mühüm komponentidir. Sosial işçilər fəvqəladə hallarda belə təhsillərini davam etdirmələrini təmin edərek, bütün fərdlər üçün təhsil imkanlarını müdafiə edə bilərlər.

Bu, müvəqqəti məktəblərin yaradılması, təqaüdlərin verilməsi və ya böyükklər üçün təhsil proqramlarının təklif edilməsini əhatə edə bilər. Təhsili təşviq etməklə sosial işçilər fərdlərə özləri və icmaları üçün daha yaxşı gələcək qurmağa kömək edə bilərlər.

Gücləndirmə üçün iqtisadi imkanlar da vacibdir. Sosial işçilər fərdlərə kiçik biznesə başlamaqda, iş tapmaqda və ya mikromaliyyə xidmətlərindən istifadə etməkdə dəstək ola bilər. Bu, biznesin idarə edilməsi üzrə təlimlərin verilməsini, fərdlərin maliyyə resursları ilə əlaqələndirilməsini və ya iqtisadi iştirakı dəstəkləyən siyasətlərin müdafiəsini əhatə edə bilər. Fərdlərə iqtisadi müstəqilliyə nail olmaqda kömək etməklə, sosial işçilər onların ümumi səlahiyyətlərinə və rifahına töhfə verə bilərlər.

Vəkillik səyləri fəvqəladə hallarda bütün şəxslərin xüsusi ehtiyacları və hüquqları haqqında məlumatlılığın artırılmasına yönəldilməlidir. Buraya gender bərabərsizliyini aradan qaldıran, hüquqları qoruyan və bərabərliyi təşviq edən siyasət və proqramların müdafiəsi daxildir. Sosial işçilər bu vəkillik səylərini inkişaf etdirmək üçün beynəlxalq təşkilatlar, hökumətlər və yerli icmalarla əməkdaşlıq edirlər. Fərdlərin səsini gücləndirməklə və onların qərar qəbul etmə proseslərində iştirakını təşviq etməklə sosial işçilər fəvqəladə hallara müdaxilə tədbirlərinin daha əhatəli və effektiv olmasını təmin edə bilirlər.

Vəkillik ictimai məlumatlandırma kampaniyaları, siyasət təhlili və birbaşa lobbicilik də daxil olmaqla bir çox formada ola bilər. Sosial işçilər fəvqəladə hallarda fərdlərin üzləşdiyi problemlər və genderə həssas cavab tədbirlərinin əhəmiyyəti haqqında siyasətçiləri və ictimaiyyəti məlumatlandırmaq üçün öz təcrübə və təcrübələrindən istifadə edə bilirlər. Koalisiyalar və şəbəkələr qurmaqla sosial işçilər öz vəkillik səylərini gücləndirə və daha böyük təsirə nail ola bilirlər.

Xülasə, fəvqəladə hallarda fərdlərin səlahiyyətlərinin artırılması və onların hüquqlarının müdafiəsi davamlılığın artırılması və bərpanın təşviq edilməsi üçün vacibdir. Sosial işçilər təlim, təhsil və iqtisadi imkanlar vasitəsilə səlahiyyətləndirmənin asanlaşdırılmasında, həmçinin genderə həssas siyasət və proqramların təbliğində mühüm rol oynayırlar. Sosial işçilər səlahiyyətləndirməni dəstəkləməklə və hüquqları müdafiə etməklə daha əhatəli və effektiv fəvqəladə hallara müdaxilə sistemi yaratmağa kömək edə bilər.

Keys 4: Səlahiyyətlərin artırılması və vəkillik

Təsvir:

Vulkan püskürməsi bir neçə icmanın təxliyyə edilməsinə səbəb olub, bu da yerdəyişmələrə və dolanışıq vasitələrinin itirilməsinə gətirib çıxarıb. Qadınlar, qeyri-binar fərdlər və digər təcrid olunmuş qruplar resurslara daxil olmaq və bərpa səylərində iştirak etməkdə əhəmiyyətli çətinliklərlə üzləşirlər.

Sosial İş Müdaxiləsi:

Rəşad, səlahiyyətləndirmə və təbliğata yönəlmiş sosial işçi, gender bərabərliyini təşviq etmək və bərpa prosesində təcrid olunmuş şəxsləri dəstəkləmək üçün təsirə məruz qalmış icmalarla işləmək üçün təyin edilmişdir.

Atılan addımlar:

Təlim proqramları:

Rəşad tikiş, əl işləri və kiçik biznesin idarə edilməsi kimi bacarıqları öyrədən peşə təhsili proqramları təşkil edir. Bu proqramlar qadınların və qeyri-binar şəxslərin maraqlarına və ehtiyaclarına uyğunlaşdırılmışdır.

O, iş imkanları yaratmaq və təcrid olunmuş şəxslər üçün iqtisadi güclənməyə dəstək vermək üçün yerli bizneslərlə əməkdaşlıq edir. Bu, tərəfdaşlıqların qurulmasını və təlim və məşğulluq təşəbbüsləri üçün maliyyə təminatını əhatə edir.

Təhsilə giriş:

Rəşad fəlakətə baxmayaraq təhsilin davam etməsini təmin edərək, uşaqlar və böyüklər üçün müvəqqəti məktəblərin və təhsil proqramlarının yaradılmasını müdafiə edir. O, köçkün tələbələrin unikal ehtiyaclarına cavab verən kurikulumların hazırlanması üçün yerli müəllimlərlə işləyir.

O, qızlara və təcrid olunmuş şəxslərə təhsillərini davam etdirmək üçün təqaüdlər və resurslar təqdim edir, onların akademik uğur qazanmaları üçün lazım olan dəstəyə malik olmasını təmin edir.

İqtisadi imkanlar:

Rəşad qadınlara və təcrid olunmuş şəxslərə bizneslərini başlamaq və ya yenidən qurmaq üçün kiçik kreditlər verən mikromaliyyə proqramının yaradılmasına kömək edir. O, büdcələşdirmə, qənaət və investisiya bacarıqlarını öyrətmək üçün maliyyə savadlılığı üzrə seminarlar təklif edir.

O, fərdlərə resursları birləşdirməyə və bir-birinin iqtisadi təşəbbüslərini dəstəkləməyə imkan verən kooperativlərin və kollektivlərin formalaşmasını dəstəkləyir.

İcma vəkilliyi:

Rəşad gender bərabərliyi və marginal səsələrin bərpa prosesinə daxil edilməsinin vacibliyini müzakirə etmək üçün icma görüşləri və forumlar təşkil edir. Bu forumlar fərdlərə öz təcrübələrini bölüşmək və ehtiyaclarını müdafiə etmək üçün bir platforma təmin edir.

O, yerli və regional səviyyədə qadınların və təcrid olunmuş şəxslərin maraqlarını təmsil edə biləcək vəkillik qruplarının formalaşmasını dəstəkləyir. Bu qruplar siyasətə təsir etməkdə və bərpa səylərinin əhatəli olmasını təmin etməkdə mühüm rol oynayırlar.

Bina rəhbərliyi:

Rəşad qadınlara və təcrid olunmuş şəxslərə liderlik təlimləri verir, onlara öz icmalarında liderlik rollarını üzə çıxarmağa imkan verir. Bu təlimə ictimai çıxış, təbliğat və icma təşkilatçılığı kimi mövzular daxildir.

O, onların səsələrinin eşidilməsini və töhfələrinin qiymətləndirilməsini təmin edərək, yerli qərar qəbul etmə orqanlarında və bərpa komitələrində iştirakını həvəsləndirir və dəstəkləyir.

İstifadə olunan nəzəri və praktiki üsullar:

Gücləndirmə Nəzəriyyəsi: Təcrid olunmuş şəxslərin öz həyatlarına və icmalarına təsir etmək üçün güc və səlahiyyətlərinin artırılmasına yönəlmişdir. **İştirakçı Fəaliyyət Araşdırması:** İcma üzvlərini ehtiyacların müəyyən edilməsi, həllərin işlənilib hazırlanması və nəticələrin qiymətləndirilməsi, mülkiyyət hüququnun və müdaxilələrin davamlılığının təşviq edilməsinə fokuslanır.

Aktiv Əsaslı İcma İnkişafı: Bərpa və səlahiyyətləndirməni dəstəkləmək üçün cəmiyyətin mövcud güclü resurslarından istifadə edir.

İnterseksionallıq Çərçivəsi: Sosial kimliklərinə görə təzyiqliq və ayrı-seçkilik sistemlərinin üst-üstə düşən və bir-biri ilə əlaqəli xarakterini qəbul edərək onlara müraciət edir.

Nəticə:

Rəşadın səyləri iqtisadi güclənməyə və qadınların və təcrid olunmuş şəxslərin bərpa prosesində fəal iştirakına gətirib çıxarır. Təlim, təhsil və təbliğat yolu ilə bu şəxslər öz həyatlarını yenidən qurmaq və icmalarının bərpasına töhfə vermək üçün lazım olan bacarıq, inam və resurslar əldə edirlər. İcma

gender bərabərliyinə və təcrid olunmuş şəxslərin hüquqlarına daha çox diqqət yetirməklə daha inklüziv və möhkəm olur. Təbliğat qrupları və liderlik təşəbbüsləri bərpa prosesinin bütün icma üzvlərinin ehtiyacları və onların öz səsləri ilə idarə olunmasını təmin edərək, daha ədalətli və davamlı bərpanı təşviq edir.

1.5. Böhran Vəziyyətlərində Hüquqların Müdafiəsi

Böhran vəziyyətlərində bütün şəxslərin hüquqlarının qorunması onların təhlükəsizliyinin, ləyaqətinin və rifahının təmin edilməsi üçün əsasdır. Bu, beynəlxalq insan hüquqları standartlarını dəstəkləməyi və fəvqəladə hallara müdaxilə tədbirlərinin cinsinə və ya hər hansı digər xüsusiyyətə görə heç kimə qarşı ayrı-seçkilik etməməsini təmin etməyi əhatə edir. Sosial işçilər bu hüquqların müdafiəsi və qorunmasının monitorinqi üçün vacibdir.

Bütün fərdlərin hüquqlarını, o cümlədən xidmətlərdən istifadə etmək, qərarların qəbul edilməsində iştirak etmək, zorakılıq və istismardan azad yaşamaq hüquqlarını qorumaq üçün hüquqi çərçivələr və siyasətlər mövcud olmalıdır. Humanitar təşkilatlar fəvqəladə hallara müdaxilə tədbirlərinin planlaşdırılmasından tutmuş icra və qiymətləndirməyə qədər bütün aspektlərinə müxtəlif səslərin daxil edilməsinə üstünlük verməlidirlər. Sosial işçilər hər kəsin perspektivlərinin və ehtiyaclarının adekvat şəkildə qarşılınmasını təmin etməklə bu inklüzivliyi asanlaşdırmağa bilirlər. Fəvqəladə hallara müdaxilə prosesi boyu hüquqlara hörmət edilməsi və təmin edilməsindən əmin olmaq üçün monitorinq və hesabatlılıq mexanizmləri də yaradılmalıdır.

Sosial işçilər bütün fərdlərin hüquqlarını qoruyan siyasət və qanunvericiliyin hazırlanması və həyata keçirilməsi üçün müdafiə edə bilirlər. Bu, gender əsaslı zorakılıq, ayrı-seçkilik və digər insan hüquqları problemlərini həll edən qanunlar hazırlamaq və təşviq etmək üçün hökumətlər, beynəlxalq təşkilatlar və yerli icmalarla işləməyi əhatə edə bilər. Siyasət və qanunvericiliyə təsir etməklə sosial işçilər böhran vəziyyətlərində hər kəs üçün daha dəstəkləyici mühit yarada bilirlər.

Sosial işçilər hüquqi qorumaların vəkilliyi ilə yanaşı, bu qoruların monitorinqində və həyata keçirilməsində əsas rol oynaya bilirlər. Bura hüquqların təmin edilməsindən əmin olmaq üçün hüquq-mühafizə orqanları, məhkəmə sistemləri və digər maraqlı tərəflərlə işləmək daxildir. Sosial işçilər bu maraqlı tərəflərə təlim və dəstək göstərərək onlara genderə həssas yanaşmaları başa düşməyə və həyata keçirməyə kömək edə bilər. Onlar həmçinin siyasət və qanunların icrasına nəzarət edə, boşluqları müəyyən edə

və təkmilləşdirmələr üçün təbliğat apara bilərlər.

Sosial işçilər həmçinin qərar qəbuletmə proseslərində müxtəlif şəxslərin iştirakını təşviq etməyə diqqət yetirməlidirlər. Bu, fəvqəladə hallara müdaxilə tədbirlərinin planlaşdırılması, həyata keçirilməsi və qiymətləndirilməsinə bütün səsələrin daxil edilməsinin təmin edilməsini nəzərdə tutur. Müxtəlif perspektivləri gücləndirməklə, sosial işçilər daha əhatəli və effektiv cavablar yaratmağa kömək edə bilər. Buna icmanın cəlb edilməsi, bacarıqların artırılması və təbliğat səyləri vasitəsilə nail olmaq olar.

Təhsil və maarifləndirmə böhran vəziyyətlərində hüquqların qorunmasının vacib komponentləridir. Sosial işçilər icmaları insan hüquqları və bərabərliyin əhəmiyyəti haqqında maarifləndirmək üçün seminarlar, təlim sessiyaları və ictimai məlumatlandırma kampaniyaları keçirə bilər. Hörmət və bərabərlik mədəniyyətini inkişaf etdirməklə sosial işçilər ayrı-seçkilik və zorakılığı azaltmağa kömək edə bilər.

Hüquqların müdafiəsi üçün yerli və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq vacibdir. Sosial işçilər hərtərəfli müdafiə strategiyalarını hazırlamaq və həyata keçirmək üçün QHT-lər, BMT agentlikləri və digər maraqlı tərəflərlə işləyə bilərlər. Buraya səylərin əlaqələndirilməsi, ən yaxşı təcrübələrin bölüşdürülməsi və daha böyük təsirə nail olmaq üçün resurslardan istifadə daxildir.

Xülasə, böhran vəziyyətlərində olan bütün şəxslərin hüquqlarının qorunması onların təhlükəsizliyini, ləyaqətini və rifahını təmin etmək üçün vacibdir. Sosial işçilər hüquqi müdafiənin təbliğində, icranın monitorinqində, iştirakın təşviqində və məlumatlılığın artırılmasında mühüm rol oynayırlar. Sosial işçilər birgə işləmək və hərtərəfli yanaşma ilə fəvqəladə hallarda hər kəs üçün daha dəstəkləyici və ədalətli mühit yaratmağa kömək edə bilərlər.

1.6.Sağ qalanlar üçün Bacarıqların Gücləndirilməsi

Sağ qalanların bacarıqlarının artırılması onların bərpası və səlahiyyətlərinin artırılması üçün vacibdir. Sosial işçilər fərdlərə həyatlarını yenidən qurmaq və icmalarına töhfə vermək üçün bacarıq, bilik və resursların təmin edilməsində mühüm rol oynayır.

Bacarıqların artırılması fərdlərə peşə hazırlığı, təhsil proqramları və kiçik biznesin inkişafına dəstək verilməsini nəzərdə tutur. Bu təşəbbüslər sağ

qalanların xüsusi ehtiyaclarına və kontekstlərinə cavab vermək üçün hazırlanmalıdır. Məsələn, qeyri-ənənəvi sahələrdə təlimlərin keçirilməsi yeni imkanlar açır və gender stereotiplərinə meydan oxuya bilər. Sosial işçilər, həmçinin sağ qalanlara öz inamlarını bərpa etməkdə və məqsədlərinə çatmaqda çox vacib olan dəstək şəbəkələri və mentorluq proqramlarının yaradılmasına kömək edə bilərlər.

Peşə təhsili proqramları texniki bacarıqlar, sahibkarlıq və maliyyə savadlılığı da daxil olmaqla müxtəlif bacarıqlara diqqət yetirə bilər. Sosial işçilər öz icmalarında fərdlərin xüsusi ehtiyaclarını və maraqlarını müəyyən edə və bu ehtiyaclarla cavab verən təlim proqramları hazırlaya bilərlər. Fərdlərə yeni imkanlar əldə etmək üçün bacarıq və biliklər verməklə, sosial işçilər onlara öz müqəddəratını təmin etmək və dayanıqlı olmaqda kömək edə bilər.

Təhsil proqramları potensialın yaradılmasının digər mühüm komponentidir. Sosial işçilər hətta fəvqəladə hallarda təhsillərini davam etdirmələrini təmin edərək, bütün fərdlər üçün təhsil imkanlarını müdafiə edə bilərlər. Bu, müvəqqəti məktəblərin yaradılması, təqaüdlərin verilməsi və ya böyükələr üçün təhsil proqramlarının təklif edilməsini əhatə edə bilər. Təhsili təşviq etməklə sosial işçilər fərdlərə özləri və icmaları üçün daha yaxşı gələcək qurmağa kömək edə bilərlər.

Kiçik biznesin inkişafına dəstək də bilik və bacarıqların artırılması üçün vacibdir. Sosial işçilər fərdlərə kiçik biznesə başlamaqda, iş tapmaqda və ya mikromaliyyə xidmətlərindən istifadə etməkdə dəstək ola bilər. Bu, biznesin idarə edilməsi üzrə təlimlərin verilməsini, fərdlərin maliyyə resursları ilə əlaqələndirilməsini və ya iqtisadi iştirakı dəstəkləyən siyasətlərin müdafiəsini əhatə edə bilər. Fərdlərə iqtisadi müstəqilliyə nail olmaqda kömək etməklə, sosial işçilər onların ümumi səlahiyyətlərinə və rifahına töhfə verə bilərlər.

Mentorluq və dəstək şəbəkələri fərdlərə böhrandan sonra həyatlarını yenidən qurmağa kömək etmək üçün çox vacibdir. Sosial işçilər fərdləri rəhbər, dəstək və təşviq edə bilən mentorlar və həmyaşıdları ilə birləşdirərək bu şəbəkələrin yaradılmasına kömək edə bilər. Bu şəbəkələr həm də fərdlər üçün öz təcrübələrini bölüşmək, bir-birindən öyrənmək və icma hissi yaratmaq üçün platforma rolunu oynaya bilər.

Bacarıqların artırılması prosesi, həmçinin sağ qalanların psixoloji və emosional ehtiyaclarının həllinə diqqət yetirməlidir. Sosial işçilər psixoloji dəstək, məsləhət və psixi sağlamlıq xidmətlərinə çıxışı təmin edə bilərlər. Buraya fərdi məsləhətlər, dəstək qrupları və fərdlərə fəvqəladə halların travmasının öhdəsindən gəlməyə kömək etmək üçün digər terapevtik müdaxilələr daxildir. Psixi sağlamlıq ehtiyaclarını həll etməklə, sosial işçilər sağ qalanların ümumi

rifahını dəstəkləyə bilərlər.

Xülasə, sağ qalanların bacarıqlarının artırılması onların bərpası və səlahiyyətlərinin artırılması üçün vacibdir. Sosial işçilər peşə hazırlığı, təhsil proqramları, kiçik biznesin inkişafına dəstək və psixoloji dəstəyə çıxışın təmin edilməsində mühüm rol oynayırlar. Bacarıqların artırılmasına hərtərəfli yanaşma ilə sosial işçilər fərdlərə həyatlarını yenidən qurmağa, iqtisadi müstəqilliyə nail olmağa və icmalarına töhfə verməyə kömək edə bilər.

Bölmə V: Münaqişə və ya Təbii Fəlakət Nəticəsində Evlərini və ya Yaxınlarını İtirmiş Uşaqlar:

Münaqişə və təbii fəlakətlər, dünyanın müxtəlif bölgələrində milyonlarla insanın həyatını alt-üst edən ciddi hadisələrdir. Bu hadisələr nəticəsində ən çox təsirlənən qruplardan biri uşaqlardır. Uşaqlar, həyatlarının ən həssas və formalaşma dövründə olduqları üçün bu cür travmatik hadisələr onların fiziki, psixoloji və sosial inkişafına dərin və uzunmüddətli təsirlər göstərə bilər. Sosial iş kontekstində, münaqişə və təbii fəlakət nəticəsində evlərini və ya yaxınlarını itirmiş uşaqların ehtiyaclarını anlamaq və onlara uyğun müdaxilə strategiyaları hazırlamaq vacibdir. Aşağıda, bu uşaqların üzləşdiyi təhlükələr və risklər, eləcə də onların ehtiyaclarına cavab vermək üçün sosial işin rolu haqqında ətraflı akademik məlumat təqdim olunur.

Uşaqların Üzləşdiyi Təhlükələr və Risklər

Münaqişə və təbii fəlakətlər zamanı və sonrasında uşaqlar bir sıra ciddi təhlükə və risklərlə qarşılaşırlar. Bu risklər onların fiziki və emosional təhlükəsizliyini ciddi şəkildə təhdid edir.

1. Fiziki Təhlükələr

1.1 Zədələnmə və Xəstəliklər:

Fiziki Zədələnmələr: Partlayışlar, dağıntılar və ya təbii fəlakət nəticəsində yaranan təhlükəli şərait səbəbilə uşaqlar ciddi fiziki zədələr ala bilərlər.

Xəstəliklər: Münaqişə və ya fəlakət bölgələrində sanitariya şəraitinin pozulması və səhiyyə xidmətlərinə çıxışın məhdud olması nəticəsində uşaqlar müxtəlif xəstəliklərə daha həssas olurlar.

1.2 Qida Təhlükəsizliyi:

Qida Çatışmazlığı: Münaqişə və təbii fəlakət şəraitində qida təchizatı və paylanmasında problemlər yaranır, bu da uşaqların qida çatışmazlığı və qidalanma problemləri ilə üzləşməsinə səbəb olur.

Suyun Keyfiyyəti: İçməli suyun keyfiyyəti və təmizliyində problemlər, uşaqların sağlamlığını ciddi şəkildə təhdid edə bilər.

2. Psixososial Təhlükələr

2.1 Psixoloji və Emosional Travmalar:

Travma və Stres: Münaqişə və fəlakətlərin səbəb olduğu travmatik təcrübələr uşaqlarda Posttravmatik stres pozuntusu (PTSP), depressiya və anksiyete kimi psixoloji problemlərə səbəb ola bilər.

Qorxu və Təhlükəsizlik Hissinin İtirilməsi: Uşaqların davamlı təhlükə altında hiss etməsi və təhlükəsizlik hissini itirməsi onların emosional və psixoloji inkişafına mənfi təsir göstərir.

2.2 Sosial Təcrid və İzolyasiya:

Sosial Dəstək Sisteminin Çöküşü: Uşaqlar, ailə üzvlərini və ya yaxınlarını itirdikdən sonra sosial dəstək sistemlərindən məhrum qala bilərlər, bu da onların sosial izolyasiyasına səbəb olur.

Yeni Mühitə Adaptasiya Problemləri: Yerini dəyişən və ya məcburi köçkün olan uşaqlar, yeni mühitə uyğunlaşmaqda çətinlik çəkir və sosial inteqrasiya problemi ilə üzləşirlər.

3. İstismar və Zorakılıq Riskləri

3.1 Cinsi İstismar və Zorakılıq:

Təcavüz və Cinsi İstismar: Münaqişə və təbii fəlakət şəraitində uşaqların cinsi istismar və zorakılıq riski artır. Zorakılıq və təcavüz halları, xüsusilə qadın və qız uşaqlar üçün ciddi təhlükə təşkil edir.

Qaçırılma və İnsan Alveri: Bu şəraitdə uşaqların qaçırılma və insan alveri riski də yüksəlir.

3.2 Məcburi Əmək:

Uşaq işçi: Münaqişə və ya təbii fəlakət nəticəsində iqtisadi çətinliklərlə üzləşən ailələr, uşaqlarını məcburi əməkdə işlətməyə məcbur ola bilərlər.

İşçi İstismarı: Uşaqlar, təhlükəli və ağır iş şəraitlərində istismar edilə bilərlər.

4. Təhsil və İnkişaf Riskləri

4.1 Təhsildən Uzaqlaşma:

Məktəblərin Dağılması: Münaqişə və təbii fəlakətlər zamanı məktəblərin dağılması və ya istifadəyə yararsız vəziyyətə düşməsi uşaqların təhsilini dayandırır.

Təhsil Resurslarının Məhdudluğu: Təhsil resurslarının və müəllimlərin çatışmazlığı uşaqların təhsil imkanlarını məhdudlaşdırır.

4.2 Təhsil Keyfiyyətinin Aşağı Olması:

Müvəqqəti Təhsil Mərkəzləri: Uşaqların təhsilini davam etdirmək üçün yaradılan müvəqqəti təhsil mərkəzləri, bəzən keyfiyyətli təhsil təmin edə bilmir.

Psixososial Dəstəyin Məhdudluğu: Psixososial dəstəyin məhdud olduğu yerlərdə uşaqların təhsilində problemlər yaranır.

Sosial İş Kontekstində Müdaxilələr və Dəstək Strategiyaları

Sosial işçilər, münaqişə və təbii fəlakət nəticəsində evlərini və ya yaxınlarını itirmiş uşaqların ehtiyaclarını qarşılamaq üçün müxtəlif müdaxilə və dəstək strategiyaları inkişaf etdirirlər. Bu strategiyalar uşaqların fiziki, psixososial və təhsil ehtiyaclarını qarşılamaq üçün geniş bir spektri əhatə edir.

1. Psixososial Dəstək və Reabilitasiya

Sosial işçilər, uşaqların travma ilə başa çıxmalarına və normal həyatlarına dönmələrinə kömək etmək üçün psixososial dəstək və reabilitasiya proqramları həyata keçirirlər. Bu proqramlar fərdi və qrup terapiyaları, oyun terapiyası və travma yönümlü psixoterapiyanı əhatə edir. Eyni zamanda, uşaqların emosional və sosial inkişafını dəstəkləmək üçün icma əsaslı fəaliyyətlər və sosial tədbirlər təşkil olunur.

2. Təhsil və Məktəbə Qayıdış

Uşaqların təhsillərini davam etdirmələri və təhsil resurslarına çıxışlarının təmin edilməsi üçün müvəqqəti təhsil mərkəzləri və məktəb proqramları yaradılır. Sosial işçilər, təhsildən geri qalmış uşaqlar üçün əlavə dərslər və təlimlər təşkil edir və onların məktəbə qayıdışını dəstəkləyir.

3. Qida və Əsas Ehtiyacların Qarşılanması

Uşaqların qida təhlükəsizliyini təmin etmək üçün qida paylanması proqramları və qida yardım paketləri həyata keçirilir. Eyni zamanda, evsiz qalmış uşaqlar və ailələri üçün müvəqqəti sığınacaqlar və əsas ehtiyacların (geyim, su, gigiyena məhsulları) təmin edilməsi təşkil olunur.

4. Hüquqi və Müdafiə Xidmətləri

Uşaqların hüquqlarının qorunması və onların istismar və zorakılıqdan müdafiə olunması üçün hüquqi yardımlar və müdafiə proqramları həyata keçirilir. Sosial işçilər, uşaqların hüquqlarının qorunması və onların hüquqi xidmətlərə çıxışını təmin etmək üçün maarifləndirmə kampaniyaları və müdafiə tədbirləri təşkil edirlər.

5. Sağlamlıq Xidmətləri

Uşaqların fiziki və psixoloji sağlamlıqlarının izlənməsi və dəstəklənməsi üçün səhiyyə xidmətləri və psixososial dəstək proqramları həyata keçirilir. Fiziki zədələrin müalicəsi, qida və qidalanma dəstəyi, eləcə də psixososial sağlamlıq proqramları uşaqların sağlam inkişafını təmin etmək üçün vacibdir.

Münaqişə və Təbii Fəlakətdən Təsirlənən Uşaqların Travma və Psixoloji Pozuntuları

Münaqişə və təbii fəlakətlər nəticəsində evlərini və ya yaxınlarını itirmiş uşaqlar ciddi travmalar və psixoloji pozuntularla üzləşirlər. Bu uşaqların psixososial rifahı, yaşadıkları travmaların nəticəsi olaraq əhəmiyyətli dərəcədə təsirlənir. Travma və psixoloji pozuntular, uşaqların inkişafına və gündəlik fəaliyyətlərinə mənfi təsir göstərir. Bu bölmədə, münaqişə və təbii fəlakətdən təsirlənən uşaqlarda görünən əsas psixoloji problemlər və xəstəliklər ətraflı və akademik səviyyədə izah olunur.

Posttravmatik Stres Pozuntusu (PTSP)

Posttravmatik Stres Pozuntusu (PTSP), travmatik hadisələrdən sonra uşaqlarda inkişaf edən ciddi bir psixoloji vəziyyətdir. Bu pozuntu, uşaqların travma ilə mübarizə qabiliyyətini əhəmiyyətli dərəcədə zəiflədir və onların gündəlik həyatlarına mənfi təsir göstərir. Uşaqlarda PTSP-nin əsas xüsusiyyətləri və təsirləri aşağıdakılardır:

Travmatik Xatirələr və Flashbacklər:

Travmatik Xatirələr: Uşaqlar, travmatik hadisələrin xatirələrini davamlı olaraq yenidən yaşaya bilirlər. Bu xatirələr, gündəlik fəaliyyətlər zamanı qəfildən ortaya çıxa bilər və uşaqların normal həyatına müdaxilə edə bilər.

Flashbacklər: Uşaqlar, travmatik hadisələri sanki yenidən yaşamaq kimi hissə edə bilirlər. Bu vəziyyət, uşaqlarda şiddətli qorxu və narahatlıq yarada bilər.

Yuxusuzluq və Kabuslar:

Yuxusuzluq: Uşaqlar, travmatik hadisələrin təsiri ilə yuxuya getməkdə çətinlik çəkə bilirlər. Yuxusuzluq, onların gündəlik fəaliyyətlərini və ümumi rifahını mənfi təsir edir.

Kabuslar: Uşaqlar, gecə boyunca travmatik hadisələrin təkrarlandığı kabuslar görə bilirlər. Bu kabuslar, onların yuxu keyfiyyətini aşağı salır və gündüz saatlarında yorğun və əsəbi olmalarına səbəb olur.

Qorxu və Anksiyete:

Daimi Qorxu Hissi: Uşaqlar, hər zaman təhlükə altında olduqlarını hissə edə bilirlər. Bu daimi qorxu hissi, onların normal həyatını davam etdirməsini çətinləşdirir.

Anksiyete Atakları: Uşaqlar, ani və şiddətli narahatlıq hissi yaşayaraq anksiyete hücumları keçirə bilirlər. Bu hücumlar, ürək döyüntüsünün artması, nəfəs darlığı və başgicəllənmə kimi fiziki simptomlarla müşayiət olunur.

Depressiya

Depressiya, münəqışə və təbii fəlakətlərdən sonra uşaqlarda geniş yayılmış bir psixoloji pozuntudur. Depressiya, uşaqların emosional və psixoloji rifahını əhəmiyyətli dərəcədə təsir edir və onların gündəlik fəaliyyətlərinə mənfi təsir göstərir. Uşaqlarda depressiyanın əsas xüsusiyyətləri və təsirləri aşağıdakılardır:

Ümidsizlik və Hüzün:

Dərin Hüzün: Uşaqlar, travmatik hadisələrdən sonra dərin hüzn və kədər hissə edə bilirlər. Bu hüzn hissi, onların həyat keyfiyyətini və gündəlik fəaliyyətlərini əhəmiyyətli dərəcədə azaldır.

Ümidsizlik: Uşaqlar, gələcək haqqında ümidsiz və bədbin ola bilirlər. Bu ümidsizlik hissi, onların motivasiyasını və həyatla bağlı planlarını təsir edir.

Əlaqə Problemləri:

Sosial İzolyasiya: Uşaqlar, travma nəticəsində sosial əlaqələrdən uzaqlaşa bilirlər. Sosial izolyasiya, onların dostlar və ailə üzvləri ilə münasibətlərini zəiflədir və emosional dəstəkdən məhrum qalmasına səbəb olur.

İçinə Qapanma: Uşaqlar, öz hisslərini və düşüncələrini paylaşmaqda çətinlik çəkə bilirlər. İçinə qapanma, onların emosional yüklərini artırır və psixososial inkişafını maneə törədir.

Motivasiya və Marağın İtirilməsi:

Motivasiya İtirilməsi: Uşaqlar, travma sonrası motivasiyalarını itirə bilirlər. Bu motivasiya itkisi, onların məktəbdəki fəaliyyətlərinə və digər maraq dairələrinə mənfi təsir göstərir.

Maraq Azalması: Uşaqlar, əvvəllər maraqlandıqları fəaliyyətlərə və hobbilərə maraqlarını itirə bilirlər. Bu maraq azalması, onların həyat keyfiyyətini və ümumi rifahını aşağı salır.

Anksiyete Pozuntusu

Anksiyete pozuntusu, münəqışə və təbii fəlakətlərdən sonra uşaqlarda geniş yayılmış bir psixoloji vəziyyətdir. Anksiyete pozuntusu, uşaqların davamlı və şiddətli narahatlıq və qorxu hissi yaşamasına səbəb olur. Uşaqlarda anksiyete bozukluğunun əsas xüsusiyyətləri və təsirləri aşağıdakılardır:

Davamlı Narahatlıq:

Şiddətli Narahatlıq: Uşaqlar, davamlı olaraq narahatlıq hissi yaşaya bilirlər. Bu narahatlıq hissi, onların gündəlik fəaliyyətlərini və rifahını mənfi təsir edir.

Qorxu və Təhlükəsizlik Hissinin İtirilməsi: Uşaqlar, hər zaman təhlükə altında olduqlarını hissə edə bilirlər. Bu qorxu hissi, onların normal həyatını davam etdirməsini çətinləşdirir.

Fiziki Simptomlar:

Ürək Döyüntüsünün Artması: Uşaqlar, anksiyete hücumları zamanı şiddətli ürək döyüntüsü yaşaya bilərlər. Bu fiziki simptom, onların narahatlıq hissini daha da artırır.

Nəfəs Darlığı və Başgicəllənmə: Anksiyete atakları zamanı uşaqlar, nəfəs darlığı və başgicəllənmə kimi fiziki simptomlar yaşayırlar. Bu simptomlar, onların anksiyete vəziyyətini daha da pisləşdirir.

Adaptasiya Problemləri

Münaqişə və təbii fəlakətlərdən sonra uşaqlar, yeni mühitə və şəraitə uyğunlaşmaqda çətinlik çəkə bilərlər. Bu adaptasiya problemləri, onların psixososial rifahını və gündəlik fəaliyyətlərini əhəmiyyətli dərəcədə təsir edir:

Yeni Mühitə Uyğunlaşmaq:

Yerləşmə Problemləri: Uşaqlar, yeni yaşayış yerlərinə və məktəblərinə uyğunlaşmaqda çətinlik çəkə bilərlər. Bu çətinliklər, onların sosial və emosional inkişafını maneə törədir.

Mədəni və Sosial Fərqliliklər: Yeni mühitədə mədəni və sosial fərqliliklərlə qarşılaşan uşaqlar, adaptasiya problemləri yaşaya bilərlər. Bu fərqliliklər, onların yeni mühitə inteqrasiya olunmasını çətinləşdirir.

Sosial Dəstək Sistemlərinin Zəifləməsi:

Ailə və Dost Dəstəyi: Uşaqlar, münaqişə və təbii fəlakətlər nəticəsində ailə üzvlərini və dostlarını itirdikdən sonra sosial dəstəkdən məhrum qala bilərlər. Sosial dəstək sistemlərinin zəifləməsi, onların emosional və psixoloji rifahını mənfi təsir edir.

İcma Dəstəyi: Uşaqlar, yeni icmalara uyğunlaşmaqda çətinlik çəkə bilərlər. İcma dəstəyinin zəifləməsi, onların sosial əlaqələrini və psixososial inkişafını maneə törədir.

Uşaqlarda Travmatik Yas:

Travmatik Yasın Xüsusiyyətləri

Travmatik yas, münaqişə və təbii fəlakətlərin yaratdığı itkilər nəticəsində uşaqların yaşadığı mürəkkəb emosional və psixoloji vəziyyətdir. Travmatik yasin bir neçə əsas xüsusiyyəti vardır:

Ani və Gözlənilməz İtkilər: Münaqişə və təbii fəlakətlər zamanı itkilər, adətən, qəfil və gözlənilməz olur. Uşaqların valideynlərini və ya digər yaxınlarını birdən-birə itirməsi, onların bu itkini qəbul etməsini və başa düşməsini çətinləşdirir.

Ani və gözlənilməz itkilər, uşaqların yas prosesini daha mürəkkəb və ağır edir.
Mürəkkəb Emosional Reaksiyalar: Uşaqlar, yaxınlarını itirdikləri zaman çox mürəkkəb və müxtəlif emosional reaksiyalar göstərə bilərlər. Bu emosional reaksiyalar arasında dərin kədər, ümitsizlik, qorxu, anksiyete, qəzəb və günahkarlıq

hissləri yer alır. Bu müxtəlif emosional reaksiyalar, uşaqların yas prosesini daha da çətinləşdirir və onların emosional vəziyyətini ağırlaşdırır.

Fiziki Simptomlar: Travmatik yas yaşayan uşaqlar, tez-tez somatik şikayətlər kimi fiziki simptomlar göstərə bilirlər. Bu simptomlar arasında baş ağrısı, qarın ağrısı, ürək bulanması və digər bədən ağrıları yer alır. Fiziki simptomlar, uşaqların emosional və psixoloji vəziyyətinin fiziki təzahürləridir.

Davranış Dəyişiklikləri: Travmatik yas yaşayan uşaqlar, davranışlarında da əhəmiyyətli dəyişikliklər göstərə bilirlər. Onlar sosial əlaqələrdən uzaqlaşa bilər, geri çəkilmə və izolyasiya davranışları göstərə bilər və ya aqressiv və inadkar ola bilərlər. Bu davranış dəyişiklikləri, onların sosial və akademik həyatını ciddi şəkildə təsir edir.

Travmatik Yasın Mərhələləri

Travmatik yas, müəyyən mərhələlərdən keçən mürəkkəb bir prosesdir. Bu mərhələlər uşaqların yasa başa çıxma və itkilərini qəbul etmə prosesini əhatə edir:

Şok və İnkər Mərhələsi: Uşaqlar, yaxınlarının itkisini öyrəndikdən sonra şok və inkar vəziyyətində ola bilərlər. Bu mərhələdə, uşaqlar hadisənin gerçəkliyini qəbul etməkdə çətinlik çəkir və emosional olaraq donmuş vəziyyətdə ola bilərlər.

Qəzəb və Günahkarlıq Mərhələsi: Şok və inkar mərhələsindən sonra uşaqlar qəzəb və günahkarlıq hissi yaşayırlar. Onlar, itkilərinə görə özlərini və ya başqalarını günahlandıraraq qəzəb və hiddət hiss edə bilərlər. Bu mərhələdə uşaqların emosional vəziyyəti çox gərgin ola bilər.

Kədər və Ümitsizlik Mərhələsi: Bu mərhələdə uşaqlar, itkilərini dərin kədər və ümitsizlik hissi ilə yaşaya bilərlər. Onlar, yaxınlarının itkisinin nəticələrini və boşluğunu dərindən hiss edirlər. Bu mərhələ, uşaqların yas prosesində ən ağır və emosional olaraq ən çətin mərhələdir.

Qəbul və Adaptasiya Mərhələsi: Uşaqlar, zamanla yaxınlarının itkisini qəbul etməyə və yeni reallığa uyğunlaşmağa başlayırlar. Bu mərhələ, onların travma ilə başa çıxması və normal həyatlarına dönməsi üçün vacibdir. Uşaqlar, bu mərhələdə həyatlarına davam etməyə və gələcəyə dair yeni ümidlər qurmağa başlayırlar.

Keys Hekayə: Yas Prosesi və Dəstək

Keysin adı: Əhmədin Hekayəsi

Hekayənin Konteksti:

Əhməd, 10 yaşında bir uşaqdır. Onun ailəsi müharibə zamanı böyük çətinliklərlə üzləşmişdir. Müharibə nəticəsində Əhmədin atası həlak olmuş, ailəsi isə qaçqın düşərgəsində məskunlaşmışdır. Əhmədin anası və iki kiçik bacısı ilə birlikdə yaşayır. Bu hadisələr Əhmədin psixoloji və emosional vəziyyətinə ciddi təsir etmişdir.

Məqsəd: Əhmədə yas prosesini izah etmək və ona bu çətin dövrü keçirməsi üçün psixososial dəstək vermək.

Müdaxilə Planı:

1. İlk Görüş: Tanışlıq və Güvən Qurulması

Sosial işçi, Əhməd və anası ilə ilk görüşünü keçirir. Bu görüşdə əsas məqsəd Əhmədin və ailəsinin vəziyyəti ilə tanış olmaq və güvən qurmaqdır.

Sosial işçi: "Salam, Əhməd. Mənim adım Ayla. Mən burada sizə və ailənizə kömək etmək üçün varam. Biz birlikdə hər şeyi daha yaxşı edə bilərik. Mənimlə rahat danışa bilərsiniz."

Əhməd: "Salam. Atamı çox darıxıram. O daha geri qayıtmayacaq, elə deyilmi?"

Sosial işçi: "Bəli, atanın yoxluğu çox çətinidir. Mən sənə bu vəziyyəti daha yaxşı anlamağa və bu dövrü keçməyə kömək edəcəm."

2. Yas Prosesini Anlamaq

Əhmədə yas prosesini anlamağa kömək etmək üçün sosial işçi müxtəlif üsullardan istifadə edir.

Sosial işçi: "Əhməd, yas prosesi çox təbii bir şeydir. Biz sevdiyimiz birini itirdikdə, müxtəlif duyğular hiss edirik. Bu duyğuların hamısı normaldır."

Əhməd: "Mən çox kədərlənirəm. Bəzən də qəzəblənirəm. Atam niyə bizdən getdi?"

Sosial işçi: "Bu hisslər çox normaldır, Əhməd. Kədər, qəzəb, həsrət və hətta qarışıqlıq hiss edə bilərsiniz. Yas prosesi bu duyğuların hamısını yaşamağa imkan verir. Bu müddətdə özünü necə hiss etdiyini mənə danışa bilərsiniz."

3. Duyğuları İfadə etmək

Sosial işçi, Əhmədin duyğularını ifadə etməsinə kömək edir. Duyğuların ifadəsi, yas prosesinin vacib bir hissəsidir.

Sosial işçi: "Əhməd, bəlkə atana bir məktub yazmaq istəyərsən? Ona nə qədər darıxdığını və hisslərini yazaraq ifadə edə bilərsiniz."

Əhməd: "Bəli, yazı bilərəm. Ona çox şey demək istəyirəm."

Sosial işçi: "Çox yaxşı. Sən yazarkən yanında olacağam və lazım gəldikdə kömək edəcəyəm."

4. Dəstək Sistemləri və Resurslar

Sosial işçi, Əhmədə və ailəsinə dəstək sistemləri və resurslar haqqında məlumat verir.

Sosial İşçi: "Əhməd, sən və ailən üçün burada dəstək qrupları var. Bu qruplarda sizin kimi çətinliklər yaşayan uşaqlar və ailələr bir araya gəlir və bir-birinə kömək edir. Bu qruplara qatılmaq istəyərsənmi?"

Əhməd: "Bəli, istəyəyəm. Başqaları ilə danışmaq mənə yaxşı gələ bilər."

Sosial İşçi: "Əla! Ananla birlikdə bu qruplara qatılmaq üçün vaxt təyin edə bilərik."

5. Uzunmüddətli Dəstək

Sosial işçi, Əhmədə uzunmüddətli dəstək planı hazırlayır. Bu plan, Əhmədin emosional və psixoloji rifahını təmin etməyə yönəlib.

Sosial İşçi: "Əhməd, bu müddət ərzində mən həmişə buradayam. Biz birlikdə çalışaraq, sənə və ailənə bu çətin dövrü keçməyə kömək edəcəyik. Hər zaman mənimlə əlaqə saxlaya bilərsiniz."

Nəticə:

Əhmədin hekayəsi, sosial işçilərin fəvqəladə hallardan və müharibələrdən təsirlənmiş uşaqlara necə dəstək verə biləcəyini göstərir. Yas prosesini anlamaq və bu prosesdə uşaqlara emosional dəstək vermək, onların psixososial rifahını təmin etmək üçün vacibdir. Sosial işçilərin rolu, uşaqların və ailələrinin bu çətin dövrü daha asan keçməsinə kömək etməkdir.

Bölmə VI: Travmatizasiya olunmuş ərazilərə qayıdan insanların ehtiyacları

Müharibə və ya təbii fəlakət nəticəsində öz yurdlarını tərk etmiş və daha sonra həmin ərazilərə qayıdan icmaların yenidən yaşamalarını təmin etmək üçün çoxsaylı və kompleks tədbirlərin həyata keçirilməsi zəruridir. Bu proses, insanların fiziki, psixososial, iqtisadi və sosial ehtiyaclarını qarşılamaq üçün sistemli və çoxşaxəli yanaşma tələb edir. Aşağıdakı geniş akademik mətn, travma almış ərazilərə qayıdan icmaların yenidən yaşaması üçün lazım olan əsas ehtiyacları və tədbirləri detallı şəkildə təsvir edir.

1. Psixososial Dəstək

1.1. Psixoloji Yardım

Müharibə və ya təbii fəlakət zamanı yaşanan ağır psixoloji travmaların təsirləri uzun müddət davam edə bilər. Bu səbəbdən, qayıdan icmaların psixososial dəstəklə təmin edilməsi böyük əhəmiyyət kəsb edir. Psixososial dəstəyin əsas komponentləri aşağıdakılardır:

Psixoloji Konsultasiya Xidmətləri: Fərdi və qrup şəklində psixoloji məsləhət xidmətləri, insanların yaşadıkları travmaların təsirlərini azaltmağa kömək edir. Bu xidmətlər, peşəkar psixoloqlar və terapevtlər tərəfindən aparılmalı və davamlı olmalıdır.

Travma Terapiyası Proqramları: Xüsusi travma terapiyası proqramları, insanların travma sonrası stress pozuntusu (TSSP) əlamətlərini idarə etmələrinə və həyatlarına normal şəkildə davam etmələrinə kömək edir. Bu proqramlar, kognitiv davranış terapiyası (KDT), EMDR (göz hərəkətləri ilə travmanın desensitizasiyası və yenidən işlənməsi) kimi metodlardan istifadə etməlidir.

İcma Əsaslı Psixososial Dəstək: İcma mərkəzlərində təşkil edilən fəaliyyətlər, qrup dəstəyi və sosial fəaliyyətlər insanların bir-biri ilə əlaqə qurmasına və travmalarını birlikdə aşmalarına kömək edə bilər. Bu, həm də icmanın birliyini gücləndirir və sosial kapitalı artırır.

Psixoloji Məsləhət Xidmətləri

Müharibə və ya təbii fəlakət nəticəsində öz yurdlarını tərk etmiş və daha sonra həmin ərazilərə qayıdan icmaların yenidən yaşamasını təmin etmək üçün psixoloji məsləhət xidmətləri mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu xidmətlər, travmanın təsirlərini azaltmağa və insanların psixoloji sağlamlıqlarını bərpa etməyə kömək edir. Psixoloji məsləhət xidmətləri müxtəlif səviyyələrdə və müxtəlif metodlarla həyata keçirilə bilər.

1. Fərdi Məsləhət

Fərdi psixoloji məsləhət, insanların travma sonrası yaşadıkları emosional

və psixoloji problemlərin həll edilməsinə yönəlir. Fərdi məsləhət xidmətləri aşağıdakı üsulları əhatə edir:

Koqnitiv Davranış Terapiyası (KDT): Bu terapiya metodu, insanların mənfi düşüncə və davranışlarını dəyişdirməyə yönəlmişdir. KDT, insanların travma sonrası stress pozuntusu (TSSP), depressiya və narahatlıq kimi problemlərlə mübarizə aparmalarına kömək edir.

Travma Mərkəzli Kognitiv Davranış Terapiyası (T-KDT): T-KDT, xüsusilə travma ilə bağlı mənfi düşüncələrin və hissələrin işlənməsinə yönəlmişdir. Bu terapiya, insanların travmatik hadisələri mənimsəmələrinə və bu hadisələrin həyatlarına olan təsirini azaltmalarına kömək edir.

EMDR (Göz Hərəkətləri ilə Travmanın Desensitizasiyası və Yenidən İşlənməsi): EMDR, travma ilə bağlı xatirələrin işlənməsini və bu xatirələrin emosional təsirlərinin azalmasını təmin edən bir terapiya metodudur. Bu metod, göz hərəkətləri və digər stimulyasiya texnikaları vasitəsilə həyata keçirilir.

Fərdi Dəstək Seansları: Fərdi psixoloji məsləhət seansları, insanların fərdi ehtiyaclarına və problemlərinə uyğun olaraq fərdiləşdirilmiş dəstək təmin edir. Bu seanslar, insanların emosional dəstək almasına və problemlərini müzakirə etmələrinə imkan verir.

2. Qrup Konsultasiyaları

Qrup Konsultasiyası insanların bir-biri ilə paylaşım və dəstək mühitində travmalarını işləməsinə imkan verir. Qrup məsləhəti aşağıdakı metodları əhatə edir:

Dəstək Qrupları: Travma sonrası oxşar təcrübələr yaşamış insanlardan ibarət dəstək qrupları təşkil edilir. Bu qruplar, insanların bir-biri ilə təcrübələrini paylaşmasına və emosional dəstək almasına imkan verir.

Qrup Terapiyası: Qrup terapiyası seansları, psixoloqlar tərəfindən idarə edilir və qrup üzvlərinin bir-birinə dəstək olmasını təmin edir. Bu terapiya seansları, insanların travmatik təcrübələrini müzakirə etməsinə və birgə problemlərin həllini axtarmasına kömək edir.

İcma Əsaslı Qruplar: İcma əsaslı qruplar, geniş icma üzvlərini əhatə edən və sosial əlaqələrin gücləndirilməsinə yönəlmiş fəaliyyətlər təşkil edir. Bu qruplar, insanların icma daxilində birliyini artırmağa və sosial dəstəyi gücləndirməyə kömək edir.

3. Uşaqlar Üçün Psixoloji Məsləhət

Uşaqların travmatik təcrübələrdən çıxış prosesində xüsusi psixoloji məsləhət xidmətlərinə ehtiyacı var. Bu xidmətlər aşağıdakılardır:

Uşaq Psixoterapiyası: Uşaq psixoterapiyası, uşaqların yaşadıkları travmatik təcrübələri işləməsinə və emosional sağlamlıqlarını bərpa etməsinə kömək edir. Bu terapiya seansları, oyun terapiyası, rəsm terapiyası və digər yaradıcılıq üsulları vasitəsilə həyata keçirilir.

Ailə Terapiyası: Ailə terapiyası, uşaqların ailə mühiti daxilində dəstək

almalarına və ailə üzvlərinin bir-biri ilə əlaqələrini gücləndirməsinə kömək edir. Bu terapiya, ailələrin birgə travmanı işləməsinə və birlikdə sağalmasına imkan verir.

Məktəb Məsləhət Xidmətləri: Məktəblərdə psixoloji məsləhət xidmətlərinin təmin edilməsi, uşaqların təhsil mühitində dəstək almasına və travmatik təcrübələrin təsirlərini azaltmağa kömək edir. Məktəb psixoloqları, uşaqlarla fərdi və qrup şəklində işləyərək onların emosional və psixoloji ehtiyaclarını qarşılıyır.

4. Travma Mərkəzləri və Psixososial Dəstək Mərkəzləri

Travma mərkəzləri və psixososial dəstək mərkəzləri, qayıdan icmaların psixoloji və emosional dəstək ala biləcəyi əsas mərkəzlərdir. Bu mərkəzlər aşağıdakı xidmətləri təmin edir:

Fərdi və Qrup Terapiyası: Travma mərkəzləri, fərdi və qrup terapiyası seansları təşkil edir. Bu seanslar, peşəkar terapevtlər tərəfindən idarə olunur və insanların travmatik təcrübələrini işləmələrinə kömək edir.

Psixososial Dəstək Proqramları: Psixososial dəstək mərkəzləri, icma üzvlərinin bir-biri ilə əlaqə saxlamasına və sosial fəaliyyətlərdə iştirak etməsinə imkan verir. Bu proqramlar, insanların sosial əlaqələrini gücləndirməyə və emosional dəstək almalarına kömək edir.

Təlim və Maarifləndirmə Proqramları: Travma və psixososial dəstək mövzusunda təlim və maarifləndirmə proqramları təşkil edilir. Bu proqramlar, insanların travma ilə bağlı biliklərini artırmağa və psixoloji sağlamlıqlarını qorumağa yönəlmişdir.

5. İnnovativ Yanaşmalar və Texnologiya İstifadəsi

Texnologiyanın inkişafı ilə psixoloji məsləhət xidmətləri daha əlçatan və effektiv hala gəlmişdir. İnnovativ yanaşmalar və texnologiya istifadəsi aşağıdakı sahələri əhatə edir:

Telepsixologiya: Onlayn psixoloji məsləhət xidmətləri, insanların uzaqdan psixoloji dəstək almasına imkan verir. Bu, xüsusilə çətin əlçatan bölgələrdə yaşayan insanlar üçün vacibdir.

Mobil Tətbiqlər və Ehtiyatlar: Psixoloji sağlamlıq üçün nəzərdə tutulmuş mobil tətbiqlər və onlayn ehtiyatlar, insanların psixoloji dəstək və məsləhət xidmətlərinə daha asan çıxışını təmin edir.

Rəqəmsal Terapiya Proqramları: Rəqəmsal terapiya proqramları, insanların öz tempində və rahat şəkildə psixoloji dəstək almalarına imkan verir. Bu proqramlar, interaktiv modullar və təlimatlarla təmin edilir.

1.2. Emosional və Sosial Dəstək

Emosional və sosial dəstək, travmadan çıxış prosesində mühüm rol oynayır. Bu dəstək növü, insanların emosional sağlamlığını qorumağa və icma daxilində möhkəm əlaqələr qurmağa kömək edir:

İcma Fəaliyyətləri: İcmaların bir-biri ilə əlaqə saxlanması üçün sosial və mədəni tədbirlər təşkil edilməlidir. Bu tədbirlər, bayramlar, idman yarışları, mədəni tədbirlər və digər sosial fəaliyyətlər şəklində ola bilər.

Uşaqlar Üçün Dəstək: Uşaqların təhsili, oyunları və sosial fəaliyyətləri üçün xüsusi proqramlar hazırlanmalıdır. Bu, onların travmadan qurtulmalarına və normal həyatlarına qayıtmalarına kömək edəcək. Uşaqlar üçün psixososial dəstək proqramları, məktəblərdə və icma mərkəzlərində həyata keçirilməlidir.

2. Fiziki və Sağlamlıq Ehtiyacları

2.1. Tibbi Yardım

Travmatizasiya olunmuş ərazilərdə tibbi xidmətlərin bərpası və gücləndirilməsi qayıdan insanların sağlamlığı üçün vacibdir. Tibbi xidmətlərin təminatı aşağıdakı tədbirləri əhatə edir:

Sağlamlıq Mərkəzlərinin Bərpası: Qayıdan insanların tibbi xidmətlərdən istifadə edə bilməsi üçün xəstəxanalar, klinikalar və tibbi mərkəzlər bərpa edilməlidir. Bu, həm də tibbi avadanlıqların və dərmanların təminatını əhatə edir.

Təcili Tibbi Yardım: Ərazilərdə təcili tibbi yardım xidmətlərinin təmin edilməsi və zəruri dərman və tibbi avadanlıqların təminatı vacibdir. Təcili yardım xidməti, hər hansı bir fəvqəladə vəziyyətə çevik və səmərəli şəkildə cavab vermək üçün təşkil edilməlidir.

Reabilitasiya Xidmətləri: Fiziki travma yaşayan insanlar üçün reabilitasiya xidmətləri, protez və ortopedik yardımlar təmin edilməlidir. Bu xidmətlər, yaralanmış şəxslərin fiziki funksiyalarını bərpa etməyə və onların müstəqil yaşamasına kömək edir.

2.2. Gigiyena və Sanitariya

Təmiz su və sanitariya şəraiti, sağlamlıq problemlərinin qarşısını almaq üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu sahədə tədbirlər aşağıdakılardır:

Təmiz Su Təminatı: Təmiz içməli suyun təmin edilməsi, su təchizatı sistemlərinin bərpası və genişləndirilməsi. Bu, suyun təhlükəsiz və sanitariya şəraitində təmin edilməsini əhatə edir.

Sanitariya Şəraiti: Sanitariya qurğularının bərpası və yenilənməsi, tullantıların idarə olunması və gigiyenik təlimatların verilməsi. Bu, insanların sanitariya və gigiyena ilə bağlı təlimatlara əməl etmələrini və xəstəliklərin yayılmasının qarşısını almağı təmin edir.

3. İqtisadi Dəstək və İnkişaf

3.1. İş İmkanları

Qayıdan icmaların iqtisadi müstəqilliyini təmin etmək üçün iş imkanlarının yaradılması və iqtisadi dəstək proqramlarının həyata keçirilməsi vacibdir:

İş Yerlərinin Yaradılması: İcma üzvlərinin dolanışığını təmin etmək üçün yeni iş yerlərinin yaradılması. Bu, kənd təsərrüfatı, ticarət, sənaye və xidmət

sektorlarında ola bilər. İş yerlərinin yaradılması üçün xüsusi iqtisadi layihələr və proqramlar hazırlanmalıdır.

Peşə Təhsili və Təlim: Gənclər və yetkinlər üçün peşə təhsili proqramları və iş təlimləri təşkil edilməlidir ki, onlar iş bazarına uyğun bacarıqlar əldə edə bilsinlər. Bu təlimlər, insanların yeni iş imkanlarından faydalana bilmələrini təmin edəcək.

3.2. Maliyyə Yardımları

Qayıdan icmaların iqtisadi stabilliyini təmin etmək üçün maliyyə yardımları və dəstək proqramları əhəmiyyətlidir:

Maliyyə Dəstək Proqramları: Qayıdan insanlara kiçik biznes kreditləri, subsidiyalar və digər maliyyə yardımları təmin edilməlidir. Bu, onların öz bizneslərini qurmasına və iqtisadi müstəqillik əldə etməsinə kömək edəcək.

İqtisadi İnkişaf Layihələri: İcmaların iqtisadi inkişafını dəstəkləyən layihələr, məsələn, kənd təsərrüfatının inkişafı, kiçik və orta bizneslərin dəstəklənməsi. Bu layihələr, insanların iqtisadi fəaliyyətlərinə yeni imkanlar yaratmağa yönəldilməlidir.

4. Təhsil və Sosial İnkişaf

4.1. Təhsil

Uşaqların və gənclərin təhsil hüquqlarının təmin edilməsi və onların təhsildən uzaq qalmaması üçün aşağıdakı tədbirlər həyata keçirilməlidir:

Məktəblərin Bərpası: Məktəblərin yenidən qurulması və təhsilin fasiləsiz davam etdirilməsi üçün lazımi avadanlıqların təmin edilməsi. Bu, həm də tədris materiallarının və resursların təminatını əhatə edir.

Təhsil Proqramları: Qayıdan uşaqların təhsildən uzaq qalmaması üçün xüsusi təhsil proqramlarının hazırlanması və həyata keçirilməsi. Bu proqramlar, uşaqların təhsilinə davam etmələrinə və akademik inkişaflarına kömək edəcək.

4.2. Sosial Xidmətlər

İcmaların sosial inteqrasiyası və ailələrin birləşməsi üçün sosial xidmətlərin təmin edilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir:

Sosial Dəstək Proqramları: İcmaların sosial inteqrasiyası və ailələrin birləşməsi üçün sosial dəstək proqramlarının təşkili. Bu proqramlar, sosial işçilər və icma liderləri tərəfindən həyata keçirilməlidir.

Uşaq və Gənclər Üçün Proqramlar: Uşaqlar və gənclər üçün sosial, mədəni və idman fəaliyyətləri təşkil edilməlidir. Bu fəaliyyətlər, onların sosial bacarıqlarını inkişaf etdirmələrinə və icma həyatına inteqrasiya olmalarına kömək edəcək.

5. Mənzil və İnfrastruktur

5.1. Mənzil Təminatı

Qayıdan insanların təhlükəsiz və layiqli yaşayış şəraitinə malik olmaları üçün

mənzil təminatı mühüm rol oynayır:

Mənzillərin Tikintisi və Təmiri: Qayıdan insanların təhlükəsiz və layiqli yaşayış şəraitinə malik olmaları üçün mənzillərin tikintisi və təmiri. Bu, həm fərdi evlərin, həm də kollektiv yaşayış yerlərinin bərpasını əhatə edir.

Müvəqqəti Sığınacaqlar: Qayıdanlar üçün müvəqqəti sığınacaqların təmin edilməsi və onların uzunmüddətli mənzillərlə təmin olunana qədər rahat şəraitdə yaşamasının təmin edilməsi. Bu sığınacaqlar, qısa müddətli ehtiyaclar üçün nəzərdə tutulmuşdur.

5.2. İnfrastrukturun Yenidən Qurulması

Əsas infrastrukturun bərpası və yenidən qurulması, icmaların normal həyatlarına qayıtmaları üçün vacibdir:

Yollar və Nəqliyyat: Yolların və nəqliyyat vasitələrinin bərpası, insanların sərbəst hərəkət etməsi və icma ilə əlaqə saxlaması üçün vacibdir. Bu, həm də iqtisadi fəaliyyətlərin canlanmasına kömək edəcək.

Enerji Təminatı: Elektrik və enerji təminatının bərpası, xüsusilə də kritik obyektlərin enerji təchizatı. Bu, insanların gündəlik fəaliyyətlərini davam etdirmələri üçün zəruridir.

6. Hüquqi və İdari Dəstək

6.1. Hüquqi Yardım

Qayıdan icmaların hüquqi məsələlərinin həll edilməsi və onların hüquqlarının qorunması üçün hüquqi yardımın təmin edilməsi vacibdir:

Hüquqi Məsləhətlər: Qayıdan insanlara mülkiyyət hüquqları, şəxsiyyət sənədlərinin bərpası və digər hüquqi məsələlərdə kömək göstərilməlidir. Bu məsləhətlər, peşəkar hüquqşünaslar tərəfindən təmin edilməlidir.

Qanuni Çərçivənin Yaradılması: Qayıdan icmaların hüquqlarını qoruyan və onların reintegrasiyasını dəstəkləyən qanuni çərçivələrin yaradılması. Bu çərçivələr, qanunverici orqanlar tərəfindən təsdiq edilməlidir.

6.2. İdarəetmə və Koordinasiya

Effektiv idarəetmə və koordinasiya mexanizmlərinin yaradılması, müxtəlif humanitar təşkilatlar və hökumət qurumları arasında əməkdaşlığı təmin etmək üçün vacibdir:

Koordinasiya Mexanizmləri: Müxtəlif humanitar təşkilatlar və hökumət qurumları arasında effektiv koordinasiya mexanizmlərinin yaradılması və onların fəaliyyəti sinxronlaşdırılması. Bu, resursların səmərəli istifadəsini və tədbirlərin daha effektiv həyata keçirilməsini təmin edəcək.

Nəticə

Müharibə və ya təbii fəlakət nəticəsində öz yurdlarını tərk etmiş və daha sonra həmin ərazilərə qayıdan icmaların yenidən yaşaması üçün çoxşaxəli tədbirlər və proqramlar həyata keçirilməlidir. Bu tədbirlər, insanların fiziki,

psixososial, iqtisadi və sosial ehtiyaclarını qarşılamaq üçün sistemli və koordinasiyalı yanaşma tələb edir. Hər bir sahə üzrə xüsusi strategiyalar və proqramlar hazırlanmalı, icmaların dayanıqlı və uzunmüddətli reinteqrasiyasını təmin etmək üçün bütün səylər birləşdirilməlidir. Bu geniş akademik mətn, travma almış ərazilərə qayıdan icmaların yenidən yaşaması üçün lazım olan əsas ehtiyacları və tədbirləri əhatə edir və bu sahədə gələcək tədqiqatlar və siyasətlərin formalaşdırılmasına töhfə verə bilər.

Keys nümunə: Ruanda Genosidi Sonrası Yenidənqurma və Psixososial Dəstək Proqramı: Konkret Tətbiq və Nəticələr

1994-cü ildə baş verən Ruanda genosidi, ölkədəki əhalinin böyük bir hissəsinin ciddi psixoloji və sosial travmalar yaşamasına səbəb oldu. Bu hadisələrdən sonra Ruanda hökuməti və beynəlxalq təşkilatlar, travma almış əhalinin psixoloji sağlamlığını bərpa etmək və sosial inteqrasiyanı təmin etmək üçün geniş miqyaslı psixososial dəstək proqramları həyata keçirdilər.

1. Proqramın Komponentləri və Konkret Nümunələr

1.1. Fərdi və Qrup Məsləhət Xidmətləri

Fərdi və qrup psixoloji məsləhət xidmətləri, travma yaşamış icmaların psixoloji sağlamlıqlarını bərpa etmək üçün əsas vasitələrdən biridir. Ruandada bu xidmətlər müxtəlif travma mərkəzləri və icma mərkəzləri vasitəsilə həyata keçirilmişdir.

Konkret Nümunə: Nyamata İcmasında Qrup Terapiyası

Nyamata, genosid zamanı böyük itkilər vermiş və ağır travmalar yaşamış bir icmadır. Bu icmada qrup terapiyası seansları təşkil edilmişdir.

Müalicə Prosesi: Nyamata icmasında, hər həftə qrup terapiyası seansları keçirilirdi. Bu seanslar, peşəkar psixoloqlar tərəfindən idarə edilirdi. Terapiya zamanı icma üzvləri, travmatik təcrübələrini müzakirə edir, bir-birinə dəstək verir və emosional dəstək alırdılar.

İstifadə Edilən Texnikalar: Qrup terapiyasında əsasən Koqnitiv Davranış Terapiyası (KDT) və EMDR (Göz Hərəkətləri ilə Travmanın Desensitizasiyası və Yenidən İşlənməsi) metodlarından istifadə edilirdi. Bu texnikalar, travmanın təsirlərini azaltmağa və emosional sağalmanı sürətləndirməyə yönəlmişdi.

Nəticə: İki il ərzində davam edən qrup terapiyası seansları nəticəsində, Nyamata icmasında yaşayan insanların psixoloji sağlamlığı əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdı. İcma üzvləri arasında sosial əlaqələr gücləndi və onlar bir-birinə daha çox dəstək olmağa başladılar. Travma ilə bağlı simptomlar azaldı və insanlar gündəlik fəaliyyətlərinə daha yaxşı adaptasiya oldular.

1.2. İcma Əsaslı Psixososial Dəstək

Konkret Nümunə: Butare İcmasında Psixososial Dəstək Mərkəzi

Butare, genosid zamanı ağır zərər görmüş və böyük itkilər yaşamış bir icmadır. Bu icmada psixososial dəstək mərkəzi qurulmuş və icma üzvlərinə müxtəlif dəstək xidmətləri təqdim edilmişdir.

Mərkəzin Fəaliyyəti: Butare Psixososial Dəstək Mərkəzi, genosid qurbanlarına psixoloji məsləhət, qrup terapiyası, fərdi terapiya və sosial dəstək xidmətləri təqdim etmişdir. Mərkəz həmçinin təlim və maarifləndirmə proqramları da təşkil edirdi.

İstifadə Edilən Texnikalar: Mərkəzdə psixososial dəstək üçün müxtəlif terapiya üsulları istifadə edilirdi. Koqnitiv Davranış Terapiyası (KDT), EMDR və icma əsaslı dəstək qrupları mərkəzin əsas fəaliyyət sahələri idi.

Nəticə: Butare icmasında psixososial dəstək mərkəzinin fəaliyyəti nəticəsində, icma üzvlərinin psixoloji vəziyyəti əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdı. Travma ilə bağlı simptomlar azaldı və sosial inteqrasiya gücləndi. Mərkəzin təşkil etdiyi təlim proqramları, icma üzvlərinin travma ilə bağlı bilik və bacarıqlarını artırdı.

2. Uşaqlar Üçün Xüsusi Psixososial Dəstək

2.1. Məktəb Məsləhət Xidmətləri

Konkret Nümunə: Kigali Məktəbində Psixososial Dəstək Proqramı

Kigali, genosid zamanı böyük itkilər vermiş bir şəhərdir. Burada uşaqlar üçün xüsusi psixososial dəstək proqramı təşkil edilmişdir.

Proqramın Təşkili: Kigali məktəbində psixoloji məsləhət xidmətləri və oyun terapiyası proqramları həyata keçirilmişdir. Məktəbdə çalışan psixoloqlar, uşaqlarla fərdi və qrup şəklində işləyirdi.

İstifadə Edilən Texnikalar: Uşaqlar üçün oyun terapiyası və sənət terapiyası seansları təşkil edilmişdir. Bu texnikalar, uşaqların travmatik təcrübələrini ifadə etməsinə və emosional sağalma prosesinə kömək etmişdir.

Nəticə: Kigali məktəbində həyata keçirilən psixososial dəstək proqramı, uşaqların psixoloji sağlamlığını əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırmışdır. Uşaqların məktəbdəki performansı və sosial davranışları yaxşılaşmış, travmatik simptomlar azalmışdır.

3. Sosial İşçilərin Rolu

Sosial İşçilərin Təlimi və Fəaliyyəti

Konkret Nümunə: Ruhengeri İcmasında Sosial İşçilərin Fəaliyyəti

Ruhengeri, genosid zamanı ağır zərər görmüş bir icmadır. Bu icmada sosial işçilər, psixososial dəstək proqramlarının həyata keçirilməsində mühüm rol oynamışdır.

Təlim Proqramları: Sosial işçilər, travma və psixososial dəstək mövzusunda xüsusi təlim proqramlarından keçmişdir. Bu təlimlər, onların travma ilə işləmək üçün zəruri bilik və bacarıqlarını artırmışdır.

İcma Əsaslı Fəaliyyətlər: Sosial işçilər, Ruhengeri icmasında psixososial dəstək qrupları təşkil etmiş və icma üzvlərinə fərdi məsləhət xidmətləri göstərmişdir.

Onlar həmçinin, təlim və maarifləndirmə proqramları təşkil etmişdir. İstifadə Edilən Texnikalar: Sosial işçilər, Koqnitiv Davranış Terapiyası (KDT) və icma əsaslı dəstək metodlarından istifadə etmişdir. Onlar, icma üzvlərinin travmatik təcrübələrini müzakirə etməsinə və emosional dəstək almasına kömək etmişdir.

Nəticə: Sosial işçilərin fəaliyyəti nəticəsində, Ruhengeri icmasında yaşayan insanların psixoloji vəziyyəti əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşmışdır. İcma üzvləri arasında sosial əlaqələr güclənmiş və travmatik simptomlar azalmışdır.

4. Proqramın Ümumi Nəticələri

Psixoloji Sağlamlıq və Sosial İntegrasiya

Ruanda Psixososial və Sağlamlıq Proqramı, minlərlə genosid qurbanının psixoloji sağlamlığını və sosial inteqrasiyasını bərpa etməsinə kömək etdi:

TSSP və Depressiyanın Azalması: Fərdi və qrup terapiyası seansları nəticəsində TSSP və depressiya kimi problemlərdə əhəmiyyətli azalma müşahidə olundu.

Emosional Dəstəyin Artması: İnsanlar, dəstək qrupları və terapiya seansları vasitəsilə emosional dəstək aldı və travmatik təcrübələrini daha yaxşı idarə edə bildilər.

Sosial Əlaqələrin Gücləndirilməsi: Sosial və mədəni tədbirlər, insanların bir-biri ilə əlaqə qurmasına və icma daxilində birlik və həmrəylik qurmasına kömək etdi.

Nəticə

Ruanda Psixososial və Sağlamlıq Proqramı, travma almış icmaların psixoloji və sosial sağlamlığını bərpa etmək üçün həyata keçirilmiş uğurlu bir nümunədir. Bu proqram, genosid qurbanlarının psixososial dəstək almaq üçün əlçatan və effektiv xidmətlərdən yararlanmasına imkan vermişdir. Sosial işçilərin fəal iştirakı və icma əsaslı yanaşmalar, proqramın uğurunda mühüm rol oynadı.

Keys: Aleppo Trauma Mərkəzləri: Detallı Məlumat və Fərdi Keyslər Giriş

Aleppo, Suriya müharibəsi zamanı ağır zərər görmüş şəhərlərdən biridir. Müharibə nəticəsində bir çox insan yurdlarını tərk etmək məcburiyyətində qalmış və şəhər ciddi dağıntılara məruz qalmışdır. Müharibədən sonra qayıdan insanlar, dağıdılmış evlərini, yandırılmış məhəllələri və hərbi əməliyyatların izlərini gördükdə keçmiş travmatik təcrübələrini yenidən yaşamağa başlamışlar. Bu vəziyyətdə, onların psixososial dəstəklə təmin edilməsi vacibdir. Bu məqsədlə Aleppoda travma mərkəzləri qurulmuşdur.

Müharibə və ya təbii fəlakət nəticəsində öz yurdlarını tərk etmiş və daha sonra həmin ərazilərə qayıdan insanlar çox vaxt dərin psixoloji travmalarla üzləşirlər. Qayıtdıqları zaman gördükləri hər bir yer, ev və əşya onların keçmiş travmatik təcrübələrini yenidən oyada bilər. Bu vəziyyətdə, onların psixososial dəstəklə təmin edilməsi və yenidənqurma prosesinə xüsusi diqqət

göstərilməsi vacibdir. Bu bölmədə, travma almış insanların qayıtdıqları zaman qarşılaşdıqları problemlər və onların həlli yolları ətrafı şəkildə təsvir edilir. Aleppo, Suriya: Aleppo şəhəri müharibə zamanı ağır zərər görmüş və bir çox insan yurdlarını tərk etmişdir. Müharibədən sonra qayıdan insanlar, dağıdılmış evlərini və yandırılmış məhəllələrini gördükdə, keçmiş travmatik təcrübələrini yenidən yaşamağa başlamışlar.

Aleppo Travma Mərkəzlərinin Təşkili və Fəaliyyəti

Təşkilat və İnfrastruktur

Mərkəzlərin Qurulması: Aleppoda travma mərkəzləri, yerli hökumət və beynəlxalq humanitar təşkilatların birgə səyi ilə yaradılmışdır. Bu mərkəzlər, müharibədən təsirlənmiş insanlara psixososial dəstək vermək məqsədi daşıyır. İnfrastruktur: Mərkəzlər, fərdi və qrup terapiyası otaqları, təlim və maarifləndirmə proqramları üçün seminar zalları, həmçinin uşaq və gənclər üçün oyun və fəaliyyət sahələrindən ibarətdir.

Təqdim Edilən Xidmətlər

Fərdi Terapiya: Müharibə qurbanlarına fərdi psixoterapiya seansları təklif edilir. Bu seanslar, hər bir insanın xüsusi ehtiyaclarına uyğun olaraq fərdiləşdirilir.

Qrup Terapiyası: Travma yaşamış insanlar üçün qrup terapiyası seansları təşkil edilir. Bu seanslar, insanların bir-biri ilə təcrübələrini paylaşmasına və emosional dəstək almasına imkan verir.

Uşaqlar Üçün Xüsusi Proqramlar: Uşaq psixoterapiyası, oyun terapiyası və sənət terapiyası seansları vasitəsilə uşaqların travmatik təcrübələrini ifadə etməsinə və emosional sağalma prosesinə kömək edilir.

Təlim və Maarifləndirmə Proqramları: İcma liderləri, müəllimlər, səhiyyə işçiləri və digər vacib şəxslər üçün psixososial sağlamlıq təlimləri və maarifləndirmə proqramları təşkil edilir.

Fərdi Keyslər

Keyslər: Nadia və Khaled

Aleppo Travma Mərkəzlərinin təsirini və effektivliyini nümayiş etdirmək üçün iki fərdi keysə nəzər salaq: Nadia və Khaled.

Nadianın Hekayəsi:

Nadia, müharibə zamanı ailəsini itirmiş və ağır travma yaşamış bir qadındır. Müharibə bitdikdən sonra Aleppoya qayıtmış və travma mərkəzindən dəstək almışdır.

Başlangıç Vəziyyəti: Nadia, müharibə zamanı yaşadığı travmatik təcrübələrdən sonra ciddi depressiya və travma sonrası stress pozuntusu (TSSP) əlamətləri göstərirdi. Yuxusuzluq, kabuslar, həyəcan atakları və sosial izolyasiya kimi simptomlarla mübarizə aparırdı.

Müalicə Prosesi: Nadia, hər həftə terapevti ilə fərdi seanslara qatıldı. Terapiya

zamanı əsasən EMDR və Koqnitiv Davranış Terapiyası (KDT) metodlarından istifadə edildi. EMDR texnikası vasitəsilə, Nadia göz hərəkətləri ilə travmatik xatirələrini yenidən işləyib və emosional təsirləri azaltmağa çalışdı. KDT seanslarında isə onun mənfi düşüncə və davranışları dəyişdirilməyə çalışıldı. Nəticə: Bir il davam edən müalicə nəticəsində, Nadia-nın TSSP və depressiya əlamətləri əhəmiyyətli dərəcədə azaldı. O, yenidən işləməyə və sosial fəaliyyətlərdə iştirak etməyə başladı. Nadia, həmçinin öz təcrübəsini digər genosid qurbanları ilə paylaşmaq üçün dəstək qrupuna qoşuldu.

Xalidin Hekayəsi:

Xalid, müharibə zamanı yaralanmış və psixoloji travma yaşamış bir gənclərdir. Aleppoya qayıtdıqdan sonra travma mərkəzinə müraciət etmişdir.

Başlangıç Vəziyyəti: Xalid, müharibə zamanı yaşadığı travmatik təcrübələrdən sonra ciddi narahatlıq və depressiya əlamətləri göstərirdi. O, tez-tez kabuslar görür və keçmişdə yaşadıklarını yenidən yaşayırdı.

Müalicə Prosesi: Xalid, travma mərkəzində həm fərdi terapiya, həm də qrup terapiyası seanslarına qatıldı. Fərdi terapiya seanslarında EMDR və KDT metodlarından istifadə edildi. Qrup terapiyasında isə, Xalid, öz təcrübələrini digər gənclərlə paylaşıb və onların dəstəyi ilə emosional sağalma prosesinə başladı.

Nəticə: Altı ay davam edən müalicə nəticəsində, Xalidin narahatlıq və depressiya əlamətləri əhəmiyyətli dərəcədə azaldı. O, məktəbinə qayıtdı və yenidən sosial fəaliyyətlərdə iştirak etməyə başladı. Xalid, həmçinin icma əsaslı dəstək qrupunun fəal üzvü oldu və digər gənclərə dəstək verdi.

Travma Mərkəzlərinin Ümumi Nəticələri

Aleppo Travma Mərkəzləri, müharibədən təsirlənmiş insanların psixososial sağlamlığını bərpa etmək və onların yenidən cəmiyyətə inteqrasiyasını təmin etmək üçün mühüm rol oynadı. Fərdi terapiya seansları, qrup terapiyası və icma əsaslı dəstək proqramları vasitəsilə minlərlə insanın həyatına müsbət təsir göstərildi. Bu mərkəzlər, həm də icma daxilində birlik və həmrəylik yaratmaqla insanların bir-birinə dəstək olmasını təmin etdi. Nəticədə, Aleppo sakinlərinin böyük bir hissəsi psixoloji sağlamlıqlarını bərpa etdi və yenidənqurma prosesində aktiv iştirak etdi.

Müharibə və ya Təbii Fəlakət Nəticəsində Öz Yurdlarına Qayıdan İnsanlarla Qrup İşı

Giriş

Müharibə və ya təbii fəlakət nəticəsində yurdlarını tərk etmiş və daha sonra həmin ərazilərə qayıdan insanlar dərin psixoloji travmalarla üzləşə bilərlər. Qayıtdıqları yerlərdə gördükləri hər bir şey keçmiş travmatik təcrübələrini yenidən oyada bilər. Bu vəziyyətdə, onların psixososial dəstəklə təmin edilməsi və yenidənqurma prosesinə xüsusi diqqət göstərilməsi vacibdir. Qrup işləri, bu insanların bir-birinə dəstək verməsinə və sağalma prosesinə kömək edən effektiv bir vasitədir. Aşağıda, qrup işinin yaradılması və asanlaşdırılması prosesinin əsas aspektləri və konkret nümunələr vasitəsilə ətraflı təsviri verilməşdir.

Qrupların Yaradılması

Qrup Yaradılmasının Məqsədləri

Qrupların yaradılması, travma almış insanların psixososial dəstək almasına və bir-biri ilə əlaqə saxlamasına kömək etmək məqsədi daşıyır:

Dəstək Qrupları: İnsanların emosional və sosial dəstək almasını təmin etmək.
Tədris və Maarifləndirmə Qrupları: İştirakçılara travma ilə başa çıxmaq üçün bilik və bacarıqlar öyrətmək.

Terapiya Qrupları: Psixoloji dəstək və terapiya xidmətləri təmin etmək.

Problemin Həlli Qrupları: Konkret problemlərin həllini müzakirə etmək və strategiyalar hazırlamaq.

Qrup Yaradılmasının Addımları

Məqsədin Müəyyən Edilməsi: Qrupun yaradılmasının əsas məqsədini və məqsədlərini müəyyənləşdirin.

İştirakçıların Seçimi: Qrupa kimlərin qoşulacağını müəyyənləşdirin. İştirakçılar qrupun məqsədinə uyğun olmalıdır.

Qrupun Strukturunun Qurulması: Qrupun ölçüsü, görüşlərin vaxtı və yeri kimi struktur məsələlərini həll edin.

Qaydaların Tərtibi: Qrupun fəaliyyət göstərəcəyi qaydaları və prinsipləri müəyyənləşdirin.

İlk Görüşün Hazırlanması: İlk görüş üçün gündəlik hazırlayın və qrup üzvləri ilə paylaşın.

Qrupların Asanlaşdırılması

Asanlaşdırma Bacarıqları

Sosial işçilər, qrupların effektiv şəkildə fəaliyyət göstərməsi üçün xüsusi bacarıqlara malik olmalıdırlar:

Aktiv Dinləmə: Qrup üzvlərinin fikirlərini və hisslərini diqqətlə dinləmək və

baş a düşmək.

Empatiya: Qrup üzvlərinin hisslərini və təcrübələrini anlamaq və onlara dəstək vermək.

Fasilitasiya: Qrup müzakirələrini idarə etmək və qrup üzvlərinin iştirakını təşviq etmək.

Konflikt İdarəetməsi: Qrup daxilində yaranan münaqişələri idarə etmək və həll etmək.

Problem Həlli: Qrupun qarşılaşdığı problemləri müəyyənləşdirmək və həll yollarını təklif etmək.

Asanlaşdırma Strategiyaları

Görüşlərin Planlaşdırılması: Hər görüş üçün gündəlik hazırlayın və məqsədləri müəyyənləşdirin.

İştirakçıların İştirakını Təşviq Edin: Hər bir qrup üzvünün fikirlərini və hisslərini paylaşmasına imkan yaradın.

Müsbət Əlaqəni Təşviq Edin: Qrup üzvləri arasında müsbət və dəstəkləyici əlaqələr qurulmasını təşviq edin.

Prosesin İzlənməsi: Qrupun inkişafını və məqsədlərə nail olunmasını mütəmadi olaraq qiymətləndirin.

Uğurlu Qrup Yaradılması və Asanlaşdırılması: Konkret Nümunələr

Nümunə 1: Aleppo Travma Mərkəzləri

Aleppo, Suriyada davam edən müharibə nəticəsində ciddi dağıntılara məruz qalmış bir şəhərdir. Müharibədən sonra qayıdan insanlar üçün müxtəlif travma mərkəzləri və psixososial dəstək qrupları yaradılmışdır.

Proses:

Məqsədin Müəyyən Edilməsi: Qrupların əsas məqsədi, müharibədən təsirlənmiş insanlara emosional və sosial dəstək təmin etmək idi.

İştirakçıların Seçimi: Qruplara müharibə zamanı travma yaşamış insanlar seçildi.

Qrupun Strukturunun Qurulması: Qruplar həftəlik görüşlər keçirirdi və hər görüşün konkret bir gündəliyi olurdu.

Qaydaların Tərtibi: Qrupların fəaliyyət göstərəcəyi qaydalar və prinsiplər müəyyən edildi, o cümlədən, məxfilik və hörmət prinsipləri.

Asanlaşdırma:

Fasilitatorların Rolü: Sosial işçilər, qrup müzakirələrini idarə edir və qrup üzvlərinin iştirakını təşviq edirdilər. Onlar aktiv dinləmə, empatiya və konflikt idarəetməsi bacarıqlarını istifadə edərək qrupun effektiv işləməsini təmin edirdilər.

İstifadə Edilən Texnikalar: Qrup terapiyasında Koqnitiv Davranış Terapiyası (KDT) və EMDR metodlarından istifadə edilmişdir.

Nəticə:

Psixoloji Sağlamlıq: Qruplarda iştirak edən insanların psixoloji vəziyyəti əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdı.

Sosial İntegrasiya: Qrup üzvləri arasında sosial əlaqələr gücləndi və onlar bir-birinə daha çox dəstək olmağa başladılar.

Konkret Keyslər:

Nadia'nın Hekayəsi: Nadia, müharibə zamanı ailəsini itirmiş və ağır travma yaşamış bir qadındır. Qrup terapiyasında iştirak etdikdən sonra, onun TSSP və depressiya əlamətləri azalmış, sosial fəaliyyətlərdə iştirak etməyə başlamışdır.

Xalidin Hekayəsi: Xalid, müharibə zamanı yaralanmış və psixoloji travma yaşamış bir gəncdir. Qrup terapiyasına qatılaraq, narahatlıq və depressiya əlamətləri əhəmiyyətli dərəcədə azalmışdır.

Nümunə 2: Katrina Qasırğası Sonrası Yeni Orlean İcma Dəstək Qrupları

İldə baş verən Katrina qasırğası nəticəsində Yeni Orlean şəhərində minlərlə insan yurdlarını tərk etmək məcburiyyətində qalmışdır. Qasırğadan sonra, qayıdan insanlar üçün müxtəlif icma dəstək qrupları yaradılmışdır.

Proses:

Məqsədin Müəyyən Edilməsi: Qrupların məqsədi, qasırğadan təsirlənmiş insanlara emosional və sosial dəstək vermək idi.

İştirakçıların Seçimi: Qruplara qasırğadan təsirlənmiş müxtəlif sosial təbəqələrdən olan insanlar seçildi.

Qrupun Strukturunun Qurulması: Qruplar, müxtəlif icma mərkəzlərində həftəlik görüşlər keçirdi.

Qaydaların Tərtibi: Qrupların fəaliyyət göstərəcəyi qaydalar və prinsiplər müəyyən edildi.

Asanlaşdırma:

Fasilitatorların Rolu: Sosial işçilər, qrup müzakirələrini idarə edir və qrup üzvlərinin iştirakını təşviq edirdilər. Onlar aktiv dinləmə, empatiya və konflikt idarəetməsi bacarıqlarını istifadə edərək qrupun effektiv işləməsini təmin edirdilər.

İstifadə Edilən Texnikalar: Qrup terapiyasında KDT və EMDR metodlarından istifadə edilmişdir.

Nəticə:

Emosional Dəstək: Qruplarda iştirak edən insanlar, travmatik təcrübələrini müzakirə edərək emosional dəstək aldılar.

Sosial İntegrasiya: İcma daxilində birlik və həmrəylik gücləndi və insanlar bir-birinə daha çox dəstək verməyə başladılar.

Konkret Keyslər:

Mary'nin Hekayəsi: Mary, Katrina qasırğasında evini itirmiş və ağır travma yaşamış bir qadındır. Qrup terapiyasına qatılaraq, emosional dəstək almış və psixoloji vəziyyəti yaxşılaşmışdır.

John'un Hekayəsi: John, qasırğadan sonra ağır depressiya yaşamış və sosial izolyasiya ilə mübarizə aparmış bir kişidir. Qrup terapiyasında iştirak etdikdən sonra, sosial fəaliyyətlərdə iştirak etməyə başlamış və psixoloji vəziyyəti əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşmışdır.

Nəticə

Müharibə və ya təbii fəlakət nəticəsində öz yurdlarına qayıdan insanların travmaları ilə mübarizə aparmaq üçün qrupların yaradılması və asanlaşdırılması mühüm rol oynayır. Bu qruplar, insanların emosional və sosial dəstək almasına, təcrübələrini paylaşmasına və birlikdə sağalma prosesinə kömək edir. Sosial işçilərin bu prosesdəki rolu, qrupların uğurlu və davamlı olmasını təmin etmək üçün vacibdir. Aleppo və Yeni Orlean kimi nümunələr, qrupların yaradılması və asanlaşdırılmasının insanların həyatına necə müsbət təsir göstərdiyini nümayiş etdirir.

Sosial İşdə Qrupların Yaradılması və Asanlaşdırılması

Qrupların formalaşdırılması və asanlaşdırılması sosial iş təcrübəsinin əsas aspektləridir, xüsusən də müxtəlif şəraitlərdə, o cümlədən terapiya qrupları, dəstək qrupları, icma qrupları və tapşırıq yönümlü qruplarla işləyərkən. Bu bölmə qrupların formalaşdırılmasının çoxşaxəli prosesini və qrupun uğurunun təmin edilməsində fasilitatorun rolunu araşdırır.

Qrupun formalaşması: Qrupun formalaşması ümumi maraqları, təcrübələri və ya məqsədləri paylaşan fərdləri bir araya gətirmək üçün düşünülmüş prosesi əhatə edir. Bu proses adətən aşağıdakı əsas addımları əhatə edir: Ehtiyacın və ya məqsədin müəyyən edilməsi: Qrupun formalaşmasında ilk addım qrup üçün xüsusi ehtiyac və ya məqsədi müəyyən etməkdir. Bu, terapevtik ehtiyac, ortağ həyat problemi, ümumi maraq və ya cəmiyyətin inkişafı məqsədi ola bilər. Hədəf Qrupunun Qiymətləndirilməsi: Sosial işçilər qrupda iştirakdan kimin daha çox faydalanacağını müəyyən etmək üçün hədəf əhalini qiymətləndirməlidirlər. Bu, demoqrafik göstəriciləri, dəyişikliyə hazırlığı və istənilən xüsusi tələbləri nəzərə alır.

Aydın məqsədlərin qoyulması: Qrup üçün aydın və əldə edilə bilən məqsədlərin müəyyən edilməsi vacibdir. Bu məqsədlər müəyyən edilmiş ehtiyacla uyğunlaşmalı və qrupun uğurunu qiymətləndirmək üçün çərçivə təmin etməlidir.

Yoxlama və Seçmə: Bütün fərdlər müəyyən bir qrup üçün uyğun olmaya bilər. Sosial işçilər potensial üzvləri yoxlamaq və qrup tərkibinin məqsədlərinə nail olmaq üçün əlverişli olmasını təmin etmək üçün tez-tez qiymətləndirmələr və

ya müsahibələr aparırlar.

Təhlükəsiz Mühitin Yaradılması: Təhlükəsiz və inklüziv mühitin yaradılması qrupların formalaşması üçün çox vacibdir. Bura əsas qaydaların müəyyən edilməsi, məxfiliyin təmin edilməsi, təhlükəsizlik və etibarla bağlı hər hansı narahatlığın aradan qaldırılması daxildir.

Asanlaşdırılan Qrup Dinamikası: Qrup formalaşdıqdan sonra qrup dinamikasının yönləndirilməsində və dəyişməsində fasilitatorun rolu mərkəzi olur.

Effektiv asanlaşdırma bir neçə əsas komponenti əhatə edir: Qrup normalarının yaradılması: Fasilitator qrup üzvlərinə qrup normalarını və ya təlimatlarını hazırlamaqda və razılaşdırmaqda kömək edir. Bu normalar üzvlərin bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqəsini tənzimləyir və hörmətli ünsiyyəti təşviq edir.

Qrup Rollarının İdarə Edilməsi: Fasilitatorlar liderlər, sülhməramlılar və ya pozucular kimi ortaya çıxa biləcək qrup rollarını izləyir və idarə edir. Onlar rolların balanslaşdırılmış olmasını təmin edir və qrupun fəaliyyətinə müsbət töhfə verir.

Fəal İştirakın Təşviqi: Fasilitatorlar hər kəsin səsinin eşidildiyi və qiymətləndirildiyi bir məkan yaratmaqla bütün üzvlərin fəal iştirakını təşviq edir. Onlar nişanlılığı təşviq etmək üçün açıq suallar, əks etdirən dinləmə və ümumiləşdirmə kimi üsullardan istifadə edə bilirlər.

Münaqişənin həlli: Fasilitatorlar qrup daxilində yarana biləcək münaqişələri konstruktiv şəkildə həll edirlər. Onlar münaqişələrin həllinə və müsbət qrup atmosferinin saxlanmasına yönəlmiş müzakirələri asanlaşdırır.

Strukturun və Çevikliyin balanslaşdırılması: Effektiv asanlaşdırma strukturu təmin etmək və qrup daxilində çevikliyə imkan vermək arasında tarazlıq yaradır. Fasilitatorların bir planı var, lakin qrupun inkişaf edən ehtiyaclarına da cavab verirlər.

Mədəni Həssaslıq: Fasilitatorlar mədəni cəhətdən həssas olmalı və qrup daxilindəki müxtəlif fon və perspektivlərdən xəbərdar olmalıdırlar. Onlar fərqliliklərə hörmət edən və dəyər verən inklüziv mühit yaradırlar.

Bacarıqların gücləndirilməsi: Qrupun məqsədlərindən asılı olaraq, fasilitatorlar üzvlərə məqsədlərinə çatmaqda kömək etmək üçün bacarıq inkişaf etdirmə fəaliyyətlərini, psixotəhsil və ya terapevtik texnikaları sessiyalara daxil edə bilirlər.

Qiymətləndirmə və Əlaqə: Fasilitatorlar mütəmadi olaraq qrupun gedişatını qiymətləndirir və üzvlərdən rəy axtarırlar. Bu davamlı qiymətləndirmə asanlaşdırma yanaşmasına düzəlişlər haqqında məlumat verir və qrupun effektivliyini ölçməyə kömək edir.

Nəticə olaraq, qrupların formalaşması və asanlaşdırılması sosial işdə ayrılmaz proseslərdir, çünki onlar ortaq təcrübə və ya məqsədləri olan fərdlər üçün dəstəkləyici, müalicəvi və inkişaf yönümlü mühitlər yaratmağa imkan verir. Bacarıqlı asanlaşdırma qrup dinamikasının müsbət olmasını, məqsədlərin yerinə yetirilməsini və iştirakçıların istər terapevtik, istər dəstəkləyici, istərsə

də icma əsaslı kontekstdə qrup iştirakının faydalarını yaşamasını təmin edir.

Qrupun formalaşması və strukturu

Xüsusi məqsədlər və hədəf əhali əsasında qrupların planlaşdırılması və formalaşdırılması. Qrupların formalaşdırılması və asanlaşdırılması sosial iş təcrübəsinin əsas aspektləridir, xüsusən də müxtəlif şəraitlərdə, o cümlədən terapiya qrupları, dəstək qrupları, icma qrupları və tapşırıq yönümlü qruplarla işləyərkən. Bu bölmə qrupların formalaşdırılmasının çoxşaxəli prosesini və qrupun uğurunun təmin edilməsində fasilitatorun rolunu araşdırır.

1. Xüsusi Məqsədlərin Müəyyənləşdirilməsi:

Ehtiyacların Qiymətləndirilməsi: Qrup yaratmadan əvvəl sosial işçilər hədəf əhali qrupunda olan fərdlərin üzləşdiyi xüsusi problemləri və ya çətinlikləri müəyyən etmək üçün ehtiyacların qiymətləndirilməsi aparılır. Bu qiymətləndirmə ehtiyacların hərtərəfli başa düşülməsi üçün tədqiqat, sorğular, müsahibələr və ya məlumatların təhlilini əhatə edə bilər.

Məqsədin aydınlığı: Ehtiyaclar müəyyən edildikdən sonra sosial işçilər qrup üçün aydın və əldə edilə bilən məqsədlər müəyyən edirlər. Bu məqsədlər spesifik, ölçülə bilən, əldə edilə bilən, müvafiq və vaxta bağlı olmalıdır (SMART- Specific, Measurable, Achievable, Relevant, and Time-Bound). Məsələn, məqsəd narahatlıq problemləri olan yeniyetmələr arasında mübarizə bacarıqlarını artırmaq ola bilər.

Məqsədlərin uyğunlaşdırılması: Məqsədlər hədəf əhalinin unikal ehtiyaclarına uyğunlaşdırılmalıdır. Bu, qrupun məqsədlərinə təsir edə biləcək mədəni, sosial-iqtisadi və fərdi amilləri nəzərə almaq deməkdir. Məsələn, bir qrup qaçqın üçün məqsəd akkulturasıya və travmanın sağlmasına diqqət yetirə bilər.

2. Hədəf Əhalinin Müəyyənləşdirilməsi:

Demoqrafik: Sosial işçilər yaş, cins, etnik mənsubiyyət, sosial-iqtisadi status və digər müvafiq xüsusiyyətlər daxil olmaqla, hədəf əhali haqqında demoqrafik məlumat toplayır. Bu məlumatlar qrupun tərkibini başa düşməyə və müvafiq olaraq müdaxilələri uyğunlaşdırmağa kömək edir.

Mədəni səriştə: Müxtəlif əhali ilə işləyərkən mədəni səriştə vacibdir. Sosial işçilər qrup üzvlərinin mədəni normaları, dəyərləri və inanclarından xəbərdar olmalı və onlara həssas olmalıdırlar. Mədəni səriştə müdaxilələrin mədəniyyətə uyğun və hörmətli olmasını təmin edir.

Zəifliklər: Hədəf əhali daxilində zəifliklərin müəyyən edilməsi çox vacibdir. Sosial işçilər qrup üzvlərinin mənzil, səhiyyə və ya hüquqi dəstək kimi əlavə ehtiyaclarının olub-olmadığını qiymətləndirirlər. Bu, zəruri hallarda hərtərəfli yardımın göstərilməsini təmin edir.

3. Qrupun formalaşması:

Ölçü və Tərkibi: Qrupun ölçüsü hədəflərə və bu məqsədlərə nail olmaq üçün ən əlverişli olan dinamikaya əsasən müəyyən edilməlidir. Kiçik qruplar tez-tez daha intensiv qarşılıqlı əlaqəyə imkan verir, daha böyük qruplar isə daha geniş dəstək şəbəkəsi təmin edə bilər. Qrupun tərkibi müxtəlif, lakin vahid olmalı, təhlükəsiz və inklüziv mühiti təmin etməlidir.

Yoxlama və Seçim: Bütün fərdlər hər qrup üçün uyğun olmaya bilər. Sosial işçilər meyarlara cavab verdiklərinə və qrupun məqsədlərindən faydalana biləcəklərinə əmin olmaq üçün potensial qrup üzvlərini yoxlamalıdır. Məsələn, məişət zorakılığından xilas olanlar üçün bir qrup təhlükəsizliyə üstünlük vermək üçün yoxlama prosesini tələb edə bilər.

Qrup dinamikası: Sosial işçilər qrup daxilində potensial dinamikaya diqqət yetirirlər. Buraya qarşılıqlı münasibətlərin, güc balanssızlıqlarının və yarana biləcək şəxsiyyətlərə qarşı problemlərin qiymətləndirilməsi daxildir. Qrup dinamikasını idarə etmək üçün strategiyalar əvvəlcədən hazırlanmalıdır.

4. Qrupun strukturu və məzmunu:

Kurikulum və Məzmun: Sosial işçilər qrup üçün strukturlaşdırılmış kurikulum və ya proqram hazırlayır, sessiyalar zamanı əhatə olunacaq mövzuları, fəaliyyətləri və məşqləri qeyd edir. Bu kurikulum qrupun məqsədlərinə və hədəf əhalinin ehtiyaclarına uyğundur.

Çeviklik: Struktur vacib olsa da, sosial işçilər də çevik olmalı və qrupun inkişaf edən ehtiyaclarına cavab verməlidirlər. Qrup müzakirələri və rəylər əsasında kurikulumla və məzmunla düzəlişlər lazım ola bilər.

Fasilitator Rolu: Fasilitator kimi sosial işçinin rolu çox vacibdir. Onlar müzakirələrə rəhbərlik edir, paylaşmaq üçün təhlükəsiz məkan yaradır, qrup üzvlərinin məşğul olmasını təmin edir və sessiyalar zamanı yaranan hər hansı problemi həll edir.

5. Qiymətləndirmə və Monitorinq:

İnkişafın Qiymətləndirilməsi: Sosial işçilər qrupun məqsədlərinə doğru irəliləyişini davamlı olaraq qiymətləndirirlər. Bu qiymətləndirmə qrup üzvlərindən rəy toplamaq, fərdi nəticələri izləmək və davranış və ya münasibətdə dəyişiklikləri ölçməkdən ibarət ola bilər.

Uyğunlaşma: Davam edən qiymətləndirməyə əsasən, sosial işçilər qrupun strategiyalarını və ya məqsədlərini uyğunlaşdırmağa ehtiyac duya bilər. Əgər müəyyən fəaliyyətlər istənilən nəticələrə nail olursa, effektivliyi artırmaq üçün dəyişikliklər edilə bilər.

Nəticə olaraq qeyd etmək ki, sosial işdə konkret məqsədlərə və hədəf əhaliyə əsaslanan qrupların planlaşdırılması və formalaşdırılması cəlb olunan şəxslərin ehtiyaclarının dərinəndən dərk edilməsini tələb edən vasitə bir prosesdir. Bu, aydın məqsədlərin müəyyən edilməsini, müdaxilələrin hədəf əhalinin xüsusiyyətlərinə uyğunlaşdırılmasını və müsbət nəticələrə nail

olmaq üçün qrupun yanaşmasının davamlı olaraq qiymətləndirilməsini və uyğunlaşdırılmasını əhatə edir. Effektiv planlaşdırma və qrup formalaşması sosial iş müdaxilələrinin uğuru və xidmət göstərilən şəxslərin rifahı üçün vacibdir.

Qrup ölçüsünün, tərkibinin və müddətinin əhəmiyyətini başa düşmək: Sosial iş sahəsində qrupların dizaynı və idarə edilməsi effektiv təcrübənin mühüm aspektləridir. Qrupun ölçüsü, tərkibi və müddəti onun dinamikasına, nəticələrinə və fərdlərə göstərdiyi dəstəyə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərə bilər. Bu bölmə sosial iş kontekstində bu amillərin əhəmiyyətini araşdırır:

1. Qrup ölçüsü:

Kiçik Qruplar: Adətən 5-10 üzvdən ibarət olan kiçik qruplar çox vaxt daha şəxsi və dərin qarşılıqlı əlaqələri təşviq edir. Sosial işdə kiçik qruplar travma və ya asılılığın bərpası kimi şəxsi və həssas məsələlərin həlli üçün xüsusilə təsirli ola bilər. Bu qruplar güclü bağlar, inam və təhlükəsizlik hissini asanlaşdırır, iştirakçılara açıq şəkildə paylaşmağa və fasilitatordan fərdi diqqət almağa imkan verir.

Böyük Qruplar: 20 və ya daha çox üzvü olan daha böyük qruplar icma əsaslı təşəbbüslər, psixo-maarifləndirici seminarlar və ya təbliğat səyləri üçün faydalıdır. Onlar daha geniş təsir yarada və kollektiv fəaliyyəti səfərbər edə bilərlər. Bununla belə, fərdi əlaqəni saxlamaq və şəxsiyyətlərarası dinamikanı idarə etmək daha böyük qruplarda daha çətin ola bilər.

Orta Ölçülü Qruplar: 10-20 üzvü olan qruplar yaxınlıq və müxtəliflik arasında tarazlıq yaradır. Onlar çox yönlüdür və müxtəlif sosial iş kontekstlərinə uyğunlaşdırıla bilər. Qrup ölçüsü müdaxilənin məqsəd və vəzifələrinə uyğun olmalıdır.

2. Qrup tərkibi

Homogen Qruplar: Bu qruplar ümumi xüsusiyyətləri, təcrübələri və ya çətinlikləri paylaşan üzvlərdən ibarətdir. Homogen qruplar, üzvlər bir-birinin təcrübələri ilə əlaqəli ola bildiyi üçün güclü aidiyyət və təsdiq hissi təmin edə bilər. Sosial işçilər, asılılığın bərpası, yas dəstəyi və ya valideynlik kimi xüsusi məsələləri həll edərkən tez-tez homogen qruplardan istifadə edirlər.

Heterogen Qruplar: Heterogen qruplar müxtəlif mənşələrə, təcrübələrə və perspektivlərə malik şəxsləri bir araya gətirir. Bu müxtəliflik müxtəlif baxışları təmin etməklə və qarşılıqlı öyrənməni təşviq etməklə qrupu zənginləşdirə bilər. Sosial işçilər psixotəhsil sessiyaları, icma inkişafı layihələri və ya inklüzivlik və tolerantlığı təşviq edərkən heterogen qruplar seçə bilərlər.

Qarışıq tərkibli qruplar: Bəzi qruplara həm homogen, həm də heterogen elementlər daxildir. Məsələn, travmadan sağ çıxanlar üçün dəstək qrupu müxtəlif növ travmalar yaşamış, lakin ümumi mübarizə problemlərini paylaşan şəxslərdən ibarət ola bilər. Bu qarışıq kompozisiya müxtəlif perspektivlərlə orta təcrübələri birləşdirərək balanslaşdırılmış yanaşmaya imkan verir.

3. Qrup müddəti

Qısamüddətli qruplar: Bu qruplar bir neçə həftə və ya ay kimi məhdud müddət ərzində görüşür. Qısamüddətli qruplar konkret məsələlərin həlli və ya böhrana müdaxilənin təmin edilməsi üçün faydalıdır. Onlar tez-tez bacarıqların inkişafı, böhranın sabitləşməsi və ya emosional dəstək kimi ani məqsədlərə nail olmağa yönəldilir.

Uzunmüddətli qruplar: Uzunmüddətli qruplar uzun müddətə malikdir, bəzən bir neçə ay və ya ili əhatə edir. Bu qruplar davam edən terapiya, xroniki xəstəliklərdən sağalma və ya icma inkişafı layihələri kimi mürəkkəb və xroniki məsələlərin həlli üçün faydalıdır. Uzunmüddətli qruplar daha dərin araşdırmalara, əlaqələrin qurulmasına və davamlı dəyişikliklərə imkan verir.

Sosial işdə əhəmiyyəti:

Müdaxilələrin uyğunlaşdırılması: Qrup ölçüsünün, tərkibinin və müddətinin əhəmiyyətini anlamaq sosial işçilərə öz müdaxilələrini klientlərini və ya icmalarının unikal ehtiyaclarına uyğunlaşdırmağa imkan verir. Bu fərdiləşdirmə sosial iş təcrübəsinin effektivliyini artırır.

Güvən yaratmaq: Qrup ölçüsü və tərkibi qrup daxilində etibar və təhlükəsizlik səviyyəsinə təsir göstərir. Sosial işçilər iştirakçıların öz təcrübələrini bölüşmək və məqsədlərinə doğru işləmək üçün rahat hiss etdikləri bir mühit yaratmalıdırlar.

Nəticələrin Planlaşdırılması: Qrup müddətinin seçimi müdaxilənin məqsədləri və gözlənilən nəticələri ilə sıx bağlıdır. Qısa müddətli qruplar təcili yardıma diqqət yetirə bilər, uzunmüddətli qruplar isə davamlı dəyişiklik və şəxsi inkişafa yönələ bilər.

Resursların Bölgüsü: Qrupun ölçüsü və müdaxilənin müddəti resurs bölgüsünə, o cümlədən işçilərin vaxtı, obyektlər və materiallara təsir göstərir. Sosial işçilər mövcud resursları nəzərdə tutulan təsirlə balanslaşdırmalıdırlar.

İdarəetmə Dinamikası: Sosial işçilər qrupun ölçüsü və tərkibinə görə əhəmiyyətli dərəcədə dəyişə bilən qrup dinamikasını idarə etməkdə bacarıqlı olmalıdırlar. Bura münəqqişlərin həlli, inklüzivliyin təşviq edilməsi və bütün üzvlərin iştirak etmək imkanının təmin edilməsi daxildir. Nəticə olaraq, qrupun ölçüsü, tərkibi və müddəti sosial iş praktikasında vacib mülahizələrdir. Bu amilləri düşünülmüş şəkildə qiymətləndirərək və seçərək, sosial işçilər fərdlərin, ailələrin və icmaların ehtiyaclarını effektiv şəkildə qarşılayan müdaxilələr və dəstək sistemləri yarada, nəticədə müsbət dəyişiklik və rifahı təşviq edə bilərlər.

Qrupda Fasilitasiya Bacarıqları

Aktiv dinləmə, empatiya və rəy daxil olmaqla, əsas asanlaşdırma bacarıqlarının inkişafı. Effektiv qrup yardımı terapiya qrupları, dəstək qrupları, icma inkişafı təşəbbüsləri və seminarlar daxil olmaqla müxtəlif qrup şəraitlərində dəstəkləyici və məhsuldar mühit yaratmaq üçün vacibdir. Fasilitatorlar qrup

proseslərinin idarə olunmasında, fəal iştirakın təmin edilməsində və qrup üzvləri arasında inam və təhlükəsizlik hissinin formalaşmasında mühüm rol oynayırlar. Üç əsas asanlaşdırma bacarığı xüsusilə vacibdir: aktiv dinləmə, empatiya və rəy.

Aktiv dinləmə: Aktiv dinləmə danışanın həm verbal, həm də qeyri-verbal olmayan dedikləri ilə tam məşğul olmağı əhatə edən əsas asanlaşdırma bacarığıdır. Bu, sadəcə sözləri eşitməkdən kənara çıxır; o, fasilitatordan tələb edir:

Diqqət yetirin: Fasilitator diqqətini danışanla əlaqələndirməli, göz təması qurmali, başını tərpətməli və maraq və diqqəti çatdırmaq üçün digər şifahi olmayan işarələrdən istifadə etməlidir.

Sözünü kəsməkdən çəkinin: Söz kəsmək danışanın gedişatını poza və açıq ünsiyyətə mane ola bilər. Fasilitatorlar sözünü kəsmək istəyinə qarşı durmalı və cavab vermədən əvvəl nətiqin sözünü bitirməsinə icazə verməlidirlər.

Parafraz və əks etdirin: Aktiv dinləmə danışanın dediklərini ümumiləşdirməyi və əks etdirməyi əhatə edir. Bu, nəinki anlayış nümayiş etdirir, həm də aydınlaşdırma imkanı verir. **Aydınlaşdırıcı suallar verin:** Fasilitatorlar danışanın fikirlərini və hisslərini daha dərinədən öyrənmək üçün açıq tipli suallar verməlidirlər, onları öz təcrübələrini daha dolğun araşdırmağa təşviq etməlidirlər.

Aktiv dinləmə qrup üzvlərinin özlərini eşitdiklərini və dəyərli olduqlarını hiss etmələrinə kömək edir, qrup daxilində inam və əlaqəni artırır. O, həmçinin fasilitatora qrup dinamikası və fərdi ehtiyacları daha dərinədən başa düşməyə imkan verir.

2. Empatiya:

Empatiya başqalarının hisslərini və perspektivlərini anlamaq və bölüşmək bacarığıdır. Qrup asanlaşdırmasında empatiya dəstəkləyici və qayğıkeş atmosfer yaratmaq üçün çox vacibdir. Fasilitatorlar empatiya inkişaf etdirə bilər:

Hissləri təsdiqləmək: Qrup üzvlərinin ifadə etdiyi duyğuları mühakimə etmədən qəbul etmək və təsdiqləmək. Məsələn, "Deyəsən, özünü həqiqətən məyus hiss edirsiniz və bu tamamilə başa düşüləndir."

Reflektiv ifadələrdən istifadə: Anlayışı çatdırmaq üçün qrup üzvləri tərəfindən paylaşılan duyğuları və təcrübələri əks etdirmək. Məsələn, "Mən bu vəziyyətin sizin üçün nə qədər çətin olduğunu təsəvvür edə bilərəm."

Mühakimə etməmək: fərdlərin tənqid və ya rədd edilmə qorxusu olmadan öz düşüncələrini və emosiyalarını bölüşmək üçün təhlükəsiz hiss etdiyi qeyri-mühakimə məkanı yaratmaq. Empatiya qrup daxilində əlaqə və güvən hissi yaradır, üzvlərə dəstək və başa düşüldüyünü hiss etməyə imkan verir. O, həmçinin qrup tərəqqisi üçün vacib olan açıq və dürüst ünsiyyəti təşviq edir.

3. Əlaqə:

Geridönüş (rəy) qrup üzvlərinə konstruktiv və dəstəkləyici şəkildə məlumat təqdim etməyi əhatə edən mühüm asanlaşdırma bacarığıdır. Fasilitatorlar geridönüş təklif etməlidirlər:

Spesifik: Əlaqə spesifik olmalı və müşahidə edilə bilən davranışlara və ya ifadələrə yönəldilməlidir. Məsələn, "Təcrübənizi paylaşdığınız zaman digər qrup üzvlərinin daha çox məşğul olduğunu gördüm."

Vaxtında: Qrup qarşılıqlı əlaqəsi zamanı və ya qısa müddət sonra geribildirimi vaxtında təqdim etmək üzvlərə rəyi öz hərəkətləri ilə əlaqələndirməyə kömək edir.

Balanslaşdırılmış: Rəy balanslaşdırılmış olmalı, həm güclü tərəfləri, həm də təkmilləşdirilməli olan sahələri vurğulamalıdır. O, hörmətli və təhdidsiz şəkildə çatdırılmalıdır.

Məqsəd yönümlü: Rəylər qrupun məqsəd və vəzifələri ilə əlaqəli olmalıdır, üzvlərə onların hərəkətlərinin qrupun tərəqqisinə necə təsir etdiyini anlamağa kömək etməlidir. Fasilitatorlar həmçinin qrup üzvlərini bir-birlərinə rəy bildirməyə, həmyaşıdların dəstəyini və öyrənilməsinə təşviq edə bilərlər.

Nəticə etibarilə, aktiv dinləmə, empatiya və əks əlaqə də daxil olmaqla, əsas fasilitasiya bacarıqlarının inkişafı qrupların effektiv fəaliyyəti üçün vacibdir. Bu bacarıqlar üzvlərin eşitdiklərini, başa düşüldüklərini və paylaşdıqları məqsədlərə doğru birlikdə işləmək üçün gücləndiklərini hiss etdikləri dəstəkləyici, hörmətli və məhsuldar qrup mühiti yaratmağa kömək edir. Bu bacarıqlara yiyələnən fasilitatorlar qrupları mənalı və müsbət nəticələrə doğru istiqamətləndirmək üçün daha yaxşı təchiz olunmuşdur.

Qrup dinamikasını gücləndirmək üçün effektiv verbal və qeyri-verbal ünsiyyətdən istifadə.

Qrupda fasilitasiya bacarıqları sosial işçilər və fasilitatorlar üçün qrup daxilində əlverişli və məhsuldar mühit yaratmaq üçün vacibdir. Effektiv ünsiyyət, həm verbal, həm də qeyri-verbal, qrup dinamikasının gücləndirilməsində həlledici rol oynayır. Gəlin bu aspekti daha ətraflı araşdıraq və əhəmiyyətini əsaslandırmaq üçün misallar verək:

Aktiv dinləmə: Verbal Ünsiyyət: Effektiv qrup fasilitatoru hər bir qrup üzvünün dediklərinə fəal şəkildə qulaq asır, onların məşğul olduqlarını göstərmək üçün şifahi işarələr verir. Məsələn, "səni eşidirəm" və ya "bu barədə mənə ətraflı məlumat verə bilərsinizmi?"

Qeyri-verbal Ünsiyyət: Qeyri-verbal olaraq fasilitator danışanla göz təması saxlayır, razılışaraq başını yelləyir və qəbul ediciliyi çatdırmaq üçün açıq bədən dilindən istifadə edir. Onlar sözünü kəsməkdən çəkinirlər və qrup üzvlərinə fikirlərini tam ifadə etməyə imkan verirlər.

Əsaslandırma: Aktiv dinləmə inamı artırır və üzvləri öz fikirlərini dürüst ifadə etməyə təşviq edir. Bu, onların təcrübələrini təsdiq edir və qrup daxilində hörmətli ünsiyyət mədəniyyətini təbliğ edir.

2. İştirakın həvəsləndirilməsi:

Verbal Ünsiyyət: Fasilitator bütün qrup üzvlərini cəlb etmək üçün şifahi təşviqdən istifadə edir. Məsələn, “Başqaları bu barədə nə düşünür?” deyə bilər. və ya “Başqa kimsə öz fikrini bölüşmək istərdimi?”

Qeyri-Verbal Ünsiyyət: Qeyri-verbal olaraq fasilitator daha sakit üzvlərlə göz teması qura, gülümsəyə və ya onların girişini dəvət etmək üçün jestlərdən istifadə edə bilər. Onlar heç kimin özünü laqeyd və ya kənar hiss etməməsini təmin edirlər.

Əsaslandırma: İştirakın həvəsləndirilməsi qrup daxilində bütün səs-lərin eşidilməsini və qiymətləndirilməsini təmin edir. O, dominant üzvlərin müzakirələri inhisara almasına mane olur və daha əhatəli bir atmosfer yaradır.

3. Ümumiləşdirmə və Aydınlaşdırma:

Verbal Ünsiyyət: Fasilitator tez-tez əsas məqamları ümumiləşdirir və hamının başa düşməsini təmin etmək üçün aydınlaşdırıcı suallar verir. Deyə bilərlər ki, “İcazə verin, mən bunu düzgün başa düşdüyümə dəqiqləşdirim...” və ya “Bunu daha ətraflı izah edə bilərsinizmi?”

Qeyri- Verbal ünsiyyət: Qeyri-verbal olaraq, aydınlıq axtararkən vacib məqamları vurğulamaq və göz temasını saxlamaq üçün əl jestlərindən istifadə edə bilərlər. Onların bədən dili fəal şəkildə söhbətə qoşulduqlarını göstərir.

Əsaslandırma: Ümumiləşdirmə və aydınlaşdırma qrup daxilində anlaşılmaqların və münaqişələrin qarşısını almağa kömək edir. Aydınlığı təşviq edir və hamının eyni səhifədə olmasını təmin edir.

4. Münaqişənin idarə edilməsi:

Verbal Ünsiyyət: Münaqişələrin yarandığı situasiyalarda fasilitator vasitəçilik etmək və gərginliyi azaltmaq üçün şifahi bacarıqlardan istifadə edir. Məsələn, “Gəlin bir addım geri çəkilib bir-birimizin düşüncələrini anlamağa çalışsaq” və ya “Ortaq dil tapmaq üçün nə edə bilərik?”

Qeyri- Verbal ünsiyyət: Qeyri-verbal olaraq, onlar sakit qalırlar, açıq bədən dilini saxlayırlar və sakit bir səs tonu istifadə edirlər. Onlar ətraf mühitin üzvlərin narahatlıqlarını ifadə etmələri üçün təhlükəsiz hiss etmələrini təmin edirlər.

Əsaslandırma: Münaqişə qrup dinamikasının təbii hissəsidir və effektiv ünsiyyət mübahisələrin konstruktiv həlli üçün həyati əhəmiyyət kəsb edir. Fasilitatorun yanaşması qrup daxilində gərginliyi ya artırır, ya da azaldır.

5. Empatiya və Dəstək:

Verbal Ünsiyyət: Fasilitator mübarizə aparən üzvlərə empatiya və dəstək ifadə etmək üçün şifahi işarələrdən istifadə edir. Məsələn, “Təsəvvür edə bilirəm ki, bu, həqiqətən də çətin olmalıdır” və ya “Sən belə hiss etməkdə tək deyilsən” deyə bilər.

Qeyri- Verbal ünsiyyət: Qeyri-verbal olaraq, onlar şəfqətli səs tonu, lazım

olduqda yumşaq toxunuşlar və təsəlliverici bir varlığı qorumaqla empatiya bildirirlər.

Əsaslandırma: Empatiya və dəstəyin ifadə edilməsi üzvlərin özlərini başa düşüldüklərini və dəyərli olduqlarını hiss etmələrinə kömək edir, onların öz təcrübələrini açmaq və bölüşmək ehtimalı daha yüksək olduğu bir mühit yaradır.

Xülasə, effektiv şifahi və şifahi olmayan ünsiyyət qruplarının uğurlu fəaliyyətinin əsasını təşkil edir. O, inam yaradır, iştiraka həvəsləndirir, anlaşılmazlıqların qarşısını alır, münaqişələri idarə edir, empatiya və dəstəyi artırır. Bu ünsiyyət üsulları vasitəsilə bacarıqlı fasilitator qrup dinamikasını gücləndirə, müsbət və inklüziv atmosferi təşviq edə və nəticədə qrupa məqsədlərinə çatmasına kömək edə bilər.

Bölmə VII: Reabilitasiya Prosesində Sosial İşçilərin Rolu

1.Uzunmüddətli bərpa

1.1.Reabilitasiyaya inteqrasiya olunmuş yanaşmalar

Fəlakətlərdən və böhranlardan uzunmüddətli bərpa təsirə məruz qalmış icmaların müxtəlif ehtiyaclarına cavab verən reabilitasiyaya hərtərəfli və inteqrasiya olunmuş yanaşma tələb edir. Sosial işçilər bu prosesdə həlledici rol oynayır, bərpa səylərinin vahid və davamlı olmasını təmin etmək üçün vasitəçi və vəkil kimi çıxış edirlər.

Reabilitasiyaya inteqrasiya olunmuş yanaşmalar fərdlərə və icmalara həyatlarını yenidən qurmağa kömək etmək üçün fiziki, psixoloji, sosial və iqtisadi dəstəyi birləşdirməyi nəzərdə tutur. Sosial işçilər bu hərtərəfli bərpa planlarını hazırlamaq və həyata keçirmək üçün müxtəlif maraqlı tərəflərlə, o cümlədən dövlət qurumları, qeyri-hökumət təşkilatları (QHT), səhiyyə təminatçıları və icma liderləri ilə əməkdaşlıq etməlidirlər.

Fiziki reabilitasiya infrastrukturun bərpasına və səhiyyə, təhsil, su və kanalizasiya kimi əsas xidmətlərə çıxışın təmin edilməsinə diqqət yetirir. Sosial işçilər əlilliyi olan insanlar, qocalar və uşaqlar da daxil olmaqla, həssas əhalinin ehtiyaclarını nəzərə alan inklüziv yenidənqurma səylərini müdafiə edə bilirlər. İnfrastrukturun əlçatan və dayanıqlı olmasını təmin etməklə sosial işçilər bütün icma üzvləri üçün daha ədalətli və davamlı mühitin yaradılmasına töhfə verirlər.

Psixoloji reabilitasiya fəlakətlərdən zərər çəkmiş şəxslərin psixi sağlamlığına və emosional rifahına müraciət edir. Sosial işçilər fərdlərə travma və itki ilə mübarizə aparmağa kömək etmək üçün məsləhət, dəstək qrupları və digər terapevtik müdaxilələrin təmin edilməsində əsas rol oynayırlar. Bu dəstək davamlılığı inkişaf etdirmək və fərdlərin normalliq və məqsəd hissini bərpa etmək imkanı vermək üçün vacibdir.

İqtisadi reabilitasiya uzunmüddətli bərpanın digər mühüm komponentidir. Sosial işçilər fərdlərə iqtisadi sabitliklərini bərpa etməyə kömək etmək üçün yaşayış imkanlarına, peşə təhsilinə və maliyyə yardımına çıxışı asanlaşdırmağa bilər. Kiçik biznesin inkişafını dəstəkləməklə, iş yerlərinin yaradılmasını təşviq etməklə və ədalətli əmək təcrübələrini müdafiə etməklə sosial işçilər təsirə məruz qalmış icmaların iqtisadi bərpasına töhfə verirlər.

Sosial reabilitasiya sosial şəbəkələrin və icma birliyinin yenidən qurulmasına diqqət yetirir. Sosial işçilər icma tədbirləri təşkil edərək, qrup fəaliyyətlərini və sosial qarşılıqlı əlaqə və həmrəyliyi təşviq edən digər təşəbbüsləri dəstəkləyə bilər. Cəmiyyət və aidiyyət hissini inkişaf etdirməklə, sosial işçilər fərdlərə təcrid hissələrini aradan qaldırmağa və cəmiyyətin sosial quruluşunu gücləndirməyə kömək edir.

Reabilitasiyaya inteqrasiya olunmuş yanaşma həmçinin bərpa səylərinin effektiv olmasını və cəmiyyətin dəyişən ehtiyaclarına cavab verməsini təmin etmək üçün davamlı monitorinq və qiymətləndirmə tələb edir. Sosial işçilər qiymətləndirmələr aparaq, rəy toplaya və əldə edilmiş anlayışlara əsaslanaraq bərpa planlarına düzəlişlər etmək üçün vəkillik edə bilərlər. Bu təkrarlanan proses uzunmüddətli bərpa səylərinin davamlı olmasını və cəmiyyətin inkişaf edən ehtiyaclarına uyğun olmasını təmin etməyə kömək edir.

Xülasə, reabilitasiyaya inteqrasiya olunmuş yanaşmalar fəlakətlərdən və böhranlardan uzunmüddətli bərpa üçün vacibdir. Sosial işçilər fiziki, psixoloji, sosial və iqtisadi ehtiyacları qarşılayan hərtərəfli bərpa səylərinin əlaqələndirilməsi və təbliğində mühüm rol oynayırlar. Əməkdaşlığı təşviq etməklə, inklüzivliyi təşviq etməklə və davamlı qiymətləndirməni təmin etməklə sosial işçilər davamlı və inkişaf edən icmaların yaradılmasına töhfə verirlər.

Keys 1: Reabilitasiyaya inteqrasiya olunmuş yanaşmalar

Təsvir:

Güclü zəlzələ dağlıq ərazidə baş verir və evlərin, infrastrukturun və yaşayış vasitələrinin geniş şəkildə dağılmasına səbəb olur. Yerli əhali müxtəlifdir; yerli icmalar, qadınların rəhbərlik etdiyi ev təsərrüfatları və yaşlı fərdlər sonradan unikal problemlərlə üzləşirlər.

Sosial İş Müdaxiləsi:

Fəlakətlərin bərpası sahəsində təcrübəsi olan təcrübəli sosial işçi Məryəmə uzunmüddətli reabilitasiya səylərinə rəhbərlik etmək tapşırılıb. Onun missiyası təsir məruz qalan əhəlinin fiziki, psixoloji, sosial və iqtisadi ehtiyaclarına cavab verən inteqrasiya olunmuş yanaşmanı həyata keçirməkdir.

Atılan addımlar:

Fiziki Reabilitasiya:

Məryəm evləri və kritik infrastrukturunu yenidən qurmaq üçün dövlət qurumları, QHT-lər və yerli inşaatçılarla əməkdaşlıq edir. O, əlçatanlığa və dayanıqlığa diqqət yetirərək yenidənqurma səylərinin əhatəli olmasını təmin edir.

O, yerli iqtisadiyyatı və mədəni təcrübələri dəstəkləmək üçün yerli materiallardan və işçi qüvvəsindən istifadənin tərəfdarıdır. Bu yanaşma nəinki yenidənqurma prosesini sürətləndirir, həm də cəmiyyəti gücləndirir.

Psixoloji Reabilitasiya:

Məryəm fərdi məsləhət, qrup terapiyası və art terapiya da daxil olmaqla psixoloji dəstək təklif edən icma mərkəzləri yaradır. Bu mərkəzlərdə təlim keçmiş psixi sağlamlıq mütəxəssisləri və könüllülər çalışır.

O, stressin idarə edilməsi, travmanın bərpası və davamlılığın artırılması üzrə seminarlar təşkil edir. Bu sessiyalar sakinlərə təcrübələrini gözdən keçirməyə və mübarizə strategiyalarını inkişaf etdirməyə kömək etmək üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Sosial Reabilitasiya:

Məryəm ictimai birliyi bərpa etmək və icma bağlarını gücləndirmək üçün icma tədbirlərini və fəaliyyətlərini asanlaşdırır. Bu tədbirlərə mədəni şənliklər, idman tədbirləri və ümumi yeməklər daxildir.

O, qadınlar, yaşlılar və gənclər kimi müxtəlif demoqrafik qruplar üçün dəstək qruplarının formalaşmasına kömək edir, hər bir qrupun xüsusi ehtiyaclarının və təcrübələrinin nəzərə alınmasını təmin edir.

İqtisadi Reabilitasiya:

Məryəm peşə təhsili mərkəzləri və yerli bizneslərlə əməkdaşlıq edərək iş təlimi və məşğulluq imkanlarını təmin edir. O, tələb olunan və yerli iqtisadiyyata töhfə verə biləcək bacarıqlara diqqət yetirir.

O, kiçik biznesin inkişafı və sahibkarlığın dəstəklənməsi üçün mikromaliyyə proqramları və kooperativlərin yaradılmasına kömək edir. Bu proqramlar maliyyə savadlılığı üzrə təlim və aşağı faizli kreditlərə çıxış təklif edir.

İstifadə olunan nəzəri və praktiki üsullar:

Güclü tərəflərə əsaslanan yanaşma: Bərpa və dayanıqlılığı dəstəkləmək üçün cəmiyyətin mövcud güclü tərəflərindən və resurslarından istifadə etməyə yönəldilmişdir.

Travma məlumatlı qayğı: Bütün müdaxilələrin icma üzvlərinin yaşadığı travmaya qarşı həssas olmasını və sağalmanı təşviq etməsini təmin edir.

İştirakçı Fəaliyyət Araşdırması: İcma üzvlərinin ehtiyaclarının müəyyən edilməsi, həll yollarının işlənib hazırlanması və nəticələrin qiymətləndirilməsi ilə məşğul olur.

Ekoloji Model: Fərdi, münasibətlər arası, icma və sosial amillər daxil olmaqla,

bərpaya təsirin çoxsaylı səviyyələri nəzərə alınır.

Nəticə:

Məryəmin inteqrasiya olunmuş yaşaması hərtərəfli və davamlı bərpaya gətirib çıxarır. İcma öz fiziki infrastrukturunu uğurla yenidən qurur, sakinlər isə travmadan sağalmaq üçün lazım olan psixoloji və sosial dəstəyi alırlar. İqtisadi təşəbbüslər cəmiyyətin ümumi dayanıqlığına və rifahına töhfə verərək dolanışıq vasitələrini bərpa etməyə kömək edir. Məryəmin yaşamasının əməkdaşlıq və inklüziv xarakteri bütün səsələrin eşidilməsini və bütün ehtiyacların ödənilməsini təmin edir.

1.2.Psixoloji Reabilitasiya

Psixoloji reabilitasiya fəlakətlər və böhranlardan təsirlənən şəxslərin psixi sağlamlığına və emosional rifahına diqqət yetirən uzunmüddətli bərpa prosesinin kritik aspektidir. Sosial işçilər travma və itki ilə üzləşmiş şəxslər üçün psixoloji dəstəyin təmin edilməsində və sağalma prosesinin asanlaşdırılmasında mühüm rol oynayırlar.

Fəlakətlərin psixi sağlamlığa təsiri dərin və uzunmüddətli ola bilər. Fərdlər narahatlıq, depressiya, kədər və post-travmatik stress pozuntusu (PTSP) daxil olmaqla bir sıra emosional reaksiyalarla qarşılaşa bilər. Sosial işçilər həm təcili böhran müdaxiləsi, həm də davamlı terapevtik dəstəyi təmin edərək, bu problemləri effektiv şəkildə həll etmək üçün bilik və bacarıqlarla təchiz edilməlidir.

Psixoloji reabilitasiyada sosial işçilərin əsas vəzifələrindən biri psixi sağlamlıq dəstəyinə ehtiyacı olan şəxsləri müəyyən etmək üçün qiymətləndirmələr aparmaqdır. Bu, travma, depressiya və digər psixi sağlamlıq vəziyyətlərinin əlamətlərinin yoxlanılmasını, həmçinin icma üzvlərinin ümumi emosional rifahının qiymətləndirilməsini əhatə edir. Bu qiymətləndirmələrə əsasən, sosial işçilər hər bir insanın xüsusi ehtiyaclarına cavab verən fərdiləşdirilmiş qayğı planları hazırlaya bilərlər.

Konsultasiya və psixoterapiya psixoloji reabilitasiyanın əsas komponentləridir. Sosial işçilər müştərilərə təcrübələrini emaldan keçirmək, mübarizə strategiyalarını inkişaf etdirmək və emosional sağalma istiqamətində irəliləmək üçün fərdi terapiya seansları təmin edə bilər. Qrup terapiyası və dəstək qrupları da dəyərlidir, fərdlərə oxşar təcrübələri olan başqaları ilə əlaqə qurmaq imkanı təklif edir və icma və qarşılıqlı dəstək hissi verir.

Birbaşa terapeutik müdaxilələrə əlavə olaraq, sosial işçilər digər psixi sağlamlıq resurslarına və xidmətlərinə çıxışı asanlaşdırmağa bilərlər. Bura psixiatrlara, psixoloqlara və digər psixi sağlamlıq mütəxəssislərinə müraciətlər, habelə səhiyyə təminatçıları və icma təşkilatları ilə qayğının əlaqələndirilməsi daxil ola bilər. Kliyətlər və daha geniş psixi sağlamlıq sistemi arasında körpü rolunu oynayan sosial işçilər fərdlərin hərtərəfli və inteqrasiya olunmuş qayğı almasını təmin edir.

Dayanıqlılığın və özünə qulluğun təşviqi psixoloji reabilitasiyanın digər mühüm aspektidir. Sosial işçilər fərdlərin emosional rifahını artırmaq üçün stress idarə etmə üsulları, aqahlıq (mindfulness) təcrübələri və digər strategiyalar haqqında maarifləndirə bilər. Fərdlərin psixi sağlamlılıqlarında fəal rol oynamağa imkan vermək, bərpa üçün çox vacib olan özünü idarə etmə və muxtariyyət hissini inkişaf etdirə bilər.

İcma əsaslı müdaxilələr fəlakətlərdən təsirlənən icmaların məruz qaldığı kollektiv travmanın aradan qaldırılması üçün də vacibdir. Sosial işçilər cəmiyyətə şəfa tədbirləri, mədəni fəaliyyətlər və sosial birliyi və kollektiv möhkəmliyi təşviq edən digər təşəbbüslər təşkil edə bilər. Dəstəkləyici icma mühiti yaratmaqla, sosial işçilər fərdlərə bağlılıq və dəyərli hiss etmələrinə kömək edir ki, bu da onların psixoloji bərpasını əhəmiyyətli dərəcədə artırır.

Xülasə, psixoloji reabilitasiya fəlakətlərdən zərər çəkmiş şəxslərin psixi sağlamlığı və emosional rifahı ilə bağlı uzunmüddətli bərpanın mühüm tərkib hissəsidir. Sosial işçilər qiymətləndirmələrin, məsləhətlərin və psixi sağlamlıq resurslarına çıxışın təmin edilməsində, eləcə də davamlılığın və icma əsaslı müalicənin təşviqində mühüm rol oynayır. Fərdlərin və icmaların psixoloji ehtiyaclarını həll etməklə, sosial işçilər böhranlardan təsirlənənlərin ümumi dayanıqlılığına və bərpasına töhfə verirlər.

Keys 2: Psixoloji Reabilitasiya

Təsvir:

Sahil şəhəri böyük sunami ilə vurulur, nəticədə əhəmiyyətli insan tələfatı və geniş dağıntılar baş verir. Sağ qalanlar, o cümlədən uşaqlar, böyüklər və qocalar, narahatlıq, depressiya və post-travmatik stress pozuntusu (PTSP) daxil olmaqla dərin psixoloji sıxıntı yaşayırlar.

Sosial İş Müdaxiləsi:

Psixi sağlamlıq üzrə ixtisaslaşmış sosial işçi Cavid təsirə məruz qalan əhalinin psixoloji ehtiyaclarını həll etmək üçün təyin edilir. Onun diqqəti uzunmüddətli sağalmanı təşviq etmək üçün təcili böhran müdaxiləsi və davamlı terapevtik dəstəyi təmin etməkdir.

Atılan addımlar:

Qiymətləndirmə:

Cavid psixi sağlamlıq dəstəyinə ehtiyacı olan şəxsləri müəyyən etmək üçün icma səviyyəsində hərtərəfli qiymətləndirmə aparır. O, travma, depressiya və narahatlıq əlamətlərini qiymətləndirmək üçün standartlaşdırılmış müayinə vasitələrindən istifadə edir.

O, qiymətləndirmənin əhalinin bütün təbəqələrinə, o cümlədən təcrid olunmuş və əlçatmaz qruplara çatmasını təmin etmək üçün yerli liderlərlə işləyir.

Konsultasiya və Terapiya:

Cavid kliyentlərə təcrübələrini emal etməyə və mübarizə strategiyalarını inkişaf etdirməyə kömək etmək üçün fərdi terapiya seansları təmin edən psixi sağlamlıq klinikası yaradır. O, Koqnitiv Davranış Terapiyası (CBT) və Göz Hərəkətinin Həssaslaşdırılması və Yenidən Emalı (EMDR) kimi sübuta əsaslanan terapevtik üsullardan istifadə edir.

O, qrup terapiyası seansları və dəstək qrupları təşkil edir, burada sağ qalanlar oxşar təcrübələri olan başqaları ilə əlaqə saxlaya bilərlər. Bu qruplar birlik və qarşılıqlı dəstək hissini inkişaf etdirir.

Resurslara giriş:

Cavid psixiatrik qayğıya və dərmanlara çıxışı genişləndirmək üçün yerli psixi sağlamlıq mütəxəssisləri ilə əməkdaşlıq edir. O, həm fiziki, həm də psixi sağlamlıq ehtiyacları olan müştəriləri inteqrasiya olunmuş qayğını təmin etmək üçün səhiyyə təminatçıları ilə əlaqələndirir.

O, qayğının davamlılığını təmin edərək, ağır psixi sağlamlıq vəziyyəti olanlar üçün ixtisaslaşdırılmış xidmətlərə müraciət edir.

Dözümlülüğün təşviqi:

Cavid dözümlülük, özünə qayğı, ağıllıq (mindfulness), rahatlama məşqləri və stressin idarə edilməsi kimi tədris üsulları üzrə seminarlar keçirir. Bu seminarlar fərdlərə onların sağalmasında fəal rol oynamağa imkan vermək üçün nəzərdə tutulub.

O, psixi sağlamlıq problemlərinin tanınması və həlli üzrə maarifləndirici materiallar yaradır, onları cəmiyyətdə geniş şəkildə yayır.

İcma əsaslı müdaxilələr:

Cavid ictimai birliyi və kollektiv möhkəmliyi təşviq edən icma yaxşılaşdırma tədbirləri, mədəni fəaliyyətlər və digər təşəbbüslər təşkil edir. Bu fəaliyyətlər sakinlərin bir-biriləri ilə əlaqədə və dəyərli olduqlarını hiss etməyə kömək edir, onların psixoloji bərpasını artırır.

O, icma liderlərini və üzvlərini bu müdaxilələrin layihələndirilməsi və həyata keçirilməsinə cəlb edir, mədəni aktuallığı və icma mülkiyyətini təmin edir.

İstifadə olunan nəzəri və praktiki üsullar:

Travma Məlumatlı Qayğı: Bütün xidmətlərin sağ qalanların yaşadığı travmaya həssas olmasını və sağalmanı təşviq etməsini təmin edir.

Güclü Tərəflərə Əsaslanan Yanaşma: Bərpanı dəstəkləmək üçün cəmiyyətin mövcud güclü tərəflərindən və resurslarından istifadə etməyə yönəldilmişdir.

Ekoloji Model: Psixi sağlamlığa fərdi, münasibətlər arası, icma və sosial amillər daxil olmaqla, çoxsaylı təsir səviyyələri nəzərə alınır.

Dözümlülük Nəzəriyyəsi: Fərdlərdə və icmalarda davamlılıq və uyğunlaşma qabiliyyətlərinin inkişafını vurğulayır.

Nəticə:

Cavidin hərtərəfli psixi sağlamlıq müdaxilələri təsirlənmiş əhalinin psixoloji rifahında əhəmiyyətli irəliləyişlərə səbəb olur. Fərdlər simptomlarını idarə etmək və sağalma prosesinə başlamaq üçün lazım olan dəstəyi alırlar. İcmanın davamlılığı təhsil və kollektiv müalicə fəaliyyəti ilə gücləndirilir. Əməkdaşlıq yanaşması psixi sağlamlıq xidmətlərinin daha geniş bərpa səylərinə inteqrasiya olunmasını təmin edir, vahid və davamlı bərpanı təşviq edir.

2. İcma Düzümlülüyünün qurulması

2.1.İcma Şəbəkələrinin Gücləndirilməsi

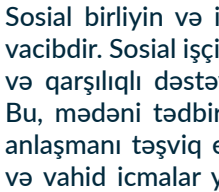
Fəlakətlərə və böhranlara hazırlaşmaq, onlara cavab vermək və onlardan sağalmaq üçün icmanın dayanıqlığının yaradılması vacibdir. Güclü icma şəbəkələri möhkəmliyin əsasını təşkil edir, icmalara bir-birini dəstəkləməyə, resursları paylaşmağa və çətinliklərin öhdəsindən gəlmək üçün birgə işləməyə imkan verir. Sosial işçilər bu şəbəkələrin gücləndirilməsində, əlaqələrin qorunmasında və icmaların davamlılıq potensialının artırılmasında mühüm rol oynayırlar.

İcma şəbəkələri qarşılıqlı əlaqədə olan və bir-birini dəstəkləyən fərdlərdən, ailələrdən, təşkilatlardan və institutlardan ibarətdir. Bu şəbəkələrə QHT-lər, dövlət qurumları və inanca əsaslanan qruplar kimi rəsmi təşkilatlar, eləcə də məhəllə birlikləri, sosial klublar və həmyaşıdlara dəstək qrupları kimi qeyri-rəsmi şəbəkələr daxil ola bilər. Sosial işçilər hər bir komponentin cəmiyyətə gətirdiyi güclü tərəfləri və resursları tanıyaraq bu şəbəkələri müəyyən etməyə və xəritələşdirməyə kömək edə bilər.

İcma şəbəkələrinin gücləndirilməsi müxtəlif maraqlı tərəflər arasında əməkdaşlığın və koordinasiyanın təşviqini nəzərdə tutur. Sosial işçilər ümumi məqsədlərə doğru işləmək üçün müxtəlif qrupları bir araya gətirərək tərəfdaşlıq və ittifaqları asanlaşdırabilir. Bu, icma üzvlərinin öz təcrübələrini bölüşə, ehtiyacları müəyyən edə və davamlılıq üçün birgə strategiyalar hazırlaya biləcəyi görüşlər, seminarlar və digər tədbirlərin təşkilini əhatə edə bilər.

İcma liderlərinin səlahiyyətləndirilməsi icma şəbəkələrini gücləndirmək üçün başqa mühüm strategiyadır. Sosial işçilər icma liderlərinə təlim və dəstək göstərərək, onlara icmalarını səfərbər etmək və ehtiyaclarını müdafiə etmək üçün lazım olan bacarıq və bilikləri inkişaf etdirməyə kömək edə bilər. İcma liderlərinin potensialını artırmaqla, sosial işçilər icmaların böhran dövrlərində onlara rəhbərlik edə biləcək güclü və effektiv liderliyə malik olmasını təmin edirlər.

Sosial işçilər, həmçinin davamlılığı təşviq edən icma əsaslı təşkilatların və təşəbbüslərin inkişafına dəstək verə bilərlər. Bura yerli fəlakətlərə hazırlıq komitələrinin, könüllü qrupların və qarşılıqlı yardım şəbəkələrinin yaradılması və ya gücləndirilməsi daxil ola bilər. İcmanın rəhbərlik etdiyi təşəbbüsləri təşviq etməklə, sosial işçilər icmalara öz möhkəmlik səylərinə sahib çıxmağa və gələcək çağırışlara cavab vermək üçün potensiallarını gücləndirməyə imkan verir.

Sosial birliyin və inklüzivliyin təşviqi icma şəbəkələrini gücləndirmək üçün vacibdir. Sosial işçilər müxtəlif icma üzvlərini bir araya gətirən, aidiyyət hissini və qarşılıqlı dəstəyi gücləndirən fəaliyyət və proqramları asanlaşdıra bilər. Bu, mədəni tədbirlərin, icma qeyd etmələrinin və sosial qarşılıqlı əlaqə və anlaşmanı təşviq edən digər fəaliyyətlərin təşkilini əhatə edə bilər. Inklüziv və vahid icmalar yaratmaqla sosial işçilər davamlılıq üçün vacib olan sosial kapitalın qurulmasına kömək edir.

Xülasə, icma şəbəkələrinin gücləndirilməsi icma dayanıqlığının yaradılmasının mühüm aspektidir. Sosial işçilər əməkdaşlığı təşviq etmək, icma liderlərini gücləndirmək, icma əsaslı təşkilatları dəstəkləmək və sosial birliyi gücləndirməkdə əsas rol oynayırlar. İcmalar daxilində əlaqələri və resursları gücləndirməklə, sosial işçilər fəlakətlərə və böhranlara cavab vermək və onlardan sağalmaq üçün icmaların ümumi dayanıqlığına və imkanlarına töhfə verirlər.

Keys 3: İcma Şəbəkələrinin Gücləndirilməsi

Təsvir:

Orta Qərbdə kiçik bir şəhər bir sıra dağıdıcı tornadolara məruz qalır, nəticədə evlərə, infrastruktura və icma resurslarına böyük ziyan dəyir. İcma güclü qeyri-rəsmi şəbəkələrə malikdir, lakin fəlakətlərə hazırlıq və cavab tədbirləri üçün rəsmi strukturlara malik deyil.

Sosial İş Müdaxiləsi:

İcma təşkilatı və fəlakətlərə davamlılıq sahəsində təcrübəsi olan sosial işçi Leyla, şəhərin gələcək fəlakətlərə davamlılığını artırmaq üçün icma şəbəkələrini gücləndirməyə diqqət yetirir.

Atılan addımlar:

İcma şəbəkələrinin xəritələşdirilməsi:

Leyla mövcud formal və qeyri-rəsmi şəbəkələri müəyyən etmək üçün icma xəritəçəkmə məşqi keçirir. O, icma resursları, liderlik strukturları və sosial əlaqələr haqqında məlumat toplamaq üçün sorğular, müsahibələr və fokus qruplarından istifadə edir.

O, yerli bizneslər, inanc əsaslı qruplar və məhəllə birlikləri də daxil olmaqla, fəlakətlərə hazırlıq və cavab tədbirlərində rol oynaya biləcək əsas icma liderləri və təşkilatları müəyyən edir.

Əməkdaşlığın təşviqi:

Leyla müxtəlif maraqlı tərəfləri, o cümlədən yerli hökumət, QHT-lər və icma qruplarını bir araya gətirmək üçün görüşlər və seminarlar təşkil edir. Bu görüşlər maraqlı tərəflərə öz təcrübələrini bölüşmək, ehtiyacları müəyyən etmək və davamlılıq üçün birgə strategiyalar hazırlamaq üçün platforma təqdim edir.

O, müxtəlif sektorlardan olan nümayəndələrdən ibarət icma fəlakətlərə hazırlıq komitəsinin yaradılmasına kömək edir. Bu komitə hazırlıq tədbirlərinin əlaqələndirilməsinə və gələcək fəlakətlərə koordinasiya cavabının təmin edilməsinə cavabdehdir.

İcma Liderlərinin Gücləndirilməsi:

Leyla icma liderlərinə təlim və dəstək verir, onlara icmalarını səfərbər etmək və ehtiyaclarını müdafiə etmək üçün lazım olan bacarıq və bilikləri inkişaf etdirməyə kömək edir. Bu təlim fəlakətlərə hazırlıq, liderlik və təbliğat kimi

mövzuları əhatə edir.

Fəaliyyət planlarının hazırlanmasında və fəlakətlərə cavab vermək üçün resursların səfərbər edilməsində liderləri dəstəkləyir. Bu planlar cəmiyyətin spesifik ehtiyaclarına və imkanlarına uyğunlaşdırılır.

İcma əsaslı təşkilatlara dəstək:

Leyla davamlılığı təşviq edən yerli icma əsaslı təşkilatların yaradılmasına və ya gücləndirilməsinə kömək edir. Bura yerli fəlakətlərə hazırlıq komitələrinin, könüllü qrupların və qarşılıqlı yardım şəbəkələrinin yaradılması və ya təkmilləşdirilməsi daxil ola bilər.

O, təcili sığınacaq, qida paylanması və psixi sağlamlıq dəstəyi kimi icma ehtiyaclarını qarşılayan proqramların hazırlanmasında və həyata keçirilməsində bu təşkilatları dəstəkləyir.

Sosial Birlik və İnküzivliyin Təşviqi:

Leyla müxtəlif icma üzvlərini bir araya gətirən, aidiyyət hissini və qarşılıqlı dəstəyi gücləndirən fəaliyyət və proqramları asanlaşdırır. Bu, mədəni tədbirlərin, icmada əlamətdar günlərin qeyd edilməsinin və sosial qarşılıqlı əlaqə və anlaşmanı təşviq edən digər fəaliyyətlərin təşkilini əhatə edə bilər.

O, bütün icma fəaliyyətlərinin, xüsusən də təcrid olunmuş və həssas qruplar üçün əhatəli və əlçatan olmasını təmin edir. Buraya tərcümə xidmətlərinin göstərilməsi, əlilliyi olan şəxslərin yerləşdirilməsi və tədbirlərin əlçatan yerlərdə keçirilməsinin təmin edilməsi daxildir.

İstifadə olunan nəzəri və praktiki üsullar:

Resurs Əsaslı İcma İnkişafı: Bərpa və dayanıqlığı dəstəkləmək üçün cəmiyyətin mövcud güclü resurslarından istifadə edilməsi.

İştirakçı Fəaliyyət Araşdırması: İcma üzvlərini ehtiyacların müəyyən edilməsi, həll yollarının işlənilib hazırlanması və nəticələrin qiymətləndirilməsi ilə məşğul olur.

Ekoloji Model: Fərdi, münasibətlər arası, icma və sosial amillər də daxil olmaqla, icmanın davamlılığına təsirin çoxsaylı səviyyələri nəzərdən keçirilir.

Sosial Kapital Nəzəriyyəsi: Cəmiyyətin dayanıqlığını artırmaq üçün sosial şəbəkələrin və əlaqələrin qurulmasına və gücləndirilməsinə diqqət yetirilir.

Nəticə:

Leylanın səyləri daha güclü və daha əlaqələndirilmiş icma şəbəkələrinə səbəb olur. Qəsəbə gələcək fəlakətlərə daha yaxşı hazırlaşır, fəlakətlərə cavab və bərpa işlərini dəstəkləmək üçün rəsmi strukturlar mövcuddur. Sosial birlik

gücləndirilir və sakinlər daha çox bağlılıq və dəstək hiss edirlər. İnküziv yanaşma bütün icma üzvlərinin, o cümlədən təcrid olunmuş qrupların dayanıqlığın yaradılması səylərində iştirakını və onlardan faydalanmasını təmin edir.

2.2.Fəlakətlərə Hazırlıq Təhsili

Fəlakətlərə hazırlıq təhsili icmanın dayanıqlığının yaradılmasının vacib komponentidir. İcmaların üzləşdikləri risklər və fəlakətlərə hazırlaşmaq üçün ata biləcəkləri addımlar haqqında maarifləndirilməsi fərdlərə və icmalara özlərini və yaxınlarını qorumaq üçün fəal tədbirlər görməyə imkan verir. Sosial işçilər fəlakətlərə hazırlıq üzrə təhsilin verilməsində, məlumatın əlçatan, müvafiq və icra edilə bilən olmasını təmin etməkdə mühüm rol oynayır.

Fəlakətlərə hazırlıq təhsili baş verə biləcək fəlakətlərin növləri, potensial təsirlər və bu riskləri azaltmaq üçün fərdlərin və icmaların edə biləcəyi tədbirlər haqqında məlumatın verilməsini əhatə edir. Bu təhsil müxtəlif formalarda ola bilər; seminarlar, təlim sessiyaları, məlumat materialları və ictimai maarifləndirmə kampaniyaları. Sosial işçilər bu təhsil səylərini xidmət etdikləri icmaların xüsusi ehtiyaclarına və kontekstlərinə uyğunlaşdırı bilərlər.

Fəlakətlərə hazırlıq təhsilinin əsas məqsədlərindən biri hazır olmağın vacibliyi haqqında məlumatlılığı artırmaqdır. Sosial işçilər icma üzvlərini cəlb etmək və onları hazırlığa ciddi yanaşmağa təşviq etmək üçün müxtəlif strategiyalardan istifadə edə bilərlər. Bu, məlumatı daha əlaqəli və cəlbedici etmək üçün hekayə, simulyasiya və digər interaktiv metodlardan istifadəni əhatə edə bilər. Fəlakətə hazırlığı icma üzvlərinin gündəlik təcrübələri və qayğıları ilə əlaqələndirməklə, sosial işçilər fərdləri hərəkətə keçməyə həvəsləndirə bilər.

Praktik bacarıq və biliklərin təmin edilməsi fəlakətlərə hazırlıq təhsilinin digər vacib aspektidir. Sosial işçilər icma üzvlərinə fəvqəladə vəziyyət planlarının yaradılması, fəlakətlə mübarizə üçün təchizat dəstlərinin yığılması və əsas ilk yardım öyrənməyi aşılaya bilər. Bu bacarıqlar fərdlərin fəvqəladə vəziyyətdə effektiv cavab vermək qabiliyyətini əhəmiyyətli dərəcədə artırmağa bilər. Sosial işçilər həmçinin vacib sənədləri necə qorumaq, əmlakın təhlükəsizliyini təmin etmək və ailə və qonşularla ünsiyyət planlarını hazırlamaqla bağlı təlimat verə bilərlər.

Məktəblər, icma təşkilatları və yerli hakimiyyət orqanları ilə əməkdaşlıq effektiv fəlakətlərə hazırlıq təhsili üçün çox vacibdir. Sosial işçilər fəlakətlərə hazırlığı mövcud proqram və fəaliyyətlərə inteqrasiya etmək üçün bu tərəfdaşlarla işləyə bilərlər. Bu, kurrikuluma hazırlıq təhsilini daxil etmək

üçün məktəblərlə əlaqələndirməni, təlim sessiyaları təklif etmək üçün icma təşkilatları ilə əməkdaşlıq etməyi və məlumat və resursları yaymaq üçün yerli hakimiyyət orqanları ilə işi əhatə edə bilər.

Bütün icma üzvlərinin fəlakətlərə hazırlıq səylərindən faydalana bilməsini təmin etmək üçün inklüziv və əlçatan təhsil vacibdir. Sosial işçilər xidmət etdikləri icmaların müxtəlif ehtiyaclarını, o cümlədən dil maneələrini, mədəni fərqləri və müxtəlif savad səviyyələrini nəzərə almalıdırlar. Bu, bir çox dillərdə materialların təqdim edilməsini, əyani vasitələrdən istifadəni və müxtəlif yaş qrupları və qabiliyyətlər üçün məlumatların uyğunlaşdırılmasını əhatə edə bilər. Təhsilin inklüziv və əlçatan olmasını təmin etməklə, sosial işçilər daha geniş auditoriyaya çata və cəmiyyətdə daha möhkəm hazırlıqlılığı təşviq edə bilərlər.

Davamlı əlaqədə olmaq və gücləndirmə zamanla hazırlıqlılığı qorumaq üçün vacibdir. Sosial işçilər hazırlıqlılığı icmanın gündəmində saxlamaq üçün müntəzəm təlimlər, təkmilləşdirmə kursları və icma tədbirləri təşkil edə bilərlər. Fəlakətə hazırlıq haqqında mövzunu aktual etdirməklə, sosial işçilər icma daxilində hazırlıqlılıq və dözümlülük mədəniyyətinin yaradılmasına kömək edə bilərlər.

Xülasə, fəlakətlərə hazırlıq təhsili cəmiyyətin davamlılığının qurulmasının vacib komponentidir. Sosial işçilər bu təhsilin çatdırılmasında, məlumatlılığın artırılmasında, praktiki bacarıqların təmin edilməsində, tərəfdaşlarla əməkdaşlıqda və inklüzivliyin təmin edilməsində əsas rol oynayırlar. İcmaları fəlakətlərə hazırlaşmaq üçün lazım olan bilik və alətlərlə gücləndirməklə, sosial işçilər icmaların böhranlara cavab vermək və onlardan sağalmaq üçün ümumi dayanıqlığına və imkanlarına töhfə verir.

Nəticə

Sosial işçilərin reabilitasiya prosesində və cəmiyyətin davamlılığının qurulmasında rolu çoxşaxəli və vacibdir. Reabilitasiya, psixoloji dəstək, icma şəbəkələrinin gücləndirilməsi və fəlakətlərə hazırlıq təhsilinə inteqrasiya olunmuş yanaşmalar vasitəsilə sosial işçilər fərdlərə və icmalara fəlakətlərdən sağalmağa və gələcək çətinliklərlə üzləşmək üçün bacarıqlarını artırmağa kömək edirlər. Sosial iş tələbələri və mütəxəssisləri bu rolları başa düşməli və uzunmüddətli bərpa və davamlılıq səylərinə effektiv töhfə vermək üçün lazım olan bacarıq və bilikləri inkişaf etdirməlidirlər. Bununla onlar böhranlardan təsirlənənlərin həyatına mənəli təsir göstərə və daha güclü, daha davamlı icmaların yaradılmasına töhfə verə bilərlər.

Keys 4: Fəlakətə Hazırlıq Təhsili

Təsvir:

Məşə yangınlarına meyilli ərazidə yerləşən şəhərətrafi icmanın potensial məşə yangınları üçün biliyi və hazırlığı məhduddur. İcma müxtəlif kimlikləri olan əhaliyə sahibdir, resurslara və məlumatlara müxtəlif səviyyələrdə çıxış imkanı var.

Sosial İş Müdaxiləsi:

Fəlakətə hazırlıq təhsili üzrə ixtisaslaşmış sosial işçi Saraya cəmiyyətin ehtiyaclarına uyğunlaşdırılmış fəlakətlərə hazırlıq təhsili vermək tapşırılıb. Onun məqsədi fərdləri və ailələri özlərini və yaxınlarını qorumaq üçün fəal tədbirlər görməyə imkan verməkdir.

Atılan addımlar:

Maarifləndirmə:

Sarah sakinləri məşə yangınlarının riskləri və hazırlığın vacibliyi haqqında məlumatlandırmaq üçün ictimai məlumatlandırma kampaniyasına başlayır. O, məlumatı yaymaq üçün müxtəlif media vasitələrindən, o cümlədən sosial mediadan, yerli radiodan və icma bülleten lövhələrindən istifadə edir. Mesajı yaymaq və sakinləri hazırlıq fəaliyyətlərinə cəlb etmək üçün o, yerli təsir göstərənlər və icma liderləri ilə əməkdaşlıq edir.

Praktik bacarıq və biliklərin təmin edilməsi:

Sara fəvqəladə vəziyyət planlarının yaradılması, fəlakət zamanı təchizat dəstlərinin yığılması və ilkin yardımın öyrənilməsi üzrə seminarlar və təlimlər təşkil edir. Bu seminarlar praktiki və interaktivdir, iştirakçılara öyrəndiklərini təcrübə və tətbiq etməyə imkan verir.

O, yangın təhlükəsizliyi, evakuasiya prosedurları və yangınsöndürənlərin istifadəsi ilə bağlı nümayişlər təklif etmək üçün yerli yangınsöndürmə idarələri ilə əməkdaşlıq edir.

Tərəfdaşlarla əməkdaşlıq:

Sara fəlakətlərə hazırlıq təhsilini kurikulumuna inteqrasiya etmək üçün yerli məktəblərlə işləyir. O, uşaqlara məşə yangını təhlükəsizliyi və hazırlıq haqqında öyrədən yaşa uyğun materiallar və fəaliyyətlər hazırlayır.

Hazırlıq tədbirlərinə ev sahibliyi etmək və maarifləndirici materialları yaymaq

üçün o, yerli QHT-lər və inanca əsaslanan qruplar kimi icma təşkilatları ilə tərəfdaşlıq edir. Bu əməkdaşlıqlar daha geniş auditoriyaya çatmağa kömək edir və hazırlığın vacibliyini gücləndirir.

İnklüzivliyin və əlçatanlığın təmin edilməsi:

Sara bütün təhsil materiallarının çoxsaylı dillərdə və əlçatan formatlarda olmasını təmin edir. O, asan başa düşülən və vizual olaraq cəlbedici materiallar yaratmaq üçün yerli tərcüməçilər və qrafik dizaynerlərlə işləyir.

O, aztəminatlı ailələr, yaşlı sakinlər və əlilliyi olan şəxslər də daxil olmaqla, təcrid olunmuş qruplara ehtiyac duyduqları məlumat və dəstəyi almasını təmin etmək üçün təbliğat işləri aparır. Bu, ev ziyarətlərini, telefon zənglərini və məqsədyönlü seminarları əhatə edə bilər.

Davamlı İştirak və Gücləndirmə:

Sara hazırlığı cəmiyyətin gündəmində saxlamaq üçün müntəzəm məşqlər, təkmilləşdirmə kursları və icma tədbirləri təşkil edir. Bu fəaliyyətlər əsas mesajları gücləndirməyə kömək edir və sakinlərin sayıq və hazırlıqlı olmasını təmin edir.

O, davam edən təhsil və təlim səylərinə nəzarət etmək üçün icmada hazırlıq komitəsi yaradır. Bu komitə tədbirlərin təşkili, materialların yenilənməsi və yerli hakimiyyət orqanları ilə koordinasiyaya cavabdehdir.

İstifadə olunan nəzəri və praktiki üsullar:

Sağlamlığa İnam Modeli: Fəlakətə hazırlığın qarşısındakı maneələri başa düşmək və aradan qaldırmaq və sağlamlığa yönəlmiş davranışları təşviq etmək üçün tətbiq edilir.

İcma Əsaslı İştirakçı Tədqiqat: Hazırlıq üzrə təhsil proqramlarının hazırlanması və həyata keçirilməsində icma üzvlərini cəlb edir.

Ekoloji Model: Fərdi, münasibətlər arası, icma və sosial amillər də daxil olmaqla, fəlakətə hazırlığa təsirin çoxsaylı səviyyələri nəzərdən keçirilir.

Güclü Tərəflərə Əsaslanan Yanaşma: Hazırlıq səylərini dəstəkləmək üçün cəmiyyətin mövcud güclü tərəflərindən və resurslarından istifadəyə diqqət yetirilir.

Nəticə:

Saranın fəlakətlərə hazırlıq üzrə təhsil səyləri icma üzvləri arasında məlumatlılığın və hazırlıq səviyyəsinin artmasına səbəb olur. Sakinlər meşə yanğınları zamanı özlərini və ailələrini qorumaq üçün daha inamlı və bacarıqlı hiss edirlər. Bütövlükdə icma hazırlıq mədəniyyəti və proaktiv planlaşdırma ilə

daha möhkəm olur. Davamlı məşğulluq və gücləndirmə hazırlıqlılığın prioritet olaraq qalmasını və sakinlərin gələcək fəvqəladə hallara effektiv cavab vermək üçün təchiz olunmasını təmin edir.

Bölmə VIII: Fövqəladə Sosial İşdə Peşəkar Etika və Davranış.

Peşəkar Etika və Davranış

Fövqəladə hallarda etik standartlar böhranlar zamanı xidmətlərin göstərilməsində peşəkarlara rəhbərlik edir, onların fövqəladə vəziyyətlərə effektiv cavab verərkən ən yüksək etik prinsiplərə riayət etmələrini təmin etməklə yanaşı, göstərilən xidmətlərin bütövlüyünü və effektivliyini qorumaq üçün də çox vacibdir. Sosial işçilərdən bütün fərdlərin ləyaqətinə və dəyərlərinə hörmət, dürüstlük və sosial ədalət kimi prinsipləri dəstəkləməsi gözlənilir.

1. İnsan Ləyaqətinə və Hüquqlarına Hörmət.

Öz müqəddəratını təyin etmə: Kliyətlərə həyatları və qaygıları ilə bağlı öz qərarlarını vermək səlahiyyəti verilməlidir. Hətta böhran vəziyyətində belə, sosial işçi kliyentinin onu almaq istəmədiyi təqdirdə müəyyən növ yardımdan imtina etmək seçiminə hörmət etməlidir.

Məxfilik: Fövqəladə hallarda sosial işçilər zərərini qarşısını almaq üçün açıqlamanın zəruri olduğu hallar istisna olmaqla, bütün kliyent məlumatlarının məxfi saxlanılmasını təmin etməlidir. Kliyentdə özünə və ya başqalarına zərər vermə ehtimalı aşkar edərsə, sosial işçi məxfiliyi qorumaq vəzifəsini balanslaşdırmalıdır.

2. Bacarıq.

Peşəkar İnkişaf: Sosial işçilər fövqəladə halların idarə edilməsi və böhrana müdaxilə ilə bağlı davamlı təhsil və təlimlərlə məşğul olmalıdır - onlar travma haqqında məlumatlandırıcı kurslar keçə və ya fövqəladə halların canlandırıldığı simulyasiyalarda iştirak edə bilər.

Mədəni səriştə: Mədəni fərqləri anlamaq və onlara hörmət etmək fövqəladə vəziyyətdə kritik ola bilər. Sosial işçilər fövqəladə haldan sonra cəmiyyətə yardım edərkən kədər və yas ilə bağlı mədəni təcrübələrdən xəbərdar olmalıdır.

Dürüstlük və Şəffaflıq: Sosial işçilər mövcud xidmətlər və kliyətlərin nə gözləyə biləcəyi barədə aydın və dürüst məlumat verməlidir. Qeyri-müəyyən və ya onların nəzarətindən kənar nəticələr vəd etməməlidirlər.

4. Məsuliyyət.

Məsuliyyət: Sosial işçilər öz hərəkətləri və qərarları üçün məsuliyyət daşıyır.

Səhv olarsa, bunu etiraf etməli və onu düzəltmək üçün addımlar atmalıdır. Nəzarət və Məsləhətləşmə: Daha təcrübəli həmkarlardan və ya supervayzerlərdən rəhbərlik axtarmaq, qərarların, xüsusən də mürəkkəb işlərin nəticə yönümlü və etik olmasını təmin etməyə kömək edə bilər.

5. Xidmət.

Kliyənt qarşısında öhdəlik: Əsas məsuliyyət kliyəntlərin rifahıdır. Fövqəladə hallarda bu, ilk növbədə uşaqlar, qocalar və ya əlillər kimi ən həssas şəxslərin ehtiyaclarının prioritetləşdirilməsi demək ola bilər.

Böhran Müdaxiləsi: Dərhal və müvafiq müdaxilələrin təmin edilməsi çox vacibdir. Böhran zamanı bu, məcburi köçkünlər üçün müvəqqəti sığınacaq, yemək və tibbi yardımın təşkilini əhatə edə bilər.

6. Sosial ədalət.

Təbliğət: Sosial işçilər həssas əhalinin ehtiyaclarına cavab verən siyasət və proqramları müdafiə etməlidir. Onlar fəlakətlərə yardım səylərinin təcrid olunmuş icmaları əhatə etməsini təmin etmək üçün işləyə bilərlər.

Bərabər Xidmətlər: Xidmətlərə ədalətli çıxışın təmin edilməsi, xidmət göstərilməyən ərazilərə və ya əhaliyə çatan dəstək sistemlərinin yaradılmasını əhatə edə bilər. Buraya böhran zamanı uzaq icmalara qayğı göstərən mobil bölmələr daxil ola bilər.

7. Əməkdaşlıq Təcrübəsi.

Sahələrarası əməkdaşlıq: Səhiyyə, hüquq-mühafizə və fəvqəladə halların idarə edilməsi kimi digər sahələrdən olan peşəkarlarla işləmək hərtərəfli qayğıya zəmanət verir. Sosial işçi kliyəntə həm tibbi, həm də emosional dəstək vermək üçün tibb bacısı ilə əməkdaşlıq edə bilər.

İcmanın İştirakı: Yerli icma liderləri və təşkilatları ilə əlaqə etimad yaratmağa kömək edir və müdaxilələrin mədəni baxımdan uyğun və effektiv olmasını təmin edir. Bu, fəlakətdən sonra bərpa planlarını müzakirə etmək üçün icma görüşlərinin keçirilməsini əhatə edə bilər.

8. Tətbiqlər\Qiymətləndirmə və Triaaj

Sürətli Qiymətləndirmə: Sosial işçilər vəziyyətin ciddiliyini müəyyən etmək və dərhal diqqətə ehtiyacı olanlara üstünlük vermək üçün sürətli qiymətləndirmələr aparır. Kütləvi tələfat hadisəsi zamanı onlar keyslərə ehtiyacın aktuallığına görə müdaxilə edə bilərlər. Digər adıyla, triaj yalnız fəvqəladə hallar, epidemiyalar və müharibə zamanı tətbiq edilən təcrübədir.

Tibb sahəsində istifadə edilən triaj termini prioritet təyinetmə sistemidir. Bu tətbiqin əsas məqsədi xəstələrə prioritetə görə müdaxilə etmək və həyat itkisini minimuma endirməkdir.

9. Resurs səfərbərliyi.

Resursların Koordinasiyası: Qida, su, sığınacaq və tibbi ləvazimat kimi resursların müəyyən edilməsi və səfərbər edilməsi. Covid 19 pandemiyası zamanı ehtiyaclar çox, ehtiyacların ödənilməsi üçün ayrılan resurslar isə məhdu idi. Sosial işçilər məhdu resursların bölüşdürülməsində, ən çox ehtiyacı olanlara üstünlük vermək və ya resursları daha da genişləndirmək üçün innovativ yollar tapmaq kimi mülahizələrdən istifadə etməli idilər. Bu, kimin dərhal maliyyə yardımı alacağı, ərzaq ehtiyatlarının necə paylanacağı və ya hansı kliyentlərin psixi sağlamlıq üçün təcili müdaxilələrə ehtiyacı olduğu barədə qərarları əhatə edə bilər. Fəlakətdən sonra sosial işçi məcburi köçkünlərin əsas ehtiyatlara çıxışını təmin etmək üçün yerli sığınacaqlar və ərzaq bankları ilə əlaqələndirmə prosesini koordinasiya bilər.

Effektiv Ünsiyyət: Kliyentlər, ailələr və digər maraqlı tərəflərlə aydın, şəfqətli və effektiv ünsiyyətin saxlanması vacibdir. Bura kliyentlərin narahatlıqlarını dinləmək və mövcud xidmətlər və dəstəklər haqqında məlumat vermək daxildir.

Təhlükəsizlik Planlarının hazırlanması: Sosial işçilər kliyentlərə fəvqəladə hal zamanı və sonra onların təhlükəsizliyini təmin etmək üçün planlar hazırlamağa kömək edir. Buna, sel təhlükəsi olan ərazidə olan şəxslər üçün evakuasiya planının yaradılmasını misal ola bilər.

10. Sənədlər.

Dəqiq uçotun aparılması: Bütün müdaxilələrin, qərarların və kliyentlərlə qarşılıqlı əlaqənin təfərrüatlı qeydlərinin aparılması qayğının hesabatlılığını və davamlılığını təmin etməyə kömək edir. Bu sənədlər hüquqi, klinik və inzibati məqsədlər üçün mühüm istinad mənbəyidir.

Bu etik standartlara riayət etməklə, fəvqəladə hallar üzrə sosial işçilər xidmət etdikləri şəxslərin ləyaqətini, hüquqlarını və rifahını qoruyarkən böhran vəziyyətlərinin mürəkkəbliklərini idarə edə bilərlər.

Sosial işçilər pandemiya ilə kəskinləşən sağlamlıq fərqlərinin aradan qaldırılması və təsirinin minimuma endirilməsində mühüm rol oynadılar. Onlar COVID-19-dan qeyri-mütənasib şəkildə təsirlənən təcrid olunmuş icmalar üçün səhiyyə xidmətləri, sınaq və peyvəndlərə bərabər çıxışın tərəfdarı oldu. Onlar həmçinin dil maneələrini və mədəni fərqləri nəzərə alaraq ictimai

səhiyyə mesajlarının inklüziv olmasını və müxtəlif kateqoriyadan olan əhali qruplarına çatmasını təmin etmək üçün çalışdılar.

İqtisadi dəstəyin müdafiəsi: Pandemiyanın iqtisadi tənəzzülü qeyri-mütənasib şəkildə aşağı gəlirli və azlıq icmalarına təsir etdi. Sosial işçilər stimül ödənişləri, işsizlik müavinətləri və evdən çıxarıma moratoriumları kimi maliyyə yardımı təmin edən siyasətləri müdafiə etdilər. COVID-19 zamanı Sosial İşçilər tərəfindən Maliyyə Yardımı Siyasətlərinin Təşkilatlanması: COVID-19 pandemiyası zamanı sosial işçilər iqtisadi böhrandan təsirlənən fərdlərə və ailələrə maliyyə yardımı təmin edən siyasətlərin təbliğində mühüm rol oynadılar. Sosial işçilərin təbliğat səylərini cəmləşdirdiyi əsas sahələr bunlarıydı:

Stimül ödənişləri

Birbaşa Maliyyə Yardımı: Sosial işçilər fərdlərə və ailələrə işdən çıxarıma, qısaldılmış iş saatları və biznesin bağlanması səbəbindən qəfil gəlir itkisinin öhdəsindən gəlməyə kömək etmək üçün birbaşa maliyyə dəstəyinə təcili ehtiyac olduğunu qəbul etdilər.

Onlar qida, kirayə, kommunal xidmətlər və səhiyyə kimi əsas xərcləri ödəməyə kömək etmək üçün fiziki şəxslərə birbaşa nağd pul köçürmələri olan stimullaşdırıcı ödənişləri müdafiə etdilər.

Əlçatanlığın təmin edilməsi: Təbliğat səylərinə marginallaşmış və kifayət qədər xidmət göstərilməyən əhalinin stimullaşdırıcı proqramlara daxil edilməsinə təkan vermək, uyğunluq meyarlarının sənədsiz immiqrantlar, aztəminatlı ailələr və əlillər kimi ən çox ehtiyacı olanları istisna etməməsinə təmin etmək daxildir.

Sosial işçilər həmçinin kliyentlərinə bu ödənişləri başa düşməkdə və onlara daxil olmaqda köməklik göstərmiş, müraciət proseslərində çatımlılıq üçün məlumat və dəstək təmin etmişlər.

İşsizlik Müavinətləri

Genişləndirilmiş İşsizlik Sığortası: Milyonlarla insanın qəfildən işsiz qalması ilə sosial işçilər daha çox fərdləri əhatə etmək və daha yüksək məbləğdə maliyyə dəstəyi təmin etmək üçün işsizlik sığortası müavinətlərinin genişləndirilməsini müdafiə etdilər.

Onlar işsizlərin uzunmüddətli iş axtarıları zamanı özlərini təmin edə bilmələri üçün müavinət müddətlərinin uzadılması və həftəlik ödənişlərin artırılması üçün lobbichilik edirdilər.

Freelance və part-time işçilərə dəstək: Bir çox böyük iqtisadiyyat işçilərinin, frilanserlərin və part-time işçilərin ənənəvi olaraq işsizlik müavinəti üçün uyğun olmadığını qəbul edərək, sosial işçilər bu qrupları əhatə etmək üçün siyasət dəyişikliklərinə təkan verdilər. Qeyri-ənənəvi işçilərə müavinətləri

genişləndirən Pandemiya İşsizliyinə Yardım (PİY) kimi proqramların həyata keçirilməsində onların təbliğat səyləri çox vacib idi.

Evdən çıxarılma moratoriumları

Evsizliyin qarşısının alınması: Pandemiyanın iqtisadi təsiri bir çox kirayəçini evdən çıxarılma riski ilə üz-üzə qoydu, bu da evsizliyin və mənzil qeyri-sabitliyinin artmasına səbəb oldu.

Sosial işçilər evlərini itirmək qorxusu olmadan kirayəçilərə maddi cəhətdən sağalmaq üçün lazımı vaxt təmin edən kirayə haqqının ödənilməsinə görə köçürülmələri müvəqqəti olaraq dayandıran evakuasiya moratoriumlarını (mülki hüquqda hökumət tərəfindən müəyyən edilmiş öhdəlik müəyyən müddətə və ya hansısa fəvqəladə hadisənin sonuna qədər yerinə yetirilməsinin təxirə salınması) müdafiə etdilər.

Hüquqi və Maliyyə Dəstəyi: Moratoriumların müdafiəsi ilə yanaşı, sosial işçilər kliyənlərə bu yeni siyasətlər üzrə hüquqlarını başa düşməyə kömək etdilər və ev sahibləri moratoriumlardan yan keçməyə cəhd etdikdə hüquqi yardım əldə etmək üçün resurslar təqdim etdilər. Onlar həmçinin kirayə haqqını ödəmək və moratoriumlar qaldırıldıqdan sonra gələcək köçürülmənin qarşısını almaq üçün kliyentəri icarəyə yardım proqramları və digər maliyyə resursları ilə əlaqələndirdilər.

Daha geniş vəkillik səyləri

Qanunvericilikdə iştirak: Sosial işçilər qanunvericilərlə əlaqə saxladılar və hərtərəfli yardım tədbirlərini müdafiə etmək üçün siyasət müzakirələrində iştirak etdilər. Onlar şahid qismində çıxış etdilər, siyasi brifinqlər yazdılar və qanunvericilik qərarlarına təsir etmək üçün icma dəstəyini səfərbər etdilər. Onların müdafiəsi CARES Qanunu (Pandemiya dönməsində Amerikada işçilərə və onların ailələrinə birbaşa iqtisadi yardım göstərməklə kiçik bizneslərə kömək edən, iş yerlərini qoruyan qanun layihəsi) və sonrakı COVID-19 yardım qanunları kimi yardım paketlərində əsas müddəaların formalaşmasına kömək etdi.

İcma ilə əlaqə və təhsil

Sosial işçilər icmaları mövcud maliyyə yardımı variantları haqqında məlumatlandırmaq üçün təbliğat işləri apardılar, fərdlərin əldə edə biləcəkləri faydalardan xəbərdar olmasını təmin etdilər. Onlar seminarlar təşkil etmək, məlumat materialları paylaşmaq, maarifləndirməni yaymaq və yardım sistemlərində naviqasiya ilə bağlı təlimat vermək üçün sosial mediadan istifadə etdilər.

Nəticə: Sosial işçilər stimullaşdırıcı ödənişlər, genişləndirilmiş işsizlik müavinətləri və evdən çıxarılmamış moratoriumları kimi siyasətləri təbliğ etməklə COVID-19 pandemiyasından təsirlənənlərə maliyyə yardımının təmin edilməsində mühüm rol oynadılar. Onların səyləri sosial işin siyasət təbliğatında və icma dəstəyində mühüm rolunu vurğulayaraq, böhranın yaratdığı iqtisadi çətinliklərin öhdəsindən gəlmək üçün həssas əhali qruplarının lazımı dəstəyi almasını təmin etdi. Onlar həmçinin fərdlərə və ailələrə bu dəstək sistemlərində naviqasiyada köməklik göstərərək, ehtiyacı olanların mövcud resurslara daxil olmasını təmin ediblər.

Psixi Sağlamlığa Dəstək

Pandemiya, xüsusilə sistemli bərabərsizliklərlə üzləşənlər üçün əhəmiyyətli psixi sağlamlıq problemlərinə səbəb oldu. Sosial işçilər psixi sağlamlıq üçün kritik dəstək və xidmətlər göstərərək, tez-tez psixi sağlamlıq üçün artan maliyyə və resursları müdafiə edirdilər.

Onlar həmçinin psixi sağlamlıq xidmətlərinin mədəni cəhətdən həssas olmasını və bütün icmalar üçün əlçatan olmasını təmin etmək üçün çalışırdılar.

Sistemli İrqiçiliklə Mübarizə

Pandemiya, xüsusən Corc Floydun qətlindən sonra irqi ədalətlə bağlı qlobal hesablaşma ilə üst-üstə düşdü. Sosial işçilər sistemli dəyişikliklərə çağırmaq üçün platformalarından istifadə edərək irqi ədalət üçün hərəkətlərdə fəal iştirak edib və onları dəstəkləyiblər. Onlar irqiçilik əleyhinə təlimlərlə məşğul olub, irqi bərabərsizlikləri aradan qaldırmaq üçün siyasət dəyişikliklərinin tərəfdarı olublar və öz təşkilat və icmaları daxilində sistemli irqiçiliyi dağıtmağa çalışıblar.

Texnologiya ilə Yeni Çağırışlara və İnnovasiyalara Uyğunlaşma

Sosial məsafənin zəruriliyi telesəhiyyə xidmətlərinin sürətlə mənimsənilməsinə səbəb oldu. Sosial işçilər terapiya, məsləhət və işin idarə edilməsi xidmətlərini göstərməyə davam etmək üçün video konfrans, telefon zəngləri və onlayn platformalardan istifadə etdilər.

Bu dəyişiklik, xüsusən də şəxsi qarşılıqlı əlaqədən daha çox risk altında ola biləcək həssas əhali üçün qayğının davamlılığını qorumağa kömək etdi.

Rəqəmsal Daxiletmə

Rəqəmsal uçurumun fərqi vararaq, sosial işçilər lazımı cihazları və ya internet bağlantısı olmayan kliyətlər üçün texnologiyaya çıxışı müdafiə etdi və asanlaşdırdı. Buraya kliyətlərin uzaqdan xidmətlərə daxil olmasını təmin

etmək üçün noutbukların, planşetlərin və Wi-Fi qaynar nöqtələrinin paylanması daxildir. Onlar həmçinin kliyentlərin yeni texnologiyalardan istifadə etməkdə rahat olmalarına kömək etmək üçün təlim və dəstək göstərdilər.

Onlayn Dəstək Qrupları və İcmalar

Sosial işçilər fərdlərə təcrid və stresin öhdəsindən gəlməyə kömək etmək üçün onlayn dəstək qrupları yaratdı və onlara köməklik göstərdi. Bu virtual icmalar insanlara təcrübələrini bölüşmək, həmyaşıdların dəstəyini almaq və oxşar problemlərlə üzləşən başqaları ilə əlaqə yaratmaq üçün bir yer təmin etdi. Bu qruplar həmçinin valideynlər, səhiyyə işçiləri, hüquq mühafizə orqanları, market işçiləri və s. kimi ön mövqedə fəaliyyət göstərən işçilərə və COVID-19 səbəbiylə itkilər çəkənlər kimi xüsusi əhaliyə şamil edilib.

Sosial Mediadan İnnovativ İstifadə

Sosial işçilər dəqiq məlumatı yaymaq, dezinformasiya ilə mübarizə aparmaq və resursları təmin etmək üçün sosial media platformalarından istifadə edirdilər. Onlar bu platformalardan icmalarla əlaqə yaratmaq, dəstək təklif etmək və sosial ədalət problemləri haqqında məlumatlılığı artırmaq üçün istifadə edirdi. Sosial media həmçinin sosial işçilərə siyasət dəyişiklikləri və sosial ədalət təşəbbüsləri üçün dəstəyi səfərbər etməyə imkan verən vəkillik üçün bir vasitə rolunu oynayır.

Məlumat və Analitika

Pandemiya ehtiyaclarının müəyyən edilməsində və resursların bölüşdürülməsində məlumatların vacibliyini vurğuladı. Sosial işçilər üçün COVID-19-un müxtəlif əhaliyə təsirini izləmək, xidmət boşluqlarını müəyyən etmək və məqsədyönlü müdaxilələri müdafiə etmək üçün məlumat analitikasından istifadə etmək imkanı yaranmışdı. Bu yanaşmalar resursların ən çox ehtiyac duyulan sahələrə yönəldilməsini təmin edərək, cavab tədbirlərinin səmərəliliyini və effektivliyini artırmağa kömək etdi.

Nəticə

COVID-19 pandemiyası zamanı sosial işçilər texnoloji yeniliklər vasitəsilə yeni çağırışlara uyğunlaşarkən sosial və irqi ədalət dəyərlərini gücləndirmək imkanlarını mənişmədilər. Onlar səhiyyədəki bərabərsizliklərin həllində, iqtisadi dəstəyin müdafiəsində, psixi sağlamlıq xidmətlərinin göstərilməsində və sistemli irqçiliklə mübarizədə mühüm rol oynadılar. Eyni zamanda, ehtiyacı olanlara əsas xidmətləri və dəstəyi çatdırmağa davam etmək üçün telesağlamlıq, rəqəmsal inklüzivlik, onlayn dəstək qrupları, sosial media və

məlumat analitikasından istifadə etdilər. Bu səylər vasitəsilə sosial işçilər nəinki dərhal böhrana cavab verdilər, həm də daha ədalətli və davamlı icmalar üçün zəmin yaratdılar.

Fövqəladə Sosial İşdə Mədəni Həssaslıq və Bacarıq

Fövqəladə sosial işdə mədəni səriştə böhrandan təsirlənən müxtəlif əhalinin mədəni fərqlərini və ehtiyaclarını başa düşmək, hörmət etmək və onlara lazımı cavab verməkdən ibarətdir. Bu fəsil mədəni səriştənin əhəmiyyətini tədqiq edir, onun etimadın qurulmasına, ehtiyacların dəqiq qiymətləndirilməsinə, effektiv xidmətlərin göstərilməsinə, ədalətliyin təşviq edilməsinə, dayanıqlığın artırılmasına və fəvqəladə hallarda etik dilemmaların həllinə necə kömək etdiyini təfərrüatlandırır.

Mədəni səriştəlilik mədəniyyətlər arasında olan insanları anlamaq, onlarla ünsiyyət qurmaq və onlarla effektiv əlaqə qurmaq bacarığıdır. Bu, öz mədəni dünyagörüşündən xəbərdar olmağı, mədəni fərqliliklərə müsbət münasibət inkişaf etdirməyi, müxtəlif mədəni təcrübələr və dünyagörüşləri haqqında bilikləri əldə etməyi, mədəniyyətlər arasında effektiv ünsiyyət və qarşılıqlı əlaqə üçün bacarıqların inkişaf etdirilməsini əhatə edir.

Fövqəladə hallarda tez bir zamanda inam yaratmaq vacibdir. Mədəni cəhətdən səriştəli sosial işçilər onların mədəni təcrübələrinə və dəyərlərinə hörmət nümayiş etdirməklə müxtəlif mənşəli fərdlərlə əlaqə və etibar yarada bilərlər. Mədəni nüansları başa düşmək və uyğun dildən istifadəni əhatə edən effektiv ünsiyyət maneələri aradan qaldırmağa və daha yaxşı qarşılıqlı əlaqələri asanlaşdırmağa kömək edir. Sosial işçilər mədəni fərqlilikləri qəbul etməklə və onlara hörmət etməklə fəvqəladə hallardan təsirlənənlər üçün daha qonaqpərvər və dəstəkləyici mühit yarada bilər.

Fərqli mədəniyyət qruplarının fəvqəladə hallar zamanı unikal ehtiyacları və zəiflikləri ola bilər. Mədəni səriştə sosial işçilərə bu ehtiyacları dəqiq qiymətləndirməyə və ünvanlı yardım göstərməyə kömək edir. Məsələn, pəhriz məhdudiyyətlərini, dini təcrübələri və ailə dinamikasını başa düşmək göstərilən dəstəyin aktuallığını və effektivliyini əhəmiyyətli dərəcədə artırır. Mədəni fərqlərdən xəbərdar olmaqla, sosial işçilər səmərəsiz və ya zərərli müdaxilələrə səbəb ola biləcək anlaşılmazlıqlardan qaça bilərlər. Mədəni təcrübələrin və ya dil maneələrinin yanlış təfsirləri müvafiq xidmətlərin göstərilməsinə mane ola bilər və mədəni səriştəni fəvqəladə sosial işlərdə mühüm əhəmiyyət kəsb edə bilər.

Mədəni cəhətdən səriştəli sosial işçilər xidmət etdikləri insanların mədəni

təcrübələrinə və üstünlüklərinə hörmət edən və onlara uyğunlaşdırılmış müdaxilələr hazırlayır. Bu, xidmətlərin qəbul edilməsi və istifadə olunma ehtimalını artırır. Məsələn, halal və ya koşer yeməklərin təmin edilməsi, sığınacaqlarda məxfiliyin təmin edilməsi və ənənəvi müalicə təcrübələrinə hörmət edən psixi sağlamlıq dəstəyinin göstərilməsi xidmətləri mədəni şəkildə uyğunlaşdırmağın yollarıdır.

Mədəni kontekstləri anlamaq sosial işçilərə rifahın fiziki, emosional və sosial aspektlərini nəzərə alan hərtərəfli dəstək verməyə imkan verir. Bu hərtərəfli yanaşma böhranlar zamanı fərdlərin və icmaların çoxşaxəli ehtiyaclarını qarşılamağa kömək edir.

Fövqəladə hallar çox vaxt mövcud sosial bərabərsizliyi daha da artırır. Mədəni səriştə sosial işçilərə bu bərabərsizlikləri tanımağa və həll etməyə kömək edir, bütün icma üzvlərinin xidmətlərə və dəstəyə bərabər çıxışını təmin edir. Məsələn, azlıq qruplarının və təcrid olunmuş icmaların əksər əhali ilə eyni səviyyədə yardım almasını təmin etmək.

Sosial işçilər müdaxilələrin inklüziv olmasını və hər hansı mədəni qrupu təsadüfən istisna etməməsini və ya zərər görməməsini təmin edə bilər. Inklüziv təcrübələr mədəni mənşəyindən asılı olmayaraq hər kəs üçün əlçatan və müvafiq olan proqram və xidmətləri layihələndirilməsini nəzərdə tutur.

Mədəni cəhətdən səriştəli sosial işçilər müxtəlif mədəni icmaların güclü tərəflərindən və resurslarından istifadə edərək, davamlılığı artırır və bərpanı dəstəkləyə bilərlər. Bu güclü tərəfləri tanıyaraq və istifadə etməklə sosial işçilər icmaların yenidən qurulmasına və daha effektiv şəkildə bərpasına kömək edə bilər.

Mədəni kimliklərə hörmət etməklə və onları dəyərləndirməklə, sosial işçilər fərdləri və icmaları gücləndirir, ləyaqət və səlahiyyət hissini aşılayır. Gücləndirmə gələcək çətinliklərlə üzləşə bilən daha güclü, daha möhkəm icmalara gətirib çıxarır.

Mədəni səriştə sosial işçilərə mədəni münafiqlərdən və ya fərqli dünyagörüşündən yaranan etik dilemmaları həll etməyə kömək edir. Bu, qərarların mədəni cəhətdən həssas və etik cəhətdən əsaslandırılmış şəkildə qəbul edilməsinə kömək edir.

Mədəni səriştə, hətta böhran vəziyyətlərində belə, müxtəlif mədəni mənşəli şəxslərin öz müqəddəratını təyin etmə azadlığına və üstünlüklərinə hörmət edilməsini təmin edir. Bu hörmət etik sosial iş təcrübəsi üçün əsasdır.

Praktik Nümunələr:

“Multikultural Təyinatda Fəlakətlərə Yardım”

Təbii fəlakətlər zamanı mədəni cəhətdən səriştəli sosial işçilər pəhriz məhdudiyətlərinə (məsələn, halal, koşer) cavab verən qida təmin edə, tələb olunarsa, gendərə görə ayrılmış sığınacaqlar təşkil edə və ünsiyyət materiallarının bir çox dildə olmasını təmin edə bilər. Multikultural şəraitdə fəlakətlərə yardım səyləri təsirə məruz qalmış əhalinin müxtəlif ehtiyaclarını effektiv şəkildə həll etmək üçün mədəni cəhətdən səlahiyyətli olmalıdır. Bu, mədəni fərqlilikləri anlamaq və onlara hörmət etməyi və müdaxilələrin uyğun və əhatəli olmasını təmin etməyi əhatə edir.

Sosial İşçilər üçün Mədəni Maarifləndirmə Rəhbəri

Yerləşdirmə öncəsi Təlim: Sosial işçilər xidmət göstərəcəkləri icmaların mədəni, dini və sosial normaları haqqında təlim almalıdırlar.

Davamlı Öyrənmə: Mədəni təcrübələr və üstünlüklər haqqında davamlı olaraq öyrənmək üçün icma liderləri və üzvləri ilə əlaqə saxlayın.

Tərcümə xidmətləri: Aydın ünsiyyəti təmin etmək üçün bir çox dildə məlumat və xidmətlər təqdim edin.

Mədəniyyət Brokerləri: Sosial işçilər və cəmiyyət arasında körpü yarada bilən mədəni brokerlərdən və ya əlaqələrdən istifadə edin.

Fərdi müdaxilələr: Mədəni Münasib Resurslar: Halal və ya koşer yeməkləri və dini təcrübələrə hörmət kimi mədəni ehtiyacları cavab verən resursları təmin edin.

İnklüziv Sığınacaq: Mədəni normaları nəzərə alan sığınacaqlar dizayn edin, məsələn, onları tələb edən icmalar üçün gendərə görə ayrılmış məkanlar.

Misal:

il Haiti zəlzələsindən sonra yardım səylərinə kreol dilində danışan tərcüməçilərin təmin edilməsi, dua üçün ərazilər yaratmaqla dini təcrübələrə hörmət edilməsi və yerli pəhriz adətlərinə uyğun qidaların paylanması kimi mədəni cəhətdən həssas müdaxilələr daxil idi.

Münaqişə zonaları və müharibə

Münaqişə zonalarında mədəni səriştəli sosial işçilər ənənəvi müalicə təcrübələrinə hörmət edən və travmanın mədəni kontekstini başa düşən psixi sağlamlıq dəstəyi ilə yerli liderlər və icma qrupları ilə effektiv şəkildə əlaqə saxlaya bilər.

Münaqişə zonaları və müharibə

Münaqişə zonalarında sosial işçilər təsirə məruz qalmış əhaliyə kritik dəstək göstərərək kompleks mədəni dinamikaları idarə etməlidirlər. Mədəni səriştə etibarın yaradılması, təhlükəsizliyin təmin edilməsi və effektiv xidmətlərin göstərilməsi üçün çox vacibdir.

Sosial İşçilər üçün Münaqişə Transformasiyası Rəhbəri

İcma liderləri: İcmanın mədəni dinamikası və ehtiyacları haqqında fikir əldə etmək, həmçinin mədəni dinamikaları anlamaq və etibar qazanmaq üçün yerli liderlər, ağsaqqallar və nüfuzlu şəxslərlə sıx əməkdaşlıq edin. Bu liderlər sosial işçilər və icma üzvləri arasında ünsiyyət və əməkdaşlığı asanlaşdıraraq vasitəçi kimi çıxış edə bilər.

Mədəni həssaslıq: Münasibət qurmaq və güvən inşası üçün yerli adət və ənənələrə hörmət göstərin. Bu, mədəni təcrübələri öyrənmək və müşahidə etməyi və müdaxilələrin etik və uyğun olmasını təmin etməyi əhatə edir.

Ənənəvi müalicə təcrübələri: Ənənəvi müalicə üsullarını və inanclarını psixi sağlamlıq dəstəyinə daxil edin. Bu, cəmiyyətdən qəbul və etibar qazanmağa kömək edə bilər. Hərtərəfli dəstək vermək üçün ənənəvi təcrübələri ənənəvi psixoloji terapiya ilə birləşdirin. Məsələn, müalicə prosesinin bir hissəsi kimi hekayələr, rituallar və ya icma yığıncaqlarından istifadə etmək.

İcma əsaslı yanaşmalar: Psixososial dəstəyi təmin etmək üçün icma əsaslı yanaşmalardan istifadə edin, məsələn, mədəni normalara hörmət edən, fərdlərin öz təcrübələrini bölüşməsi və bir-birini dəstəkləməsi üçün təhlükəsiz məkan təmin edən qrup çalışmaları təşkil olunması. Təbii ki, bütün bunlardan öncə icmanı psixi sağlamlıq haqqında mədəni cəhətdən həssas şəkildə maarifləndirmək, stiqmanı aradan qaldırmaq və anlaşma və qəbulu təşviq etmək vacibdir.

Təhlükəsiz məkanlar: Mədəni və gender normalalarına hörmət edən təhlükəsiz məkanlar yaradın. **Gender Həssaslığı:** Mədəni təcrübələr tələb edərsə, gender normalalarına hörmət edən kişi və qadınlar üçün ayrı-ayrı obyektlər kimi təhlükəsiz məkanlar yaradın. Bu, hər kəsin özünü təhlükəsiz və hörmətli hiss etməsini təmin edir. Ailələrindən ayrı düşmüş uşaqlar da daxil olmaqla, uşaqlar üçün təhlükəsizlik və dəstək təmin edən uşaq dostu məkanların yaradılması lazımdır.

Vasitəçilik Bacarıqları: Sosial işçilərin mədəni baxımdan həssas münaqişələrin

həlli və vasitəçilik üsullarını öyrənməsi münaqişələrin bütün iştirakçı tərəfləri üçün məqbul olan şəkildə dialoq və həllinə kömək edir.

Yerli Təcrübələr: Yerli münaqişələrin həlli təcrübələrindən istifadə edin, müzakirə və danışıqları asanlaşdırmaq üçün nüfuzlu icma vasitəçilərini prosesə cəlb edin.

Mədəni Qiymətləndirmə: Ərazinin mədəni, sosial və siyasi kontekstini anlamaq üçün hərtərəfli qiymətləndirmələr aparın. Bura güc strukturlarının, sosial normaların və potensial münaqişə mənbələrinin müəyyən edilməsi daxildir. Ənənəvi münaqişələrin həlli yanaşmaları çox vaxt maraqların müzakirəsinə və ya güc dinamikasının idarə edilməsinə yönəlir. Məsələn, etnik münaqişələrdə şəxsiyyət və tanınma ehtiyaclarının təhlili müəyyən qrupların niyə özünü kənarında və ya təzyiqlə altında hiss etdiyini aşkar edə bilər. Buna görə də, münaqişənin effektiv həlli, iştirak edən tərəflərin əsas ehtiyaclarını həll etmək üçün danışıqlar maraqlarından kənara çıxan strategiyaları tələb edir.

İcmanın iştirakı: İcma üzvlərini müdaxilələrin planlaşdırılması və həyata keçirilməsinə cəlb edin. Bu, xidmətlərin mədəniyyətə uyğun olmasını və icma tərəfindən dəstəklənməsini təmin edir. Qərar vermə proseslərindən kənar qalma və kənarlaşdırılma gücsüzlük hisslərinə səbəb ola bilər və münaqişəyə səbəb ola bilər. İnküziv iştirakın təmin edilməsi bu şikayətlərin həllinə kömək edəcəkdir.

İnsan Ehtiyacları Modeli: Münaqişələrdə əsas problemi həll etmək üçün Con Burtonun İnsan Ehtiyacları Modeli kimi modellərdən istifadə edin. Bu model iddia edir ki, münaqişələr təhlükəsizlik, şəxsiyyət və tanınma kimi qarşılınmayan əsas insan ehtiyaclarında dərin kök salır və davamlı sülhə yalnız bu ehtiyacların cavablandırılması ilə nail olmaq olar. İnsanlar ehtiyaclarının yerinə yetirilmədiyini hiss etdikdə, bu şikayətləri həll etmək üçün münaqişəyə müraciət edə bilər. Tez-tez müzakirə olunan və güzəştə gedə bilən maraqlardan fərqli olaraq, əsas insan ehtiyaclarını sövdələşmək mümkün deyil. Bu fərq qarşılınmamış ehtiyacları əsaslanan münaqişələrin ənənəvi danışıqlar və kompromis strategiyaları vasitəsilə həllini xüsusilə çətinləşdirir. İnsan ehtiyacları modelinə əsaslanan müdaxilələr münaqişə tərəflərinin qarşılınmamış ehtiyaclarını həll etmək məqsədi daşıyır. Münaqişədən sonrakı şəraitdə bu, icmanın yenidən qurulması, psixi sağlamlıq dəstəyi və inküziv idarəetmə strukturları üçün proqramları əhatə edə bilər. Bu model diqqəti maraqları müzakirə etməkdən insan davranışını və münaqişəyə səbəb olan əsas ehtiyacları başa düşmək və yerinə yetirməyə yönəldir.

Vətəndaş Cəmiyyətinin İştirakı: Vətəndaş cəmiyyəti dedikdə, hökumətdən asılı olmayaraq fəaliyyət göstərən, vətəndaşların maraq və iradəsini təmsil

edən təşkilat və qurumlar başa düşülür. Bunlara qeyri-hökumət təşkilatları (QHT), icma qrupları, dəyərlərə əsaslanan təşkilatlar, peşəkar birliklər və vəkillik qrupları daxildir. Münaqişə zonalarında və müharibələrdə vətəndaş cəmiyyətinin iştirakı münaqişələrin effektiv həlli, humanitar yardım (qida, su, sığınacaq, tibbi xidmət və psixososial dəstək) və sülh Quruculuğu üçün vasitəçilik rolunda çıxış etməklə tərəflər arasında dialoqun qurulması üçün çox vacibdir. Bununla paralel olaraq bu təşkilatlar təhsil, səhiyyə və dolanışiq vasitələrinin bərpasına yönəlmiş proqramlar vasitəsilə icmaların yenidən qurulması və bərpasına dəstək göstərir; icmalararası dialoqu təşviq etməklə, şikayətləri həll etməklə və müxtəlif qruplar arasında qarşılıqlı hörmət və birgə yaşayışı təşviq etməklə barışıq səyləri ilə məşğul olurlar.

Misal:

Rwandada barışıq səyləri: Rwanda soyqırımından sonra vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları barışıqın və yenidənqurmanın təşviqində mühüm rol oynadılar. İcma dialoqları, travma məsləhətləri və iqtisadi imkanların gücləndirilməsi proqramları vasitəsilə onlar sosial birliyi bərpa etməyə və sülhü möhkəmləndirməyə kömək etdi.

Pandemiyaya cavab

COVID-19 pandemiyası zamanı mədəni cəhətdən səriştəli olan sosial işçilər mədəni cəhətdən uyğun üsullarla dəqiq məlumatın yayılmasında, mədəni inancları anlayaraq peyvənd tərəddüdünün aradan qaldırılmasında və ictimai səhiyyə tədbirlərinin mədəni təcrübələrə həssas olmasını təmin etməkdə mühüm rol oynadılar.

Pandemiya ərzində sosial iş mütəxəssisləri sosial və irqi ədalət dəyərlərini gücləndirmək imkanlarını mənimsəyərək və texnologiya vasitəsilə yeniliklər edərək yeni çağırışlara uyğunlaşdılar. Peris Cancio və Monteiro Mustafá (2024) görə, beş fərqli ölkədə sosial işçilər küçə səviyyəli bürokratiya nəzəriyyəsinə əsaslanaraq rollarını əhəmiyyətli dərəcədə tənzimlədilər. Michael Lipsky tərəfindən hazırlanmış bu nəzəriyyədə, sosial işçilər şəxsi mülahizələrinin - fərdi şəraitə və xüsusi kontekstlərə əsaslanaraq qərarlar qəbul etmə qabiliyyətinin əhəmiyyəti vurğulanır.

Peris Cancio və Monteiro Mustafá (2024) tərəfindən COVID-19 pandemiyası zamanı sosial işlə bağlı təqdim olunan nəzəriyyə sosial işçilər tərəfindən, xüsusən də küçə səviyyəli bürokratiya obyektivindən istifadə etməklə, mülahizə və peşəkar mühakimələrin kritik rolunu vurğulayır. Qeyd edilir ki:

Çeviklik və Uyğunlaşma: Sosial işçilər müxtəlif və dəyişən vəziyyətlərə effektiv cavab vermək üçün öz mülahizələrindən istifadə edərək çevik və uyğunlaşa bilən olmalıdırlar. Sosial işçilər pandemiyanın sürətlə inkişaf edən təbiətinə baxmayaraq, kliyentlərinə ən yaxşı xidmət edən qərarlar qəbul etmək üçün öz mülahizələrindən istifadə edərək dəyişən şərtlərə tez uyğunlaşmalı idilər. Buraya uzaqdan xidmət göstərməyə keçmək, kliyentlərin təcili ehtiyaclarını prioritetləşdirmək və karantin rejimi və sosial məsafə tədbirlərinin məhdudiyyətlərinə uyğunlaşmaq üçün müdaxilələrin dəyişdirilməsi daxildir.

Etik Qərar Qəbulətmə: Peşəkar mühakimə etik dilemmaları həll etmək və müdaxilələrin ədalətli və qərəzsiz olmasını təmin etmək üçün vacibdir. Sosial işçilər ictimai səhiyyə direktivləri və resurs məhdudiyyətləri ilə fərdlərin ehtiyaclarını və hüquqlarını tarazlaşdıraraq mürəkkəb etik dilemmaları idarə etməli idilər.

Peşəkar mülahizə bu qərarların qəbul edilməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edirdi və görülən hərəkətlərin etik standartlara riayət etməklə kliyentlərin maraqlarına uyğun olmasını təmin edirdi.

Kontekstlə əlaqəlilik: Fərqli icmaların xüsusi kontekstlərini və ehtiyaclarını başa düşmək və onlara cavab vermək effektiv sosial iş təcrübəsi üçün çox vacibdir. Müxtəlif ölkələrdə sosial işçilər müxtəlif ictimai sağlamlıq tədbirləri, iqtisadi təsirlər və mədəni mülahizələr də daxil olmaqla, yerli kontekstlərinə əsaslanan unikal problemlərlə üzləşdilər.

Mülahizə sosial işçilərə öz cavablarını bu xüsusi kontekstlərə uyğunlaşdırmağa imkan verdi, müdaxilələrin xidmət etdikləri əhali üçün müvafiq və effektiv olmasını təmin etdi. Məsələn, səhiyyə infrastrukturu məhdud olan ölkələrdə sosial işçilər əsas sağlamlıq xidmətlərinə və məlumatlara çıxışın təmin edilməsinə üstünlük verə bilərdi, daha çox resursla zəngin şəraitdə isə diqqət psixi sağlamlıq dəstəyi və iqtisadi yardıma yönəldilə bilər.

Beş ölkədən nümunələr:

Amerika Birləşmiş Ştatları: Sosial işçilər pandemiya ilə daha da şiddətlənən sistemli irqi və iqtisadi bərabərsizliklərin həllinə diqqət yetirdilər.

Onlar öz mülahizələrindən istifadə edərək təcrid olunmuş icmaların müdafiəsi ilə məşğul olurdular, onların səhiyyə, maliyyə dəstəyi və digər vacib xidmətlərə çıxışı təmin edirdi.

İtaliya: Şiddətli bir epidemiya və ciddi karantin ilə üzləşən İtaliyadakı sosial işçilər psixi sağlamlıq dəstəyi və ailə müdaxilələrinə üstünlük verdilər.

Uzaqdan məsləhət və icmaya dəstək şəbəkələri üçün innovativ həllərin işlənilib hazırlanmasında təcrübəsindən istifadə edilmişdir.

Braziliya: Braziliyada sosial işçilər resursların çatışmazlığı və geniş yayılmış dezinformasiya ilə məşğul olurdular.

Onlar dəqiq məlumat vermək, ictimai səhiyyə tədbirlərini müdafiə etmək və qeyri-rəsmi yaşayış məntəqələrində həssas əhaliyə dəstək olmaq üçün peşəkar dəstək göstərmişdi.

Cənubi Afrika: Cənubi Afrikadakı sosial işçilər pandemiyanın iqtisadi təsirinə diqqət yetirərək, işsizlərə və ərzaq təhlükəsizliyindən əziyyət çəkənlərə dəstək göstərdilər. Onlar icma təşkilatları ilə əməkdaşlıq etmək və resursları səmərəli şəkildə paylaşmaq üçün öz mülahizələrindən istifadə edirdilər.

Hindistan: Miqrant işçilərə və aztəminatlı ailələrə böyük təsir göstərərək, Hindistan sosial işçiləri mürəkkəb logistika problemlərini həll etməli oldular. Yardım səylərinin əlaqələndirilməsində, yardımın ucqar və az təminatlı ərazilərdə olanlara çatmasını təmin etmək üçün peşəkar mühakimə vacib idi.

Peris Cancio və Monteiro Mustafanın nəzəriyyəsi sosial işçilərin öz mülahizələrindən və peşəkar mühakimələrindən istifadə etməklə böhranlara necə effektiv cavab verə biləcəyini başa düşmək üçün əhəmiyyətli baxış bucağı təqdim edir. Bu yanaşma sosial iş müdaxilələrinin çevik, etik və kontekst baxımından uyğun olmasını təmin edir və nəticədə COVID-19 pandemiyası kimi fəvqəladə hallar zamanı fərdlər və icmalar üçün daha effektiv dəstəyə gətirib çıxarır.

Nəticə

Fövqəladə sosial işdə mədəni səriştə yalnız əlavə fayda deyil, həm də əsas zərurətdir. O, müdaxilələrin effektiv, hörmətli və ədalətli olmasını təmin edir və nəticədə böhranlar zamanı fərdlər və icmalar üçün daha yaxşı nəticələrə gətirib çıxarır. Mədəni fərqləri başa düşmək və dəyərləndirməklə, sosial işçilər daha şəfqətli və təsirli dəstək göstərə, inamı, möhkəmliyi və ən çətin dövrlərdə sağalmanı gücləndirə bilər.

Fövqəladə sosial işdə mədəni səriştə müxtəlif və çətin kontekstlərdə effektiv və hörmətli xidmət göstərilməsi üçün vacibdir. Mədəni fərqləri başa düşmək və dəyərləndirməklə sosial işçilər daha şəfqətli və təsirli dəstək göstərə, inamı, möhkəmliyi və bərpanı gücləndirə bilər. Fəlakətlərə yardım, münaqişə zonaları və pandemiya reaksiyasından praktiki nümunələr vasitəsilə bu fəsil müdaxilələrin əhatəli, ədalətli və effektiv olmasını təmin etməkdə mədəni səriştənin kritik rolunu vurğulamışdır.

Beynəlxalq və Milli Standartlar

Fövqəladə Sosial İşdə Beynəlxalq Təşkilatların Təlimatları

Beynəlxalq təşkilatlar fəvqəladə hallar zamanı sosial iş təcrübələrini istiqamətləndirmək və dəstəkləməkdə mühüm rol oynayırlar. Bu təşkilatlar sosial işçilərin böhranlara effektiv cavab verə bilmələrini təmin etmək üçün çərçivələr, təlimatlar və resurslar təqdim edir. Bu fəsilə Sosial İşçilərin Beynəlxalq Federasiyası (IFSW), Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Uşaqların Beynəlxalq Fövqəladə Hallar Fondu (UNICEF) kimi əsas beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən tövsiyə olunan təlimat və metodologiyalar araşdırılır. O, həmçinin fəvqəladə hallarda sosial işçilər tərəfindən tətbiq olunan praktiki metodları və nəzəriyyələri müzakirə edir. Azərbaycan böhranlara effektiv, səmərəli və mədəni baxımdan uyğun cavab tədbirləri təmin etmək üçün fəvqəladə sosial iş üçün milli standartlar müəyyən etmişdir. Bu standartlar təbii fəlakətlər, münaqişələr və ictimai səhiyyə böhranları kimi fəvqəladə hallar zamanı təsirə məruz qalmış əhaliyə hərtərəfli dəstək göstərmək üçün sosial işçilər və əlaqədar mütəxəssislər üçün çərçivə təmin etmək üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Beynəlxalq Sosial İşçilər Federasiyası (IFSW)

Beynəlxalq Sosial İşçilər Federasiyası (IFSW) fəvqəladə hallarda sosial işin effektivliyini artırmaq üçün təlimatlar və dəstək verir. IFSW hazırlıq, mədəni səriştə, vəkillik və peşəkar dürüstlüyün vacibliyini vurğulayır. Sosial işçilər müxtəlif növ böhranlar üçün protokolları ehtiva edən fəvqəladə hallara cavab planlarını hazırlamağa və müntəzəm olaraq yeniləməyə təşviq edilir. Sosial işçilərin fəvqəladə hallara yaxşı hazır olmasını təmin etmək üçün böhrana müdaxilə, travma ilə bağlı məlumatlı qayğı və mədəni səriştədə davamlı peşəkar inkişaf və təlim vacibdir.

Mədəni Həssaslıq Təlimi: Təlim proqramları, hörmətli və effektiv dəstək göstərmək üçün sosial işçilərin müxtəlif mədəni təcrübələr və dəyərlər haqqında anlayışlarının artırılmasına diqqət yetirir.

İcma ilə əlaqə: İcma liderləri və üzvləri ilə onların xüsusi ehtiyaclarını və seçimlərini başa düşmək müdaxilələrin mədəni baxımdan uyğun olmasını təmin etməyi hədəfləyir.

İnsan Hüquqlarının Müdafiəsi: Sosial işçilər fəvqəladə hallara cavab tədbirləri zamanı həssas əhalinin ehtiyaclarının prioritetləşdirilməsini təmin edərək, insan hüquqlarının və sosial ədalətin qorunması və müdafiəsi üçün təlim alırlar.

Siyasət İnkişafı: Fəvqəladə hallar zamanı bütün icma üzvlərinin ehtiyaclarına cavab verən inklüziv siyasətlər hazırlamaq üçün siyasətçilər ilə əməkdaşlıq.

Digər Təşkilatlarla Koordinasiya: Hərtərəfli və əlaqələndirilmiş dəstək göstərmək üçün digər QHT-lər, dövlət qurumları və icma təşkilatları ilə sıx

əməkdaşlıq etmək.

Resursların Paylaşılması: Fövqəladə hallara cavab tədbirlərinin ümumi effektivliyini artırmaq üçün resursların və məlumatların paylaşılması.

İstifadə olunan nəzəriyyələr

Güclü tərəflərə əsaslanan yanaşma: Bu yanaşma fərdlərin, ailələrin və icmaların güclü tərəflərinə və resurslarına diqqət yetirir, onlara öz bərpasına və möhkəmliyinə töhfə verən nəzəri çərçivədir. Problemlər və çatışmazlıqlar üzərində cəmləşmək əvəzinə, diqqəti insanlara çətinliklərin öhdəsindən gəlmək və məqsədlərinə çatmaq üçün gücləndirmək məqsədi daşıyan davamlılıq, imkanları və müsbət atributlara çəkir.

Yanaşmanın əsas prinsipi bütün fərdlərin, ailələrin və icmaların çətinlikləri həll etmək və müsbət nəticələr əldə etmək üçün istifadə edilə bilən güclü tərəflərə və resurslara malik olduğuna inamdır. Sosial işçilər yalnız problem və ya çatışmazlıqlara diqqət yetirməkdənsə, bu güclü tərəfləri müəyyənləşdirir və işi onun üzərində qurur.

Gücləndirmə: Gücləndirmə bu yanaşmanın əsas komponentidir. Fərdlər və icmalar öz güclü tərəflərini dərk edərək və onlardan istifadə etməklə öz həyatları üzərində nəzarət və səlahiyyət hissi əldə edirlər. Sosial işçilər kliyətlərin güclü tərəflərini müəyyən etməkdə və öz müqəddəratını təyin etmələrinə təşviq etməkdə onlara dəstək verməklə səlahiyyətlərin artırılmasını asanlaşdırır.

Əməkdaşlıq: Güclü tərəflərə əsaslanan yanaşma sosial işçi və kliyətlər arasında əməkdaşlıq münasibətlərini təşviq edir. Kliyent öz fikir və töhfələri ilə prosesin fəal iştirakçısı kimi görünür. Bu əməkdaşlıq qarşılıqlı hörmət və etimadı, müdaxilələrin effektivliyini artırır.

Vahid Perspektiv: Bu yanaşma fərdlərə və onların həyatlarına təsir edən müxtəlif amillərin mürəkkəb qarşılıqlı təsirini nəzərə alaraq, onların ətraf mühitinə vahid baxışı götürür. Sosial işçilər kliyenti sosial, iqtisadi və mədəni aspektlər də daxil olmaqla bir çox sahələrdə qiymətləndirir, güclü tərəflərini aşkara çıxarır.

Dözümlülük və Ümid: Dözümlülük və ümidin vurğulanması güclü tərəflərə əsaslanan yanaşmanın əsasını təşkil edir. Sosial işçilər kliyentə keçmiş uğurlarını və mübarizə strategiyalarını tanımağa kömək edir, gələcəyə ümid və nikbinlik hissi yaradır.

Bu müsbət diqqət kliyətlərə cari və gələcək problemləri həll etmək üçün inam və motivasiya yaratmağa kömək edir. Güclü tərəflərə əsaslanan yanaşma fərdlərin və icmaların ciddi stress və pozulmalarla üzləşdiyi fəvqəladə sosial

işlərdə xüsusilə aktualdır. Güclü tərəflərə və resurslara diqqət yetirməklə, sosial işçilər bərpa və möhkəmliyə aşağıdakı yollarla dəstək ola bilərlər:

Güclərin Qiymətləndirilməsi və İstifadəsi: Fövqəladə hallarda sosial işçilər fərdlər və icmalar üçün mövcud olan güclü tərəf və resursları müəyyən etmək üçün qiymətləndirmələr aparır. Bura şəxsi bacarıqlar, sosial şəbəkələr, mədəni ənənələr və icma aktivləri daxil ola bilər. Bu güclü tərəflər daha sonra effektiv mübarizə strategiyaları və təcili ehtiyacların həlli yollarını hazırlamaq üçün istifadə olunur.

Davamlılığın qurulması: Mövcud güclü tərəflərin tanınması və prosesin bunun üzərində qurulması fərdlərə və icmalara onların davamlılığını artırmağa kömək edir. Sosial işçilər insanlara fövqəladə halların təsirlərinə daha yaxşı tab gətirmək və sağalmaq imkanı verməklə bu imkanları gücləndirmək üçün dəstək və resurslar təqdim edir. Məsələn, təbii fəlakətdən zərər çəkmiş icmada sosial işçi resursları səfərbər edə və bərpa səylərini dəstəkləyə bilən yerli liderləri və icma qruplarını müəyyən edə bilər.

Kliyətlərin Gücləndirilməsi: İnsanların qarşısında çarəsiz və aciz hiss etdikləri fövqəladə hallar zamanı səlahiyyətlərin artırılması çox vacibdir. Güclü tərəflərə diqqət yetirməklə, sosial işçilər kliyətlərə nəzarət və qərarvermə hissini bərpa etməyə kömək edir. Gücləndirmə strategiyalarına kliyətləri qərar qəbul etmə prosesinə cəlb etmək, özünü müdafiə etməyi təşviq etmək, bacarıqların inkişafı və liderlik üçün imkanların təmin edilməsi daxil ola bilər.

Əməkdaşlığın təşviqi: Güclü tərəflərə əsaslanan yanaşmanın əməkdaşlıq xarakteri fövqəladə hallara cavab vermək üçün çox vacibdir. Sosial işçi səyləri əlaqələndirmək və resursları maksimum dərəcədə artırmaq üçün kliyətlər, digər mütəxəssislər və icma təşkilatları ilə sıx əməkdaşlıq edir. Bu əməkdaşlıq səyləri təsirə məruz qalmış əhalinin müxtəlif ehtiyaclarını ödəməklə, müdaxilələrin hərtərəfli və mədəni baxımdan uyğun olmasını təmin edir.

Ümid və optimizmi saxlamaq: Diqqəti ümid və optimizm üzərində cəmləmək fövqəladə sosial işdə vacibdir. Sosial işçilər kliyətlərə müsbət aspektləri və potensial imkanları müəyyən etməyə kömək edir, çətinliklərə baxmayaraq ümidverici dünyagörüşünü gücləndirir.

Məsələn, münaqişədən sonra sosial işçilər cəmiyyətin möhkəmliyini və yenidən qurmaq və bərpa etmək üçün əvvəlki uğurlu səylərini vurğulayaraq gələcəyə ümid hissi aşılaya bilər.

Fəaliyyətdə güclü tərəflərə əsaslanan yanaşma nümunələri

İcmanın Dayanıqlılığının Yaradılması: COVID-19 pandemiyası zamanı bir çox

icma bir-birini dəstəkləmək üçün güclü tərəflərindən istifadə etdi. Sosial işçilər qonşuların bir-birlərinə ərzaq məhsulları, uşaq baxımı və emosional dəstək ilə kömək etdikləri qarşılıqlı yardım qrupları kimi icmanın rəhbərlik etdiyi təşəbbüsləri müəyyənləşdirmiş və dəstəkləmişdilər.

Bu təşəbbüslər nəinki əməli yardım göstərdi, həm də sosial birliyi və möhkəmliyi gücləndirdi.

Qaçqınların Gücləndirilməsi: Qaçqın düşərgələrində sosial işçilər tez-tez fərdləri və ailələri gücləndirmək üçün güclü tərəflərə əsaslanan yanaşmadan istifadə edirlər. Bu, qaçqınlar arasında tədris, sənətkarlıq və ya liderlik qabiliyyətləri kimi bacarıq və istedadların müəyyən edilməsini və düşərgə daxilində bu bacarıqlardan istifadə etmək imkanlarının yaradılmasını əhatə edə bilər.

Qaçqınlar öz güclü tərəflərinə diqqət yetirməklə cəmiyyətə töhfə verə, məqsəd hissi qazana və ümumi rifah hallarını yaxşılaşdırmağa bilərlər.

Fəlakətin aradan qaldırılması: Təbii fəlakətlərdən sonra sosial işçilər güclü sosial şəbəkələr, yerli rəhbərlik və mədəni ənənələr kimi təsirə məruz qalmış icmaların güclü tərəflərini qiymətləndirir. Bu güclü tərəflər daha sonra icma təmizləmə tədbirlərinin təşkili, yenidənqurma səyləri və birlik və şəfa verən mədəni tədbirlər kimi bərpa səylərini dəstəkləmək üçün istifadə olunur.

Güncə əsaslanan yanaşma, fəvqəladə sosial işlərə rəhbərlik etmək üçün Beynəlxalq Sosial İşçilər Federasiyası (IFSW) tərəfindən istifadə edilən güclü nəzəri çərçivədir. Güclü tərəflərə, səlahiyyətlərə, əməkdaşlığa, möhkəmliyə və ümidə diqqət yetirməklə sosial işçilər fəvqəladə halların yaratdığı çətinliklərin öhdəsindən gəlməkdə fərdlərə və icmalara effektiv dəstək verə bilərlər. Bu yanaşma tək-cə acil ehtiyacları cavab vermir, həm də böhranlardan təsirlənənlər arasında ümid və nikbinlik hissini gücləndirərək uzunmüddətli bərpa və dayanıqlılığı təşviq edir.

Azərbaycandakı fəaliyyəti

Münaqişələrə Cavab və Sülh Quruculuğu: Dağlıq Qarabağ münaqişəsi Azərbaycanda zərər çəkmiş əhali arasında əhəmiyyətli yerdəyişmə və travmaya səbəb olub. İcmalar davam edən hərbi əməliyyatlar səbəbindən həyatlarında qeyri-müəyyənlik, evlərin itirilməsi, can və maddi itkiləri və psixoloji gərginliklə üzləşməyinə, zorakılığa məruz qalmasına və dərin psixoloji stressə səbəb olub. Beynəlxalq Sosial İşçilər Federasiyası (IFSW) Azərbaycanda münaqişədən zərər çəkmiş icmaların ehtiyaclarının həllində, xüsusilə də Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə diqqət yetirməkdə fəal iştirak etmişdir. Onların səyləri münaqişələrə cavab, sülhün yaradılması və yerli sosial

işçilər üçün potensialın yaradılması və təliminə yönəldilib.

IFSW Müdaxilələri: Dağlıq Qarabağ münaqişəsi zamanı köçkün icmalara dəstək

Psixososial Dəstək və Travma Konsultasiyası

Münaqişə mövcud sosial şəbəkələri və icma strukturlarını pozdu. Bir çox insan icmalarını itirərək köçkün düşmüşdü. Məcburi köçkünlük və travma təcrid və tənhalıq hissələrinə gətirib çıxarmış, psixoloji sıxıntıları daha da artırmışdı. Münaqişədən təsirlənən bir çox fərdlərin davam edən stress və travma ilə mübarizə aparmaq üçün effektiv mübarizə mexanizmləri yoxdur. Yeni mübarizə strategiyalarını öyrənmək stressi idarə etmək və psixi sağlamlığı yaxşılaşdırmaq üçün vacibdir. Sağ çıxanların psixoloji ehtiyacları mürəkkəb və çoxşaxəlidir, hərtərəfli və davamlı müdaxilələr tələb edir. IFSW münaqişədən təsirlənən fərdlərə və ailələrə şok və stressin öhdəsindən gəlməyə kömək edən dərhal emosional dəstək üçün ilkin psixoloji yardım göstərmişdir.

Sonrakı mərhələdə sosial işçilər fərdlərə öz təcrübələrini emal etməyə və sağalma prosesinə başlamağa kömək etmək üçün davamlı travma məsləhətləri təklif etmiş, cəmiyyətin dəstəyini və möhkəmliyini artırmaq üçün qrup terapiyası seansları və qrup çalışmaları da təşkil edilmişdir. Qrup terapiyası fərdlərə öz təcrübələrini və hissələrini təhlükəsiz və dəstəkləyici bir mühitdə paylaşmağa imkan verir. Bu ortaq anlayış təcrid hissələrini azaltmağa və emosiyaları təsdiq etməyə kömək edə bilər. Qrup çalışmaları əsasən başqalarının sağalma cəhdlərinin şahidi olmaq iştirakçılar üçün ümid və motivasiya verə bilər. Qrup terapiyası iştirakçılara sosial əlaqələri bərpa etməyə və yeni dəstək şəbəkələri yaratmağa kömək edir. Bu əlaqələr emosional və psixoloji rifah üçün çox vacibdir. Bunun yanı sıra bənzər çətinliklərlə üzləşmiş həmyaşıdların dəstəyi və anlayışı inanılmaz dərəcədə müalicəvidir. Bu, fərdlərə vəziyyətləri ilə həqiqətən empatiya quranlar tərəfindən başa düşüldüyünü və dəstəkləndiyini hiss etməyə kömək edir. Qrup terapiyası seansları fərdlərin mühakimə və ya əks-səda qorxusu olmadan öz hissələrini ifadə edə biləcəyi strukturlaşdırılmış və məxfi məkan təmin edir. Öncədən təlim keçmiş fasilitator (sosial işçi) müzakirələrə rəhbərlik edir, ətraf mühitin dəstəkləyici və müalicəvi qalmasına dəstək olur.

Bu səbəbdəndir ki, qrup terapiyası cəmiyyət və kollektivdə dözümlülük hissini inkişaf etdirir.

Müxtəlif dəstək xidmətlərinin əlaqələndirilməsi münaqişədən sonra çətin olduğu kimi münaqişədən təsirlənən insanlar da psixi sağlamlıq xidmətləri, hüquqi yardım və ya sosial dəstək proqramları kimi əllərində olan resurslardan xəbərsiz ola bilərlər. Qrup terapiyası seansları mövcud resurslar və xidmətlər haqqında məlumat mübadiləsi üçün platforma rolunu oynaya bilər. İştirakçılar ehtiyac duyduqları əlavə dəstək haqqında öyrənə və bu dəstəyə çatımlılıq

əldə edə bilirlər. Fasilitatorlar iştirakçıların hərtərəfli dəstək almasını təmin edərək müxtəlif resurslara çıxışı əlaqələndirməyə kömək edə bilər.

İcma Barışıq Səyləri:

Dialoq Seminarları

Münaqişələrin həlli və vasitəçilik bacarıqları icma gərginliyini həll etmək və münaqişə tərəfləri arasında dialoqu asanlaşdırmaq üçün vacib idi. IFSW, təcrübələrini müzakirə etmək və qarşılıqlı anlaşmanı təşviq etmək üçün müxtəlif icma üzvlərini bir araya gətirən dialoq seminarlarını asanlaşdırdı. Bu seminarlar gərginliyi azaltmaq və məcburi köçkünlərlə ev sahibi icmalar arasında etimad yaratmaq məqsədi daşıyırdı. IFSW sosial işçilərin kritik rollarında effektivliyini və möhkəmliyini artırmağı hədəfləmişdir. Sosial işçilər icmalara ümumi dil tapmağa və dinc birgəyaşayış yolunda işləməyə kömək edərək, bu müzakirələri məhsuldar şəkildə idarə etmək üsullarını öyrəndilər. Yerli sosial işçilərin potensialının artırılması göstərilən dəstəyin davamlı və mədəni baxımdan uyğun olmasını təmin etdi. Səlahiyyətli və yaxşı təlim keçmiş yerli sosial işçilər beynəlxalq təşkilatlar getdikdən çox sonra öz işlərinə davam edə bildilər.

Sülh quruculuğu fəaliyyətləri

İnamı bərpa etmək və qarşılıqlı anlaşmanı gücləndirmək üçün müxtəlif icma qrupları arasında açıq və konstruktiv dialoqun aparılması zəruri idi. Barışıq və həmrəyliyi təşviq etmək üçün birgə icma layihələri, mədəni tədbirlər və gənclər proqramları kimi fəaliyyətlər təşkil edilmişdir. Bu təşəbbüslər fikir ayrılıqlarını aradan qaldırmağa və dinc birgə yaşayışı təşviq etməyə kömək etdi. Dialoq seminarları icma üzvlərinin öz təcrübələrini, şikayətlərini və gələcəyə olan ümidlərini açıq müzakirə edə biləcəyi təhlükəsiz məkanlar yaratdı.

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST)

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) sağlamlıq bərabərliyi, psixi sağlamlıq dəstəyi və ictimaiyyətin cəlb edilməsinin vacibliyini vurğulayaraq, fəvqəladə sosial işə sağlamlıq yönümlü bir yanaşma təqdim edir.

İstifadə olunan modellər

1. İctimai Səhiyyə Modeli

İctimai Səhiyyə Modeli Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) tərəfindən xüsusilə fəvqəladə hallar zamanı sağlamlıq müdaxilələri və siyasətlərinə rəhbərlik etmək üçün istifadə olunan nəzəri çərçivədir. Bu model cəmiyyətin, təşkilatların, ictimai və özəl icmaların və fərdlərin mütəşəkkil səyləri və məlumatlı seçimləri vasitəsilə xəstəliklərin qarşısının alınmasına, sağlamlığın təşviqinə və ömrün uzadılmasına yönəlib. İctimai Sağlamlıq Modeli fərdlərin deyil, əhalinin sağlamlığına diqqət yetirir. O, sağlamlığın geniş determinantlarını həll etməklə və geniş miqyaslı müdaxilələr həyata keçirməklə bütün icmaların sağlamlıq nəticələrini yaxşılaşdırmaq məqsədi daşıyır.

Profilaktika və sağlamlığın təşviqi vasitəsilə xəstəlik və yaralanma hallarını azaltmağa və qarşısını almağa çalışır. Sağlamlığın təşviqi daha sağlam seçimlər etmək və sağlam həyat tərziini mənimsəmək üçün icmaların maarifləndirilməsini və gücləndirilməsini əhatə edir.

Əsas Prinsiplər:

Profilaktika və Sağlamlıq Təşviqi:

Birincil Profilaktika: Xəstəliklərin və zədələrin yaranmasının qarşısını almaq üçün tədbirlər (məsələn, peyvəndlər, sağlam həyat tərzi təşviqi).

İkincil Profilaktika: Erkən diaqnostika və müalicə ilə xəstəliklərin və zədələrin şiddətini azaltmaq.

Üçüncül Profilaktika: Xəstəliklərdən və zədələrdən sonra bərpa prosesini dəstəkləmək və komplikasiyaların qarşısını almaq.

2. Travma məlumatlı qayğı strukturu

Travma məlumatlı qayğı strukturu travmanın təsirlərini anlamaq və travmaya məruz qalan şəxslərlə işləyərkən bu bilikləri tətbiq etmək üçün nəzərdə tutulmuş bir yanaşmadır. Bu çərçivə, travmanın insanların həyatına necə təsir etdiyini və travmaya məruz qalan şəxslərin ehtiyaclarına cavab verən qayğı göstərmənin vacibliyini vurğulayır.

Əsas Prinsiplər:

Təhlükəsizlik:

Fiziki və Emosional Təhlükəsizlik: Kliyətlərin fiziki və emosional təhlükəsizliyini təmin edən mühitlər yaratmaq.

Etibar və Şəffaflıq:

Etibarlı Münasibətlər: Etibarı və şəffaflığı təmin edən münasibətlər qurmaq, qərarları kliyətlərlə açıq şəkildə paylaşmaq.

Dəstək və Gücləndirmə:

Kliyətin Gücləndirməsi: Kliyətləri qərar qəbul etmə proseslərinə daxil etmək və onların güclü tərəflərini və resurslarını tanımaq.

Empatiya və Anlama:

Travma Anlayışı: Travmanın fərdin həyatına necə təsir etdiyini anlamaq və bu təsirləri tanımaq.

Yaralanma və Yenidən Travmatizasiya: Travmaya məruz qalan şəxsləri yaralamaq və yenidən travmatizasiyadan qorunmaq.

Praktik Tətbiq:

Psixososial Dəstək Proqramları: Travma biliçli qayğı çərçivəsində, travma keçirmiş şəxslərə psixososial dəstək proqramları təqdim olunur. Bu proqramlar fərdi və qrup terapiyi, dəstək qrupları və digər psixososial müdaxilələri əhatə edir.

Travma Təlimləri: Sağlamlıq və sosial işçilər üçün travma anlayışı və travma biliçli qayğı yanaşmaları üzrə təlim proqramları təşkil edilir.

Təhlükəsiz və Dəstəkləyici Mühitlərin Yaradılması: Travmaya məruz qalan şəxslər üçün təhlükəsiz və dəstəkləyici mühitlər yaradılır, məsələn, uşaqlar üçün uşaq dostu məkanlar və qadınlar üçün sığınacaqlar.

HİV/QİÇS epidemiyası

ÜST-nin İİV/QİÇS epidemiyasına reaksiyası maarifləndirmə, testlərin keçirilməsini təşviq etmək və yoluxmanın qarşısını almaq üçün genişmiqyaslı ictimai səhiyyə kampaniyalarını əhatə edirdi. Buraya təhlükəsiz cinsi təcrübələr, prezervativlərin paylanması və iynə mübadiləsi proqramları üzrə təhsil daxildir. Sosial işçilər bu prosesdə İİV/QİÇS-lə yaşayan fərdlər üçün məsləhət, dəstək xidmətləri və vəkillik göstərərək stiqmanın azaldılmasına və müalicə və qayğıya çıxışın yaxşılaşdırılmasına köməklik göstərmişlər. Ümumilikdə isə sosial işçilər ictimai səhiyyə məlumatlarının yayılmasında, karantin və təcrid səylərini dəstəkləməkdə və həssas əhalinin lazımi qayğı və dəstəyi almasını təmin etməkdə mühüm rol oynadılar.

Azərbaycandakı fəaliyyəti

ÜST Qarabağ münafiqəsi zamanı Azərbaycanda geniş miqyaslı fəaliyyətlər həyata keçirmişdir. Bu fəaliyyətlər təcili tibbi yardım və səhiyyə xidmətlərinin təmin edilməsi, psixososial dəstək proqramlarının təşkil edilməsi, səhiyyə təchizatı və dərmanların təmin edilməsi, eləcə də səhiyyə və sosial işçilərin təlim və bacarıqlarının artırılmasını əhatə edir. ÜST-in bu fəaliyyətləri münafiqədən təsirlənmiş əhaliyə vacib dəstək göstərmək, onların fiziki və mental sağlamlığının qayğısına qalmaq məqsədini daşımışdır.

Səhiyyə Təşkilatının Azərbaycanda iştirakı ictimai səhiyyə ilə bağlı fəvqəladə halların idarə edilməsində və səhiyyə sisteminin gücləndirilməsində mühüm rol oynamışdır. Bu fəaliyyətlərə icmaları profilaktik tədbirlər, sağlamlıq təcrübələri və peyvəndin əhəmiyyəti haqqında maarifləndirmək üçün ictimai səhiyyə kampaniyalarının həyata keçirilməsi də daxildir. Bu məşğulluq maarifləndirməni və sağlamlıq qaydalarına riayət etməyi artırmağa kömək etmişdir ki, təşkilatın Azərbaycandakı əsas nailiyyətləri səhiyyə sisteminin ictimai səhiyyə ilə bağlı fəvqəladə hallara cavab vermək qabiliyyətinin artırılması, həmçinin peyvənd kampaniyalarının və ictimai səhiyyə maarifləndirilməsi proqramlarının uğurla həyata keçirilməsidir.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq Uşaqlara Yardım Fondu (UNICEF)

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq Uşaqlara Yardım Fondu (UNICEF)

UNICEF fəvqəladə hallar zamanı uşaqların müdafiəsi və ailələrin dəstəklənməsinə diqqət yetirərək, uşaqların müdafiəsi, təhsili və ailənin yenidən birləşməsinin vacibliyini vurğulayır.

Təlimatlar

1. Uşaqların Qoruması

Uşaq Dostu Məkanlar: UNICEF, fəvqəladə hallarda uşaqlar üçün təhlükəsiz və

qorunan mühitlər yaratmaq üçün təlimatlar hazırlayır. Bu məkanlar uşaqların təhlükəsizlikdə qalmasını və psixososial dəstək almasını təmin edir. Ailə Birliyinin Qorunması: UNICEF, fəvqəladə hallarda uşaqların ailələri ilə birləşməsi və ailə əsaslı qayğı təmin edilməsi üçün prosedurlar hazırlayır.

2. Təhsil və Sağlamlıq

Təhsil Davamlılığı: UNICEF, fəvqəladə hallarda təhsil proqramlarının davamlılığını təmin etmək üçün təlimatlar verir. Bu, müvəqqəti tədris mərkəzlərinin yaradılması və tədris materiallarının təmin edilməsini əhatə edir. **Sağlamlıq və Qidalanma:** Uşaqların və ailələrin sağlamlıq və qidalanma ehtiyaclarının qarşılınması üçün təlimatlar. Bu, peyvənd kampaniyaları və qidalanma proqramlarını əhatə edir.

İstifadə Edilən Nəzəriyyələr

1. Ekoloji Sistemlər Nəzəriyyəsi

Bronfenbrenner tərəfindən inkişaf etdirilmişdir və fərdlərin inkişafının onların ətraf mühiti ilə qarşılıqlı əlaqələrinə bağlı olduğunu vurğulayır. Bu nəzəriyyə, fərdlərin müxtəlif səviyyələrdə sosial və fiziki mühitlərə təsirləndiyini və bu təsirlərin inkişaflarına necə təsir etdiyini izah edir.

Əsas Prinsiplər:

Mikrosistem:

Mikrosistem: Fərdin ən yaxın çevrəsində olan ailə, dostlar, məktəb və qonşular kimi əlaqələr. Bu səviyyədə qarşılıqlı əlaqələr birbaşa təsir edir. Nümunə: Uşaq və valideynlər arasındakı münasibətlərin necə güclü təsirə malik olduğunu düşünün. Uşağın məktəbdəki müəllimlərlə olan qarşılıqlı əlaqələri də mikrosistemə daxildir və bu əlaqələr uşağın təhsil və sosial inkişafında mühüm rol oynayır.

Mezosistem:

Mezosistem: Mezosistem, mikrosistemlər arasındakı əlaqələri və qarşılıqlı təsirləri əhatə edir. Nümunə: Valideynlərin uşağın məktəb həyatına aktiv iştirak etməsi mezosistem nümunəsidir. Valideynlərin müəllimlərlə əlaqəsi uşağın məktəbdəki davranış və akademik performansına müsbət təsir göstərə bilər.

Ekzosistem:

Ekzosistem: Ekzosistem, fərdin birbaşa iştirak etmədiyi, lakin dolayısı ilə təsir göstərən geniş sosial sistemlərdir. Nümunə: Valideynin iş yerində baş verən dəyişikliklər uşağın rifahına təsir edə bilər. Məsələn, valideynin işsizlik və ya işdə artan stress səviyyəsi uşağın emosional və fiziki vəziyyətinə dolayısı ilə təsir edə bilər.

Makrosistem:

Makrosistem: Makrosistem, mədəniyyət, iqtisadi şərait, siyasət və ideologiya kimi geniş cəmiyyət sistemləridir. Nümunə: Cəmiyyətin iqtisadi vəziyyəti və mədəni dəyərləri uşağın inkişafına təsir göstərir. Məsələn, iqtisadi problemlər ailələrin maddi resurslarını məhdudlaşdırıb bilər və bu da uşaqların təhsil və sağlamlıq imkanlarına təsir edə bilər.

Kronosistem:

Kronosistem: Kronosistem, zamanla dəyişən çevrə və fərdin həyatında baş verən vacib hadisələrdir. Nümunə: Münaqişələr, iqtisadi dəyişikliklər, təbii fəlakətlər və ya şəxsi həyat hadisələri (evlilik, boşanma, köçmə) fərdin inkişafına uzunmüddətli təsir göstərə bilər. Məsələn, uşağın həyatında baş verən bir münaqişə onun emosional və psixososial inkişafına ciddi təsir edə bilər.

2. Dayanıqlılıq nəzəriyyəsi

Bu nəzəriyyə, fərdlərin və icmaların çətinlikləri aşmaq və onlardan bərpa olmaq üçün mövcud olan güclü tərəflərini və resurslarını vurğulayır. Sosial dəstək şəbəkələri, icma liderliyi və fərdi motivasiya insanların çətinliklərə qarşı daha dayanıqlı olmalarına kömək edə bilər. Buna görədir ki, güclü sosial dəstək şəbəkəsi olan insanlar stresli və travmatik vəziyyətlərlə daha yaxşı mübarizə apara bilər.

Əsas Prinsiplər:

Güclü Tərəflər və Resurslar:

İnkişaf və Güclənmə: Çətinliklər qarşısında fərdlərin və icmaların güclü tərəflərini və resurslarını müəyyən etmək və onları inkişaf etdirmək.

Güclü Tərəflərin Misalı: Sosial dəstək şəbəkələri, icma liderliyi və fərdi motivasiya.

Mübarizə Strategiyaları:

Effektiv Mübarizə: Çətinliklərlə mübarizə aparmaq üçün fərdlərin və icmaların istifadə etdiyi strategiyalar. Bu strategiyalar çətinlikləri aşmağa və dayanıqlılığı artırmağa kömək edir.

Mübarizə Strategiyaları Misalı: Problem həll etmə bacarıqları, müsbət düşüncə və sosial dəstək axtarma.

Adaptasiya və Bərpa:

Adaptasiya Bacarıqları: Çətinliklər qarşısında fərdlərin və icmaların uyğunlaşma və bərpa qabiliyyəti. Bu, yeni şəraitlərə uyğunlaşmaq və yenidən güclənmək üçün lazımdır.

Adaptasiya Misalı: Yeni bacarıqların öyrənilməsi, dəyişikliklərə çevik cavab vermə və resursların səmərəli istifadəsi.

Çoxsəviyyəli Yanaşma:

Sistemlararası Dayanıqlıq: Resilience Theory fərdlərin və icmaların dayanıqlığını artırmaq üçün müxtəlif sistemlərin (ailə, məktəb, icma) inteqrasiyasını vurğulayır.

Çoxsəviyyəli Misal: Ailənin, məktəbin və icmanın birlikdə çalışaraq uşaqların dayanıqlığını artırmaq üçün proqramlar hazırlaması.

UNICEF-in Tətbiqi:

İcma Dayanıqlıq Proqramları: UNICEF icma dayanıqlıq proqramları hazırlayarkən, icmaların güclü tərəflərini və resurslarını müəyyən edir və onları inkişaf etdirir. Misal üçün, təbii fəlakətlərdən sonra icma liderləri və könüllülərlə birlikdə bərpa işləri aparmaq.

Uşaq Dəstəyi Proqramları: Çətinliklər qarşısında uşaqların dayanıqlığını artırmaq üçün xüsusi proqramlar hazırlanır. Bu proqramlar uşaqlara problem həll etmə bacarıqları, müsbət düşüncə və sosial dəstək şəbəkələri qurmağa kömək edir.

Uşaqlar üçün Təhlükəsiz Məkanlar: Fövqəladə hallardan təsirlənən uşaqlar üçün təhlükəsizlik, psixososial dəstək və təhsil fəaliyyətini təmin edən uşaqlar üçün əlverişli məkanların yaradılması.

Azərbaycandakı fəaliyyəti

Müstəqilliyin əldə edilməsi və sonrasında, xüsusilə Qarabağ konflikti zamanı UNICEF-in Azərbaycandakı fəaliyyəti fəvqəladə hallarda uşaqların və hamilə qadınların malnütrisiya (düzgün olmayan qidalanma deməkdir) ilə mübarizə aparması və qidalanma vəziyyətinin yaxşılaşdırılması, məcburi köçkün uşaqlarının ailə üzvlərinin tapılması və ailənin bir araya gətirilməsi, travma almış şəxslərin psixososial reabilitasiya işinə yönəlmişdir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq Uşaqlara Yardım Fondu (UNICEF) Azərbaycanda fəvqəladə hallar zamanı uşaqların müdafiəsini dəstəkləmək, təhsil və səhiyyə xidmətlərini təkmilləşdirmək üçün bir sıra mühüm təşəbbüslər həyata keçirmişdir. Bu sahələrdə onların səylərinin ətraflı nümunələri:

Ailənin birləşməsi: UNICEF münaqişə səbəbindən ailələrindən ayrılmış uşaqların axtarışı və birləşmə xidmətlərini həyata keçirmək üçün yerli hakimiyyət orqanları və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq etmişdir. Bu səylər uşaqların valideynlərinə və ya baxıcılarına təhlükəsiz şəkildə qovuşmasını təmin etdi. Bundan əlavə olaraq UNICEF, Suriyadakı Azərbaycan vətəndaşı uşaqların Azərbaycana geri qaytarılmasında və onların reinteqrasiyasına dəstək göstərmişdir. Uşaqların Suriyadan Azərbaycana geri qaytarılması prosesi çox mərhələlidir və bu prosesin hər mərhələsində təhlükəsizlik və uşaqların rifahı təmin edilməli idi. Bu məqsədlə münaqişə bölgələrində olan uşaqların identifikasiya edilməsi üçün Azərbaycan vətəndaşı olduqlarını

təsdiqləməyi və bundan sonra yerini müəyyən etmək və onların təhlükəsiz şəraitdə olduğuna əmin olmaq üçün izləmə qrupları yaradılmışdır. UNICEF bu prosesdə Azərbaycan hökuməti və digər tərəfdaşlarla sıx əməkdaşlıq etmişdir. Geri qaytarılma prosesində hüquqi və inzibati prosedurların tamamlanması, bu uşaqların sənədlərinin yenidən hazırlanıb hüquqi statuslarının təsdiqlənməsini və nəqliyyatın təşkilini əhatə edir.

Uşaq Dostu Məkanların Yaradılması: UNICEF uşaqların psixososial dəstək ala biləcəyi, təhsillərini davam etdirə və istirahət fəaliyyətlərində iştirak edə biləcəyi təhlükəsiz mühitləri təmin etmək üçün təsirə məruz qalan ərazilərdə uşaqlar üçün uyğun məkanlar yaratmışdır. Bu boşluqlar travmanın təsirini azaltmağa və normallıq hissini təmin etməyə kömək edir. Gəncə və Bərdə Azərbaycanın münafişədən təsirlənmiş və qaçqınların yerləşdiyi ərazilərindən biridir və burada yaşayan uşaqlar və ailələr ciddi çətinliklərlə üzləşmişdir. UNICEF, bu bölgələrdə uşaq dostu məkanlar yaradaraq uşaqların təhlükəsizliyini və rifahını təmin etməyə çalışmışdır. Burada uşaqlarda travmanın təsirlərini aradan qaldırmaq və emosional sağlamlıqlarını bərpa etmək üçün təhlükəsiz və dəstəkləyici mühit, oyun məkanları təmin edilir, onlara sənət və oyun terapiyası vasitəsilə emosional dəstək verilir.

Oyun Terapiyası: Uşaqların stress və travmanı ifadə etməsi və aradan qaldırması üçün oyun terapiyası təşkil edilir. Bu, uşaqların özlərini təhlükəsiz hiss etməsinə və emosional sağlamlığına kömək edir.

Sənət Terapiyası: Sənət vasitəsilə emosional ifadə və sağlamanı təşviq etmək üçün sənət terapiyası təşkil edilir. Uşaqlar rəsm çəkmə, heykəltəraşlıq və digər sənət fəaliyyətləri ilə iştirak edirlər.

Qrup Məsləhət Xidmətləri: Uşaqlar üçün qrup məsləhət xidmətləri təşkil edilir. Bu qruplarda uşaqlar öz təcrübələrini paylaşır və bir-birinə dəstək olurlar.

IFSW, ÜST və UNICEF kimi beynəlxalq təşkilatlar fəvqəladə hallarda sosial işçilər üçün əsas təlimat və dəstək verir. Hazırlıq və təlim, mədəni səriştə, sağlamlığın təşviqi, uşaqların müdafiəsi və icma dəstəyi kimi praktiki metodlardan istifadə etməklə bu təşkilatlar sosial işçilərin böhranlara effektiv cavab verə bilmələrini təmin edir. Güclərə əsaslanan yanaşma, İctimai Sağlamlıq Modeli və Ekoloji Sistemlər Nəzəriyyəsi kimi nəzəri çərçivələr bu metodların əsasını təşkil edir, sosial işçilərə ehtiyacı olanlara mərhəmətli, ədalətli və effektiv dəstək vermək üçün rəhbərlik edir.

Bu beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən verilən təlimatları və çərçivələri inteqrasiya etməklə sosial işçilər fəvqəladə sosial işlərdə öz effektivliyini artırır, müdaxilələrinin etik, mədəni cəhətdən həssas və təsirli olmasını təmin edə bilirlər.

Keys nümunələr - Fövqəladə Sosial İşdə Keys Tədqiqatları və Ən Yaxşı Təcrübə Modelləri

Bu bölmədə, ətraf mühitlə bağlı məsələlərin və təcrübədə GSW tətbiqinin öyrədilməsi üçün istifadə oluna biləcək üç keys nümunəsi təqdim olunur: Kanadada yerləşən hadisə tədqiqatı, İndigen icmalarında təmiz içməli su çatışmazlığı (texnoloji təhlükə); Beynəlxalq hadisə tədqiqatları olan COVID-19 pandemiyası (təbii təhlükə) və 2016-2018-ci illər Avropa qaçqın böhranı (qəsdən törədilən təhlükə) kimi böhranlar zamanı sosial işçilərin Yerli Sosial İş ilə necə məşğul olduqları barədə dəyərli məlumatlar təklif edir.

Qeyd edək ki, Green Social Work (Yaşıl Sosial İş) çərçivəsi, ətraf mühit ədalətinə əsaslanan bir yanaşma təqdim edir və bu yanaşma ilə ətraf mühit və sosial ədalətsizliklər arasındakı əlaqələri incələyir. Dominelli (2012, 2013), Krings və Thomas (2018) və Philip və Reisch (2015) tərəfindən vurğulanan bu yanaşma, sosial iş praktikası üçün əhəmiyyətli irəliləyişlərə səbəb olmuşdur.

Hər bir keys nümunəsi üçün dörd mərhələli yanaşma (Şəkil 1-ə bax) hazırlanmışdır ki, bu da məsələnin tam başa düşülməsinə və sosial iş təcrübəsi və təhsili üçün uyğun tövsiyələrin verilməsinə kömək edir.

Birinci Mərhələ: Hər bir keys haqqında fon məlumatı təmin edilir. Bu, təhlükə ilə bağlı qısa ədəbiyyat icmalı kimi xidmət edir və tələbə və mütəxəssislərə təhlükə haqqında əsas məlumatları əldə etməyə imkan verir.

İkinci Mərhələ: Təhlükənin sosial işçilər və tələbələr üçün niyə əhəmiyyətli olduğunu araşdırır. Bu mərhələ təhlükə ilə bağlı məlumatları sosial iş sahəsinə bağlayır.

Üçüncü Mərhələ: Təhlükə keys nümunəsinin sosial iş təcrübəsinə necə təsir göstərə biləcəyini izah edir. Hər bir keys nümunəsində sosial iş praktikası müzakirə olunarkən, sosial iş anlayışları, nəzəriyyələri, prinsipləri və texnikalarının kliyentlərlə birbaşa müdaxilə, tədqiqat və ya siyasət formalaşdırılması yolu ilə necə tətbiq olunduğu nəzərdən keçirilir.

Dördüncü Mərhələ: Tövsiyələr təmin olunur. Bu mərhələ, sosial iş təhsili, tədqiqat və təcrübəsi üçün GSW qabiliyyətlərini daha da inkişaf etdirmək üçün effektiv müdaxilələr üçün təkliflər verir.

Bu dörd mərhələli yanaşma, tələbələr və mütəxəssislər üçün GSW-nin əhəmiyyətini dərk etmək və bu bilikləri praktikada necə tətbiq etmək barədə aydın istiqamətlər təqdim edir.

Şəkil 1. Dörd mərhələli keys nümunəsi modeli

Keys nümunəsi 1: COVID-19 Pandemiyası

4.1.1. Fon Məlumatları

COVID-19 pandemiyası qlobal bir fenomen idi (Lone və Ahmad 2020; Onyeaka et al. 2021; Yawney və Gadsden 2020)—virusun geniş yaydığı çətinliklər həyatın bütün sahələrinə təsir etdi (Bashir et al. 2020; Brodeur et al. 2021; Poudel et al. 2020; Sarkodie və Owusu 2021), sosial işi də istisna etməməklə. Hökumətlər, təşkilatlar və fərdlər daim dəyişən və qeyri-müəyyən mühitə uyğunlaşmağa məcbur oldular və sağlamlıq, sosial, mədəni və digər əlaqəli itkiləri həll etmək üçün birgə həllər hazırladılar. Həqiqətən, 2022-ci ilin oktyabr ayına qədər qlobal miqyasda COVID-19-un təsdiqlənmiş ölüm halları 6 milyondan çox olmuşdur (Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı n.d.). Sosial məsafə, karantin və izolyasiya kimi ictimai səhiyyə tədbirləri ilə əlaqəli mental sağlamlıq böhranları geniş şəkildə bildirilmişdir (Benke et al. 2020; Pfefferbaum və North 2020). İşsizlik, iş qüvvəsində iştirak, iş saatları və maaşlardakı iqtisadi təsirlər bu sağlamlıq nəticələrini gücləndirmişdir və xüsusilə həssas və marginallaşmış əhali üçün qlobal vətəndaşların ümumi rifahını təhlükəyə atmışdır (Qadınlara və Uşaqlara Qarşı Zorakılıq üzrə Tədqiqat və Təhsil Mərkəzi n.d.).

COVID-19-un təsirinin tam spektri müxtəlif sahələrdən olan peşəkarların birgə cavab verməsini, mənfi təsirləri azaltmasını və pandemiyadan qurtarmağa dəstək olmasını tələb edirdi (Fronek et al. 2023; Landi et al. 2020). Məsələn, həkimlər, tibb bacıları, sığınacaq işçiləri, nəqliyyat operatorları və

yanğınsöndürənlər kimi vacib işçilər cəmiyyətimizin kritik əməliyyatlarını yerinə yetirərək ön cəbhədə yorulmadan işlədilər (Adams və Walls 2020; Beames et al. 2021; Blau et al. 2021; Redondo-Sama et al. 2020). Sağlamlıq və sosial xidmət peşəkarları sakinlərin sağlamlığını və rifahını artırmaq üçün vaxtında xidmətlər göstərdilər. Cəmiyyətlərin yenidən açılması, pandemiya qurtarmağa dəstək olmaq üçün müxtəlif resursları əlaqələndirmək üçün müvafiq peşəkarların əməkdaşlığını tələb edirdi. Sosial iş praktikası bu aspektlərin hamısına töhfə verdiyi üçün, COVID-19-un çoxmərhləli cəlb olunmuş mühiti GSW müdaxilələrini fərdi və kollektiv şəkildə araşdırmaq üçün bir platforma təmin edirdi.

4.1.2. Sosial İşlə Əlaqəsi

Sosial işçilər artıq qənaətcilliyin məhdudiyyətləri ilə tanış idilər və qlobal sağlamlıq kontekstində daha da çətinləşən bir rol oynamaq məcburiyyətində qaldılar. Neoliberal ideologiya dünyada səhiyyə və sosial xidmət sistemlərinin üzərindəki təzyiqləri göstərdi (Dominelli 2021). Praktikantlar həmçinin coğrafi spesifik ekoloji kontekstlərdə sosial ədalətsizliklə bağlı çoxsaylı etik gərginliklərlə üzləşdilər.

Sosial iş tələbələri və praktikantları dünyadakı hadisələrin marginallaşmış və ya həssas qruplar üçün sosial ədalətə təsirini əks etdirməyə vərdiş edirlər. Qlobal Cənub ölkələri COVID-19-un yayılmasına ilə nisbətən daha çox məruz qaldı. İnkişaf etmiş ölkələrdə isə ağdərili olmayan əhalinin xəstəliyə yoluxma və ölmə ehtimalı daha yüksək idi (J. Miller 2020). Sosial işçilər “evdə qal, təhlükəsiz qal” və “əllərinizi yuyun” narrativlərinin evləri və təmiz suya çıxışı olan fərdlərə üstünlük verdiyini anladılar (Dominelli 2021).

COVID-19 dünya üzrə ekoloji ədalətsizlikləri vurğuladı. GSW, praktikantlara ekoloji kontekstlərdə marginallaşmışlar üçün ədaləti nəzərə almaq üçün bir çərçivə təmin edir. Tələbələr və praktikantlar virusun inkişafı və yayılmasına iqlim dəyişikliyinə təsirini nəzərə almalıdırlar (Dominelli 2021).

4.1.3. Praktikanı Məlumatlandırmaq

Pandemiya sosial iş praktikantları üçün yeni etik dilemlər yaratdı. Məsələn, üz-üzə qarşılıqlı əlaqələr artıq mümkün deyildi və sosial işçilər ailə üzvlərinin də olduğu öz evlərində məxfi söhbətlər aparmaq məcburiyyətində qaldılar (Banks et al. 2020a). Beynəlxalq sosial işçilər yeni rolları qəbul etdilər (Banks et al. 2020b), məsələn, Qlobal Cənub ölkələrində bir çoxları icma sağlamlığı protokollarında, o cümlədən gigiyena və şəxsi qoruyucu avadanlıqların paylanması ilə məşğul oldular (Banks et al. 2020a, 2020b). Qlobal Şimalda isə praktikantlar müntəzəm vəzifələri davam etdirərək mandatlarla və evdən işləmə əmrələrinə uyğunlaşdılar (Dominelli 2021). Pandemiya, peşənin digər çağırışlarını məhdudiyyətlər və ictimai səhiyyə mandatları ilə əlaqədar artırdı. Bu, maska qaydaları və texnologiyaya əsaslanan qarşılıqlı əlaqələrin ehtiyacı səbəbindən münasibətlərin qurulmasında çətinlikləri əhatə etdi (Okafor

2021).

Sosial işçilər, həmçinin, şəxsi risk və kliyentinin ehtiyaclarını qarşılamaqla bağlı etik seçimlərlə üzləşdilər (Banks və Rutter 2021). Hər bir xidmət istifadəçisinin COVID-19 protokollarına riayət etmə səviyyəsini müəyyən edə bilmədikləri üçün hər bir üz-üzə qarşılıqlı əlaqə müəyyən səviyyədə risk yaradırdı (UNICEF 2020). Dünya üzrə bir çox yerlərdə sosial işçilərin şəxsi qoruyucu avadanlıqlara çıxışı prioritetləşdirilməmişdir və beləliklə, praktikantlar üçün yoluxma riski artmışdır (Dominelli 2021).

4.1.4. Tövsiyələr

COVID-19 pandemiyası, fəlakətlərin azaldılması və hazırlıq mərhələsində sosial iş təliminə artan ehtiyacın olduğunu göstərdi (Archer-Kuhn et al. 2020). Sosial işçilər dünya miqyasında bu görünməmiş qlobal sağlamlıq böhranına uyğunlaşmağa və cavab verməyə çalışdılar. Lakin, daha çox enerji sosial işçilərə azaltma mərhələsində verilsəydi, daha az reaktiv hərəkət və daha çox proaktiv planlaşdırma olardı (Nissen 2020).

Sosial işçilərin pandemiya kimi fəlakətlər zamanı insan hüquqlarını nəzərə almaq və müdafiə etmək məsuliyyəti var. Mart 2022-ci ildən etibarən inkişaf etmiş ölkələrdə vətəndaşların böyük hissəsi peyvənd olunmuş və tipik həyat təcrübələrinə qayıtmışdı, halbuki inkişaf etməkdə olan ölkələr hələ də geniş şəkildə peyvənd olunmamış və virusdan qarşısı alına bilən ölümlərlə üzləşmişdir (Alakija 2022). İnkişaf etmiş ölkələrdə yaşayan və işləyən sosial işçilər, təmiz içməli suya, sağlamlıq xidmətlərinə, gigiyena məhsullarına, sığınacağa və peyvəndlərə qlobal ehtiyacı unutmamalıdırlar (Dominelli 2021). Qlobal miqyasda COVID-19, sosial işçilərə beynəlxalq həmkarları ilə yeni birliyə və identifikasiyaya hiss etmə imkanı verdi. Bu birlik davam edə bilər, çünki sosial işçilər qlobal səviyyədə praktikanın əhəmiyyətini və anlayışını təcrübə etdilər.

Pandemiya, sosial işçilərin cəmiyyətdə nə dərəcədə dəyərli olduğunu nümayiş etdirdi, çünki praktikantlar fərdlərin mental və sosial rifahını dəstəklədi (Ashcroft et al. 2021). Eyni zamanda, pandemiya sosial iş peşəsinin fərdlər, icmalar və dünya miqyasında əhəmiyyətini və fərqli töhfələrini müdafiə etmək üçün artan bir ehtiyac ortaya qoydu (Banks və b. 2020a, 2020b). COVID-19 bütün sosial iş peşəsini hökm sürən fəvqəladə hala uyğunlaşmağa və reaksiya verməyə məcbur etdi. Nəticədə, praktikantlar təhsil kurikulumundan sahədə çalışan sosial işçilərə qədər prosesləri və yanaşmaları sual etmək və qiymətləndirmək imkanına sahib oldular. Sosial işçilər və tələbələr sosial işin effektivliyini və səmərəliliyini artırmaq üçün innovativ qiymətləndirmə prosesini davam etdirərək fayda əldə edə bilərlər. Sosial işçilərin peşənin davamlı və artan şəkildə hazırlıq və azaldılma üzərində vurğulanmasını təmin etmək üçün etik mandatları var (Banks və Rutter 2021). COVID-19 kimi dünya miqyasında bir böhrana reaktiv cavab vermək əvəzinə, profilaktik tədbirlərə diqqət yetirmək peşəni gücləndirəcək və gələcək fəlakət reaksiyalarının

effektivliyini artıracaq (Nissen 2020).

Keys nümunəsi 2: 2016 Avropa Qaçqın Krizi

4.2.1. Fon Məlumatları

Son on il ərzində Suriyada, Əfqanıstanda, İraqda və Şərqi Afrikada bölgə münafişələri, müharibə və yoxsulluq ilə əlaqəli məcburi köçlər nəticəsində milyonlarla qaçqın təhlükəsizlik axtarmaq üçün dünyaya səpələnmişdir (Popescu və Libal 2018). 2011-ci ildən bəri Suriyada davam edən vətəndaş müharibəsi insanların öz evlərindən didərgin düşməsinə və qaçqınların miqrasiyasına səbəb olmuşdur (DeSilver 2022). Təkcə Suriyada münafişə səbəbindən 16 milyon insan evlərini tərk edib (Drolet və digərləri 2018b). 2021-ci ildə zorakılıq, münafişə və hüquq pozuntuları da daxil olmaqla müxtəlif böhranlar səbəbindən zorla köçürülmüş insanların sayı 89,3 milyona çatıb ki, bunlardan 27,1 milyonu qaçqın, 4,6 milyonu isə sığınacaq axtarandır (UNHCR 2022). Ən son qaçqın böhranı isə Rusiyanın Ukraynaya işğalı ilə əlaqədardır, burada bir ay ərzində 3,8 milyondan çox ukraynalı öz ölkəsini tərk edib (DeSilver 2022). Bu qədər insanın təqib və zorakılıq təhlükəsindən qaçması nəticəsində qaçqınları qəbul edən ölkələrdə səhiyyə (Almontaser və Baumann 2017; Daynes 2016) və iqtisadiyyat (Beaujouan və Rasheed 2020; Damoc 2016; Richardson və digərləri 2020) sistemlərinə geniş miqyaslı təsirlər olmuşdur. Bu böhranlar qəsdən və ya məqsədyönlü fəlakətlərin nümunələridir; məcburi köçkünlər insan əməliyyatlarından, ekoloji resurslar uğrunda müharibədən və bu bölgələrdə kolonial təsirlərdən qaynaqlanı (Karlsson və Jönsson 2020).

Media vasitələri 3 yaşlı Alan Kurdinin ölmüş fotosunu yayaraq, bir çox ölkələrin fəlakətə düşər olmuş bölgələrdən qaçanlara dəstək təklif etməsinə səbəb oldu (Walsh 2015) və miqrasiya ilə bağlı ictimai narahatlıqları dilə gətirdi (Papademetriou və Banulescu-Bogdan 2016). Dünyadakı hökumətləri qaçqınları qəbul etməyə məcbur edən bir neçə faktor olsa da, bu proses boyunca dəyişməz bir şey var idi. Sosial işçilər hərəkətə keçdi və yeni gələnlərin yerləşməsi və digər xidmətlərindən cavabdeh oldular (Nobe-Ghelani və Ngo 2020).

4.2.2. Sosial İşlə Əlaqəsi

İkinci Dünya Müharibəsindən sonra qaçqınların hüquqları diqqət mərkəzinə çevrilmişdi (Bocagni və Righard 2020). Yenə də məcburi köçkünlərin məskunlaşma, xidmətlərə qoşulma və insan hüquqları müdafiəsi ehtiyaclarına diqqət yetirmək vacibdir. Bu xüsusi ehtiyaclar üçün sosial işçilərin rolları coğrafi məkana görə dəyişirdi (Ennis və West 2010). Bəziləri qaçqın düşərgələrində işləyərək, qida, su və sığınacaq kimi əsas ehtiyacların qarşılınmasını təmin edirdi (Hardy 2016). Digər praktikantlar cinsi təcavüz, həddindən artıq dolu olan yerlər, kifayət qədər mühafizə edilməmiş və xidmətlərə çıxışla bağlı problemlər yaşayan fəlakət qurbanları ilə işləyirdilər (Teloni və digərləri 2020).

Qaçqın böhranının ortaya çıxması dünyada bir çox yerdə ksenofobiya və irqçiliyin artmasına səbəb oldu (Popescu və Libal 2018). “Qaçqın böhranı” termini yerindən köçürülmüş insanların əks mövqedəki dinc və sabit cəmiyyətlərdə qarışıqlıq və narahatlıq yaratdığını göstərir (Teloni və digərləri 2020). Dünyanın bəzi bölgələrində anti-immigrant diskursu o qədər geniş yayılmışdı ki, Macarıstan kimi ölkələr sığınacaq axtaranlara sərhədlərini bağladı və qaçqınları cinayətkarlaşdıran qanunlar qəbul etdi (Popescu və Libal 2018). Bundan əlavə, ölkələrdəki iqtisadi qənaət tədbirləri qaçqınlara dəstək göstərməkdə çətinliklər yaratdı. Bu mənfi təcrübələr qaçqınlardan kənara çıxaraq, məna dolu təsir yaratmağa çalışan, lakin artıq çox işləyən və az resurslarla qarşılaşan sosial işçilərə də təsir etdi (Teloni və digərləri 2020).

4.2.3. Praktikanı Məlumatlandırmaq

Avropadakı qaçqın böhranı sosial işçilərin üzləşdiyi böyük təzyiqlərə diqqət çəkdi (Papouli 2017). Bu məqsədyönlü fəlakət fəlakət idarəçiliyinin erkən mərhələlərində, o cümlədən azaldılması və hazırlanmasında daha çox təlimə ehtiyac olduğunu göstərdi. Sahədə işləyən sosial işçilər və tələbələr qaçqınlarla bağlı mövcud olan narrativləri və bu narrativlərin qurbanların gündəlik həyatına necə təsir etdiyini təhlil etməyə davam etməlidirlər (Boccagni və Righard 2020). Qlobal qaçqın böhranı sosial işin məskunlaşma xidmətləri və qaçqınlarla işləmək üçün daha təchizatlı olmasını tələb edir. Əvvəllər praktikantlar sosial işçilərin qaçqınlarla işləmək üçün unikal bacarıqlarını qiymətləndirmirdilər (Drolet və digərləri 2018b). Təəssüf ki, sosial işçilər qaçqın cavabında “izləyici rolu”nu alırlar; peşənin sosial ədalət və etikaya bağlılığını nəzərə alaraq, bu yanaşma səmərəsizdir (Smajlovic və Murphy 2020).

GSW modeli qaçqın böhranını birbaşa ekoloji ədalətsizliklərdən qaynaqlanan bir məsələ kimi nəzərdən keçirmək üçün unikal bir imkan təmin edir. Mühəribə, münafişə və Şərq ölkələrindəki mülki narahatlıq torpaq mübahisələri, əvvəlki kolonial təzyiqlər və resurs monopoliyaları səbəbindən insanların həyatında və dünyanın müxtəlif yerlərində əhəmiyyətli narahatlıqlar yaratdı.

4.2.4. Tövsiyələr

Sosial işçilərin sosial ədalətə bağlılığı və fərdlərin hüquqlarının müdafiəsi üçün xüsusi metodologiyası var (NASW 2017). Praktikantların dəyişiklik yaratmaq üçün çoxsistemli yanaşması onların ən əhəmiyyətli töhfəsidir. Qaçqın böhranı peşənin yerindən köçürülmüş şəxslərə necə daha yaxşı cavab verə biləcəyini, həmçinin sahədə çalışan sosial işçilər və tələbələrin qlobal hadisələrə və fəlakətlərə makro, mezzo və mikro səviyyələrdə cavab verməsi üçün necə təhsil veriləcəyini göstərdi (Boccagni və Righard 2020).

Makro səviyyədə, sosial işçilər qaçqınların hüquqlarına təsir edən regional və qlobal sosial siyasəti tənqidi analiz etməli və müdafiə işləri görməlidirlər (Drolet və digərləri 2018b). Praktikantların ədalətə bağlılığı ksenofobiya və

anti-immiqrasiya narrativlərinə qarşı mübarizə aparmaq üçün təməl daşdır. Bundan əlavə, qaçqın böhranına kollektiv cavab vermək üçün millətlər arasında daha çox razılaşma üçün hökumətlərin müdafiəsi tələb olunur (Popescu və Libal 2018). Sosial işçilər, qaçqın düşmüş şəxsləri cəzalandıran və təzyiqlə altınd saxlayan siyasətlərə qarşı lobbçilik və müdafiə etməklə dəyişiklik yarada bilirlər (Dombo və Ahearn 2013).

Mezzo səviyyədə

Sosial iş agentlikləri təşkilati mandatlar və siyasətlə parçalanmış narrativləri dağıtmaqda rola malikdir (Hölscher və Bozalek 2012). Sosial iş təşkilatları administrasiyalarla əməkdaşlıq edərək, yeni gələnlər üçün kifayət qədər dəstəyi təmin edə və dəstək strukturlarını kilsə və ya icma qrupları kimi qeyri-rəsmi strukturlarla birləşdirə bilirlər (Drolet et al. 2018b). Bundan əlavə, sosial işçilər kifayət qədər nəzarət dəstəyi almalıdırlar ki, bu da onların gücləndirilməsi və təchizatlı olmalarını təmin edir, çünki yanma sindromu peşə üçün əhəmiyyətli bir riskdir (Teloni et al. 2020).

Mikro səviyyədə

Sosial işçilər qaçqınlarla işləməyin mürəkkəbliklərini idarə etməlidirlər. Bu, tərcümə xidmətlərinə çıxış əldə etmək və anlayışı artırmaq üçün mədəniyyətlərarası öyrənmə ilə məşğul olmaq demək ola bilər. Məskunlaşma xidmətlərindəki sosial işçilər tez-tez qaçqınlara mənzil, qida, ailənin birləşdirilməsi və icma ilə bağlı yardım edirlər (Drolet və Wu 2017).

Ətraf mühit ədalətinə fokuslanmaq, məqsədli fəlakətlərdən, məsələn, insan alverindən qaynaqlanan qaçqın böhranından təsirlənən fərdləri dəstəkləmək üçün praktikantların bağlılığını tələb edir. 2011-ci ildən bəri münafiqə və kolonial müdaxilənin qalıq təsirləri sosial siyasət, agentliklər və praktikantların çoxsistemli şəkildə cavab verməli olduğunu vurğuladı (Karlsson və Jönsson 2020). Qlobal qaçqın böhranı, GSW çərçivəsi və yanaşması ilə əlaqələndirilmiş sosial iş təhsili və inteqrasiya olunmuş yanaşmaların zəruriliyini vurğuladı.

Keys nümunəsi 3: Kanadada yerli əhalinin içməli suya çıxışı

4.3.1. Fon Məlumatları

Kanadadakı bir çox yerli icmanın yaşayış şəraiti Birləşmiş Millətlər İnsan Hüquqları Bəyannaməsində göstərilən standartlara uyğun deyil (Indigenous Corporate Training INC 2022). Kanadada resurs bərabərsizliyi mövcuddur, o cümlədən yerli əhalinin içməli su çatışmazlığı. Bu bərabərsizlik ekoloji ədalətsizlik, ekoloji irqçilik və sosial ədalətsizlik məsələsidir. Kanada “su ilə zəngin” bir ölkə hesab olunur, lakin ucqar icmalarda yaşayan yerli xalqlar təhlükəsiz və hijyenik suya çatışmazlıqla üzləşir (Human Rights Watch 2016). Kanadadakı yerli icmalar təmiz içməli suya çıxış üçün on illər boyu hökumətlə mübarizə aparıblar (Cheung 2019). Bu davamlı problem federal hökumətlərin 40 ildən artıqdır ki, yerinə yetirilməmiş vədlərini və performativ seçki

gündəmlərini təmsil edir (Cheung 2019). 2015-ci ildə Baş nazir Justin Trudeau su problemlərini aradan qaldıracağına söz verdi. O, 50-dən çox icmanın problemini həll etsə də, daha çoxu hələ də qalır. Yerli icmalardakı təmiz su çatışmazlığı məsələsi fərdi (mikro), icma (mezzo) və federal hökumətləri (makro) əhatə edən çoxşaxəli məsələdir.

4.3.2. Sosial İşlə Əlaqəsi

Təmiz suya çıxış əsas və zəruri insan hüquqları məsələsidir (Stefanovich və Jones 2021). Bu hüquqların pozulması Neskantaga First Nation qrupu hökumətində (QEYD: Kanada federativ dövlətdir və əksər ştatlarda federal partiyaların ekvivalenti olan partiyalar var) özünü göstərir, burada sakinlər hər həftə təmiz su toplamaq üçün filtr edilmiş su müəssisəsinə 10 dəqiqəlik yol getməlidirlər (Cheung 2019). 2015-ci ildə icmanın su filtrasiya sistemi sıradan çıxdı və bir həftədən çox müddət ərzində təmir edilmədi. İcmanın ən həssas icma üzvləri sağlamlıq və təhlükəsizlik tədbirləri məqsədilə evakuasiya edildi (Cheung 2019). Neskantaga First Nation hökumətinin rəhbəri Eric Redhead, “Düşünürəm ki, Kanadada 2021-ci ildə bu vəziyyətin qəbul edilə bilən bir vəziyyət olduğunu kimsə deyər” dedi (Stefanovich və Jones 2021, para. 23). Sosial işçilər və tələbələr suallarını verməlidirlər ki, niyə Kanadadakı qeyri-yerli icmalar eyni təmiz içməli su maneələri ilə üzləşmirlər. Yerli və qeyri-yerli icmalar arasındakı içməli suya çıxışda belə aydın bərabərsizliklər, sosial işçilər və tələbələr üçün ədaləti təmin etmək üçün tənqidi düşüncə və problem həll etməyə çağırış olmalıdır.

4.3.3. Praktikanı Məlumatlandırmaq

Təmiz içməli suya çıxış kolonizasiyanın uzunmüddətli mənfi təsirlərini təmsil edir (Goldfinger 2021). Sosial işçilər yerli praktikalara hörmət etməli və məskunlaşma kolonializminin fərqiində olmalıdırlar (Hiller və Carlson 2018). Sosial işçilər təzyiqliki strukturlarını sökməli və etik standartlar, o cümlədən əsas insan hüquqlarını müdafiə etməyə borcludurlar.

Bu məsələni araşdırmaq yerli xalqların yaşadığı realıqları başa düşmək üçün bir fürsət təmin edir. Yerli insanların torpaq üzərində yaşamaq prioriteti var. Bu mürəkkəb hala gəlir, çünki yerli torpaqlar və yaşayış şəraiti ətraf mühit irqçiliyindən, o cümlədən çirklənmə, hijyen maneələri kimi təsirlərə məruz qalır (MacDonald 2020). GSW çərçivəsini və yanaşmasını istifadə edərək, sosial işçilər və tələbələr ətraf mühit ədalətsizliyinə və irqçiliyə meydan oxumağa başlaya bilərlər, beləliklə sosial iş praktikası və təhsilinə də töhfə verilmiş olar.

4.3.4. Tövsiyələr

Sosial işçilər müxtəlif strukturlar, sistemlər və praktik səviyyələrdə iştirak etmək üçün unikal bir mövqedədirlər. Mikro, makro və ya mezzo səviyyə və ya sistemindən asılı olmayaraq, sosial işçilər peşələrini diqqətli şəkildə tətbiq etməli, şəxsi qərəzləri sökməli və üstünlük fərqiini artırmalıdırlar (Duthie

2019). Xüsusilə, praktikantlar mədəniyyətə uyğun sosial işlə məşğul olmalı və hər bir millətin bölgə-spesifik metodlarını anlamalıdır (Baskin və Sinclair 2015). Peşənin tarixinin kolonial praktikalar və yerli qrupların təzyiqi ilə əlaqəli olduğunu qəbul etmək vacibdir. Praktikantlar və tələbələr yerli icma liderləri ilə əməkdaşlıq etməli, etibar və tərəfdaşlığı yenidən qurmalı və icmalarının mədəniyyətə spesifik ehtiyaclarını müəyyənləşdirməlidirlər (McCauley və Matheson 2018).

Makrosəviyyədə sosial işçilər, icma üzvləri ilə əməkdaşlıq edərək ədalətsizliklərə etiraz edə bilirlər. Qruplarla lobbicilik, müdafiə və hökumətlə əlaqə saxlamaq dəyişikliklərə getmək imkanı da gözdə tutulmalıdır (Stefanovich və Jones 2021). Sosial işçilər, su sistemlərinə təsir edən maliyyə idarəçiliyini və yerli icmalarda su texniklərinin təlimini sual etmək də daxil olmaqla, strukturdakı çatışmazlıqları təsirsiz hala gətirməyə diqqət edə bilirlər (Cheung 2019). QHT-lərin bu məsələ barədə kanadalılara məlumat vermək, dəstəkləmək və hərəkətə keçməkdə rolu var. Sosial işçilər, icmalarla əməkdaşlıq edə bilər və icma üzvlərinə məskunlaşma səviyyəsində strategiyalar hazırlamaqda kömək edə bilər.

Mikro səviyyədə sosial işçilər, kliyenti gücləndirə bilər və yerli mədəniyyətin kəşifini, insan hüquqları pozuntularını və torpağa bağlantını nəzərə ala bilər (Stavenhagen 2005). Bütün canlıların qarşılıqlı əlaqəsini tanıyan yerli çərçivədən istifadə, praktikantlara qərb fərdiyyətçiliyinə meydan oxumağa kömək edəcək (Gray et al. 2013). Sosial işçilər, yerli xalqların qurban olaraq görülməsini yenidən çərçivələndirə bilər və onları “torpağı qoruma mübarizələrinin öndər liderləri” olaraq nəzərə ala bilirlər (Hiller və Carlson 2018, s. 58). Təmiz içməli su, BMT standartlarına daxil olan əsas insan hüququdur. Bu, Kanadada bütün fərdlər üçün bərabər şəkildə təmin edilməlidir, poçt kodu və ya mədəniyyət praktikası olmasından asılı olmayaraq. Sosial işçilərin, marjinal qrupların insan hüquqlarını müdafiə etmək üçün peşə və etik mandata sahibdirlər.

Bu üç keys araşdırmasının hər biri fərqli təhlükə növlərinin unikal nümunələrini və sosial iş praktikantları və tələbələrinin praktika və təhsil üçün müdaxilələrlə bağlı oynadıqları rolu təmin etdi. Bu keys araşdırmalarının araşdırılması və tövsiyələrin verilməsi, tarixən marjinalizasiya olunmuş icmalar və əhalilər arasında davamlılıq qurulması ilə uyğun gəlir.

18. Fövqəladə hallarda sosial işdə gələcək istiqamətlər

Qlobal böhranların təbiəti inkişaf etdikcə, fövqəladə hallarda sosial işin strategiyaları və təcrübələri də dəyişməlidir. Bu sahədə gələcək istiqamətlər təsirə məruz qalmış əhalini daha yaxşı dəstəkləmək üçün yeni metodların tətbiqini, praktiki yanaşmaların təkmilləşdirilməsini və qabaqcıl nəzəriyyələrin tətbiqini əhatə edəcək. Bu fəsil fövqəladə sosial işdə gözlənilən inkişafı və yenilikləri tədqiq edir, diqqəti sosial işçilərin yaranan problemlərə necə

uyğunlaşa biləcəyinə və onların təsirini artırma biləcəyinə yönəldir.

Texnoloji Tərəqqilərin Qəbulu

1. Rəqəmsal Alətlər və Platformalar

Rəqəmsal alətlər, xüsusən də uzaq və ya əlçatmaz ərazilərdə sosial iş müdaxilələrinin əhatəliliyini və səmərəliliyini artırma bilər. Texnologiya daha yaxşı məlumatların toplanması, təhlili və idarə edilməsini asanlaşdırır, daha yaxşı təhlil nəticəsində ortaya çıxan qərarı qəbul etməyə imkan verir.

Metodlar:

Telesağlamlıq və Telekonsultasiya

Sosial işdə telesağlamlıq: Telesağlamlıq elektron və telekommunikasiya texnologiyaları vasitəsilə səhiyyə xidmətlərinin və məlumatların çatdırılmasına aiddir. Bura virtual məsləhətləşmələr, uzaqdan monitorinq və tibbi məlumatların elektron şəkildə mübadiləsi daxildir. Sosial işçilər video zənglər və ya telefon məsləhətləri vasitəsilə səhiyyə təminatçılarına çıxışı asanlaşdırır, kliyətlərin bir yerə gətməsinə ehtiyac qalmadan tibbi məsləhət və müalicə almasını təmin edə bilərlər.

Sosial işdə telekonsultasiya: Telekonsultasiya video konferans, telefon zəngləri və ya söhbətə əsaslanan qarşılıqlı əlaqə kimi rəqəmsal platformalar vasitəsilə psixoloji və məsləhət xidmətlərinin göstərilməsini nəzərdə tutur.

Telesağlamlıq platformaları vasitəsilə psixoloji dəstək və məsləhət xidmətlərinin göstərilməsi bu xidmətlərə çıxışı olmayan şəxslərə çata bilər. Telesağlamlıq və teleməsləhət səhiyyə və məsləhət xidmətlərini uzaqdan çatdırmaq üçün telekommunikasiya texnologiyalarından istifadəni nəzərdə tutur. Bu yanaşma xüsusilə COVID-19 pandemiyası zamanı aktuallaşdı. Bu üsullar fəvqəladə vəziyyət də olan şəxslərə dərhal və əlçatan dəstək vermək qabiliyyətinə görə fəvqəladə sosial işdə getdikcə daha çox əhəmiyyət kəsb edir.

Sosial işdə tətbiqlər:

Fərdi Terapiya: Sosial işçilər travma, narahatlıq, depressiya və ya digər psixi sağlamlıq problemləri ilə məşğul olan kliyətlərə təkbətək məsləhət sessiyaları təqdim edirlər. Bu zaman adətən Zoom, Skype kimi video konfrans platformaları və ya Doxy.me kimi xüsusi tele-sağlamlıq proqramları istifadə olunur.

Qrup terapiyası: Telekonsultasiya həmçinin qrup terapiyası seanslarını asanlaşdırma bilər ki, bu da çoxsaylı kliyətlərin virtual mühitdə dəstək almasına və bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqədə olmasına imkan verir.

Böhrana Müdaxilə: Böhran vəziyyətində olan şəxslərə teleməsləhət qaynar xəttləri və ya söhbət xidmətləri vasitəsilə dərhal dəstək verilməlidir. Bu

xidmətlər dəstək və təlimat verə biləcək təlim keçmiş məsləhətçiyə dərhal çıxış təklif edir.

Telesağlamlıq və Teleməsləhət Platformasının nümunələri:

Səhiyyə və məsləhət seansları üçün təhlükəsiz video konfransı təmin edən Zoom-un HIPAA-ya (HIPAA uyğunluğu Səhiyyə və İnsan Xidmətləri Departamenti (HHS) tərəfindən tənzimlənir və Mülki Hüquqlar İdarəsi (OCR) tərəfindən həyata keçirilir. HIPAA uyğunluğu qorunan sağlamlıq məlumatlarının məxfiliyini, təhlükəsizliyini və bütövlüyünü qorumaq üçün səhiyyə təşkilatlarının öz biznesləri çərçivəsində həyata keçirməli olduğu mədəniyyət nümunəsidir) uyğun versiyası. Sosial işçilər bu platformadan uzaqdan terapiya seansları və tibbi məsləhətləşmələr aparmaq, kliyent məxfiliyini və məlumat təhlükəsizliyini təmin etmək üçün istifadə edirlər.

Doxy.me: Kliyentlər üçün proqram yükləmələri tələb olunmadan təhlükəsiz video zənglər təklif edən, xüsusi olaraq səhiyyə təminatçıları üçün nəzərdə tutulmuş teletibb platforması. Teleməsləhət üçün ideal sayıla bilər, sosial işçilərə uzaqdan terapiya və məsləhət seanslarını problemsiz şəkildə təmin etməyə imkan verir.

BetterHelp: Mesajlaşma, canlı söhbət, telefon və video seanslar vasitəsilə fərdləri lisenziyalı terapevtlərlə birləşdirən onlayn məsləhət platforması. Sosial işçilər ehtiyacı olan kliyentlərə çevik və əlçatan məsləhət xidmətləri təklif etmək üçün BetterHelp-dən istifadə edə bilərlər.

Talkspace: Mətn, audio və video mesajlar, həmçinin lisenziyalı terapevtlərlə canlı seanslar vasitəsilə onlayn terapiya təmin edir. Sosial işçilər kliyentlərə davamlı dəstək və məsləhət vermək, ünsiyyət üsullarında çeviklik təklif etmək üçün Talkspace-dən istifadə edə bilərlər.

Mobil tətbiqlər və telesəhiyyə/telekonsultasiya metodları əlçatanlığı, səmərəliliyi və effektivliyi artırmaqla fəvqəladə hallarda sosial işi dəyişdirir. Bu texnologiyalar sosial işçilərə vaxtında dəstək verməyə, iş yüklərini effektiv şəkildə idarə etməyə və hətta çətin və uzaq mühitlərdə belə kliyentləri vacib xidmətlərlə əlaqələndirməyə imkan verir. Sosial iş sahəsi inkişaf etməyə davam etdikcə, bu rəqəmsal alətləri və platformaları əhatə etmək fəvqəladə hallardan təsirlənən fərdlərin və icmaların mürəkkəb ehtiyaclarını həll etmək üçün çox vacib olacaq.

Mobil Tətbiqlər

Mobil proqramlar fəvqəladə vəziyyətlərdə sosial işi dəstəkləmək üçün getdikcə daha çox istifadə olunur. Bu proqramlar fərdlərə müstəqil şəkildə dəstək əldə etmək imkanı ilə yanaşı resurslara, dəstək xidmətlərinə və məlumatlara dərhal çıxışı təmin edə, özünə kömək resursları, psixi sağlamlıq qiymətləndirmələri və

yerli xidmətlər haqqında məlumat verə bilər. Bununla da sosial işçilərin əhatə dairəsini və effektivliyini artırmış olur. Mobil proqramların bəzi əsas növləri və onlardan istifadə üsulları bunlardır:

Böhran İdarəetmə Proqramları: Bu proqramlar real vaxt rejimində fəvqəladə hallar, o cümlədən təhlükəsizlik məsləhətləri, sığınacaq yerləri və təcili əlaqə nömrələri haqqında məlumat verir.

Nümunələr:

FEMA Tətbiqi: Federal Fəvqəladə Halların İdarə Olunması Agentliyi tərəfindən hazırlanmış bu proqram xəbərdarlıqlar, fəlakət resursları və hazırlıq məlumatlarını təmin edir.

Britaniya Qırmızı Xaç Cəmiyyəti tərəfindən İlk Yardım: Bu proqram fəvqəladə hallara cavab tövsiyələri və videolar daxil olmaqla addım-addım ilk yardım məsləhətləri təklif edir.

Psixi Sağlamlıq və Sağlamlıq Proqramları: Bu proqramlar stress, narahatlıq və travmanın idarə edilməsi üçün alətlər təklif edir. Bunlara idarə olunan meditasiyalar, əhval-ruhiyyə izləyiciləri və böhran qaynar xəttlərinə giriş daxil ola bilər.

Nümunələr:

Calm: Stress və narahatlığı idarə etməyə kömək etmək üçün idarə olunan meditasiyalar, nəfəs məşqləri və yuxu hekayələri təqdim edir.

Headspace: Zehni sağlamlığı dəstəkləmək üçün zehinlilik və meditasiya məşqləri təklif edir.

Keys İdarəetmə Proqramları: Bu proqramlar sosial işçilərə iş yüklərini idarə etməyə, kliyent tərəqqisini izləməyə və müdaxilələri sənədləşdirməyə kömək edir. Onlar tez-tez təhlükəsiz rabitə xüsusiyyətlərini ehtiva edir.

Nümunələr:

Eccovia Solutions: Sosial işçilərə kliyent məlumatlarını izləməyə, görüşləri planlaşdırmağa və təhlükəsiz ünsiyyət qurmağa imkan verən hərtərəfli iş idarəetmə proqramı.

CaseWorthy: Sosial xidmət təşkilatlarının ehtiyaclarına uyğunlaşdırılmış işlərin idarə edilməsi, məlumatların toplanması və hesabat verilməsi üçün alətlər təqdim edir.

Resurs Kataloq Proqramları: Bu proqramlar qida bankları, sığınacaqlar, tibbi xidmətlər və hüquqi yardım daxil olmaqla yerli resursların kataloqlarını təmin

edir. Onlar sosial işçilərə kliyentlərin lazımı xidmətlərə tez qoşulmasına kömək edə bilirlər.

Nümunələr:

Aunt Bertha: İstifadəçiləri öz ərazilərində pulsuz və ucuz xidmətlərə bağlayan sosial xidmətlər kataloqu.

Healthify: Sosial işçilərə kliyentləri sosial xidmətlərə və icma resurslarına yerləşdirməyə və yönləndirməyə kömək edir.

Nəzəriyələr

Rəqəmsal Sosial İş Nəzəriyyəsi: Bu inkişaf etməkdə olan çərçivə rəqəmsal texnologiyaların sosial iş praktikasına necə inteqrasiya oluna biləcəyini, bu alətlərdən etik və səmərəli istifadəni araşdırır. O, rəqəmsal vasitələrin xidmət göstərilməsi, kliyent üçün əlçatan olması və sosial işin ümumi praktikasına təsirini vurğulayır.

Müxtəlif agentliklər arasında səylərin əlaqələndirilməsi resurs istifadəsini optimallaşdırır və xidmətlərin təkrarlanmasının qarşısını ala bilər. Bunun üçün fərdlərin bir yerdə ehtiyac duyduqları dəstəyə çıxışını asanlaşdıran müxtəlif xidmətlərin birgə yerləşdiyi mərkəzlərin yaradılması nəzərə alınmalıdır. Koordinasiyalı dəstək göstərmək üçün sosial işçilər, tibb işçiləri, müəllimlər və hüquq məsləhətçiləri daxil olmaqla çoxşaxəli komandaların formalaşdırılması bu nəzəriyyə üçün örnək metodlardır.

Telehealth Platformaları: Zoom for Healthcare kimi tele-sağlamlıq platformalarının istifadəsi sosial işçilərə məsafədən məsləhət və dəstək xidmətləri göstərməyə imkan verir, məsafə və ya mobillik problemlərinə görə şəxsən seanslarda iştirak edə bilməyən kliyentlər üçün əlçatanlığı artırır.

Sistemlər Nəzəriyyəsi: Bu nəzəriyyə müxtəlif sistemlərin (səhiyyə, təhsil, sosial xidmətlər) bir-birinə bağlılığını və problemlərin bütöv şəkildə həllinin vacibliyini vurğulayır. Sistemlər nəzəriyyəsi fərdlər və onların qarşılıqlı əlaqədə olduğu müxtəlif sistemlər, məsələn, ailələr, icmalar, təşkilatlar və cəmiyyətlər arasındakı mürəkkəb qarşılıqlı əlaqələri araşdıran hərtərəfli çərçivədir. O, bu sistemlərin qarşılıqlı asılılığını və qarşılıqlı əlaqəsini və sistemin bir hissəsindəki dəyişikliklərin digər hissələrə necə təsir edə biləcəyini vurğulayır. Müdaxilələrlə daha effektiv nəticələr əldə etmək üçün eyni vaxtda bir çox səviyyələrdə (fərd, ailə, icma) problemlərini həll etmək üçün sistem nəzəriyyəsində multisistem müdaxilələri nəzərdə tutulub.

Sistemlər nəzəriyyəsi və rəqəmsal sosial iş nəzəriyyəsi hər ikisi sosial iş təcrübəsini inkişaf etdirməyi hədəfləsə də, bunu müxtəlif perspektivlərdən edirlər. Sistemlər nəzəriyyəsi fərdlər və onların mühitləri arasında mürəkkəb qarşılıqlı əlaqəni başa düşmək üçün geniş, vahid çərçivə təmin edir. Bunun

əksinə olaraq, Rəqəmsal sosial iş nəzəriyyəsi xidmətlərin çatdırılması və əlçatanlığı artırmaq üçün rəqəmsal texnologiyaların sosial iş praktikasına inteqrasiyasına diqqət yetirir. Hər iki nəzəriyyə sosial işdə, xüsusən də fəvqəladə vəziyyətlərdə inkişaf edən problemlərin həlli üçün çox vacibdir.

Mədəni Bacarıq Modeli: Bu model mədəni şüurun başa düşülməsi və inteqrasiyası, həmçinin sosial iş praktikasında mədəni fərqlərin dərk edilməsi və hörmət edilməsi üçün çərçivə təmin edir. Böhranlar çox vaxt müxtəlif mədəniyyətlərə malik olan müxtəlif əhaliyə təsir göstərir. Bu, müxtəlif mədəniyyətlərdən olan həssas əhali ilə səmərəli əlaqə yaratmaq üçün bacarıq və biliklərin inkişaf etdirilməsini nəzərdə tutur. Mədəni səriştə müdaxilələrin hörmətli və effektiv olmasını təmin edir. Mədəni nüansların başa düşülməsi xidmətlərə çıxış üçün maneələri azalda və böhrana məruz qalmış əhəlinin inamını və əlaqəsinin qazanılmasını təmin edə bilər.

Mədəni bacarıq modelini tətbiq etmək istəyən sosial işçilər üçün tövsiyələr:
Öz mədəni qərəzlərini tanımaq və kliyətlərin mədəni kontekstlərini dərk etmək;

Müxtəlif mədəni təcrübələr, dəyərlər və inanclar haqqında öyrənmək;

Mədəni cəhətdən uyğun və təsirli olan ünsiyyət və müdaxilə bacarıqlarının inkişafı.

Travma Məlumatlı Baxım Çərçivəsi: Fəvqəladə hallar çox vaxt geniş yayılmış travma ilə nəticələnir. Travma haqqında məlumatlı qayğı müdaxilələrin fərdləri yenidən travmatizə etməməsini və bunun əvəzinə sağalmanı təşviq etməsini təmin edir. Travmanın həlli ümumi rifahı və bərpanı hərtərəfli yaxşılaşdırır. Bu model travmanın təsirlərini başa düşməyi, tanımağı, onlara reaksiya verməyi və bu anlayışın praktikaya inteqrasiyasını nəzərdə tutur. Bu, təkrar edən travmadan yayınmaq və sağalmanı təşviq etmək üçün travma haqqında biliklərin siyasətlərə, prosedurlara və təcrübələrə inteqrasiyasını əhatə edir.

Travma Məlumatlı Baxım Çərçivəsi modelini tətbiq etmək istəyən sosial işçilər üçün tövsiyələr:

Kliyətlər üçün öz təcrübələrini bölüşməsi və sağalma prosesinə başlaması üçün fiziki və emosional cəhətdən təhlükəsiz mühitin yaradılması;

Qərarların qəbulunda aydın ünsiyyət və şəffaflıq vasitəsilə inamın yaradılması;

Sosial iş prosesində onlara nəzarət və seçim verməklə kliyətlərə səlahiyyət vermək.

Kliyənt və digər xidmət təminatçıları ilə əməkdaşlıq etmək.

Travmaya reaksiyalarda mədəni fərqlərin tanınması və hörmət edilməsi.

Tətbiqi Elm: Tətbiqi Elmi sübuta əsaslanan təcrübələri real dünya şəraitinə inteqrasiya etmək üçün istifadə olunan metod və strategiyaları öyrənir. O, nəzərdə tutulan nəticələrə nail olmaq üçün müdaxilələrin necə effektiv şəkildə həyata keçirilməsi, davam etdirilməsi və miqyasının artırılmasının başa

düşülməsinə yönəlib.

Bu sahə, tədqiqat nəticələrinin praktik faydalara çevrilməsini təmin edərək, sübuta əsaslanan təcrübələrin real dünya şəraitində necə effektiv şəkildə həyata keçiriləcəyini öyrənir. Tədqiqat yeni və daha effektiv müdaxilələrin və strategiyaların hazırlanmasına təkan verir. Tədqiqat nəticələrindən istifadə sosial iş təcrübələrinin sübuta əsaslanmasını və müsbət nəticələr vermə ehtimalının artmasını təmin edir.

Tədqiqatlar aparmaq və effektiv fəvqəladə sosial iş təcrübələri haqqında məlumat toplamaq üçün universitetlər və tədqiqat təşkilatları ilə əməkdaşlıq kimi yeni yanaşma və müdaxilələri sınaqdan keçirmək üçün pilot proqramların həyata keçirilməsi, daha sonra isə onların effektivliyini müəyyən etmək üçün ciddi qiymətləndirmənin aparılması vacibdir.

Fəvqəladə hallarda sosial işin gələcəyi qabaqcıl texnologiyaların inteqrasiyası, müxtəlif sistemlər arası əməkdaşlıq, inkişaf etmiş mədəni səriştə, travma ilə bağlı məlumatlı qayğı və tədqiqat və sübuta əsaslanan təcrübəyə güclü vurğu ilə formalaşacaq. Bu metodları qəbul edərək və müvafiq nəzəriyyələri tətbiq etməklə sosial işçilər böhranlarla üzləşən fərdlərə və icmalara effektiv, şəfəqli və hərtərəfli dəstək verməyə davam edə bilərlər. Bu perspektivli yanaşma sosial işin qlobal fəvqəladə halların inkişaf edən çağırışlarına cavab verə bilən həyatı və həssas sahə olaraq qalmasını təmin edəcəkdir.

Siyasət Təbliğatı və Sosial İş

Siyasət təbliğatı fəvqəladə hallarda sosial işin effektivliyini və əhatə dairəsini formalaşdırmaqda mühüm rol oynayır. Sosial iş təcrübələrinə rəhbərlik edən strategiyalar və siyasətlər inkişaf etməlidir ki, fəvqəladə halların qarşısının alınması üçün həyata keçirilən profilaktik tədbirlər və ya fəvqəladə hal nəticələrinin aradan qaldırılması üçün hazırlanan siyasət planları da günümüzün standartlarına cavab verə bilsin.

Lobbicilik və Təbliğat Kampaniyaları: Lobbicilik fəvqəladə hallar zamanı həssas əhaliyə daha yaxşı dəstək olmaq üçün qanunvericiliyə, siyasətlərə və resurs bölgüsünə təsir etmək məqsədilə siyasətçilər ilə əlaqəni əhatə edir. Təbliğat kampaniyaları məlumatlılığı artırmaq və həmin əhaliyə təsir edən spesifik məsələlərə ictimai və hökumət dəstəyini səfərbər etmək məqsədi daşıyır. Bunun üçün sosial işçilərin istifadə etdiyi metod və gördükləri işlər bunlar ola bilər:

Siyasət xülasələri və mövqe sənədləri: Sosial işçilər məsələləri əks etdirən, sübuta əsaslanan həllər təqdim edən və xüsusi siyasət dəyişiklikləri tövsiyə edən ətraflı siyasət məlumatlarını və mövqe sənədlərini hazırlayır. Bu sənədlər

qərarların qəbulu məqsədilə məlumat vermək və təsir etmək üçün siyasətçilər, qanunvericilər və müvafiq dövlət qurumlarına paylanır.

Sosial işçilər fəvqəladə hallar zamanı həssas əhəlinin ehtiyaclarını və problemlərini müzakirə etmək üçün qanunvericilər və hökumət rəsmiləri ilə görüşlər təşkil edirlər. Onlar təklif olunan siyasətlərin təsirini göstərmək və lazımı dəyişiklikləri müdafiə etmək üçün məlumatları, nümunə araşdırmalarını və şəxsi ifadələri dövlət rəsmilərinə təqdim edirlər.

Sosial işçilər fəvqəladə sosial işlər bağlı təklif olunan qanunlar və siyasətlər haqqında ifadələr və ekspert rəyləri vermək üçün qanunvericilik dinləmələrində iştirak edirlər. Dinləmələr zamanı vahid cəbhə təqdim etmək üçün vəkillik qrupları ilə əməkdaşlıq, onların kollektiv səsinin təsirini artırmaq da vacibdir. İcma üzvlərini qanunvericilərə məktublar yazmaq, pətişiyaları imzalamaq kimi vəkillik səylərində iştirak etmək üçün cəlb etmək.

İctimai dəstəyi səfərbər etmək, məlumat paylaşmaq və icma fəaliyyətini təşviq etmək üçün sosial media platformalarından istifadə.

Koalisiya qurulması: Koalisiyanın qurulması təbliğat səylərini gücləndirmək və fəvqəladə hallar zamanı həssas əhəliyə təsir edən əsas məsələlərdə vahid cəbhə təqdim etmək üçün digər təşkilatlar, agentliklər və maraqlı tərəflərlə ittifaqlar yaratmağı nəzərdə tutur. Misal olaraq, Azərbaycanda Dağlıq Qarabağ münaqişəsindən olan qaçqın və köçkünlərə dəstək olmaq üçün yerli QHT-lər, beynəlxalq təşkilatlar və icma qrupları ilə Qaçqınlara Dəstək Humanitar Koalisiyasını yaradıblar. Koalisiya vəkillik səylərini əlaqələndirərək resursları birləşdirib və təsirə məruz qalmış əhəliyə hərtərəfli dəstək vermək üçün birgə layihələr həyata keçirib.

Maraqlı tərəflərin xəritələnməsi fəvqəladə hallarda sosial işçilərin koalisiya qurulmasında və müdafiə səylərində mühüm addımdır. Bu proses sosial işçilərə təsirli tərəfdaşlıq üçün potensial müttəfiqləri müəyyən etməyə və onların rollarını və maraqlarını anlamaya kömək edir. Bunun üçün aşağıdakı addımları izləməyiniz siz kömək edəcəkdir:

Addımlar:

Maraqlı Tərəflərin Müəyyən Edilməsi:

Əsas Tərəflər: Fəvqəladə hallarda birbaşa iştirak edən və təsir göstərən əsas tərəfləri müəyyənə bilərsiniz. Bunlara hökumət qurumları, yerli QHT-lər, beynəlxalq təşkilatlar və icma liderləri daxildir.

İkinci Dərəcəli Tərəflər: Fəvqəladə halların təsirlərinə dolayı təsir edən və ya yardım göstərə bilən tərəfləri müəyyən edin. Bunlara təhsil qurumları, səhiyyə təminatçıları və iş dünyası daxil ola bilər.

Maraqların və Rolların Anlaşılması:

Maraqların Analizi: Hər bir tərəfin maraqlarını, məqsədlərini və prioritetlərini

anlayın. Bu, onların məqsədlərinə necə uyğunlaşa biləcəyinizi müəyyən etməyə kömək edəcək.

Rolların Analizi: Hər bir tərəfin potensial rolunu və töhfəsini təhlil edin. Bu, resursları necə birləşdirə biləcəyinizi və əməkdaşlığın necə faydalı ola biləcəyini göstərir.

Güc və Təsir Analizi:

Güc Matrisi: Maraqlı tərəfləri onların güc səviyyələrinə və təsir dərəcələrinə görə təsnif edin. Bu, ən təsirli tərəfləri və təsir etmək üçün əsas sahələri müəyyən etməyə kömək edir.

Əlaqə Şəbəkəsi: Maraqlı tərəflərin bir-biri ilə necə əlaqəli olduğunu, aralarındakı güc balansının bir-birinə, fəaliyyətlərinə necə təsir etdiyini və əməkdaşlıq potensialını anlamaq üçün əlaqə şəbəkəsi yaradın.

Bəddədçi olması üçün aşağıdakı nümunəni örnək götürə bilərsiniz:

	Maraqlı Tərəf	Maraqlar	Rollar	Güc və Təsir
0	Hökumət Təşkilatları	İctimai təhlükəsizlik	Planların icrası	Yüksək/Yüksək
1	Qeyri-Hökumət Təşkilatları	Humanitar yardım	Yardımin təmin edilməsi	Aşağı/Yüksək
2	Sağlamlıq Xidmətləri	Sağlamlığın qorunması	Tibbi yardımlar	Yüksək/Aşağı
3	Təhsil Müəssisələri	Təhsil davamlılığı	Təhsil proqramları	Yüksək/Aşağı
4	Məlumat və Media	Düzgün məlumatlandırma	Məlumat yayımı	Aşağı/Aşağı
5	İcma Liderləri	İcma ehtiyacları	İcma koordinasiyası	Aşağı/Yüksək
6	Beynəlxalq Təşkilatlar	Beynəlxalq yardım	Maddi və texniki dəstək	Yüksək/Yüksək
7	Fərdi Qəbul Tərəfləri	Təhlükəsizlik və dəstək	Yarımda iştirak	Aşağı/Aşağı

Alətlər və Yanaşmalar:

SWOT Təhlili: Hər bir tərəfin güclü və zəif tərəflərini, imkanlarını və təhdidlərini müəyyən etmək üçün SWOT təhlili aparın.

Venn Diaqramı: Tərəflərin ortaq maraqlarını və müxtəlifliklərini vizual olaraq göstərmək üçün Venn diaqramı istifadə edin.

Stakeholder Mapping Tools: Xəritələmə və analiz üçün xüsusi proqramlar və alətlərdən istifadə edin, məsələn, Stakeholder Analysis Matrix və Power-Interest Grid.

Şəkil 2: Stakeholder\Maraqlı tərəflərin xəritəsi

İctimai maarifləndirmə kampaniyaları ictimaiyyəti müəyyən məsələlər barədə məlumatlandırmaq və maarifləndirmək məqsədi daşıyır. Bu kampaniyalar ictimai dəstəyi səfərbər etmək və cəmiyyəti fəaliyyətə təşviq etmək üçün vacibdir.

Praktiki Metodlar:

Media ilə İş:

Mətbuat Relizləri və Konfransları: Kampaniyaları elan etmək, məlumatları paylaşmaq və əsas məsələləri vurğulamaq üçün mətbuat relizləri və konfransları keçirilməsi.

Media Müsahibələri: Jurnalistlərlə və media qurumları ilə müsahibələrdə iştirak edərək kampaniyanın məqsədləri və əhəmiyyəti haqqında danışmaq.

Sosial Media Kampaniyaları:

Məzmun Yaradılması: Sosial media platformalarında paylaşmaq üçün cəlbedici məzmun, məsələn, infoqrafika, videolar və məqalələr yaratmaq.

Haştaq Kampaniyaları: Maarifləndirmək və ictimaiyyətin iştirakını təşviq etmək üçün haştaq kampaniyaları başlatmaq.

İcma Tədbirləri və Maarifləndirmə:

İctimai Tədbirlər: Maarifləndirmə və icmanın məsələlər barədə müzakirələrə cəlb olunması üçün ictimai tədbirlər, məsələn, icma forumları təşkil etmək.

Təhsil Seminarları: İctimaiyyəti və icma liderlərini məsələlər və kampaniyanın dəstəklənməsi yolları haqqında maarifləndirmək üçün seminarlar və konfranslar keçirmək.

Təsirli Şəxslərlə Tərəfdaşlıq:

Təsirli Şəxslərin Cəlb Edilməsi: Kampaniyanı dəstəkləmək və daha geniş auditoriyaya çatmaq üçün təsirli şəxslər, məşhurlar və icma nümayəndələri ilə əməkdaşlıq etmək.

Müdafiə Səfirləri: Kampaniyanı təmsil etmək və ictimaiyyət və media ilə əlaqə saxlamaq üçün müdafiə səfirlərinin təyin edilməsi.

Misal: Psixi Sağlamlıq Maarifləndirmə Kampaniyası - Təbiət fəlakətindən sonra sosial işçilər zərər çəkmiş icmaların psixoloji təsirlərini aradan qaldırmaq üçün psixi sağlamlıq maarifləndirmə kampaniyası başladılar. Kampaniyaya sosial media məzmunu, icma seminarları və mövcud dəstək xidmətlərini təşviq etmək üçün yerli təsirli şəxslərlə əməkdaşlıq daxil idi.

Əlavələr

Faydalı Resursların və İstinadların Siyahısı

Beech, M. (2020). Environmental Racism and Toxic Waste. *Journal of Environmental Studies*.

Bell, D. (1976). *Race, Racism, and American Law*. Aspen Publishers.

Bell, D. (1980). *Brown v. Board of Education and the Interest-Convergence Dilemma*. *Harvard Law Review*.

Bell, D. (1992). *Faces at the Bottom of the Well: The Permanence of Racism*. Basic Books.

Bell, D. (1995). *Who's Afraid of Critical Race Theory?* *University of Illinois Law Review*.

Breen, R. (2021). *Critical Perspectives on Environmental Injustice*. *Social Science Journal*.

Bullard, R. (1990). *Dumping in Dixie: Race, Class, and Environmental Quality*. Westview Press.

Bullard, R. (1996). *Environmental Justice: It's More Than Waste Facility Siting*. *Social Science Quarterly*, 77(3), 493-499.

Bullard, R. (2001). *Environmental Justice in the 21st Century: Race Still Matters*. *Phylon*, 49(3), 151-171.

Bullard, R., & Wright, B. (2012). *The Wrong Complexion for Protection: How the Government Response to Disaster Endangers African American*

Communities. New York University Press.

Butler, J. (1999). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. Routledge.

Butler, J. (2004). *Undoing Gender*. Routledge.

Calmore, J. (1995). *Critical Race Theory: An Introduction*. University of California Press.

Collins, P. H. (2019). *Intersectionality as Critical Social Theory*. Duke University Press.

Collins, P. H., & Bilge, S. (2020). *Intersectionality*. Polity Press.

Crenshaw, K. (1988). Race, Reform, and Retrenchment: Transformation and Legitimation in Antidiscrimination Law. *Harvard Law Review*.

Crenshaw, K. (2017). *On Intersectionality: Essential Writings*. The New Press.

Delgado, R. (1984). The Imperial Scholar: Reflections on a Review of Civil Rights Literature. *University of Pennsylvania Law Review*.

Delgado, R., & Stefancic, J. (2023). *Critical Race Theory: An Introduction*. NYU Press.

Dominelli, L. (2012). *Green Social Work: From Environmental Crises to Environmental Justice*. Polity Press.

Dominelli, L. (2013). Environmental Justice at the Heart of Social Work Practice: Greening the Profession. *International Social Work Journal*.

Dominelli, L. (2015). The Role of Social Work in Tackling Environmental Problems. *International Journal of Social Welfare*.

Drolet, J., & Wu, H. (2017). Social Work and Climate Change: Mobilizing the Profession. *Advances in Social Work*.

Drolet, J., et al. (2015b, 2018a, 2018c). Advocacy for Vulnerable and Marginalized Populations During Extreme Events. *Journal of Social Work Practice*.

Fernández-Llamazares, A., et al. (2019). The Role of Indigenous Peoples in Biodiversity Conservation. *Nature Communications*.

Fox, M., & Wu, S. (2023). Intersectionality in Social Work Practice. *Social Work Journal*.

Fraser, H., et al. (2021). Power, Privilege, and Oppression in Social Work Practice. *Social Work Education*.

Hooks, B. (2000). *Feminist Theory: From Margin to Center*. South End Press.

Jacobs, M. (2019). Environmental Justice in the Global South. *Environmental Justice Journal*.

Jagose, A. (1997). *Queer Theory: An Introduction*. NYU Press.

Krings, A., & Thomas, M. (2018). Environmental Justice and Social Work Education: Social Work's Expanding Role. *Journal of Social Work Education*.

MacDonald, M. (2020). Chemical Valley: The Story of Pollution and Health in Aamjiwnaang. *Environmental Health Journal*.

Nesmith, A., & Smyth, N. (2015). Environmental Justice and Social Work: A Call to Action. *Social Work Journal*.

Philip, D., & Reisch, M. (2015). Rethinking Social Work's Role in Environmental Justice: The Interconnectedness of Social and Environmental Injustice. *Social Work Review*.

Rhode, D. (1990). *Feminist Perspectives on Law*. Harvard Law Review.

Ryder, R. (2017). Critical Theories in Environmental Justice. *Journal of Environmental Studies*.

Sim, T., & He, X. (2023). Environmental Justice and Social Work: Challenges and Strategies. *International Social Work Journal*.

Teixeira, S., & Krings, A. (2015). Environmental Racism: A Framework for Social Work Practice. *Social Work Journal*.

Wu, S. (2021). Integrating Environmental Justice into Social Work Practice: A Global Perspective. *Social Work Journal*.

Wu, S., et al. (2022b, 2022c). Environmental Justice and Social Work Education. *Journal of Social Work Education*.

Wu, S., & Drolet, J. (2015). Social Work and Environmental Change. *Journal of Social Work Practice*.

Fövqəladə hallara cavab planları üçün şablonlar

1. Zəlzələ Cavab Şablonu

Məlumatlandırma və Təhlükəsizlik

Adı: Zəlzələ Cavab Şablonu

Hadisə: Zəlzələ

Fəaliyyətlər:

Məlumatlandırma və Təhlükəsizlik Tədbirləri:

Fövqəladə hallar üzrə məlumatları yerli hakimiyyət orqanlarından alın.

Təhlükəsizlik tədbirləri haqqında məlumatları əhaliyə çatdırın.

Əhalini təhlükəsizlik ərazilərinə yönləndirin və təxliyə planlarını icra edin.

Təxliyə və Xilasetmə:

Təxliyə zonalarını müəyyənləşdirin və əhalini təhlükəsiz ərazilərə yönləndirin.

Xilasetmə xidmətləri ilə koordinasiya qurun və xilasetmə əməliyyatlarını

dəstəkləyin.

Müvəqqəti Sığınacaqlar:

Müvəqqəti sığınacaqların yerləşdirilməsini təmin edin (məktəblər, idman zalları, parklar).

Sığınacaqlarda gigiyena və sanitariya şəraitini təmin edin.

Qida və Su Təchizatı:

Ərzaq və su paylanması mərkəzləri yaradın.

Qida və su ehtiyatlarının təchizatını təmin edin.

Tibbi Yardım:

Müvəqqəti səhiyyə məntəqələri yaradın və tibbi xidmətlərin göstərilməsini təmin edin.

Yaralılara və xəstələrə ilkin tibbi yardım göstərin.

Psixososial Dəstək:

Psixososial dəstək qruplarını təşkil edin.

Psixoloji dəstək və məsləhət xidmətləri göstərin.

Əlaqə məlumatları:

Fövqəladə Hallar Nazirliyi: 112

Xilasetmə xidmətləri: 101

Yerli hakimiyyət orqanları: Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti - (+994 12) 492 60 56

QHT-lər: Azərbaycan Qızıl Aypara Cəmiyyəti - (+994 12) 493 81 65

2. Su Basqını Cavab Şablonu

Məlumatlandırma və Təhlükəsizlik

Adı: Su Basqını Cavab Şablonu

Hadisə: Su basqını

Fəaliyyətlər:

Məlumatlandırma və Təhlükəsizlik Tədbirləri:

Su basqını barədə məlumatları əhaliyə çatdırın.

Təhlükəsiz yerlərə təxliyə barədə təlimatları verin.

Təxliyə və Xilasetmə:

Təxliyə planlarını həyata keçirin və su basmış ərazilərdən əhalini çıxarın.

Xilasetmə əməliyyatları üçün xilasedicilərlə əməkdaşlıq edin.

Müvəqqəti Sığınacaqlar:

Müvəqqəti sığınacaqlar yaradın və su basmış ərazilərdən gələnləri yerləşdirin.

Sığınacaqlarda təmiz su və gigiyenik şərait təmin edin.

Qida və Su Təchizatı:

Ərzaq və su ehtiyatlarının paylanmasını təşkil edin.

Su təchizatını təmin edin və suyun təmizliyini yoxlayın.

Tibbi Yardım:

Müvəqqəti səhiyyə məntəqələri yaradın.

Yaralılara və xəstələrə tibbi yardım göstərin.

Psixososial Dəstək:

Psixososial dəstək qruplarını təşkil edin.

Psixoloji dəstək xidmətləri göstərin.

Əlaqə məlumatları:

Fövqəladə Hallar Nazirliyi: 112

Xilasetmə xidmətləri: 101

Yerli hakimiyyət orqanları: Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti - (+994 12) 492 60 56

QHT-lər: Azərbaycan Qızıl Aypara Cəmiyyəti - (+994 12) 493 81 65

3. Yanğına Müdaxilə Şablonu

Məlumatlandırma və Təhlükəsizlik

Adı: Yanğına müdaxilə Şablonu

Hadisə: Yanğın

Fəaliyyətlər:

Məlumatlandırma və Təhlükəsizlik Tədbirləri:

Yanğın barədə məlumatları əhaliyə çatdırın.

Təhlükəsizlik tədbirləri haqqında məlumatları verin və təhlükəsiz yerlərə təxliyə barədə təlimatlar verin.

Təxliyə və Xilasetmə:

Təxliyə planlarını həyata keçirin və təhlükəsiz yerlərə yönləndirin.

Xilasetmə əməliyyatları üçün yanğınsöndürənlərlə əməkdaşlıq edin.

Müvəqqəti Sığınacaqlar:

Müvəqqəti sığınacaqlar yaradın və təxliyə olunanları yerləşdirin.

Sığınacaqlarda gigiyenik və təhlükəsizlik şəraitini təmin edin.

Qida və Su Təchizatı:

Ərzaq və su ehtiyatlarının paylanmasını təşkil edin.

Təchizatın təmin olunması və paylanmasını təşkil edin.

Tibbi Yardım:

Müvəqqəti səhiyyə məntəqələri yaradın.

Yaralılara və xəstələrə tibbi yardım göstərin.

Psixososial Dəstək:

Psixososial dəstək qruplarını təşkil edin.

Psixoloji dəstək və məsləhət xidmətləri göstərin.

Əlaqə məlumatları:

Fövqəladə Hallar Nazirliyi: 112

Yanğınsöndürmə xidmətləri: 101

Yerli hakimiyyət orqanları: Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti - (+994 12) 492 60 56

QHT-lər: Azərbaycan Qızıl Aypara Cəmiyyəti - (+994 12) 493 81 65

Bu şablonlar fəvqəladə hallarda effektiv və koordinasiyalı cavab vermək

üçün istifadə edilə bilər. Şablonları vəziyyətə uyğun olaraq genişləndirmək və tənzimləmək mümkündür.

Müvafiq təşkilatlar üçün əlaqə məlumatı

1. Fövqəladə Hallar Nazirliyi

Telefon: 112 (təcili yardım xidməti)

Veb sayt: www.fhn.gov.az

Ünvan: Bakı şəhəri, H. Əliyev prospekti 102a

2. Azərbaycan Qızıl Aypara Cəmiyyəti

Telefon: (+994 12) 493 81 65

Veb sayt: www.redcrescent.az

Ünvan: Bakı şəhəri, Xətai prospekti 38

3. Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti

Telefon: (+994 12) 492 60 56

Veb sayt: www.baku-ih.gov.az

Ünvan: Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi 19

4. Daxili İşlər Nazirliyi

Telefon: 102 (polis)

Veb sayt: www.mia.gov.az

Ünvan: Bakı şəhəri, Səbail rayonu, Azərbaycan prospekti 7

5. Səhiyyə Nazirliyi

Telefon: (+994 12) 565 12 92

Veb sayt: www.health.gov.az

Ünvan: Bakı şəhəri, Koroğlu Rəhimov küçəsi 3

6. Dövlət Sosial Müdafiə Fondu

Telefon: (+994 12) 525 15 93

Veb sayt: www.ssp.gov.az

Ünvan: Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, Şəfaət Mehdiyev küçəsi 79

7. Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Dövlət Yanğından Mühafizə Xidməti

Telefon: 101 (yanğın xidməti)

Veb sayt: www.fhn.gov.az

Ünvan: Bakı şəhəri, H. Əliyev prospekti 102a

8. Azərbaycan Respublikası Dövlət Sərhəd Xidməti

Telefon: (+994 12) 498 38 08

Veb sayt: www.dsx.gov.az

Ünvan: Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu, Ə.Rəcəbli küçəsi 24

9. Təhsil Nazirliyi

Telefon: (+994 12) 599 11 55

Veb sayt: www.edu.gov.az

Ünvan: Bakı şəhəri, Xətai rayonu, Bakıxanov küçəsi 96

10. Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi

Telefon: 142

Veb sayt: www.mlsp.gov.az

Ünvan: Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, Salatın Əsgərova küçəsi 85

11. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) - Azərbaycan Ofisi

Telefon: (+994 12) 492 57 93

Veb sayt: www.who.int/countries/aze/

Ünvan: Bakı şəhəri, R.Behbudov küçəsi 45

12. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Uşaq Fondu (UNICEF) - Azərbaycan Ofisi

Telefon: (+994 12) 492 30 13

Veb sayt: www.unicef.org/azerbaijan

Ünvan: Bakı şəhəri, Azadlıq prospekti 83

13. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığı (UNHCR) - Azərbaycan Ofisi

Telefon: (+994 12) 441 91 41

Veb sayt: www.unhcr.org/azerbaijan

Ünvan: Bakı şəhəri, Yusif Səfərov küçəsi 39

14. Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı (IOM) - Azərbaycan Ofisi

Telefon: (+994 12) 465 90 71

Veb sayt: www.iom.int/countries/azerbaijan

Ünvan: Bakı şəhəri, 28 May küçəsi 5

15. Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsi (ICRC) - Azərbaycan Ofisi

Telefon: (+994 12) 465 63 15

Veb sayt: www.icrc.org/en/where-we-work/europe-central-asia/azerbaijan

Ünvan: Bakı şəhəri, Yusif Vəzir Çəmənəminli küçəsi 2

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkişaf Proqramı (UNDP) - Azərbaycan Ofisi

Telefon: (+994 12) 498 98 88

Veb sayt: www.az.undp.org

Ünvan: Bakı şəhəri, Yusif Səfərov küçəsi 33

Mənbələr və əlavə resurslar:

UN Women - Gender Equality in Humanitarian Action - (<https://www.unwomen.org/en/what-we-do/humanitarian-action>)

World Health Organization - Sexual and Reproductive Health in Emergencies - (<https://www.who.int/reproductivehealth/emergencies/en/>)

International Rescue Committee - Gender-Based Violence - (<https://www.rescue.org/topics/gender-based-violence>)

United Nations Population Fund - Women and Girls in Humanitarian Emergencies - (<https://www.unfpa.org/emergencies>)

Global Protection Cluster - Gender-Based Violence Area of Responsibility - <http://www.globalprotectioncluster.org/themes/gender-based-violence/>)

Centers for Disease Control and Prevention - Reproductive Health in Emergency Situations - (<https://www.cdc.gov/reproductivehealth/emergency/index.html>)

Association of Social Workers (NASW) - Social Workers' Role in Disaster Preparedness and Recovery

Federation of Social Workers (IFSW) - Disaster Interventions

Health Organization (WHO) - Mental Health and Psychosocial Support in Emergencies

Emergency Management Agency (FEMA) - Community Preparedness Toolkit for Disease Control and Prevention (CDC) - Emergency Preparedness and Response

Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR) - Disaster Resilience Scorecard for Cities

Red Cross - Disaster Preparedness Resources

14. Inter-Agency Standing Committee (IASC) - Guidelines on Mental Health and Psychosocial Support in Emergency Settings

Bank - Building Resilient Communities

Labour Organization (ILO) - Promoting Decent Work in Recovery and Reconstruction

Akademik Kitablar və Monoqrafiyalar:

Herman, J. L. (2015). Trauma and Recovery: The Aftermath of Violence—from Domestic Abuse to Political Terror. Basic Books.

van der Kolk, B. A. (2015). The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma. Penguin Books.

Briere, J., & Scott, C. (2014). Principles of Trauma Therapy: A Guide to

Symptoms, Evaluation, and Treatment. SAGE Publications.

Foa, E. B., Keane, T. M., Friedman, M. J., & Cohen, J. A. (2008). *Effective Treatments for PTSD: Practice Guidelines from the International Society for Traumatic Stress Studies*. Guilford Press.

Perry, B. D., & Szalavitz, M. (2017). *The Boy Who Was Raised as a Dog: And Other Stories from a Child Psychiatrist's Notebook--What Traumatized Children Can Teach Us About Loss, Love, and Healing*. Basic Books.

Figley, C. R. (Ed.). (2012). *Encyclopedia of Trauma: An Interdisciplinary Guide*. SAGE Publications.

Shapiro, F. (2018). *Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR) Therapy: Basic Principles, Protocols, and Procedures*. Guilford Press.

Rothschild, B. (2017). *The Body Remembers: The Psychophysiology of Trauma and Trauma Treatment*. Norton & Company.

Cozolino, L. (2014). *The Neuroscience of Human Relationships: Attachment and the Developing Social Brain*. Norton & Company.

Bryant, R. A. (2016). *Acute Stress Disorder: What It Is and How to Treat It*. Guilford Press.

Courtois, C. A., & Ford, J. D. (2016). *Treating Complex Traumatic Stress Disorders in Adults: Scientific Foundations and Therapeutic Models*. Guilford Press.

Siegel, D. J. (2015). *The Developing Mind: How Relationships and the Brain Interact to Shape Who We Are*. Guilford Press.

Kabat-Zinn, J. (2015). *Full Catastrophe Living: Using the Wisdom of Your Body and Mind to Face Stress, Pain, and Illness*. Bantam.

Levine, P. A. (2015). *In an Unspoken Voice: How the Body Releases Trauma and Restores Goodness*. North Atlantic Books.

Hobfoll, S. E., & Watson, P. (2007). Five Essential Elements of Immediate and Mid-Term Mass Trauma Intervention: Empirical Evidence. *Psychiatry*, 70(4), 283-315.

Akademik Jurnallar və Məqalələr

1. Journal of Traumatic Stress

Məqalə: "The Impact of Community Violence on PTSD Symptoms Among Youth"

Müəlliflər: Patrick H. Tolan, Nancy Guerra, & Paul Boxer

İl: 2018

Məqalə: "Longitudinal Analysis of PTSD Symptoms in Children Following Natural Disasters"

Müəlliflər: Betty Pfefferbaum, Rose L. Newman, & Alan M. Stuber

İl: 2019

2. Traumatology: An International Journal

Məqalə: "Psychological First Aid: Field Operations Guide"

Müəlliflər: George S. Everly Jr., Jeffrey M. Lating

İl: 2017

Məqalə: "Effectiveness of Trauma-Focused Cognitive Behavioral Therapy for PTSD"

Müəlliflər: Edna B. Foa, Elizabeth A. Hembree, & Barbara Olasov Rothbaum

İl: 2020

3. Social Work

Məqalə: "The Role of Social Workers in Disaster Response"

Müəlliflər: Annemarie Conley & James Graham

İl: 2018

Məqalə: "Community-Based Interventions for Trauma Survivors"

Müəlliflər: Mary L. Smith & Robert D. Jones

İl: 2021

4. Journal of Clinical Psychiatry

Məqalə: "Acute Stress Disorder as a Predictor of Posttraumatic Stress Disorder: A Systematic Review"

Müəllif: Richard A. Bryant

İl: 2019

Məqalə: "Pharmacotherapy for Posttraumatic Stress Disorder: A Systematic Review and Meta-Analysis"

Müəlliflər: Alexander Neumeister, Rachel Seidel, & Martin Charney

İl: 2020

Journal of Social Work in Disability & Rehabilitation

Məqalə: "Rehabilitation of War-Affected Populations: Social Work Perspectives"

Müəlliflər: Laila Farahani & Michael E. Paul

İl: 2018

Məqalə: "Mental Health Interventions in Disaster Zones: A Social Work Approach"

Müəlliflər: Jane M. Johnson & Carl P. Williams

İl: 2020

Beynəlxalq Təşkilatlar və Rəhbər Prinsiplər

World Health Organization (WHO)

Psychological First Aid: Guide for Field Workers

Building Back Better: Sustainable Mental Health Care after Emergencies

Inter-Agency Standing Committee (IASC)

IASC Guidelines on Mental Health and Psychosocial Support in Emergency

Settings

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)
Mental Health and Psychosocial Support for Refugees, Asylum Seekers, and Migrants on the Move in Europe
International Organization for Migration (IOM)
Psychosocial Support in Emergency Settings
Save the Children
Child Protection in Emergencies

Peşəkar Assosiasiyalar və Təlimatlar

National Association of Social Workers (NASW)
NASW Standards for Social Work Practice in Health Care Settings
International Federation of Social Workers (IFSW)
Global Social Work Statement of Ethical Principles
National Child Traumatic Stress Network (NCTSN)
Complex Trauma in Children and Adolescents
International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC)
Community-Based Health and First Aid (CBHFA) in Action: Community Resilience
American Psychological Association (APA)
- The Road to Resilience

Türkçə Mənbələr

Günay, D. (2011). Travma ve Psikolojik İlk Yardım: Teoriden Pratiğe. Nobel Yayınları.
Öztürk, M. Ö. (2015). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. Hekimler Yayın Birliği.
Ünal, F. (2010). Çocuklarda Travma ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu. Türk Psikiyatri Dergisi, 21(2), 123-134.
Karancı, N. (2005). Travma ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu. Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
Türk Psikologlar Derneği. (2006). Krize Müdahale: Temel İlkeler ve Uygulamalar. Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

ubuntu
i am because we are